

श्रेष्ठिर्वर्य देवचन्द्र लालभाई-जैनपुस्तकोद्धारि ग्रंथांकः ७६ ।

श्रीसर्वज्ञाय नमः ।

श्रीमद्विजयानंदसूरीश्वरपादपद्मेभ्यो नमः

श्रीशुभशीलगणिविरचिता

श्रीभरतेश्वरवाहुवलिवृत्तिः ॥

युगादौ व्यवहाराध्वा, सर्वो येन प्रकाशितः । स श्रीवृषभयोगीन्द्रो, दद्याद्द्वोऽव्ययसम्पदम् ॥ १ ॥ त्यक्त्वा
चक्रिश्रियं सद्यो, ललौ यः संयमश्रियम् । स श्रीशान्तिजिनो भूया-जनानां शिवशर्मणे ॥२॥ येनासाववतारेण, यदुवंशः
पवित्रितः । स श्रीनेमिजिनाधीशो, भूयादव्ययसम्पदे ॥३॥ यस्य नामश्रुतेर्विघ्न-श्रेणिर्याति क्षयं क्षणात् । स श्रीपार्श्व-
प्रमुर्दधा-त्कल्याणकमलां सताम् ॥ ४ ॥ सेवतेऽङ्गमिषारिंसहो, यं बलेन पराजितः । स श्रीवीरविमुर्वर्यः श्रिये भूया-

च्छरीरिणाम् ॥५॥ महात्मनां मुमुक्षूणां, सतीनां च सुयोगिनाम् । नामोत्कीर्तनमात्रेण, शिवश्रीर्जायंते नृणाम् ॥ ६ ॥
तपागच्छाधिपाः श्रीमन्—मुनिसुन्दरसूरयः । तच्छिष्यः शुभशीलाब्धो, भरतादिकथां व्यधात् ॥७॥ तथाहि, तत्र प्रथमम्—

भरहेसरवाहुवली, अभयकुमारो य ढंढणकुमारो ।

सिरिओ अत्रिआउत्तो, अइमुत्तो नागदत्तो अ ॥ १ ॥

इत्यादि त्रयोदश गाथा । दानविषये श्रीभरतचक्रिवाहुवलिकथा । सा तु श्रीऋषभदेवचरित्रं विना
वक्तुं न शक्यते, तेनादौ श्रीयुगादिदेवस्य त्रयोदश भवा उच्यन्ते—“घण १ मिहुण २ सुर ३ महबल ४ ललियंगसुर
५ वयरजंघ ६ मिहुणे य ७ ॥ सोहम्म ८ विज्ज ९ अच्चुय १० । चक्की ११ सव्वट्ट १२ उसभे अ १३ ॥ १ ॥”
तथाहि—पूर्वं क्षितिप्रतिष्ठिते पुरे धननामा सार्थवाहोऽजनि । तेनाऽन्यदा चितितं, लक्ष्मीं विना नरः शोभां नाप्नोति ।
यतः—“ वरं वनं व्याघ्रगणैर्निपेवितं, जलेन हीनं बहुकण्टकाकुलम् । तृणैश्च शय्या वसनं च वल्कलं, न बन्धुमध्ये विधनस्य
जीवितम् ॥ १ ॥ हुंतिए हुंति गुणा, जंतिए जीइ जंति संतावि । जीसे निस्सेसगुणा, धन्नाणं सा जयउ लच्छी ॥ २ ॥
आलस्यं स्थिरतामुपैति भजते चापल्यमुद्योगितां, भूकत्वं मितभाषितं वितनुते भौढ्यं भवेदार्जवम् । पात्रापात्रविचार-

भावविरहो यच्छत्युदारात्मतां, मातर्लक्ष्मि ! तव प्रसादवशतो दोषा अपि स्युर्गुणाः ॥३॥ "विमृश्येति लक्ष्म्यर्थं वसंतपुरपत्तने
 गन्तुं पुरमध्ये पटहोद्घोषणामदापयद्धनः । ततो भूरिसमुदाये मिलिते सन्मुहूर्त्तं जग्राह । तृतीया तिथिः भृगुवारः
 रवेतीनक्षत्रम् । यतः— "आदित्यहस्तो गुरुणा च पुष्यो, बुधाऽनुराधा शनिरोहिणी च । सोमेन सौम्यं भृगुरेवती च, भौमाश्विनी
 चामृतासिद्धियोगाः ॥ ४ ॥ अश्विनीपुष्यरेवत्यो मृगमूलं पुनर्वसुः । हस्तज्येष्ठाऽनुराधाः स्युः, यात्रायै तारका-
 वले ॥ ५ ॥ " यावद्धनश्चलितुकामोऽभूत्तावच्छ्रीधर्मघोषसूरयस्तत्राभ्येत्य, धर्मलाभपूर्वं धनदत्तासने उपविश्य,
 धर्मकथामिति प्रोचुः । — "चत्वारो धनदायादा, धर्मचौराग्निभुजः । ज्येष्ठेऽप्यपमानिते पुंसां, भ्रान्ति त्रीणि बलाद्धनम्
 ॥१॥ गव्यूतं प्रव्रजन्मार्गं, यः पाथेयं करोति सः । मृत्युमार्गं न वै कुर्या-दुर्वुद्धिः सज्जनैर्विना ॥२॥ शम्बलं कुरु रे मूढ धर्म
 दानं तपो जपम् । इहाऽमुत्र हितार्थाय, न ज्ञातं व्रजनं भवेत् ॥३॥ धर्माच्छम्बलतो नृदेवखचरव्यालेन्द्रसौख्यं भवे-दत्रा-
 ऽमुत्र च चन्द्रनिर्मलयशः पूजादिकं प्रत्यहम् । पापेनैव च दुःखदुर्गतिभवं श्वभ्रादिकं दुःसहं, निन्दाकीर्तिगणं
 तदेव कुरु भो आतः ! यदिष्टं तव ॥ ४ ॥ श्रुत्वेति धनः प्राह—किं कार्यं श्रीपूज्यपादानामादिशन्तु, गुरुभिरुक्तं वयं
 वसन्तपुरपत्तने जिगमिषवः स्मः । धनः प्राह— "भगवन्ममोपरि कृपां कृत्वा मया सार्धं समागच्छत । ममापि

मार्गे धर्मश्रवणश्रीपूज्यपादनमनात्पुण्यं भवति । ” ततः शोभने दिने सुशकुनेषु जायमानेषु, जम्बूचासमयूरदर्शन-
 प्रदक्षिणावर्त्तोत्तरणादिना धनसार्थवाहः श्रीधर्मघोषसूरिभिः सह चचाल । यतः—“जंबूचासमयूरे, भारद्वाये तहेव
 नउले य । दंसणमेव पसत्यं, पयाहिणे सच्चसंपत्ती ॥ १ ॥ व्रजित्वा वामदिग्भागं, दक्षिणात्मधुरस्वरः । काकः
 पूरयते नित्यं, प्रस्थितानां मनोरथान् ॥ २ ॥ चक्रवाकभारद्वाज-हंसहारीतसारसाः । कलत्रिकस्तु दात्यूह-चकोरज-
 लकुर्कुटाः ॥ ३ ॥ एतेषां लोमशश्चापि, दर्शनं मङ्गलप्रदम् । लटाखंजनचापानां, दक्षिणे गमनं शुभम् ॥ ४ ॥ टिट्ठिभः
 कौशिकश्चापि, वामो राजशुकः शुभः । मयूरश्च तथा श्येनो, दक्षिणाद्वामगः शुभः ॥ ५ ॥” मार्गेऽन्येद्युरुपायनागतं, परि-
 पक्करसालफलपरिपूर्णं स्थालं, श्रीगुरूणां पुरो मुक्त्वा धनः सार्थवाहः प्राह—“ भगवन् ! अमूनि सहकारफलानि
 गृहाण, मम पुण्यं भवति । ” गुरवस्तं भद्रकस्वभावं विज्ञाय जीवाजीवादिस्वरूपं तस्य पुर एवं प्ररूपयामासुः ।
 मूलं धम्मरस दया, असेसजीवाण होइ सा जणणी । जं तसथावरजीवाण, रक्खणं होइ जइ धम्मो ॥ १ ॥
 जीवस्वरूपं त्वेव प्रोच्यते जिनेन्द्रैः—भूजलजलणाऽनिलवण-वित्तिचउपंचेदिएहि नवजीवा । मणवयणकायगुणिया,
 हवंति ते सत्तवीसाओ ॥ २ ॥ इक्कासीई ते करणकारणाणुमइताडिया होइ । सच्चिय तिकालगुणिया, दुच्चिसया हुंति तेआला

॥ ३ ॥ एतेषां जीवानां यो वर्ध मनसा वचसा कायेन करोति, तस्य दुर्गतिपातो भवति । यतः—‘जीवहिंसां जनः
 कुर्वन्निहाशं लभतेतराम् । परलोके समाप्नोति, दुःखं श्वभ्रादिकं स्फुटम् ॥१॥ जीवरक्षां जनः कुर्वन्, वाचा कायेन
 चेतसा । इहाऽमुत्र सुखश्रेणी, नराणां लभतेतराम् ॥२॥ आउं दीहमरोगमंगमसमं रूवं पगिष्टं बलं, सोहृगं तिजगुचमं
 निरुवमो भोगो जसो निम्मलो । आणसिक्कपरायणो परियणो लच्छी अविच्छेयणी, हुज्जा तस्स भवंतरे कुणइ जो
 जीवाणुकंपं णरो ॥३॥ परसमयेऽप्युक्तम्—‘ यो दद्यात्कांचनं मेरुं, कृत्स्नां चैव वसुन्धरासु । एकस्य जीवितं दद्या-
 न्नच तुल्यं युधिष्ठिर ! ॥ १ ॥ देहिनः सुखमीहन्ते, विना धर्मं कुतः सुखम् । दयां विना कुतो धर्मः, तस्मात्तस्यां
 रतो भव ॥ २ ॥ अथ हृदयमंजरीशैवागमेऽपि प्रोक्तम्—‘ सर्वेषां धर्माणामादि-रहिंसा निगद्यते सद्भिः । तद्रहिता
 नश्यन्ति हि, हतनायकसैन्यवत् धर्माः ॥ १ ॥ ’ गीतायां—‘ पृथिव्यामप्यहं पार्थ ! । वायावमौ जलेऽप्यहं ।
 वनस्पतिगतश्चाहं, सर्वभूतगतोऽप्यहम् ॥ १ ॥ यो मां सर्वगतं ज्ञात्वा, न हिंसेत कदाचन । तस्याहं न प्रणश्यामि,
 स च मां न प्रणश्यति ॥ २ ॥ ’ यत्र जीवस्तत्र शिव इति वचनात् । अतः स्थावरेष्वपि जीवत्वं सिद्धं, अतः साधुभिः
 सर्वप्रकारेण त्रसेषु स्थावरेषु जीवेषु हिंसा न कर्तव्या । ततः प्रासुकान्येवान्नपानानि गृहीतव्यानि, तदलमोभिः फलैः

सच्चित्तैः । ततो धनोऽवग्—“भगवन् ! अद्य प्रभृति मया प्रासुकान्येवात्नादीनि दातव्यानि” । ततः क्रमाच्चलनात् साधेस्य
 वर्षाकालः समागमत् । स च कीदृग्—“सर्वत्रोद्गतकन्दला वसुमती वृद्धिर्जडानां परा, जाता निःकमला स्थली समालिनैः प्राप्ता
 धनैरुन्नतिः । सर्पन्ति प्रतिमंदिरं द्विरसनाः संत्यक्तमार्गो जनः, हा कष्टं कलिकाल एव वहति प्रावृट्स्वरूपं भुवि ॥१॥
 मेघो वृष्टुं लग्नः, वैषम्यं कर्दमादिना जातं, कापि शैलपार्श्वे वर्यायां भुवि सर्वः सार्थो निवेशितो धनेन । माणिभद्र-
 श्राद्धदत्तोपाश्रये गुरवः स्थिताः । कालविलम्बेन क्षीणपाथेये, सर्वलोका कन्दमूलादिभक्षितुं लग्नाः । तत्र मासद्वये जातेऽ-
 कस्मात् धनसार्थवाहस्य गुरवश्चेतोमार्गे समाययुः । ध्यातं च तेन, मया श्रीगुरवः सार्थमाकारिताः एकशोऽपि मया न
 तेषां भक्तपानादिचिन्ता कृता । अतो धिग् मामधमं, प्रतिपन्नविस्मारकम् । ये प्रतिपन्नं न कुर्वन्ति ते अधमा एवोच्यन्ते ।
 चलति कुलाचलचक्रं, मर्यादामधिपतन्ति जलनिधयः । प्रतिपन्नममलमनसां, न चलति पुंसां युगान्तेऽपि ॥ १ ॥
 तत्तियमिचं जंपह, जात्तियमित्ता च होइ निव्वाहो । वाया मूयाण नासइ, जीवंता मा मूया होंति ॥ २ ॥
 ततस्तत्कालं समुत्थाय धनः श्रीगुरुपार्श्वे गतः, ननाम च तान् । ततो धनोऽवग्—“भगवन् ! नाहं भाग्य-
 यानास्मि । मया श्रीपूज्यपादानां सार्थमाकारितानामेकशोऽपि सारा न कृता । श्रीपूज्यपादानां निर्वाहो दुःशक्योऽस्ति ।”

गुरुो जगुः—“ महानुमाग । महान् सार्थो विद्यते, श्राद्धाश्च बहवः सन्ति, तेषां शकटेषु प्रासुकमन्नपानादि सर्वं विलोक्य-
 मानं सदा लभ्यतेऽङ्गीक्रियते च । भवतः सार्थ एव वयमागताः तत्पुण्यं तव महज्जायमानमस्ति ” । सार्थेशोऽवग्-
 “ यत्स्वहस्तेन दीयते तदेव लभ्यते शरीरिभिः । स्वहस्तेनान्नपानादि, दीयते यद्विवेकिभिः । लभ्यते तज्जनैः संख्या-
 तीतपुण्यं न संशयः ॥१॥ मृतानामपि जन्तूनां, श्राद्धं चेत्तृप्तिकारणम् । तन्निर्वाणप्रदीपस्य, स्नेहः किं वर्द्धते शिखाम्” ॥२॥
 धनसार्थवाहः प्राह—साधुयुग्मं प्रेष्यतां तत्र किमप्यहं प्रासुकान्नादि दास्ये । ततो गुरुभिस्तस्य शुद्धभावं
 मत्वा साधुयुग्मं धनस्योत्तारके प्रेषितम् । अन्नं दातुं यावत् सार्थपो विलोकतेस्म, तावदमत्रेषु किमपि न दृश्यते, पूर्वव्यय-
 कर्णात् । ततः स्त्यानीभूतं घृतं भाजनस्थं दातुं शुद्धभावात् सार्थप उत्थितो यावत्तावत् सार्थेशस्य शुद्धभावं मत्वा, प्रासुकं
 घृतं च वीक्ष्य साधुनाऽप्येतनेन विहृतम्, तदा तेन सार्थेशेन घृतं ददता मनुष्यमवायुः, पुण्यानुबन्धिपुण्यमर्जितं, बोधिबी-
 जं च । तथा च जिनागमः—“केसिंचि होइ वित्तं, पत्तं अन्नेसु उभयमन्नेसु । चित्तं वित्तं पत्तं, तिन्निवि केसिंचि धन्नाणं”
 ॥ १ ॥ सिद्धांतेऽप्युक्तं—तहारुवाणं समणाणं माहणाणं भंते ! फासुएणं एसणिज्जेणं असणपाणखाइमसाइमेणं
 पडिलभेमाणेणं किं किज्जइ ? गोयमा ! तन्थ अट्टकम्मपयडीओ धणीयबंधणवद्धाओ सिढिलबंधणवद्धाओ पगरइ,

दीहकालद्विआओ रहसिकालद्विआओ पगरइ, इमं च णं दीहमद्धं चाउरंतं संसारकंतरं थेवेणवि कालेण परियट्टइ ।
 तथा चोक्तं—“अन्नंपानं तथा वस्त्रं, आलयः शयनाऽसने । शुश्रूषा वंदनं तुष्टिः, पुण्यं नवविधं स्मृतम् ॥ १ ॥
 साहूण कप्पणिज्जं जं नवि दिन्नं कर्हिंवि किंपि तर्हिं । धीरा जहुत्तकारिणो, सुसावगा तं न मुजंति ॥ २ ॥
 तथा च—ददस्वान्नं ददस्वान्नं, ददस्वान्नं युधिष्ठिर ! । सद्यः प्रीतिकरं लोके, किं दत्तेनापरेण हि ॥ ३ ॥
 इत्यादि पात्रदानफलं धनो मत्वा घृतदानात्तदा मुक्तिगमनयोग्यं पुण्यं भावनयाऽर्जयामास । ततो धन उपाश्रये गुरुन्
 वंदितुं सदा याति, गुरुक्तं धर्ममश्रुणोदिति-संसारसागरोत्तारतरीतुल्यस्य श्राद्धधर्मस्य प्रतिष्ठानप्रतिष्ठमादौ सम्यक्त्वं
 वीतरागेणोक्तम्—“वीतरागप्रभुर्देवः, सुसाधुश्च परो गुरुः । कृपामूलस्तु सद्धर्मः, सम्यक्त्वमभिधीयते ॥१॥ जिणवयण-
 मेव तत्तंतत्य रुई होइ दवसम्मत्तं । जहभावाणण सद्धा, परिसुद्धं भावसम्मत्तं ॥ २ ॥ सम्मत्तंमि य लद्धे, पलियपुहुत्तेण-
 सात्रओ हुज्जा । चरणोवसमखयाणं, सायरसंखंतरा हुंति ॥३॥ अंतमुहुत्तं पालिय, सम्मत्तं जो वमेइ पज्जंत्ते । तस्स य
 अवड्ढुपुग्गल, परियट्टो चेव संसारो ॥ ४ ॥ भट्टेण चरित्ताओ, सुहुयरं च दंसणं गहेयव्वं । सिज्झंति चरणराहिया, दंसण-
 राहिया न सिज्झंति ॥ ५ ॥ सन्नत्थ उचियकरणं, गुणाणुराओ रई अ जिणवयणे । अगुणेसु अ मज्झत्थो, सम्म-

ष्टिस्त्रिंशत् लिङ्गाइं ॥ ६ ॥ आइपुढवोसु तीसुं, खइयं उवसामगं च सम्मत्तं । वेमाणियदेवाणं, पणियं तिरियाण
 एमेव ॥ ७ ॥ सेसाणं नारयाणं, तिरियत्थीणं च तिविहदेवाणं । पंचविहं सम्मत्तं, पन्नत्तं वीयराएहिं ॥ ८ ॥ अण-
 कोहाइचउक्के, सम्माइपुंजतियगखवियंमि । जीवस्स सुहो भावो, अपुग्गलं खाइयं सम्मं ॥ ९ ॥ मिच्छतं जमुइत्तं
 तं-लीणं अणुदियं च उवसंतं । मीसीभावपरिणयं, वेज्जं जं तं खउवसमं ॥१०॥” इत्यादिसदुपदेशामृतैर्मिथ्यात्वं मुक्त्वा
 सम्यक्त्वं धनसार्थवाहो ललौ । वर्षान्तेऽगस्त्युदयं ज्ञात्वा धनसार्थवाहस्ततश्चचाल । यतः—“ दिवा च कुरुते यस्मि-
 न्नुदयं मुनिपुङ्गवः । अनावृष्टिस्तदा घोरा, पिता विक्रयते सुतम् ॥ १ ॥ वर्षाकाले दिने यस्मि-न्नुदिते मुनिपुङ्गवः ।
 ततः स्तोकं पयोवाहो, मुञ्चते सलिलं भुवि ॥ २ ॥ ” क्रमाद्धनसार्थेशो वसन्तपुरं ययौ । तत्र कृतक्रयविक्रयोपार्जित-
 भूरिधनः पुनः स्वैर्पुरं प्रति चचाल । स्वपुरं समागतश्च क्रमात् समायातावसाने सप्तक्षेत्र्यां धनं व्यधत् । कृताराधनकः,
 पालितनिःकलङ्कश्रावकधर्मः, समाधिना विपद्य, उत्तरकुरुपु सीतासरित उत्तरतो जम्बूतरोश्च पूर्वतो युगलिधर्मत्वे-
 नोत्पेदे धनः । तत्र दशविधकल्पद्रुमास्तरय मानसेप्सितं ददुः । तथाहि—“ ते मत्तंगा १ भिंगा २ तुडीयंगा ३
 दीव ४ जोइ ५ चित्तंगा ६ । चित्तरसा ७ मणियंगा ८, गेहागारा ९ अगणिया य १० ॥ १ ॥ मत्तंगाएसु मज्जं,

मधु विज्जं भायणाइ भिगेसु । तुडियंगेसु य संगयतुडियाइं बहुपयाराइं ॥ २ ॥ दीवसिहा जोइसि-नामगा एए
करंति उज्जोयं । चित्तंगेसु य मज्जं, चित्तरसा भोयणट्टाणा ॥ ३ ॥ मणियंगेसु य भूसण-वराइ भवणरुक्खेसु ।
अणियंगेसु य घणियं । वत्थाइ बहुप्पगाराइं ॥ ४ ॥ इत्थं दशविधकल्पवृक्षेभ्योऽधिगतानि सुखान्यनुभूय, तदायुःप्रांते
विपद्य, प्राग्जन्मकृतदानपुण्यानुभावात् सौधर्मे स्वर्गे सुरोऽजनि ॥ ॥ इति तृतीयभवः ॥

तत्र सुखान्यनुभूय चिरं ततश्च्युतः स सुरोऽपरविदेहे गन्धिलावतीनाम्नि विजये वैताड्यगिरौ गन्धारदेशे गन्धस-
मृद्धपुरे शतवलनाम्नो विद्याधरस्य महाबलनामा सुतोऽजनि । सचाम्यस्तशस्त्रशास्त्रकलाकलापः
ममये पित्रा राज्येऽभिपिक्तः॥ तत्सुखानि भुञ्जानोऽन्यस्मिन्नवसरे समलंकृतास्थानसिंहासनः, संगीतके प्रवर्तमाने-
स्वयम्बुद्धाभिधेन सचिवेन राजा विज्ञप्तः इति—धिद्धी एस पमाओ, गलहत्थइ जो जियाण जिणधम्मं । नलिणीदल-
ग्गघोल्लिर-जललवपरिचंचले जीए ॥ १ ॥ इति तस्यानवसरोपदेशात् स नृपः किमेतदिति पृच्छन् मन्त्रिणाऽभाणि-
“यदद्य मया वने गतेन चारणमुनिर्भवत आयुःस्वरूपं पृष्टः सन् जगौ । मासमेकमस्य भूपस्यायुरस्ति ” । इति तद्वचना-
दनु राजा जगौ—“अद्य निशाशेषे संभिन्नश्रोतप्रमुखैरमात्यैरहमंघकूपे पातितोऽपि स्वयम्बुद्ध ! भवता एकेनोद्धृतः, इति

सद्यः स्वप्रफलसंवादी ममायं भवदुपदेशः” । स नृपः इत्युच्चरन् क्षीणे आयुषि किं कर्तव्यतामूढतयाऽनुत्पद्यमानः
 सन्निवेनोचे—“एगदिवसंपि जीवो, पवज्जमुवागओ अनन्नमणो । जइवि न पावइ मुरकं अवस्स वेमाणो होइ ॥ १ ॥”
 इति जैनसिद्धान्तगिः प्रामाण्यात् चारित्रग्रहणात् सफल्यं स्वं जन्म, परलोकं साधय । श्रुत्येति मंत्रिवचः
 क्षितिपतिः स्वं पुत्रं राज्ये निवेश्य, कृताष्टान्हिकामहः पुरस्सरं प्रव्रज्यां जग्राह, गुरुपांश्वै । गुरुक्तविधिना गृहिताऽनशनः
 समाधिना विपद्य, ईशानदेवलोके श्रीप्रभविमाने ललिताङ्गनामा सुरः, प्रस्फुरद्दीप्तिभासुरशरीरः समजनि । तस्य स्वय-
 म्प्रभाभिधा देवी-पत्नी बभूव तथा समं दिव्यान् भोगान् चिरं भुञ्जानस्य तस्य देवस्य कदाचिदायुःक्षये स्वयम्प्रभा देवी
 स्वर्गात् च्युता । तस्या देव्या विरहेण विधुरोऽभूच्छ्रुल्ललिताङ्गः । ततः उद्यानादिवापिषु रममाणः क्षणं न रतिं लेभे ।
 यतः—“ देवाऽवि देवलोए, दिव्वाभरणेण रंजियसरीरा । जं परिवट्ठति तत्तो, तं दुक्खं दारुणं तोसिं ॥ १ ॥ तं
 सुरविमाणविभवं, चिंतिअ चवणं च देवलोगाओ । इय वलियं च जं नवि, फुट्टइ सयसकरं हिययं ॥ २ ॥ ईसा-
 विसायमयकोह—मायालोभेहि एवमाईहिं । देवाऽवि समभिभूया, तोसिं कुतो सुहं नाम ॥ ३ ॥ इतश्च स्वयम्बुद्धोऽपि
 मंत्री गृहीतव्रतोऽनशनेन मृत्वा तस्मिन्नेव कल्पे दृढधर्माभिधः शक्रसामानिकोऽभूत् । यतः—तवनियमेण य मुरको

दाणेण य हुंति उत्तमा भोगा । देवैश्चणेण रज्जं, अणसणमरणेण इंदत्तं ॥ १ ॥ स एव देवः प्राग्भवसौहांदाव,
 ललिताङ्गसुरं विरहविह्वलं वीक्ष्य प्राह शोकापनोदाय—“ विषयगुणः कापुरुषं, करोति वशवर्तिनं न सत्पुरुषम् ।
 वध्नाति मशकमेव हि, लूतातन्तुर्न मातङ्गम् ॥ १ ॥ स्त्रीरागसागरस्यान्तश्चेतःपोतान्निमज्जतः । अपयाति मतिर्लज्जा
 पौरुषं साधुतावृत्तिः ॥ २ ॥ मा विपादं कुरुष्व त्वं, देव्या विरहितो मनाग् । कुरु चित्तं स्थिरं तस्मात्, सुखी-
 भवसि संततम् ॥ ३ ॥ संझरागजलबुब्बुउवमे, जीविए वि जलविंदुचंचले । जुवणे य नईवेगसन्निभे, पावजीव किमयं
 न बुज्झसि ॥ ४ ॥ दुप्पयं चउप्पयं बहुप्पयंच अप्पयं समिद्धमहणं वा । अणवकएवि कयंतो हणइ हयासो अपरितंतो
 ॥ ५ ॥ एवमुपदेशे दीयमाने तेन सुरेण ललिताङ्गे न मनाग् मोहान्निवृत्तः ततो दृढधर्मा देवस्तस्या देव्याः
 प्राप्स्युपायं प्रोक्तवानिति घातकीखण्डे प्राग्निदेहे नन्दग्रामे नागिलस्य दरिद्रस्य श्रेष्ठिनः सप्तानां पुत्राणामुपरि तस्यां
 पत्न्यामष्टम्यां पुत्र्यां जातायां कुरूपायां भाग्यहीनायां पितरि प्रणष्टे, उद्वेगात् नामाकरणात् निर्नामिकेति नामाऽ-
 जनि, निर्नामिका क्रमाद्वृधे, क्वचिद् निर्नामिका गगनतिलकपर्वते दारुण्यानेतुं गता, तत्र तत्कालोत्पन्नकेवल-
 ज्ञानं युगन्धराभिधं मुनिं सिंहासनस्थं धर्ममुपदिशन्तं शुश्रावेति । “ आयुर्वायुचलं सुरेश्वरधनुर्लोलं बलं यौवनं

विपुलं धनं गिरिनदीकल्लोलवच्चञ्चलम् । स्नेहं कुञ्जरकर्णतालचपलं देहं च रोगोकुलं ज्ञात्वा भव्यजनाः सदा
 पुरुत भो धर्म महानिधनम् ॥१॥ दारिद्र्यनाशनं दानं, शीलं दुर्गतिनाशनम् । अज्ञाननाशिनी प्रज्ञा, भावना भवना-
 शिनी ॥ २ ॥ ” एवं गुरुपार्श्वे धर्म्मं श्रुत्वा प्राप्तगृहिधर्मा कुमारिका निर्नामिका सा सम्प्रति वर्तते । साम्प्रतं चान-
 शनं सा जग्राह, ततस्तत्र गत्वा स्वरूपं तस्या दर्शय कथय च, यथा सा निर्नामिका त्वदनुरागिणी भूत्वा मृत्वा च
 सयम्प्रभैव प्रिया उत्पद्यतेऽत्रैव स्वर्गे, तथा कृते तेन देवेन सा निर्नामिका तत्रैव स्वर्गे ललिताङ्गस्य प्रियाऽभवत् ।
 ततः स देवस्तया प्रियया सह विलसन् सुखीजातः ॥ इति ललिताङ्गदेवभवः ॥ ततः क्रमादायुःक्षये ललि-
 ताङ्गसुरो जम्बूद्वीपे प्राग्विदेहे सीतासरिदुचरे तटे पुष्कलावतीविजये लोहार्गलपुरे स्वर्णजङ्घस्य राज्ञः लक्ष्मीदेवी-
 कुक्षिजन्मा प्रद्युम्नप्रतिमो वज्रजङ्घोऽङ्गजोऽभवत् । पित्रा जन्मोत्सवः कृतः यौवनं प्राप क्रमाद्वज्रजङ्घकुमारः । इतः
 स्वयम्प्रभापि स्वर्गात् च्युत्वा तस्मिन्नेव विजये पुण्डरीकिण्यां नगर्यां वज्रसेनतीर्थकरचक्रवर्तिनः श्रीमती नाम्ना सुताऽ
 भूत्, सा क्रमाद्यौवनालङ्कृतदेहाऽजनि । एकदा श्रीमती सन्निहितवने समुत्पन्नकेवलज्ञानं मुनिं प्रेक्ष्य जाति-
 स्मृतिं प्राप । ततः पूर्वभवपतिं करिष्यामीति निर्बन्धपरा पितुर्निर्देशात् पूर्वभवं स्वं स्वरूपं चित्रपट्टे लेखया-

मास । प्राप्तव्यो मम पूर्वभवं कथयिष्यति, तमहं वरिष्ये । ततः स्वयंवरमण्डपो मण्डितः । आहूता अनेके
 नृपराजकुमाराः ॥ तैर्भूपैस्तस्याः पूर्वभवो न कैरपि प्रोक्तः । तेषु तेषु सङ्केतेषु अपूरितेषु तत्रागाद्वज्रजङ्घुकुमारः
 चित्रपट्टे लिखितं पूर्वभवं स्वं वीक्ष्याकस्माज्जातिस्मृतिं प्राप । ततः कुमार्या हृदयस्थान् पूर्वभवसङ्केतान् कुमारः कथ-
 यामास । ततस्तया स पूर्वभवसम्बन्धिनं पतिं मत्वा वरमालान्यासपूर्वमुपयेमे । ततो वज्रजङ्घस्तां परिणीय सन्महं
 स्वपुरमाययौ । ततः क्रमात् स्वर्णजङ्घुः पुत्राय राज्यं दत्त्वा स्वयं दीक्षां जग्राह । प्राप्तराज्यो वज्रजङ्घो न्यायाध्वना
 भुवं शशास । यतः—“ यो न्यायेन भुवं सर्वा, पैतृकीं पृथिवीपतिः । जुगोप स प्रयात्येव, वृन्दारकनिकेतनम् ॥१॥
 राज्ञि धर्मिणि धर्मिष्ठाः, पापे पापाः समे समाः । राजानमनुवर्तन्ते, यथा राजा तथा प्रजाः ॥ २ ॥” क्रमेण तस्य राज्ञो
 नन्दनो जातः । तस्य वज्र इति नाम दत्तम् । अन्येद्युः श्रीमतीभ्रातुः पुष्कलपालस्य राज्ञः सीमालभूपालैराक्रान्तस्य
 साहाय्याय वज्रजङ्घश्चचाल । मार्गे वज्रजङ्घश्चलन् दृष्टिविषं सर्पं तस्मिन् मार्गे श्रुत्वा तत्र गत्वा सर्पं प्रबोधयामास
 तद्(स्वद)र्शनात् । ततश्चलन् पुष्कलावतीं पुरीं ययौ । तत्रागतान् सर्वान् पुष्कलपालस्य रिपून् हत्वा स्वां पुरीं
 प्रति चचाल । इतस्तस्मिन् मार्गे मुनियुगस्य ध्यानं कुर्वतः सर्वकर्मक्षयात् केवलज्ञानं जातम् । वज्रजङ्घः पत्नीयुतो

मुनिसेनसागरसेनाख्यमुनियुगं प्रणनाम । तयोर्मुन्योः पृथग् पृथग् उपदेशं श्रुत्वा स्वपुरमाययौ । अन्येद्युर्वज्रजङ्घेनो-
 तग्-मिथे । व्रतमहं ग्रहीष्ये त्वं समाधिना गृहिधर्मं पालय । पत्नी जगौ । पुराऽहमपि व्रतं ग्रहीतुकामाऽस्मि, यदि
 त्वया व्रतं ग्रहीष्यते, तदाऽहमपि त्वया सह दीक्षाग्रहणं करिष्ये । अत्रान्तरे पुत्रो मातापित्रोः संयमग्रहणाभिप्रायमजा-
 नानो निपं दातुकामोऽभूत् । ततः पुत्रेण राज्यार्थिना विपदानात् मातापितरौ हतौ । इतिवज्रजङ्घभवः ॥ ६ ॥ शुभ-
 प्यानात् तौ मृत्वा उचरकुरुषु समुत्पन्नौ । युग्मधर्मेण तत्र दशविधकल्पवृक्षपूर्णमनोरथौ सुखिनौ बभूवतुः । इति
 युग्मभयः सप्तमः ॥ ७ ॥ ततो मृत्वा तौ मिथः स्नेहलौ प्रथमस्वर्गे सुरावभूताम्, तत्रातीव सुखिनौ जातौ । इतिसुरभत्रो-
 ऽष्टमः ॥ ८ ॥ स्वर्गात् च्युत्वा जम्बूद्वीपे विदेहे क्षितिप्रतिष्ठितपुरे स्वर्गिपुरसोदरे, सुविधिवैद्यस्य जीवानन्दनामा पुत्रोऽभूत् ।
 तत्रैवेशानचन्द्रस्य भूपस्य महीधरनामा पुत्रो बभूव १ ॥ मन्त्रिपुत्रः सुबुद्धिरासीत् २ ॥ सार्धवाहाङ्गजः पूर्ण-
 भद्रः ३ ॥ श्रेष्ठिसूनुर्गुणाकरोऽभूत् ४ ॥ श्रीमतीजीवः स्वर्गात् च्युत्वा तत्रैव श्रेष्ठिपुत्रः केशवनामाऽभवत् ५ ॥
 एतेषां जीवानन्देन सह सौहार्दमभूत् अत्यन्तम् । कदाचिज्जीवानन्दवैद्यस्य सद्धानि तेषां वयस्यानां पञ्चानां तस्थुषां
 गुणाकराख्यो जैनमुनिः कुष्टगलदेहः पारणार्थं समागात् । तस्य यतेस्तादृशं देहं कुष्टव्याधिग्रस्तं वीक्ष्य मिथश्चि-

न्तयामासुः । एष मुनिरतीव व्याधिना ग्रस्तो दृश्यते । ततः सानुकम्पो जीवानन्दो जगौ—अयं मुनिर्महता धनव्ययेन
 सज्जीक्रियते । लक्षपाकतैलं गोशीर्षचन्दनं रक्तकम्बलं च विलोक्यते । तैलं तु मम मन्दिरे समस्ति । शेषवस्तुद्व-
 योपायश्चिन्त्य एव । असौ यतिः सुमहाभागस्तपस्वी स्वशरीरनिरपेक्षोऽस्ति । यद्यस्योपकारः करिष्यते कुप्टस्फेटनेन
 तदा मुक्तिगमनयोग्यं कर्मोपाज्यते । यतः—“ ज्ञानवान् ज्ञानदानेन, निर्भयोऽभयदानतः । अन्नदानात् सुखी नित्यं,
 निर्व्याधिर्भेषजाद्भवेत् ॥ १ ॥ ” अथ तदौषधप्राप्तये महीधरपुत्राद्याः पञ्चापि जीवानन्देन समं कस्यापि सुहृदो महे-
 भ्यस्याऽऽपणे मूल्येन यत्यर्थं गोशीर्षचन्दनरत्नकम्बले याचन्ते स्म । धर्मेण तेन तद्वस्तुद्वयं यत्यर्थं दत्तम् । प्रोक्तं
 ममापि पुण्यं भवति । पापिनामौषधे दत्ते पापमेव भवति । धर्मिणां तु दत्ते धर्म एव भवति । धर्मी तु धर्ममेव-
 करोति । तस्य पुण्यविभागो वैद्यस्यौषधदातुर्भवति । ततस्ते सर्वे सुहृदस्तानि औषधानि लात्वा वने ययुः तस्य मुने-
 स्तेन तैलेन प्रथमं देहेऽभ्यङ्गनं कृतम् । तच्चैलयोगात् अतीव तापिते साधुवपुषि रत्नकम्बलं निदधे । तापव्याकुलाः
 साधुदेहस्थाः क्रमयो रत्नकम्बले लग्नाः । ततो वैद्येन दीर्घदर्शिना ते क्रमयोऽतीवार्द्रगोशबमध्ये स्थापिताः । ततस्त-
 देहे शीतानिमित्तं गोशीर्षचन्दनाङ्गरागः कारितः इति । एवं त्रिःकृत्वा प्रतीकारेण मुनिं पट्टकृत्य ते क्षमयामासुरिति

भगवान् । पुष्पाटरीरे किमप्यपराधः कृतः स क्षम्यताम् । ततस्तं यतिं प्रणम्य तस्मै श्रेष्ठिने यतिनिशिगः कृतोऽस्ति
 भयत औपगाम्यामिति निवेद्य च स्वस्थानं ययुः । स च श्रेष्ठी तदीपधदानपुण्यमनुमोदमानो गृहस्थ एव सर्वकर्म-
 क्षयात् केवलज्ञानं प्राप । तेऽपि च सुहृदो गोशीर्षरत्नकम्बलौ विक्रीय तद्द्रव्येण निजकाञ्चनलक्षद्वयेन च जिनालयं
 कारगामासुः । इति नवमो भवः ॥ ९ ॥ ते सर्वे जीवानन्दादयः क्रमात् प्रव्रज्यां गृहीत्वा द्वाविंशतिसागरा-
 युष्मन्नुते स्वर्गं त्रिदश वभूवुः ॥ इति दशमो भवः ॥ १ ॥

अथ जीवानन्दजीवस्ततश्च्युत्वा प्रथमं जम्बूद्वीपे प्राग्विदेहे पुष्कलावतीविजये पुण्डरीकिण्यां वज्रसेनस्य
 तीर्थकरभूपतेः धारिणीदेव्याः—कुक्षौ चतुर्दशस्वप्नसूचितोऽत्रततार क्रमात् पुत्रोऽभवत् । वज्रनाभनामा ज्येष्ठनन्दनः
 समभूत् । नृपामात्यश्रेष्ठिसार्थेशानां जीवास्ततश्च्युताः क्रमेण बाहुसुबाहुपीठमहापीठनामानः कनीयांसस्तस्य सोदरा-
 शत्यारो वभूवुः । केशवजीवस्तु स्वर्गाञ्च्युतः सुयशा नामा भूपुत्रो भूत्वा वज्रनाभं सिषेवे । वज्रसेनभूपो वज्रना-
 भाय पुत्राय राज्यं वित्तार्थं लोकान्तिकदेवैर्जय नन्देति जल्पिते सांवत्सरिकं दानं दत्त्वा दीक्षां जग्राह । क्रमेण केवल-
 ज्ञानं प्राप । वज्रनाभस्तु प्राप्तपट्खण्डराज्यः स्वयं समस्तचक्रवर्तिपदभागभूत् । अन्येद्युस्तस्मिन्नेव पुरे श्रीवज्रसेन-

स्तीर्थकरः समवसृतः । तदा चक्री सपरिवारः पितुः तीर्थकृतो धर्मोपदेशं श्रोतुं गतः । जिनेन्द्रस्तत्रेति धर्मोपदेशं
 प्राह “न श्रीर्मे विपुला जने न च मतिर्जाता न वा सूनवो, जाता वा न गुणास्पदं न च मुदं धत्ते कुटुम्बं मम । द्विष्टो-
 भूमिपतिः खलाश्च कुद्वशो देहं रुगार्तं सुतो—द्वाह्या भूरिऋणं ऋणन्ति गृहिणां चेतांसि चिन्ता इमाः ॥१॥ प्राग् जन्मजाते
 सुकृते सति प्रभो ।, विवेकिभिस्तत् पुनरर्ज्यते नवम् । नीवीधनाऽदस्य पुनः कुतोऽर्जनं, वापः क वा प्रोपितवीज-
 भोजिनः ॥ २ ॥ ” एवं धर्मोपदेशं श्रुत्वा सञ्जातवैराग्यो वज्रनाभो बाहुसुबाहुपीठमहापीठभ्रातृभिः सुयशसा च
 सार्धं संयमश्रियं जग्राह । वज्रनाभो यतिः क्रमाद् गुरुपार्श्वे पठन् द्वादशाङ्गभृत् बभूव, शेषा एकादशाङ्गधारिणो-
 ऽभवन् । अर्हदादिभिर्विंशतिस्थानकैस्तीर्थकरपदवीं बबन्ध वज्रनाभः । यतः—“वज्रनाभस्तु विंशतिस्थानैरोभिर्मनोरमैः ।
 निर्ममे तीर्थकृन्नाम—कर्म भवाब्धितारकम् ॥१॥” तथाहि—“अरिहंत १ सिद्ध २ पवयण ३ गुरु ४ थेर ५ बहुस्तुए ६
 तवस्सीसुं ७ । वच्छल्लयाइ एसिं अभिक्खनाणोवओगे य ८ ॥ १ ॥ दंसण ९ त्रिणए १० आवस्सए य ११
 सीलव्वए निरइआरो १२ । खणलव १३ तव १४ च्चियाए १५ वेयावच्चे १६ समाही १७ य ॥ २ ॥ अपुव्व-
 नाणगइणे १८ सुअभत्ती १९ पवयणे पभावणया २० । एएहि कारणेहिं तित्थयरत्तं लहइ जीवो ॥ ३ ॥ ”

शुद्धमन्नं समानीय, विभज्य बाहुसंयतः । ददानो यतिभ्यश्चाक्रि-कर्मोपार्जितवान् क्रमात् ॥ १ ॥ साधुपञ्चशतीनां स-
 द्विश्रामणविधानतः । अतीवबलकर्मादि, सुबाहुरर्जयत् स्वयम् ॥ २ ॥ वज्रनाभगुरौ वैया-वृत्यं विश्रामणादिकम् ।
 बाहुसुयाह कुर्याणो, पुण्यमर्जयतां नवम् ॥ ३ ॥ यदा यदा तयोर्व्याख्यां, कुर्वते गुरवः स्फुटम् । तदा पीठमहा-
 पीठौ, सहेते न स्वचेतसि ॥ ४ ॥ मायामिथ्यात्वयोगेन, क्रोधादिकृत्यतत्परौ । स्त्रीत्वकर्म भृशं पीठ-महापीठौ बब-
 न्यतुः ॥ ५ ॥ यतः—“ जो चबलो सठभावो, मायाकवडेहि वंचए सयणम् । न य कस्स य वीसत्थो, सो पुरिसो
 महिलया होइ ॥ १ ॥ ” सुयशाः संयतस्तत्र, कुर्वन् घर्मं निरन्तरम् । अर्जयामास कल्याण-प्राप्तिकर्म निरव्ययम्
 ॥ २ ॥ इत्येकादशमो भवः ॥ ११ ॥ एते सर्वे चतुर्दशलक्षपूर्वा यावत् निःकलङ्कं व्रतं प्रतिपाल्य आयुःप्रान्ते
 समाधिना मृत्वा सर्वार्थसिद्धिविमाने समुत्पन्नाः ॥ इति द्वादशो भवः ॥ १२ ॥ इतश्चावसर्पिण्यां सुषमदुःखमा-
 भिधतृतीयारकप्रान्ते प्रान्तपल्योपमाष्टभागशेषे इहैव जम्बूद्वीपे दक्षिणभरतार्धे गङ्गासिन्ध्वोरन्तराले प्रथमः कुलकरो
 विमलवाहनाहोऽभूत् १ । तस्य पत्नी चन्द्रयशाः । तदा च क्रमात् समयहीनताभवनात् स्वल्पेषु कल्पवृक्षेषु
 जायमानेषु कलहकारिषु युगलिषु च हकारनीतिः प्रवर्तयामास । तयोः षण्मासशेषायुष्कयोश्चक्षुष्मान् चन्द्रकान्तेति

युगलमभवत् २ । तयोश्च यशस्वी स्वरूपेति युगलं बभूव ३ । अस्य राज्ये मकारनीतिरभूत् । ततोऽभिचन्द्रः प्रिय-
ङ्गुरीति युगलं जातम् ४ । यतः—“नवधणुसयाइ पढमो, अड्डसत्तद्धसत्तमाइं च । छच्चेव अद्धच्छट्टा, पंचसया
पणवीसं तु ॥ १ ॥ संघयणं संठाणं, उच्चत्तं चेव कुलगरेहि समं । वन्नेण एगवन्ना, सव्वाओ पियङ्गुवन्नाओ ॥ २ ॥ ”
ततस्तदपत्यद्वयं प्रसेनजित् पूर्णकांता इति युगलं जातम् ५ । अस्य काले धिक्कारनीतिरजनिष्ठ, तस्यापत्यद्वयं
मरुदेवः श्रीकांता इति युगलं जज्ञे ६ । ततः सप्तमं श्रीनाभिर्मरुदेवीति युगलं बभूव ७ । नाभिस्तु सपाद-
पञ्चशतधनुर्देहः मरुदेवी अपि सपादपञ्चशतधनुर्देहाऽभूत् । इतस्तृतीयारस्य चतुरशीतिपूर्वलक्षेणैकोननवति-
पक्षाधिकेषु अवशिष्टेषु आपाढशुद्धचतुर्दश्यामुत्तरापाढानक्षत्रे सर्वार्थसिद्धिविमानात् त्रयस्त्रिंशत् सागरो-
पमप्रमितायुरनुभूय ततश्च्युत्वा श्रीवज्रनाभजीवः मतिश्रुतावधिज्ञानशाली गजादिचतुर्दशमहास्वप्नसचिततीर्थ-
करजन्मा मरुदेव्याः कुक्षाववातरत् । तदा च नारकाणामपि सुखमजनि । यतः—“नारका अपि मोदन्ते, यस्य कल्या-
णपर्वसु । पवित्रं तस्य चारित्रं, को वा वर्णयितुं क्षमः ॥ १ ॥ ” तस्मिन् काले स्वप्नपाठकादयो न सन्ति । तदा
शक्रः प्रभुभक्त्या स्वामिरक्षार्थं आभियोगिकान् स्वसेवकान् मुमोच । नवमासे सार्द्धसप्तदिने व्यतिक्रान्ते चैत्रासि-

ताष्टम्यां उत्तराषाढानक्षत्रे गते चन्द्रे युगलघर्मिणं पञ्चशतधनुस्तनुमानं सुवर्णवर्णशरीरं वृषभध्वजं सर्वाङ्गुतलक्षणं
 प्रथमं जिनं पुत्रं मरुदेवी स्वामिनी सुपुत्रे । जन्माभिषेककरणं शक्रश्चक्रे । अवतारितस्वाङ्गुशामृतास्वादादुपचित-
 तनुर्लाञ्छनवृषभस्य दर्शनात् स्वमेऽप्यादौ वृषभदर्शनात् वृषभ इति नाम दत्तम् । युगलजातायाः कन्यायाः सुमङ्गलेति
 नाम दत्तम् । वृषभस्य किञ्चिद्दूने हायने व्यतिक्रान्ते, शक्रः इक्षुदण्डं लात्वा प्रभुं नन्तुं वंशस्थापनाय चागात् ।
 तदा वृषभेण बालस्वभावात् इक्षुदण्डं गृहीतुं हस्तः क्षिप्तो भक्षणेच्छया । ततः शक्रेण वृषभवंशस्य इक्ष्वाकुरिति नाम
 दत्तम् । ततः सदा सुरा उचरकुरुतः फलानि प्रसुकृते प्रत्यहं क्षीरोदजलानि चोपनयन्ति स्म । अथ दश (देशीन)
 वर्षदेश्ये प्रभौ अकाले तालफलपतनतो युगालिनः पुरुषस्य (जन्मदिने) मृतिरभवत् । स्त्री तु स्थिता सुनन्देति तस्या
 नाम । ततो युगलिभिः श्रीनाभिकुलकराय युगालिनो मृतिस्वरूपं प्रोक्तम् । अथ यौवनस्थस्य प्रभोः श्रीनाभिराज्ञां सुम-
 ङ्गलासुनन्दयोः पाणिग्रहे क्रियमाणेऽवधिना विज्ञाय वासवः सहाप्सरोभिस्तत्र समागात् । प्रभुरपि अवश्यभोग्यं कर्म
 जानन् सर्वमनुमेने । ततः प्रथममेव स्वामी सुमङ्गलासुनन्दाभ्यां सह दिव्यधात्रीभिः स्नपितोऽवलितो भूषितश्चा-
 नीतो मण्डपद्वारे कृतं दधिदूर्वालवणादि मङ्गलकर्म प्रभोरिन्द्रेण ततः शक्रः स्वर्गं समागात् । नवपरिणीतस्य प्रभोर्भ-

झलानीति मरुदेवाऽवग्-सूनो ! जङ्गमकल्पवृक्षविततः शाखाशतेन क्रमात्, त्रैलोक्यं निखिलं समीहितफलैः संतर्प्य यैः
 सन्ततम् । सत्याशीरिति या वधूद्वयजुषः प्रोवाच तत्राङ्गिनां, प्रीत्यै श्रीमरुदेव्यसौ विजयतां तीर्थङ्करस्य प्रसूः
 ॥ १ ॥ इति मातुराशिपं प्रमुः पाप । किञ्चिद्दूनेषु षड्वर्षलक्षेषु व्यतिक्रान्तेषु सर्वार्थसिद्धिविमानाञ्च्युत्वा
 बाहुपीठजीवौ सुमङ्गलादेव्याः कुक्षाववातरतुः । तदा सुमङ्गला चतुर्दश महास्वप्नानि गजादीनि ददर्श ।
 क्रमात् तयोर्जातयोर्जन्मोत्सवे कृते पुत्रस्य भरत इति नामाऽभूत् पुत्र्याश्च ब्राह्मीति नामाऽजनि । सुबाहुमहापीठ-
 जीवौ सुनन्दायाः कुक्षौ युग्मत्वेन बभूवतुः । पुरुषस्य बाहुबलिरिति नामाऽभूत्, पुत्र्याश्च सुन्दरीति नाम दत्तम् ।
 क्रमात् सुमङ्गला एकोनपञ्चाशत् युगलानि प्रासूत । एवं ऋषभदेवस्य पुत्रशतं पुत्र्यौ ब्राह्मीसुन्दर्यौ । क्रमात्
 कल्पवृक्षेषु हीनसत्त्वेषु फलदानशक्तिषु कपायबहुलानां नीतिमर्यादालङ्घनपराणां मिथः कलिपराणां युगलिनां श्रीना-
 भिकुलकरेण श्रीऋषभदेवः समर्पितो मर्यादायै । ततस्ते युगलिन एकीभूय परमेश्वरं महतः स्थलस्योपरि उपवेश्य
 नलिनीपत्राण्यादाय हस्तेषु भगवत्स्नानार्थं जलाशये गताः । इतः शक्रः स्वर्गादेत्य परमेश्वरं तादृशे रत्नसिंहासने
 निवेश्य द्वापञ्चाशच्चन्दनरसेनोपलेप्याभरणाम्बराणि परिधाप्य प्रच्छन्नः स्थितः । इतस्ते युगलिनो गृहीतपद्मिनी-

पत्रस्थजलाः प्रभुं तादृशं दृष्ट्वा प्रदाक्षिणीकृत्य चिन्तयामासुः । यदि जलं मस्तकोपरि प्रक्षिप्यते । तदा सर्वाणि वस्त्राणि
 विनश्यन्ते । ततस्ते प्रभोः पदयोरधस्तादभिपेकं चक्रुः । तद्विनयसन्तुष्टः शक्रः प्रकटीभूय प्रभुं भक्त्या प्रणम्य सुवि-
 नीता एते युगलिन इत्युक्त्वा तस्मिन् स्थाने द्वादशयोजनायामां नवयोजनविस्तृतां नवां पुरीं विनीतामिति चकार ।
 प्रभोर्जन्मतो विंशतिपूर्वलक्षाणि व्यतिक्रान्तानि । ततः प्रमुणा केचिद्युगलिनः सचिवाः कृताः । केचिद् दूर्गाऽऽरक्षकाः
 कृताः केचिच्च भोगा-गुरवः कृताः केचिद्वयस्या-राजन्याः कृताः शेषाश्च युगलिनः क्षत्रियाः पत्तयश्च कृताः । ततः
 करितुरगगोमहिषादिसङ्ग्रहः कारितः प्रमुणा । अथ कल्पद्रुमेषु उच्छिन्नेषु गतेषु अपकौषधिभक्षणपराणां युगलिना-
 मुदरेषु दुप्यत्सु प्रमुणोक्तम् । हस्ततले कुक्षौ (कक्षायां) च मुक्त्वौषधीः भक्षयत । यतः-“ओमपाहारंता, अजीरमाणंभि
 ते जिणमुर्विति । हत्येहिं घंसिउणं, आहारेह चि ते भणिआ ॥१॥ आसी अ पाणिघंसी तिम्मिअतंदुलपवालपुडभोई ।
 हत्यतलपुडाहारा, जइआ किर कुलकरो उसहो ॥ २ ॥” ततस्तथा कुर्वत्सु तेषु अग्निरुत्पन्नस्तं दृष्ट्वा भीतस्ते
 प्रभुपार्श्वेऽयेत्य जगुः । भगवन्नस्माकमौषधीर्भक्षयन् राक्षस उत्पन्नोऽस्ति । प्रमुणा ज्ञानेनाग्निमुत्पन्नं ज्ञात्वोक्तम्-तस्य
 राक्षसस्याग्नेर्मध्ये मुक्त्वा यूयं भक्षयत । ततस्तथा कुर्वत्सु तेषु राक्षसरूपोऽग्निः सर्वं भक्षयति । ततस्ते प्रभुपार्श्वं गत्वा

तदपि प्रोचुः । ततो वृषभेण कुम्भिकुम्भस्थलस्थेन मृत्तिकामानाय्य प्रथमं कुम्भं घटयित्वाऽर्पयामास । प्राह च-एवंविधान्
 कुम्भान् कृत्वा वह्निना पाचयित्वा तेषु औषधीः स्थापयित्वा भक्षयत । ततः प्रभूक्तविधिना ते औषधीर्भक्षयन्तिस्म ।
 ततस्ते सुस्त्रिनोऽभवन् । ततः प्रभुः शिल्पशतं प्रकाशयामास । ततः प्रजास्तथा चक्रुः । चतुर्धा सामदामादिनीतीः
 प्रकाशयामास । द्वासप्ततिं कला नराणां भरतं शिक्षयामास । स्त्रीणां चतुःषष्टिं कलाः बाहुबलिं शिक्षयामास ।
 अभेभादीनां लक्षणानि प्रभुः प्रकाशयामास । दक्षिणहस्तेनाष्टादश लिपीर्ब्राह्म्यै, वामेन शयेन गणितानि सुन्दर्यै
 प्रकाशयामास सारस्वतादिदेवा अभ्येत्य प्रभुं प्रोचुः-धर्मं तीर्थं प्रवर्तय त्वम् । ततः संयमग्रहणावसरं प्रभुरवधिना
 विज्ञाय भरतायायोष्याराज्यं वितीर्य बाहुबलये वहलीदेशराज्यं च शेषेभ्योऽङ्गजेभ्यो यथायोग्यं पुरग्रामादि वितीर्य सांवत्स-
 रिकं दानं ददौ ॥ ततः प्रभुः त्रिषष्टिपूर्वलक्षाणि निष्कण्टकां राज्यश्रियमुपभुज्य वसन्तसमये अष्टादशभारवनस्पति-
 शोभाकारके चैत्रासिताष्टम्यां उत्तरापाढानक्षत्रगते चन्द्रे सुरासुरौघवाह्यां सुदर्शनाख्यां शिबिकामारुह्य सुरेन्द्रादि-
 भूपपरिवृतो राजमार्गं चचाल । प्रभुः क्रमादेवदुदुम्भौ वाद्यमानायां सिद्धार्योद्यानमाजगाम । प्रभुः शिबिकाया अव-
 गत्याशोक्तरुतले वसनाभरणानि मुमोच । प्रभुः ततो जम्भारिन्यस्तं देवदूप्यमंसे दधानश्चतुर्मुष्टिलोचं चकार । तदा

शक्रप्राहृयेका मुष्टिः शिथता प्रभोर्मस्तके । वासवेन कोलाहले निषिध्यमाने प्रभुर्नमस्कारोच्चारणपूर्वं संयमं जग्राह ।
 तदा नाभेयस्य चतुर्थं ज्ञानं समुत्पन्नम् । यतः “काऊण नमुक्कारं, सिद्धाणमभिग्गहं तु सो गिण्हे । सव्वं मेऽकरणिज्जं,
 पावं ति चरित्रमारुद्धो ॥ १ ॥ तिहि नाणेहि समग्गा, तित्थयरा जाव हुंति गिहवासे । पडिवन्नंमि चरित्ते, चउनाणी
 जाव उउमत्था ॥ २ ॥ तदा भरताद्यैर्वहुभिर्भूपैर्निषिध्यमाना अपि कच्छमहाकच्छादयश्चत्वारो नृपसहस्राः प्रभुणा समं
 संयमं ललुः । इन्द्रादिषु यथास्थानं गतेषु प्रभुरन्यत्र विजहार । प्रभुः पूर्वभवोपार्जिताशुभकर्मवशाद् भिक्षामलभानो
 र्प यावत्तिराहारो विहृत्य गजपुरं समाजगाम । तत्र बाहुवलिपुत्रः सोमयशाः, तस्य पुत्रः श्रेयांसस्तवसाहाय्यात्
 शत्रुभिराक्रांतो महाभटो जयीजात इति स्वप्नमपश्यत् सोमयशा नृपः १। रविमण्डलतः श्रस्तः करौघो घटितः पुनः
 श्रीश्रेयांसकुमारेण स्वप्नं श्रेष्ठीति लब्धवान् २। पुनः श्रेयांसकुमारेण स्वप्नो दृष्टः मेरुर्मलिनो जातः सो मया
 पायसेन उज्वलीकृतः ३। प्रातरतः शुभं भावि श्रेयांसस्योदयो महान् कोऽपीति मन्त्रयित्वा ते स्वस्ववेश्म त्रयोऽप्यगुः ॥३॥
 त्याति श्रीऋषभः किञ्चिन्नेति कोलाहलं नृणाम् । श्रुत्वा गवाक्षतोऽधाव-द्युवराजा प्रभुं प्रति ॥ ४ ॥ प्रभोर्दर्शनात्तदा
 जातिस्मृतिं प्राप्य पश्चान्नवभवं स्वं गृहीतसंयमं ज्ञात्वा प्रभुं चान्नग्रहणतत्परं ज्ञात्वा यावत् प्रासुकान्नं दातुकामः

श्रेयांसोऽभवत् तावच्छोकैर्दौर्बल्यमानानि गजाश्वकन्याभरणादीनि वस्तूनि त्यजन् श्रेयांसकुमारगृहे प्रभुः समागत ।
 इतोऽकस्मादिक्षुरसभृतं कुम्भशतं केनचिद्राज्ञा श्रेयांसकुमाराय दौकनीचक्रे । ततो निरवद्याहारं तमिक्षुरसं विज्ञाय
 समुद्धसदतीवभावः संयोजितकरकमलः प्रभुं प्रति श्रेयांसः प्राह । प्रभो ! प्रसारयाह्वाय करौ निस्तारयात्र माम् ।
 द्वाचत्वारिंशदोपरहितमाहारं लाहि साम्प्रतम् । अत्र कविघटना । दक्षिणकरं भिक्षामगृह्णानं दृष्ट्वा प्रभुः प्राह—भो दक्षिण-
 कर कथं भिक्षां न गृह्णासि ? दक्षिणहस्तोऽवग्—अहं दातृहस्तस्याधः कथं भिक्षां गृह्णामि । यतः—“ पूजाभोज-
 नदानशान्तिरुकलापाणिग्रहस्थापना—चौक्षप्रेक्षणहस्तकार्पणमुखव्यापारबद्धस्त्वहम् । ततो वामो हस्तो जगौ—वांमोऽहं
 रणमम्मुक्त्वाङ्गुणनावामादशय्यादिकृत्, द्यूतादिव्यसनी त्वसौ धनिगृहे गृह्णातु भिक्षामपि ॥ १ ॥ राज्यश्रीर्भवतांजि-
 ताऽर्थनिवहस्त्यागैः कृतार्थीकृतः, सन्तुष्टोऽपि गृहाण दानमधुना तन्वन्द्यां दानिपु । इत्यब्दं प्रतिबोध्य दक्षिणकरं
 श्रेयांसतः कारयन्, प्रत्यप्रेक्षुरसेन पूर्णमृपभः पायात् स वः श्रीजिनः ॥ २ ॥ ” तदा जिनस्य पारणे जाते श्रेयांसस्य
 यशसा मुवणं पूर्णम् । भवनाङ्गणं सार्द्धद्वादशरत्नकोटिभिः परिपूर्णम् । घुट्टं च अहोदाणं, दिवाणि अ आहियाणि तूराणि ।
 देवा वि य संनिहिया, वमुहारा चैव वुट्टी य ॥ २ ॥ मुवणं जसेण भयवं, रसेण भवणं धणेण पडिहत्थो । अप्पा निरु-

रममुस्ते, सुपत्तदाणं महग्धविअं ॥ ३ ॥ रिसहेससमं पत्तं, निरवज्जं इक्षुरससमं दाणं । सेयंससमो भावो, हविज्ज
 जइ मग्गियं हुज्जा ॥ ४ ॥ इतः कच्छादयो भिक्षामलभमाना वनमध्ये तापसा जाताः, जटाधराभिधा अधुना निगद्यन्ते
 लोकैः । तत्पुत्रौ नमिविनमी दूरगतत्वात् प्रमुदीक्षाग्रहणादनु समायातौ । भरतं सेवितुमनीहमानौ श्रीऋषभदेव-
 पार्श्वं गत्वा प्रोचतुरिति—स्वामिन्नावां तव सेवकौ तेन भरतपार्श्वे किमपि राज्यादिकं न याचिष्यते आवाभ्याम् । यत्र
 यत्र स्वामी पादौ धत्ते तत्र तत्र कण्टकादीन्यपसारयतस्तौ, यत्र प्रभुः कार्योत्सर्गे तिष्ठति तत्र तौ खड्गधरौ उभयतः पार्श्व-
 योस्तिष्ठतः सेवायै, प्रातः कमलैः प्रभुं प्रपूज्य राज्यमावयोर्देहीति जल्पतः । ततो धरणेन्द्रस्तत्रागतोऽवक्—भो नमिवि-
 नमी भवन्तौ राज्यारिणौ दृश्येते, प्रभुस्तु निर्ममो निर्द्रव्यश्च तेन भरतं राज्यं याचेथाम्, तावूचतुर्यदि प्रभुः राज्यं
 दास्यति तदा ददातु नो चेदेवं तिष्ठावः आवाम्, ततस्तयोर्दृढां भक्तिं ज्ञात्वा धरणेन्द्रोऽतीव सन्तुष्टः सन् प्रभुमुखे-
 ऽवतीय प्राह—चलतं युवां वैताढ्ये राज्यं दास्यामि युवाम्भ्याम्, ततो द्वितीयं वृषभरूपं कृत्वा धरणेन्द्रो वैताढ्यं
 गत्वा तयोर्दक्षिणश्रेण्युत्तरश्रेण्योर्राज्यं ददौ, ४८ सहस्रं विद्याश्च वितीर्णवान् । उक्तं च—“मुणिणोऽपि तुह ल्हीणा,
 नमिविनमी खेहराहिवा जाया । गुरुआण चलणसेवा, न निप्फला होइ कइयावि ॥१॥ नमिविनमीणं भायाण, नाग्गिदो

विज्जदाणवेयद्वे । उत्तरदाहिणसेठी, सट्ठी पन्नास नयराइं ॥२॥” अन्येद्युर्भगवान् विहरमाणो बहुलीदेशविभूषणस्य तक्ष-
 शिलापुरस्य बहिरुद्याने सन्ध्यायां समेत्य कार्योंत्सर्गे स्थितः । तदा पितुरागमनं ज्ञात्वा बाहुबलिर्ध्यातवान् । अधुना रात्रौ
 प्रायो वन्दनं मम न शोभते, प्रातर्विस्तरात् प्रभुं प्रणंस्यामि एवं ध्यात्वा प्रातर्विस्तरं कृत्वा यावत् प्रभुं नन्तुं याति बाहु-
 बलिः तावदितः पूर्वं प्रभुर्विहारं व्यधात् । बाहुबलिः प्रभुमदृष्ट्वा खिन्नः सन् रुरोदतमाम् । अलक्ष्यलक्ष्य ! क्व गतस्त्वम्,
 एकशो दर्शनं देहि । ततो मन्त्रिवचसा स्वरथीभूय तत्र प्रभुपादुकायुक्तं स्तूपं महान्तं रत्नमयं कारयामास बाहुबलिः ।
 प्रभुरपि मौनावलम्बी वर्षसहस्रान्ते पुरिमतालपुरे शकटाह्वे वने कृताष्टमतपा वटवृक्षस्याधः स्थितः । फाल्गुनकृष्णौ-
 कादश्यां उत्तरापादानक्षत्रे प्रातः प्रभुः केवलज्ञानं प्राप । तत्क्षणादेव सर्वे सुरेन्द्रास्तत्र समेत्य समवसरणं रचयामा-
 सुर्यथाधिकारम्, ततो ‘नमो तित्थस्से’ति कृत्वा भगवान् सिंहासनमुपविष्टः । द्वादश पर्षदः उपविष्टाः, इतो भरत-
 स्यायुवशालायां चक्ररत्नं समुत्पन्नम्, ततो द्वयोश्चक्ररत्नप्रभुकेवलज्ञानोत्पत्त्योः वर्धापनिका समकालं भरताग्रे
 समायाता । भरतो ध्यातवान्, प्रथमं चक्रपूजां करोमि अथवा युगादिदेवपूजां करोमि, एवं ध्यात्वा क्षणाद्भरतो दध्यौ
 भिग् मां यदेवं ध्यातं मया । यतः—“तायामि पूहए चक्कं, पूइयं पूअणरिहो ताओ । इह लोइयंमि चक्कं, परलोअसुहावओ

ताओ ॥ १ ॥ ” ततो मरुदेवी पितामही पुत्रवियोगाश्रुजातनेत्रपटलां हस्तिकुम्भस्थलमध्यारोप्य भरतः परमेश्वरं वन्दितुं
 प्रतिचञ्चल । समवसरणं दृष्ट्वा भरतोऽवग-हे मातर्विलोकय स्वपुत्रस्याद्भुतां विभूर्तिं शृणु च देवदुन्दुभिनिनादांश्च ।
 पृष्ठा तावत् स्वल्पा मम क्रद्धिः द्वितीया प्रभुता तव पुत्रस्य विभूतिः, द्वयोरंतरं मेरुसर्पयोरिव हंसकाकयोरिव चिन्ता-
 मणिकर्करयोरिव राजरङ्गयोरिव दृश्यते । ततो मरुदेवी देवदुन्दुभिश्च श्रुत्वा हर्षाश्रुपतनादुत्तरितनेत्रपटला समव-
 सरणं ददर्श । तत्क्षणात् सर्वकर्मक्षयात् केवलज्ञानं प्राप्यायुपः क्षयान्मुक्तिं गता । “सूतुर्युगादीशसमो न विश्वे,
 भ्रान्त्या क्षितौ येन शरत्सहस्रम् । यदर्जितं केवलरत्नमग्र्यं, स्नेहात्तदेवापर्यत मातुराशु ॥ १ ॥ अतिमोहं जिने कुर्यात्,
 त्यक्तं चेच्छक्यते न सः । यथा श्रीमरुदेव्याप, कुम्भिकुम्भस्थिता शिवम् ॥ २ ॥ ” तदा देवाः समेत्याग्निसंस्कार-
 क्रियां व्यधुः । भरतः समवसरणे गत्वा प्रदक्षिणात्रयं दत्त्वा प्रभुं प्रणम्य धर्मं श्रोतुमुपविष्टः । प्रभुणेति धर्मोपदेशो
 ददे शोकच्छिदे । संसारंमि समुद्दे, अणोरपारंमि दुल्लहं एअं । मणुअत्तजाणवत्तं, विसालकुलजाइदलकलियं ॥ १ ॥
 निव्याणपुरी चिट्ठइ, भवपारावारतारणसमत्या । ते न पवडंति जीवा, मुत्तुं मणुअत्तबोहित्थं ॥ २ ॥ लोभमूलानि पापानि,
 रसमूलाश्च व्याधयः ॥ स्नेहमूलानि दुःखानि, त्रीणि त्यक्त्वा सुखीभव ॥ ३ ॥ संसारंमि असारे, नत्थि सुहं वाहित्रे-

यणापठरे । जाणंतो इह जीवो, न कुणइ जिणदेसियं धम्मं ॥ ४ ॥ अथिरं जीयं रिद्धी च, चंचला जुव्वणं च
एणसरिसं । पच्चक्खं पिरकंतो, तहवि य वंचिज्जे जीवो ॥ ५ ॥ अत्र मधुबिन्दु कथा ज्ञातव्या ।
धर्मोपदेशं श्रुत्वा भरतपुत्रः पुण्डरिको दीक्षां जग्राह । स च गणधरपदव्यां स्थापितः प्रभुंणा ।
‘उण्णेइ वा, विगमेइ वा, धुवेइ वा’ इति । अन्ये त्र्यशीतिः गणधराः स्थापिताः । तत्र भरतस्य पुत्रपञ्चशती दीक्षां
जग्राह, नसृसप्तशती व्रतं जग्राह, मरीचिः ब्राह्मी च संयमं जग्राह । पुण्डरीकाद्याः साधवः ब्राह्मणाद्याः साध्व्यो
भरताद्याः श्राद्धाः सुन्दर्याद्याः श्राद्धयः इति चतुर्विधः श्रीसङ्घः । ततो भरतः प्रभुं प्रणम्य स्वगृहे गत्वा प्रभुं पूज-
यित्वा भक्त्या चायुधशालायां गत्वा चक्रत्नं पूजयामास भक्त्या । ततः शुभे दिने भूरिभिर्भूपैः सेव्यमानो भरत-
श्चक्रेणोपदेश्यमानं मागधतीर्थसन्निधिं प्राप्य तत्र स्कन्धावारं स्थापितवान्, कृताष्टमतपाः तत्पारणके तु रथाधिरूढो
भरतो नाभिदग्ने जले स्थित्वा स्वनामाङ्कितं बाणं मुमोच । भरतंचक्रिनामाङ्कितं बाणं दृष्ट्वा मागधकुमारस्तत्राभ्येत्य
किरीटकुण्डलादि प्राभृतं दत्तवान्, ततो जगौ—अहं तव सेवकोऽस्मि । ततस्तं स्वसेवकं मागधं कृत्वा स्व-
स्कन्धावारं प्राप्तवान् भरतः, अनेन विधिना दक्षिणवारिधौ वरदामं साधयामास भूपः । ततः पश्चिमपाथोनिधिस्वामिनं

पूर्ववत् प्रभासं सिन्धुदेवञ्च भरतः साधयामास, ततो वैताड्यस्य दक्षिणनितम्बे शिविरं स्थापयामास । तत्र पूर्वरूढ्या
 वैताड्यदेवमप्याराध्य तमिश्रागुहासमीपमाससाद्, तद्गुहारक्षकं कृतमालं देवमाराध्य दक्षिणसिन्धुनिष्कुटं साधयितुं
 सेनापतिं सुपेणाहं प्रेषयामास । ततः सकटकः स सुपेणो जलस्थलदुर्गनिवासिनः सिंहवर्बरादीन् म्लेच्छाधिपतीन्
 निजाज्ञावशंवदन् कृत्वा तेषामुपायनान्यादाय स्वस्वामिपार्श्वे समागात् । अथ तमिश्रागुहोद्घाटनाय सप्रसादं देवं
 भरत आराधयामास, तत्र गत्वा तमिश्रागुहाद्वारं दण्डरत्नेनोद्घाटयामास । चक्री करिरत्नमारुह्य तत्कुम्भे मणिरत्नं
 निधाय गुहांतः सञ्चरन् द्वादशाश्रिणा द्वादशयोजनप्रकाशमयेन काकिणरत्नेन गोमूत्रिकाक्रमात् गुहाभित्तयो-
 र्योजनान्ते योजनान्ते पञ्चधनुःशतायामानि एकोनपञ्चाशन्मण्डलानि तमश्छिदे भरतो व्यधात् । ततो
 यत्र शिलाऽपि क्षिप्ता तरति-तुम्बीफलवत् सा उन्मन्ना नदी, यत्र क्षिप्तं तुम्बीफलमपि शिला-
 धन्मज्जति सा निमन्ना नदी, ते द्वे तटिन्यौ वार्द्धकिमणिविहितया पथ्या सकटको भरत उत्तार । पञ्चा-
 शत् योजनमानाया गुहाया बहिर्निर्गत्य तत्रस्थान् सर्वान् किरातादीन् रिपून् प्रबलानपि सेनापतिर्जिगाय । अथ तत्र
 केचिद् किराताः स्वगोत्रदेवीमाराध्य द्वादशयोजनमितामतीव वृष्टिं कारयामासुः । तज्जलोपद्रवरक्षणाय द्वादशयोज-

नायामे चर्मरत्ने शिबिरं निवेश्य तदुपरि तत्प्रमाणं छत्रं संनिवेश्य प्रकाशाय छत्रदण्डमूले मणिं निधाय च सप्त
 दिनानि यावत् चक्रिणा स्थितम् । ततो यदा सप्तदिनान्ते चर्मरत्नात् चक्रं निर्गतं तदा लोकैरुक्तम् । ब्रह्मत इदं
 अण्डं निर्गतं, इति प्रघोषो जातः । ततः क्षुद्रहिमवद्विरिनाथं संसाध्य पश्चात् भरतो चचाल । वैताल्याद्रिदक्षिणो-
 चरस्थौ नमिविनमी द्वादशवर्षधुद्धविधानेन जिगाय भरतः । विनमिः—स्वां पुत्रीं सुभद्राभिधां दण्डदानपुरस्सरं भर-
 ताय ददौ । उत्पन्नवैराग्येण स्वपुत्रीं स्वपदे निवेश्य नमिविनमी—श्रीऋषभपादान्ते प्रव्रज्यां ललतुः । ततो गङ्गातीरे
 आवासेषु दत्तेषु सुपेणेन सेनापतिना तदुत्तरतटे पूर्वरीत्या साधिते देव्याऽनुरक्तया समं चक्री वर्षसहस्रं रेमे । पश्चात्
 स्वपुरीं प्रत्यागच्छन् गङ्गातटे नवनिधानानि भरतः प्राप । तेषामेतानि नामानि—नैसर्प्यं १ पाण्डुकश्वाथ २, पिङ्गलः
 ३ सर्वरत्नकः ४ । महापद्म ५ काल ६ महा-कालौ ७ माणवक ८ शङ्खकौ ९ ॥ १ ॥ ते प्रत्येकं दैर्घ्येण द्वादशयो-
 जनानि विस्तरेण च, पल्योपमायुपः । ततश्चक्री महोत्सवपुरस्सरं स्वां राजधानीमयोध्यामाययौ । चक्ररत्नपूजापुर-
 स्सरं भरतस्य च द्वादशवर्षाणि राज्याभिषेकः कृतः । एवंविधा विभूतिरभूद्भरतस्य—चतुःषष्टिसहस्रा अंतःपुर्यः, सपादलक्ष-
 पिण्डविलासाः, चतुरशीतिलक्षाः प्रत्येकं गजतुरङ्गमरथाः, ९६ कोटिपत्तयः ग्रामाश्चैतावन्तः, ७२ सहस्रपुरवराः,

पञ्चासमपस्यु श्रुत्वापसदस्य पूजां कृत्वा सर्वैः पश्चिभिः समं सुकथान् भरतः । ततो द्वादशवर्षाणि युद्धं भरत बाहु-
 वत्पारभत । एकोऽपि द्रव्यमूष्य न भवति । यदा तदा बहुजीवसंहारं दृष्ट्वा शोकोऽश्वेत्य द्रव्योरेव प्राहे एवं भवती-
 युद्धं वदसंहारकारकं कर्तुं न युज्यते, मिथः युवां युद्धं कुरुत । प्रथमं दृष्टियुद्धे भरतेन द्वाहितं बाहुबलिना जितम्,
 युद्धैः पुण्यद्विवाहुवलेमृतकस्योपरि कृता । इत्यादिदृष्टव्यादियुद्धे जायमाने भरतेन द्वाहितम् । उक्तं च—“पठमं द्विद्वी-
 युद्धं वाययुद्धं तदेव बाहोहि । मुदीहि यं दंहेहि यं, सत्वत्य विजिष्य भरतो ॥ १ ॥” ततो भरतेन चक्रं मुक्तं
 बाहुबलिं दत्तम्, चक्रमपि बाहुबलिं प्रदक्षिणाकृत्य दहते उपविष्टम् । बाहुबलिरवगो सो भरतः । इदं चक्रं चणोकरोमि
 त्स्या सह परं किं कियते त्वं वु आता व्युष्टिसि । चक्रं मयुदं पश्चात् प्रेषमाणमस्ति । या तव शक्तिः स्यात् सा करिष्य-
 ताम् । ततो बाहुबलिना प्रोपितं चक्रं भरतपार्श्वे गतम् । मन्त्रो जगौ एकोऽस्मन् गोत्रे चक्रं न प्रभवति, ततो भरतेन
 मुष्टिना बाहुबलिमृतके आदतो जह्वां यावद्धमो गतः, बाहुबलिना (एष भरतस्य मरणाय मुष्टिकपाटित्ततो) द्यातं
 मया मुष्टिकपाटितो निष्कलो मा भवतु, तेन मे भरतकस्योपरि मुच्यते लोचकरणेन । संस्रश्चामराऽसौ याहे आता
 एवंविधमकृत्यं करोति, तथा कस्य दोषो दीयते, ततः स्वयमेव पञ्चमुष्टया लोचं कृत्वा आत्मानं व्युत्संजामास्यिष्यत्वा,

कायोत्सर्गं तस्यां वाहुवलिः । दंष्ट्रा च वाहुवलिः-मम पूर्वं अष्टानवतिभारो वतं ललिः । यादं कवलज्ञानं विना
 तत्र अश्वतः समुप गम्यते मया तदा ते लवणीयं आतरो लवकेवलज्ञाना नभ्यन्ते इति मत्वा मौनी वसव ।
 अतस्तत्रैत्य, पदयोलेनिगत्वा सो आतमूञ्च मौनं राघवमर्दूकैर वाहुवलि क्षमायुत्वा अतः प्राह-अहं त्वसाम्य-
 यानसि । यत्वं मया कटकवधकरणादिना खेदितासि । ततो अतः तस्य वाहुवलिः पुत्राय सोमपय राज्यं वितीर्य,
 स्वपाश्वरि हितवृत्तवाऽधिकराज्ययामदानात् प्रमादयामास । ततो अतः स्वपुत्रमभ्यत्य दाददोवर्षायराज्याभिषेकं स्वस्मिन्
 कारयामास । इतो वाहुवलिः कायोत्सर्गस्यस्य वधुं जतं विनाऽशनादिना । इतः श्रानामयेन दादासिन्द्यां वाहुवलि-
 प्रतिशोषाय श्रिते । तस्यां तजाम्येत्योक्तम् । हेतुवत् उत्तर आय । इति श्रुत्वा वाहुवलिदंष्ट्रा । वधुं जतं समाज
 स्थितस्य हेत्यारोहेण विना । ततो निजमगिन्याः शोदंमपलस्य वाहुवलिदंष्ट्रा मानगजमहेमस्तोऽस्माति शोप-
 विप्रिमहेमते स्तो मगिन्या । ततो मानं भुक्त्वा यावच्चालितुं पादां दंष्ट्रे तावत् सर्वकमुक्षयात् कवलज्ञानं प्राप ।
 ततो नाम्यपूर्वदं गत्या, परमेश्वरं प्रदक्षिणीकृत्य, केवलपपूर्वदं उपविष्टो वाहुवलिः । उक्तञ्च “ कियन्तो वाहिरङ्गा-
 ज्ञानसञ्च पटवि द्विषः । तपसा तीवतीव्रण, यत्नेनाशु विजितियरे ॥ १ ॥ नासीरवीरभारतं समरेऽचिरेण, यो हेतुवध

जितवानपि मोक्षराजम् । ज्ञानश्रियः सपदि संघटनैकद्वि-वर्गः स बाह्विबलिरेव मुदं तनोति ॥ २ ॥ मम शीघ्रते स्व-
 पचिसदशैराजन्मपुष्टैर्मद-स्तद्वैरादिव निजितं विगणयन् एवं शीघ्रिन्मर्दाङ्गुजः । हेत्वा तान् जिनवाक्यशोणकपर्णासी-
 द्दोन बोधासिना, वीराणामथ पूर्वैकवल्मर्ता मुक्तिं गुणैल्लवधान् ॥३॥ हेतोः केवलसम्पदः किञ्च तपस्यन्तं जिनोक्ते-
 श्ण, शीघ्रमदवाहृशक्तिं समस्तं मुचितां प्राप्तायता सुदरी । वष्टीव्यद्वैविर्भापितं मुनिवरं दंपुमकुम्भमथला-दृचार्वाथ तपो-
 वदावदंतनामिडाहेयानस तस ॥ ४ ॥ अथ कदाचित् पञ्चासुः शोक्तशोतैरक्षामर्तैः कपमद्वेषाश्च गत्वा सरतोऽ-
 वग-स्यामिजयाज्जदान्यदेतान् मामुच्यते । कषसाऽवग-उवधराजोमाहारः साधनानुयुना न कल्पते, तेन भवता
 साधसुकाणां धनुतरपराणामथ द्यम । ततो सरतेन यं यं धर्मिणः श्लाघा इष्टवतधारिणा भवति, ते ते स्वयद्वै-
 म्भोज्यन्तेसि । अथ संपकारेण विज्ञेयं स्वामिन् । वद्वेवा इष्टाचारिणा सात्कर्मयान्ति तेनासामिभरं दं वि तेभ्यो न
 शक्यते । ततो सरतेन यं यं ज्ञानदंडीनचारिणस्त्वल्पं ज्ञानान्ति, तेषां काकिणारिनेन कण्ठे रेखायं कारितमासु-
 ज्ञानाशुम्, यं भवतत्त्वविद्वेषं नय, कमाचेषां यज्ञोपवीतं ज्ञानम् । अन्यैर्वैभूतेनोक्तम्-भगवन् । भवतुल्याः
 कियन्ताऽहेतो मवित्यन्ति ? मयः श्ला-हेतो अजिआ संभव-अभिनंदणसुदसिपमसिपसा । ससिपकदंतसोपल-

सिद्धिं वासुदेवाय नमः ॥ १ ॥ विमलमण्डलप्रदम्, संती कर्म अरो अ मखी य । मणिसुव्यनसिद्धी, पासो
तदे वक्ष्यामी अ ॥ २ ॥ अस्यां पर्वि कौटिलि ? योऽत्र सर्वलवस्तीवृकृदसवति ? युगादिदेवो जगो-यो भवतः

पुत्रो मरिचिः, प्रासवादित्रोऽष्टिना परीपद्वेनसहेमानः जलखानं मरुतकोपसि उग्रधारणोपानत्परिधानादिप्रमादंपरो
दिव्यते पृथो वाहेरतात । सोऽत्र अस्यां चतुर्विधो प्रथमो वासुदेवसिपुष्टनामा भवत्यति । महोविदेहे मूक्यायां
पुरे चकी, मरुत चास्मिन्नेव चतुर्विधातनामा वीरनामा जिनश्च भवत्यति । ततो मरुतो देवा इति उच्यते तत्र गत्वा
तं मरिचिं विःप्रदक्षिणीकृत्य प्राहे-भवान् विपुष्टो नाम वासुदेवो, मूक्यायां चकी, अस्मिन्नेव मरुते चतुर्विधातनामा वीरो
जिनो भवत्यति, तेनाहे एभ्यं वन्दमानोऽस्मि, एवमुक्त्या मरिचिं नत्वा खित्वा च मरुतः पुरीमथ्य गतः । तद्वचनं
श्रुत्वा मरिचिः प्राहे-अहो मदीयं कर्मममं, यतो मे पितामहो युगादेवाः, पिता तु मरुतः, अहं च कमरुसर्व-
भूमिः, अत्र चान्तिमा वीरजिनो-देवो भवितव्यामथदेसव । एवं जल्पनेन तेन मरिचिना नीचगोत्रकर्मजितम् । यतः ॥
“जातिलासकलैश्वर्य-वल्कलपतपःश्रुतैः । कर्तुं न मदं पुनरतानि, हीनानि जसहे जनः ॥ १ ॥” कृपमहेवस्य प्रथमो
उग्रधारः पुण्डरीकाभिवक्ष्यत्रोऽष्टिनायां पञ्चकोटियवित्युतो विमलमणिसौ मुक्तिसमाप्त । ततो मरुतेन तत्राभ्युत्पद्य श्री-

औरतयादिदियां योगा-दम्यां मन्त्रनायकः। मुक्तिं यथा पुरा प्राप्य, विद्विष्यां संयमाश्रयम् ॥१॥

अतोऽभयकृमरस्योत्पत्तिस्वरूपं मुक्तिपयुक्तं व्याख्यायते । तथाहि-जन्मदोषं लक्ष्यो जनप्रमाणां दक्षिणस्यां दिशि भरतखण्डस्य मध्यमाधदंशो विराजते । तत्र राजगृहं नाम पुरं नवदशदशयोजनप्रमाणानामप्रकार-
माणिक्यकालप्रवाजादिवरतेपरितं विभासतेतराम् । तत्रासद्वपदंशो दक्षिणभागे गङ्गानदी बहते । तत्र वैभारिगि-
रिणा पशुतो विद्यते । राजगृहे पुरोत्तरेकमहेन्द्रोच्चतरगृहेजिनप्रसादात् वीक्ष्य केषां न मुदं प्रजायते ? अपि च
सर्वेषाम् । तत्र क्रमात् प्रवल्बैरिक्खरकेसरी व्यापसगगरतमङ्गिसनचन्द्रमः प्रसेनजितमहीपालो राज्यं करोतिस्म ।
तत्र उच्चैरसरो नगरं पुरितः कुण्डलोव निधानपरितः शोभते । तत्र तस्य राज्ञो राज्ञोनां शतमभूत् । तस्मां
सुख्या कलवती । श्लोककृमरप्रभृतियुगाणां शतमासीत् । सर्वेऽपि पुत्राः शाल्याशोकलाः पाठिताः प्रिया । यतः-
“प्रथमं नाजिता विद्या, द्वितीये नाजितं धनम् । तृतीये नाजितो धर्म-शक्तिश्च किं करिष्यति ॥ २ ॥ जायामि ज्ञान-
लाभे, यो स्वयं नरेण सिद्धिखड्गव्याहं । कर्मोण जेण जीवई, जेण सुओ सुहेमइं जाइ ॥ २ ॥ अन्येषामुपतिश्रिते, चिन्त-

यामासिषानि । सर्वे प्रजा अस्मी पृथ्व-वल्गु विद्याविद्यारदाः ॥ ३ ॥ न परीक्षां विना राज्य-योग्यो हि जायते
 मृतः । प्रजाया वृष्टिमां वृष्टि-युक्तो विनीतमानसः ॥ ४ ॥ राज्ययोग्यो भवेत् पुत्रस्तेन कायं परीक्षणम् । ”
 यतः-“तत्र जीयते यदि ततः परीक्षां कृत्वा मयादंया पुत्रान् न स्थापयामास तदां पितरि मृतं बल्लिकटः प्रजा
 सिषां युद्धेया युद्धेया विपन्त, राज्यं चान्यत्र याति । यतः-“दृष्टे नष्टे कृतां वृष्टि-वृष्टिहीनं कृतः स्मृतिः । स्मृति-
 हीनं कृतां शानं, शानहीनं कृतां गतिः ॥ १ ॥ ” विमर्श्यते राज्ञो वयुं पकासं कारयित्वा चाष्टिका वंशमया
 शरिताः अपयत्कमथ्य हे मीचिताः, कोरकाः कुम्भा जलमैतारतत्र मीचिताः भूयन्, ततः सर्वान् पुत्रान् गम्यते
 भुयतां भूयः प्राहे-भो प्रजाः भवद्विश्वाष्टिकानां [कण्डकानां च] जलकुम्भानां च मूत्रं नादेषाटनीयं वैभूमिवत्-
 ल्यम्, युद्धेया स्वकीयया कण्डकमथ्यां पकाद्यादिं मीज्यं, उदेषाटनं विना जलकुम्भेषु नारं च पेषम् । शणि-
 कटयः कुम्भाराः स्वरयुद्धेया चित्तयन्ति स्म जल्पन्तिस्म च कयं भादयते कयं पितेरिडां अयण्डा स्यात् कस्यापि
 युद्धेनाप्ययते, तदां सर्वान् सहेदंस्मन् वृषिधेया पाण्डितान् वीज्य शणिक्कुम्भार आचष्ट-मम वृष्टिं यदि कुरुते ययं,
 तदां प्रजा भवियथ । सर्वे सहेदंया जयः-यदि नस्तिसिभुयते तदां वरम् । शणिकः सर्वेषां स्वच्छानि स्वच्छानि-

पश्चिपु विजिप्त धन, तेनपु तत्कल्पा जातः । आसीत्तज्जनगोपालविर्योऽसौ येनानेन एवाविषं भोजनं कृतम् ।

यस्य पश्चिपु यो जेमति स तादृश एवाच्यते जनैः । एते कर्मणा वयाः शिष्यः पात्रियाः, तत्रते दृष्टाः । श्लोकस्य

मनासि खेदा नाभूत् मनगति । प्रसेनाजितभूयः प्राह-धवल्गहे जलति त्वं मयाऽपि परीक्षितः इति, हरिश्च मनोऽन

मुक्ताफलानि मुक्त्वा भस्माहो वाहिदं च गृहीत्वा निधुया तस्मात् गृहीत्वा, तेन त्वं इमां भस्मां गृहीत्वा

गच्छ गृहे गृहे वाद्य उदरमभिरसि । अथ राजकर्मणा यद्यन्मुञ्चानि, तत्रत्वं भक्षयात्रे । यदि त्वमेतदपि

जानीहि, तथा त्वं दक्षरतवासा । इति श्लोकश्चलन तस्य राज्यं गोपितं पित्रा । सर्वेषां पुत्राणां यथा-

युयं ग्रामान् विभज्य राजापुत्राणामसि । अपरे पुत्रा हरितेवाटकरथपत्न्यादिसङ्गहे कर्तव्ये, एषः श्लोककर्मणः

कथाश्चिद्वै वाटकादीनामपि सङ्गहे न करोति, अनेन सारमैः समं मथितं परमाद्यं, पकाद्यं चूर्णीकृतं,

प्रदीपने जलति भस्मा एव गृहीतास्ते, तेनासावयिना राज्ययाया नास्ति । यत्पिनिव वज्रमृष्टिः किमपि

न व्यथति, इत्येके पित्रा श्लोकः कर्मणः एकैका राज्ञी विदेदां प्रतिचवाल स्क्न्धे सङ्गं दधानः । श्लोक औपध-

मन्त्रतन्त्रादिप्रयोगां जानाति । परदेविदेदोऽप्यथमकरणकृत्याः उदयमानाङ्गतकमां निभुयः सन् सिद्धे इव वने

चार श्लोकः । आं आं सुं वृं, कुमारः श्लोकः क्रमात् । वजाकरं महोत्तमं, वृं वृं महोत्तमं । १ ॥
 श्लोकस्य कुमारस्य तत्रत्यस्य वजाकराग्निसमाधिप्रापकद्वेषो आद्यं महत्तमं शब्दो स्वप्रखलितेनं प्राह-हे कुमार !
 विप्लवगलं हस्तमलपकाकारं वृहच्छाखं सुरनदीतीरं समरित । इतो गव्यतान्ते तयोर्मव्यं शोषायामको महान्
 धवलपस्तशोणित । तस्य प्रतरस्य शिवा सुवृत्त्याः सन्ति । तस्य मव्यं अष्टादशो महोपमावाणि रत्नानि एकैकोपरि
 सन्ति । तथाहि-एकं अष्टादशं वर्णा वर्णोभवन्ति १ एकं रत्नं सर्वाणि विष्वाणि उत्तरन्ति २ एकं राजासत्य-
 महेश्यादयो मानं ददते ३ एकं ऋत्विक्तं सन्तानं भवति ४ एकं दिव्यसौभाग्यः स्युः ५ एकं जलधरस्तीर्थो ६
 एकं विश्वक उरधत्ते ७ एकं क्षिप्रद्वेषा न भवन्ति ८ एकं शरीरे धातो न लगति ९ एकं पठितं विना
 विद्या समति १० एकं अनीकबन्धा भवति ११ एकं जात्या अपि जनाः पश्यन्ति पुरश्चितम् । १२ एकं
 पावकोऽर्कं न दहेति १३ एकं वसुधैवीषा ज्ञायते १४ एकं वसुधैवपु न लगतः १५ एकं मातुं गच्छतां नृणां-
 व्याघ्रसिंहद्वयो दृष्टा जीवा न मीलन्ति १६ एकं कृपपरवती भवति १७ एकं दृष्टेद्वीगा गच्छन्ति लोकान्मतिं सर्वं १८
 वसति दक्षः, एष पापाणस्त्वया विलोकनीयः । अष्टादशो रत्नानि गृहीत्या अक्षयानि लिखित्वा आत्मनः पश्य

केनापि रक्षितं न शक्यते । अहं तु सर्वत्र विषादं करोमि, भाग्यं विना चिन्तामणिर्ह्ये न तिष्ठतीति ध्यायन्ती सा तत्र
 तस्याः । कुमारो मुनिं ब्रूयाच्चवाल । ततो बलेन कमलश्लोकौ शार्ङ्गप्रवाहं प्राप । जलं सूरि पश्यन् कुमारस्तरंश्वरत्ना
 दिशः पुनः पुनर्विजोक्तयामस । तस्या उपकण्ठे महोच्चन्दनतकं शुष्कमालोक्य हर्षितः श्लोककुमार आहोह ।
 यावदुपरि चाटितरावत कटकडवाढं कृत्यन् वृक्षां शजेन्द्र इव पानीयमद्यु पपात । रत्नं जलतरकं मनसिकेत्य
 शुष्कवृक्षाञ्छः कुमारः विमानरथ इव चलन् शुक्रीम । चन्दनपादपाधारोण रत्नप्रमावण च विद्योतिद्विनप्रान्ते
 वृक्षतटपुरसमीपे प्रासः । कुमारः यावत् विमानतके तत्र स्थापयामास तावत् पुरमद्यु सर्वतः तस्य ततोः परिमलः
 प्रससर । परिमलखिसारोण तत्र बहवो महेश्या आगता अभूव इव जालिपुष्पपार्श्वे । महेश्या जगुः । सो साधुवह् अस्त्य
 चन्दनस्य किं सुख्यम्, कुमारोणात्म-अस्त्य सर्व्वे न शक्यते । मणिमालोक्यविलया विकीर्यते । एवंविधं चन्दनं
 कस्यापि राज्ञो साण्डमारो नास्ति । सुवर्णं न समं दोलविद्या अपुत्रिव्यासि चन्दनं शुष्कमपि । ययमप्यपुत्रिव्यायथ
 कयाणकं वयुं सधुमपि क्षमते । अत्रान्तरे बह्विपु जोकपु मालिशेषे महेश्युक्तम् सो लोका ददौमवत्, सा जानीथ एवं
 एककोटिभिः, ययं सर्व्वे अस्त्य साधुमकाः स्मः, यदस्त्य खलपमपि चन्दनं गच्छति तदस्त्यमाकमेव गतं, तेन न केनापि

श्री
 म
 ३

अस्य कथाणकं हेतुः श्रेयः, योऽस्य कथाणकमव्युद्भूतं स्थापयिष्यति तस्य चौरदण्डो मविष्यति, राजा अन्त्या-
 धिना निग्रहं करोति न्यायिना रक्षां करोति च । ततो द्विषो द्विषो वंशिकाः कृतराः कुक्षालादयुःप्रा-
 ग्गच्छन्ति खंडीकृत्, शार्धामज्जादिं सर्वं स्वर्णतोष्यं विक्रीयते । कर्मरोगं कपाणकं चटापयित्वा हेममूलेन सर्वं चन्दनं
 विक्रीतम् । ततस्तेन हेमना जात्यन्तानि यद्वर्तितानि । क्षणमव्युत्सवं चन्दनं गृहीत्वा स्वर्णदंतेन महेभ्याः स्वस्व-
 गृहे ययुः हृष्टतः । रत्नानि अन्त्यां वद्या वृषपरिवृत्तिं कृत्वा श्लोककर्मसो वेद्यातटपुरमव्युत्सवं प्रविशेद्यो । कर्मरः
 प्रविश्यान् हृष्टश्रीणमव्युत्सवं धनवहदेहेहे जगाम । यावत् क्षणमिषावृष्टः कर्मरस्तत्र तावच्छ्रेष्ठिनो बह्वन्त्यां जाय-
 मन्ताजति । शृष्टी कर्मरं प्रति प्राहेति-एकस्मिन् आजने मदनफलात् सन्ति, द्वितीये साहिणित्वा, तृतीये सुवल्क-
 यवाः सन्ति, एतानि मया कव्ये आनीतानि सन्ति । गृह्णीकच्वरैकपाटलादि चतुर्षु सुवल्कके, त्रिगृह्णीकज्जा
 सुवर्णवर्णिसालकादि अस्ति, यथा वस्ति सुवर्णमूलेषु तव विलोक्यते तर्ह्यग्रेहाण । एतदंशकव्युत्सवं कर्मरोग-शुद्धिन
 हेतुं वृष्टिमुत्करोति त्वं विकस्य, त्वं ममापरे एव क्विन्वासि, अथवा तवैवाविषः स्वभावोऽस्ति । ततो हृष्ट-
 धिपो हसन्नाह-आत्मनोऽप्यु एव वृष्टिभो विद्यते नैणाम नवि कस्यापि परकव्युत्सवं वृष्टिमम । श्लोकः प्राहे-

कः आत्मनः स्वायुः ? श्रेष्ठि प्राहे-अथ राजा केनचित् सुरेण स्वयंलज्जामगच्छ प्रोक्तमवस, यः प्रयाति विद्वानि-

वृषप्रभाणां धवलवज्रधारां पृथुद्विजोयाः कश्चित् समुत्पत्तिं समसुं धत्तुं गतासुं अष्टम्यां धत्वां भवद्वैद्वैतं
स तदापदां सर्वां भूयति । एवंविधं स्वयं दत्त्वा कोऽपि देवो विद्युद्विधं तिरिदधे । ततः प्रातस्तथाय सया चिन्तितं
वयुं स्वप्रामिदंम । यतः स्वप्रदासि-द्वैवताश्च हिजा गावः, पितरौ लिङ्गिना नृपाः । यद्वदन्ति नृणां स्वयं, तच्चयुव
अविद्याति ॥ १ ॥ कृष्णं कुरेन्नमशास्तं, मुक्त्वा गावाजिराजगजदेवात् । सकलं शुकं शुकं, मुक्त्वा कर्पासलज-

णानि ॥ २ ॥ गायत्रे शोचनं शोचनं, ननुने वयव्यवनस । हसने शोचनं शोचनं पठने कलहं तथा ॥ ३ ॥ ततोऽहं
दृष्टे समेत्य यावदप्यविष्टः तावत्त्वं तादृशोऽक्षणात्क्षिती मया दृष्टः । कृमसो दृष्ट्या । एष श्रेष्ठि मुग्धः किमपि गच्छे
न स्थगयति । यथा यथा श्रेष्ठि स्वप्रवक्तुं कथयति तथा तथा कुमरः कौतिकं चित्तं धत्ते । अपवकमव्यं वरु
दृष्टा कुमरः प्राहे-गभुर्गहमव्यं यदस्ति मुक्तं तव किमयु ? श्रेष्ठि प्राहे-परदोपसम्मानधवद्वैतं समुदमव्यं वदमानं
चार्गुर्गहिरम, तैः स्तनैस्त्वविरितमवानाय मम मुदिद्व्येण अरितं समुत्तम । गतपु स्तनेषु राज्ञो तदवैचानं ज्ञात्वा

प्रथमं धनकणकपुटकाञ्जनकण्ठ्याहं सर्वं सर्वेषु दण्डे गृह्णितम, श्रेष्ठिपदव्यापि उद्वालिता, वाहेनमव्यस्य कथाणकमपि

गृहीतम् । तन्मयं वा धृतिर्ह्यसौ उक्तं च एषा धृतिरस्य गले बधनीया । यतः । अथप्रसूति एवैविवं स्तैन्यं न
 कर्तव्यं श्रेष्ठं । ततोऽहमेवैविवो मूर्धन कर्तोऽसिद्धिखननापहरात् । यदि दूरं त्यज्यते, तदा लोका हेमन्ति माम्,
 ततो मया चिन्तितम् । वर्षाकाले कर्षमा दृष्टशोभा भवति तेन कियती धृतिर्हृदयो स्थापिता, कियती हृदमय्य
 स्थापिता मया, यदाहेतुं मया गृहीतं तदापि दिनपञ्चमसमय्ये गङ्गापूर्णेण दृष्टिपथमगमिष्यति । धननमाप्यहं
 निधुनाऽस्यम् । श्लोकः प्राह-अहो वरुणस्वरूपं यो न जानाति स कथं कथाविक्रया करोति । श्रेष्ठो जगौ-अथ
 लोका मां हेमन्ति यदि त्यज्येवं मां हेमन्ति तदा का गतिर्मम । लोका जानन्ति एषोऽत्र किं वसति । वयुं गृहं
 वयुं हृदं मदीयं तद्विं सर्वं जनाश्चिन्तयन्ति स्म । गृहं मया विकीर्यते नगरमिदं त्यज्यते । यस्मिन् पुरे मयात्नेक-
 नानाविधमयुराहारविध्यवस्त्रपरिधानाहं कृतम् । तस्मिन्मयिना यत्तदाहारवस्त्रादिना निवर्तते मया कियते । अहं
 जानामि किं कर्तुं पतित्वा मरणं साधयामि, अथवा वन्द्यो प्राविशामि । तदस्यां विना न शोभते । यतः-“ वरुं
 वनं व्यापगतौ निषेधितं, जनेन हीनं बहुकण्ठकावृतम् । सेणालि शय्या वसनं च बलकलं, न बन्धुमय्ये निधुनस्य
 जीवितम् ॥ १ ॥ ” कथेणासागरः कुमारः श्रुतिं दृःखिनं दृष्ट्वा दृःखितोऽजति । यतः-चेतः सादृतरं वचः समधुरं

दृष्टिः प्रसन्नोऽज्जला, शक्तिः शान्तिर्युता शक्तिः शितनया शीर्षान्वय्यापह्ला । रुवं शील्युतं श्रुतं गतमदं स्थासित-
 मुत्सेकता-निर्मुक्तं प्रकटन्यहो नवसुधाकिण्डलन्यमम्युत्तमं ॥ १ ॥ कुमारोऽवग-श्रुत्तं कथं सत्यां शिथि त्वया
 स्रियते ? श्रुतिं जगौ-मम गृहे तदास्ति यद्विज्यते, एवं त्वं कथं जल्पसि ? कुमारः प्राह-याद्विलोकयते तद्दृष्ट्वाण
 त्वं वाहेनं गृहगतदृष्टं यत्नेन रक्षितुं । या शक्तिः समागता सा सर्वं यत्नेन रक्षणीया भूरि धनं साधयति । तत्र
 गृहे यावद् धैर्येण धनं सवति सावन्मदीयै रत्नैर्व्यवसायं कुरु त्वम । वेदातदुत्प्राधिपमावर्ज्य । ये ये तत्र सेवका-
 रत्नान् तान् अङ्गीकुरु । यावद्दहे देवान्तरं विलोक्य पश्चादात्मनिष्ठ्यासि तावद्देवैः रत्नैरेव व्यवसायं कुरु । धनपति-
 भूणति-त्वयेदमेव कथं जल्पितम् ? अनेन वचनेन मम हृदयेऽतीवोष्णताऽजनि । यत्तया चक्षितुं वार्ता कर्ता सा
 मन्विसे शाल्यसिवाजनि । यत्तया वचनयानं मम सज्जन आपदंभोर्षी तासि त्वं तत्कथमधुनैवाहास्यते । उत्तमा-
 नामवं जल्पितुं न युज्यते । यद्वचनं त्वया जल्पितं तत्र कियताम । पश्चाद्यथास्ति देवान्तरं विलोक्य । त्वं यादृ-
 सामशगणतय यास्यसि, तदा देवतोक्तं वचनमपि निष्कलं भाविष्यति । तत्र बुद्धिप्रपञ्चं विना धैर्या शक्तिमेवाहं उच्यते ।
 त्वमथकल्पतरुविराजगणतय किं गच्छसि । इमां शक्तिं त्वं विलोकणीहि । यद्वदेदोषणमुत्पद्यते तदर्थेन गृहोष्णते अत्रा-

अथ । पं. वृत्तियत् भवति तदा गद्यप्रगृह्ये प्रक्षिप । यथा सन्तोषो न भवति । कर्मर आचर । यद्दं मम
 विदुनामपुत्रसमप्रामादि न पृच्छयत्, तदाहं दिनानि कालिश्चिद स्थस्यासि धना वसाण-अहं तव पञ्च किमपि
 नामादि न पृच्छामि । त्वमन्वियेन नामा सह राज्यं कुरुष्व । मम सन्तोषे वरुि इदं तदीया वृत्तिः । तव वृत्त्या
 प्रीत्याहं वरुि आवास्यामध्वेन निभय्य गृह्णीष्यते धनेनावाङ्कितः श्लोकः । ततो वृत्तवाचनार्थं नीरमानोत्तम । एक-
 दातनकं तिरकाटिकां कृत्वा दाम्या धनश्लोकाभ्यां सुखशोषनं कर्तव्य । दाम्या परस्परं प्रीतिः कर्ता । कर्मरस्य रत्नानि
 गृह्णीतानि शक्तिना । दातनकजले यथाऽऽनीते सा धनपुत्री वाञ्छिकमारी विधत्ते । दातनकं कृत्या कर्मरौ यावद् दृष्टे उपविष्टः ।
 दावत्तया कन्यकया सितशोणवान कर्मर उपलक्षितः । दाम्या च कर्मरौ । यद्यद्य मम भवति तदा सुकृत-
 स्थानतस्त्योदयोऽजानि मम, एवं द्यात्वा कर्मरौ विष्टः पुः प्राह-यद्दं तात त्वं मां परिणायिष्यासि एवं तदासौ वरुि
 मं भवति, नो वृत्त वासिधं भवति मम । ततो धनः श्रेष्ठी प्राह-सो वरुसे एवं वरुके तव न युज्यते गृह्णे गच्छ, गृह्णे
 प्रमादंय । वृत्त आत्मनः प्रार्थुणक आगतोऽस्ति । ततो धनपुत्री गृह्णे गत्वा जननीपञ्च प्रार्थिति-एक आगतोऽस्ति
 पुमान् वृत्तः आत्मापृष्टे, तं दृष्ट्वा मदीयं मानसमुत्थितम । मम सुखमधिकार्य योऽर्थो विधीयते विधत्ते वा

तेनार्थेन प्रार्थार्थकार्यं यथा रसवती कुरु तं मातरस्य प्रार्थार्थकार्यं अस्तस्य तस्या । स्नानाद्यवगतिना
 तं प्रार्थार्थकं संकल्प्य तं मां तेन सह परिणय्य । माता प्राह—रे निलंजे वसे किमर्थं कथितं विना हृदि
 ता, यान् यान् दृश्यसि तस्मान् यदि तं वरिष्यसि तथा तं अस्माकं हेतवद्विरतिगति । एवं विधानं
 स्वच्छजलपकानि यद्यप्येयानि यानि भवन्ति तानि दुःखानि भवन्ति । तं सहकले उगच्छा सती कथमर्थं
 जल्पसि । तथापिना लज्जापि कुर्यात् । पुत्री वसाम—मातेरेव मा जल्प, मम शीलं मेमेमं निश्चलं
 जानाहि, तथा विकारः कोऽपि नास्ति, अहं हि तव पुत्र्यस्मि यो मया पतिर्वाञ्छितः स एवास्मिन्
 जन्मनि मम भती भवति ना चैव संयम एव कारणम् । मातृपुत्र्योरेव जल्पत्या रसवती कथत्याः सत्याः
 स एव प्रार्थार्थकः प्राङ्गणे आगतः अजान्तरे धनश्रुतिं मातृपुत्रीजल्पनादन्तं श्रुत्या गृहसंख्यास्य पत्न्याः
 पुरः प्राह—एष वशवर्थाऽजाताऽस्ति, एषा पुत्री विवाहस्योत्पत्त्याऽस्ति यदि अन्याविवृद्धेन संयोगे भवति तथा
 चन्द्ररोहिण्यादिव संयुक्तादेव्यादिव कन्दर्पुद्वारादिव कण्ठरसयोरिव शोकात्कन्दर्पाद्वारादिव शोभा भवति । अन्तरयो यदि
 चैव भवति तदाऽनयोर्गो वयो भवत्यति । जीवानां लक्ष्यजनं पुण्यकृत्यकरणे (च) विवर्तानि श्रियो जायन्ते

ल. म. श. म. ५

यतः—“गुणं विवर्त्ततां नृणां, विवर्त्तानि सूरिभ्यः स्फुटम् । उत्पद्यन्ते ततः सद्भिः, कर्तव्यं साहसं सदा ॥ १ ॥”
 एतस्य पक्षे भवत्या आमनामकुल्याज्जादित् न पटव्यम्, एतदर्थं साधयतमहं नियमः कारितोऽस्मि, तत एष अत्रा-
 र्त्वायार्गहे आगतोऽस्ति । तदानीं सुनन्त्या जगौ—हे तन्न त्वया नामस्थानककुल्याज्जादिकस्य वातापि न पटव्या ।
 यद्वि एष कर्मारो सामर्थ्यकरोति तदा विवाहं कुरुष्व मया सहस्य नो चेत्यमम द्वांशं दापय । पुत्र्या निश्चयं मत्स्या
 पिता जद्वेषु । ततो ह्ययोः स्नानदानद्वेषुजावधुसमवतीपरिवेषणान्द्विपयुन्तं धनपुत्री सत्किं चकार । ततश्चित्रयोज्या-
 मुपलब्धौ ह्यौ । धनेन प्रोक्तम्—यद्वि भवता विरुपं न मन्यते तदा किमपि प्रोच्यते शोणिकोऽत्रो—यत्नमम रोच्यमान-
 सस्ति तज्जल्पनीयं त्वया, धनश्रेष्ठवज्र-एषा मम पुत्री तां त्वं परिणय पथिक । अधुल्लोसो मनसि न कर्तव्यः ।
 विद्यमद्विषयं वा जामातृत्वं रक्षामि । कन्याविक्रयं ये जनाः कर्तवन्ति तेषां बह्वेषु लगति । यतः—“ये कन्यानां
 जना एव, विक्रयं कर्तुं स्फुटम् । ते लभन्ते इदमिन्द्र, इःखशोमवृत्तमम ॥ १ ॥” या एव पुत्री त्वया
 परिणतव्याऽस्ति । नो चत्वारिंशं गृहीष्यति । सान्यं नरं वेदते, ततः कर्मारो धर्मिष्ठा तां विजोष्य मनो गुप्तं
 कृत्या च प्रोच्ये एषा पुत्री आधिल्याऽस्ति यं यं वरं पश्यति तं तं वरिष्यति यद्वि तदा एषा भूषणी मय्ये रेषा ।

लक्ष्यते । नामस्थानककुलगीवादि शीतं विना यद्येषा वरं वरति तदासौ गृह्णति निश्चिन्तम् । कुमारी प्राह-
 यद्येष कथयति, तव कथयति अहं अमुमेव वरिष्यामि, राजहंसानां कुलं कः पृच्छति । यथा तेषामुत्तमं भवति ।
 उत्तमानां कुलमाकारं जल्पन्तं ज्ञायते । राजहंसो मानससरोवरे एव कश्चिं करोति नान्यत्र तथा एषापि । प्रकटं
 प्राह च कुमारः । मयि अर्हकितं तव को लाभः अहं तु वैदेहिकः । षटीमव्युज स्थितोऽपि यामि । अञ्जलिज्येव
 मम भूलापको भविष्यति तव । ततः सुनन्दोऽपि-सन्त्यं वचस्तव, अञ्जल्यापारं चन्दमैय्यां, अञ्जल्यापारं जलधरपूरं,
 अञ्जल्यापारं ताराः सर्वः स्युः, अञ्जल्यापारं लोकाः सर्वे, तथाहं तवापारोऽस्मि । केषां केषां मम पाणिग्रहं केषु ।
 अशाम्भु भवान् प्रवृत्तौ विस्तारु । कुमारः प्राह-पाणिग्रहः स्वप्नोऽप्यो मम तव भविष्यति । विवाहानन्तरं
 यावद् द्विनालं पञ्चदशो भविष्यन्ति तत्रहं वैदेहिको विदेहं प्रति चलिष्यामि । हेयानन्तरितोऽप्यवा अवधतः उर्याय
 चलिषः, तत्र भूतं यस्य स यथा उर्याय याति तदा तस्याः का गतिः । पुनरोपि सुनन्दा जगौ-अहं वरं गृही-
 त्विमाणाऽऽवस । अविना तदा दृष्ट्वा मनः एवाविवाममूर्धे । तव करो हरेते लगति अथवा संयमश्लेषः करः । यदि
 तं मां परिणीय गमिष्यामि तदाऽहं कीलज्वरं पालयिष्यामि । अथवा संयमं-निष्कलङ्कं । मां परिणीय तं हेयानन्त-

श्रित्ना वचनमाकष्य, श्रित्तो जगौ श्रित्तं प्रति त्वं पठहे स्पृश । ततस्तस्य वचसा पठहे स्पृशे
 मपसवकंभूपोपान्तेऽथ्योक्तं धनश्रित्तो पठहेः स्पृशः । तदा राजादयोऽखिला जना जहसि, धनगर्हे
 पृष्टिवागारि, अपरं धनं तु सर्वं गतं तेन श्रित्तो जातोऽथवा वानसिसोऽथवा श्रुषी । येनाधुना पठहेः
 स्पृशानेन । अथवा अनेन धृष्टियुवां दंश्रित्तो साधुवाहस्य । तदात्मीयपुरस्य माहेत्यं धारयति । ततो
 राजा धनमाकारावुषि स्वसेवकाः प्रीयताः धनपशुं । धनरतान् अपावृगानाकारावुषिमगतान् दृष्ट्वा श्रित्तो
 जगौ-किं करिष्यते । राजो भूत्या आगतः । श्रित्तो जगौ-भवता खेदां नान्यः । राजवशीकरणरत्नं
 अन्धौ यथा मनसि स्मृत्वा च राजो मूर्खित्वं । मणिप्रमहेण यदा राजा वृष्टिं भवति तदा त्वया
 माण्डविका श्रित्तो न दृष्टीकृत्य गृहीतव्या । तेजनवैरिकाव्युषिष्यते ततो धनो रत्नसहितो राजो यावत्
 मूर्खितः संप्रपणाम च, तावदाजा पसवीभ्य रत्नं गृहीत्या गृहे-मन्त्रिणं प्रति भवता माण्डविका अस्यापु-
 णीया । अस्य हेस्तारं धनं चटप्यापि लोकरत्नमाण्डविका न आद्या । ततो माण्डविका गृहीता । ततो राजोक्तं-
 श्रित्तस्य साधुवाहस्य शिष्यमानं वरुषे दायतां तया । श्रित्तोक्तं । जगौ तेजनवैरिका विजेकष्यते नवा वा एतस्य

म म . .
 म म

ततः साधुः सपदशयव्याहिकान् रत्नसिंहासनाभ्युपदेशकान् चन्दनकर्पूरैर्करैर्निर्वाणैश्च

मन्त्रमन्त्राणां कर्णान् धनशिरिषैर्दण्डैश्च आनय ॥ धनशिरिकौ तान् पृथक्करित्वा वसिष्ठान् वीक्ष्य चम-

रुर्वा । ततः परम् परं वसिष्ठो वसिष्ठः । शिष्या देवा वसिष्ठः । ततः साधु-

व्यापनशिरिकां विनयसाहं विनयसाहं विनयसाहं विनयसाहं विनयसाहं विनयसाहं

च कारवासासिः । व्यवहारिणां जाता शिष्यः प्रीतिश्च । ततो वसिष्ठो राजपुत्रं गत्वा साधुः प्राह-राजन्

पत्यापि प्रपयानसि त्वम ? । यस्य पुं एवंविधो धनो व्यवहारी वसति पुण्यवान् विनयमूर्त्तिरसप्तधातिः

नानि विचरिष्येदन्तानि तत्र पुं प्राप्स्यति सन्तु मया । ततो धनोऽसौ व्यवहारी अन्यव्यवहारिष्यो मा

गणितव्यो भवति । एवंविधो व्यवहारी वदितुं कियत् न दद्यात् मया । राजा तस्य साधुस्य वदितुं केषांवा मरण-

दानेन सन्मानं चकार । ततः साधुः पुनर्धनप्राप्त्युक्त्यं नानापकारभक्तिपुरस्सरं शौचकवनी प्रणम्याह-अहं पुनः

पुनः स्मरणीयमिदं न विस्मयः इति जल्पन् चत्वारं साधुः । यतः—“सर्वातिवष्टी दृक्प्राज्ज्वले, निवृत्तिना

शोभाशोभि यथ । सा वदुनाया सततपर्यन्त-पद्याहिसंशयवर्णीरपुः ॥ २ ॥ तत्र वसिष्ठि वसिष्ठि विव, पुनः ॥

समाप्तः । अथि सायय साययिचितं, समरणीया समयु वयु वयम ॥ २ ॥ " ततश्चतस्रायि दिव्या नवीनानि ॥ १ ॥

धनस्य तस्य गृहे नतिविपानाञ्जनित सम याचका धनं याचिषुं च । अयं श्रेष्ठि अमात्यवान् सर्वे इत्यादि ये ये जजन्व-

रियासि हे अस्य धनसाम्प्राप्तिर्जाड्यैवन् पर्वयोरतलेस्य. छित्तित च । श्लोकैकान्तानो नाथि गोपाल इति नाम

रथापितम । श्रेष्ठी धनवान्यादिपूर्णाञ्जानि । सिनन्दानाथको देवगृहे जिनपूजादिं समक्षे धनव्ययं करोति स्म । यथाव

कथापकं धनो गृह्णाति तत्र तजानन्ते जसो भवति । अनेके धाटका गृहेला धनेन आवासः कैलाससोदरोऽङ्गीकृतः ।

धाटकशास्त्रायां धाटका वदसिषेर्षा रक्षणायुं पाण्डवाः रथापिताः । वदेवः त्यवदेहिरोऽपि तस्य किङ्करी-

भयं सेवां कुर्वन्ति । यस्य गृहे लक्ष्मीभूवति तस्य सर्वं जनाः सेवां कुर्वन्ति । यतः— "एहि गच्छ पुं तिष्ठ, वदं

भूयं समाचर । एवमाशाश्रदेभरतैः, कौटिलि धनिनाऽर्थाभिः ॥ १ ॥ " श्लोकस्य सिनन्दया सह प्रीतिरजनि

वाटम । सिनन्दा भूमिभूना चलीति । कमादपुष्टयातिक्रमं सिनन्दां गमू दधार । यथा यथा गमो वधुते

तथा तथा तस्या विसिधा न लभाति । कदाचिच कवच्छदयं कवच्छयं जमते न या सा । यद्विकं तथा तद् द्वितीय-

दिवसे वमति । कमावतीव द्रुवलाड्यैव सिनन्दा । चलय्याः सिनन्दाया मुखे श्वासा न मति । सोजकः पर्वयुद्धिम्-

स-

रस्य जीवन्मितायाः क्षणं न जायते । पुनः पुनः वसति सा पानीयमानायतां वृषा लक्ष्मि । श्लोक पञ्च-
 त्रिंशत् प्रियमात्मिक्य अन्त्यैः श्वश्रुं प्रति प्राह-तव पुत्रीयं । कोऽपि द्रोहेल्लोऽस्मा जाताऽस्ति
 नवति पञ्चयत्नं स्वर्ग्या । यो द्रोहेल्लो भवति अस्याः स पुर्यते नोच्यन्मैवेवम । ततः सुनन्दोपान्तं गत्वा माता
 जगत् । पुत्रि । किं तवाङ्कं द्रुवुलं दृश्यते ? तव कस्य विषये वाञ्छा विद्यते ? । सुनन्दा जगौ-द्रोहेल्लोपान्तिस्व-
 ल्पं यदि कथ्यते तदा मनसि न मति कस्यापि, द्रुःशक्याऽस्ति द्रोहेल्लः तेन मे मरणं, माता जगौ-पुत्रि । मतिः
 कथ्यते । ततः सुनन्दावग-अहमेव जानामि केञ्चराकृता राजपुत्र्यं दानं ददाता वाञ्छामि, राजा तदा सपरिवारोऽप्य
 वदति, स्वहेतुन जिनलये गत्वा वयुर्पुत्र्यैः द्रव्यपूजां करोमि संस्तवनेन सावर्ज्यां च, जानद्रे राज्ञो वादिवाणि
 ममभ्ये वाचन्ते, ममाभ्ये च पात्राणि नयेयन्ति, जानद्रे पञ्चपरमोष्ठिभन्तं स्मरामि, जानद्रे मस्तके लज्जं धारयामि,
 जानद्रे मनोऽभिमतं दानं ददामि । जानद्रे सधर्मिकान् सोजायत्वा द्रुकेल्लोऽस्मिः परिवर्षयामि, जानद्रे
 द्रुवमव्य अमारि प्रवर्तयामि, जानद्रे शीलं पालयामि, जानद्रे चैत्यपरिपटी कृत्या गृहे आगच्छामि, जानद्रे वृत्तान्ति-
 द्रुवकारं यतिःश्या ददामि । एषा वार्ता मयाञ्च तवाभ्ये अस्यदानं विना मम जीवितं नास्ति, भ्रूल्लेति जननी पुत्रीयाक-

जगत्सिद्धे जगत् । श्लोकः पर्याप्तोऽर्थः श्रुत्या ह्येव । यस्या एवैविवो द्वाहेऽन्ते जगत्सिद्धे, तस्या गत्तं कोऽपि
 पदं यत्तन्मादाय यत्तद्विज्ञानं गतस्तदादाता समिचरन् । मिथः प्रतिवर्ति चक्रुः श्रेष्ठे रक्षिते जगौ । तत्राद्य
 शब्दः पूर्वात्तत्र ह्यस्य, ततो द्विव्य चक्षुषी मविल्लतः । राजा यदा वेदा भवति तदा त्वत्पुत्रीद्वेदं परं मान्य । ततो
 उपायाऽस्ति । श्रुतिनाम् कः उपायः ? श्लोकः प्राहे-इदं रत्नं गृहीत्वा राजापात्ते गत्वेदं कुरु । अनेन रत्नजलेन
 राज्ञोऽर्थाय यत्तदास्ति । अपुत्रीमन्या! मत्वा श्लोकोऽयम-तव पुत्र्या या दुःशोका द्वाहेदं उत्पद्योऽस्ति, तस्य परो
 न्यस्त, स्वभावोऽप्यन्यथा, सुखे चनेति प्रोच्यते । परतो राजपुत्रीमन्या वदति । तस्य राजा शिषां वदति ।
 यत्तदपि चारित्र्यं यद्वैदिकगण प्रचष्ट तपः करोति । तस्याः प्रसूतप्रमाणजने ह्यै लोका जन्त्येव इति पश्य-
 यताऽस्ति ? । पनाऽयम-अथ यावत् जगत्पथा विद्यते । वेदान्तदुस्त्वामां तस्या एव आशो कारयति वृष्टिसत्त्वात् ।
 अस्तु पुनः ॥ २ ॥ " ततः कुमारोक्तं, राज्ञोऽयं या पुत्री जन्त्येवाऽभवत् । साऽपि जन्त्येव अथवा
 यत्पुनरुत्तं, तव सुवर्णस्य सौमस्य ॥ २ ॥ प्रतिपद्य यदभ्यस्तं, जीवैः कम् सुमाशुभम् । तैर्नैवाप्यास्यतेन, तद्वा-
 पुन्दरात् नरः । गन्तुमिवात्तद्विषयो द्वाहेऽन्ते भवति । यतः— "भवन्ति अस्मिन्मन्त्रे-धूमकर्मनारायाः । फलन्ति

१०
 ११
 १२
 १३
 १४
 १५
 १६
 १७
 १८
 १९
 २०
 २१
 २२
 २३
 २४
 २५
 २६
 २७
 २८
 २९
 ३०
 ३१
 ३२
 ३३
 ३४
 ३५
 ३६
 ३७
 ३८
 ३९
 ४०
 ४१
 ४२
 ४३
 ४४
 ४५
 ४६
 ४७
 ४८
 ४९
 ५०
 ५१
 ५२
 ५३
 ५४
 ५५
 ५६
 ५७
 ५८
 ५९
 ६०
 ६१
 ६२
 ६३
 ६४
 ६५
 ६६
 ६७
 ६८
 ६९
 ७०
 ७१
 ७२
 ७३
 ७४
 ७५
 ७६
 ७७
 ७८
 ७९
 ८०
 ८१
 ८२
 ८३
 ८४
 ८५
 ८६
 ८७
 ८८
 ८९
 ९०
 ९१
 ९२
 ९३
 ९४
 ९५
 ९६
 ९७
 ९८
 ९९
 १००

कर्तुं न शक्यते, तथापि किमप्यन्यथात्मनि मयाच्यते । अवरुण्यो अजानय त्वम् । तजानीता नृपेण ।
 रत्नान्दृष्टया सुलोचनानेव प्रक्षालिते, ततः सुलोचना द्विदृशि ताराः पश्यन्त्यभूव । ततो राजा
 जगौ-अधुराज्यं गच्छेण । धनोऽयं मम राज्येन किमपि कायं नास्ति, परं मम पुत्र्या या दृष्टेया जातोऽस्ति
 तं पूय । ततो राजा स्वपुत्र्युता सुनत्यां कुर्वराकृता कृता । राजस्य च्चाल, नृप्यादिं कारयन्
 द्रव्यमप्यादिगार्हपत्येभ्यः नरपतिभ्युपमानुं च्चाल । सर्वथासादृशं जितान् पूजयामास सुनत्यां । ततः स्वर्गहे-
 उच्यते यतीनाकारिष्वेवा प्रायिकारुषानुः प्रतिजमयामास । ततोऽखिलदेवेषु अमारिः कारिता । ततो भूपवनयोः
 सुलोचनासुनत्यां दृष्टीं कृता जाता । गृहे गृहे धृतलमनादि कृतम्, दृष्टशोभस्य तालिकारणानि च कारया-
 मास भूपः । अन्यैः शोभिकानां प्रिया प्रति यथात्मनः पुत्रो भविष्यति तस्यामयकमारिति नाम दास्यते,
 यतोऽप्यारिप्रवृत्तानां दृष्टेयस्येः । इतः स साधुः पृथिवीपतिः अमर्युपाजितभविष्यता राजगृहे नगरे जगाम ।
 प्रसेनजितराजा नवनवतिं पुत्रान् परस्परं विभोष कर्तवतो वीक्ष्य शोभिकं कुमारं तादृशं विनीतं स्मरन् पुनःपुनरेव
 तस्यै प्रियायै एव जलदप च । मयाऽपमानिता राज्यं मुक्त्वा शोभिकः कुमारो दूरं गतः, स कथं श्रुत्वा । मम

तेन पुत्रेण विना रात्रिन्द्वं निद्रां नयाति स निःश्वसो मुखे न मालि च । यदा तस्य सैनोर्मम विद्यमानोऽभवत्, ततः
 प्रमत्ति सुखं गतम् । मया अविमृश्य कथं कृतम् । न ज्ञायते स मम कुमारी जीवन् मृतौ वाऽपि कालि श्याप-
 द्वेषुक्षितः । कस्यापि गृहेऽपि वासोऽस्ति । जलदं ववृत्ति गृहे गृहे भिक्षां मातृमाणाऽस्ति । वृत्तिक्षित-
 र्वैपिवा द्वेषुजातो भात्री । वर्षकाले स्थानकामयात्तं पर्योनामिव मस्तकोपरि सवृ जलं पतित्वाति । शीतकाले भूयो
 शीतेन ताज्यामानोऽतीव दुःखितो भात्री । शीतिकः उष्णकाले वेपथोपादि कथं सहित्वाति । एवं स्मरं स्मरं शीतिकं भूयो
 दुःखितोऽभवत् । कदाचिद्द्वं व्यापतिस्म राजा । कस्य पुत्राः केषां पिता कस्य माता कस्य सित्दं कस्य प्रिया इत्यादि सवृ
 रथमजातवित्त्वं दृश्यते । विधाऽनन्तेषु भूयो जीवाः सर्वे सर्वसम्पत्तिवर्जोऽभवन् अर्वात्तं भवित्वात्तं च । एवं स्वं विचरं
 विपरीकस्य यत्तद् राजा तिष्ठति स्म, तत्रैव साधुपाऽप्येव जगौ-द्वेव । युष्माकं पुत्राणां दोषं श्रुत् । अथिना तवतवतिः कथं
 दृश्यते ? राजोक्तं श्लोकानामन्वयत्वं ततोऽप्यं साधुपः अत्युत्तमवित्त्वं यथातदपुं यत्तद्विग्रहे महोत्तमत्वं दृष्टः ।
 तत्र यदा मयात्क-मवान् राजगृहे दृष्टः, तदा तेन 'राजगृहे वैशोणामपि मा अवधि' तस्य मुखोदित्वादि श्रित्वा यत्त-
 त्तित्तमैपस्य दृष्टिं पुनः शब्दं प्रकटीकृतम् । यत्तद्विज्ञाता जगौ च । अहो तेन पुत्रोक्तोऽपि आत्मनः

स्थितिं क्षितिः । तद्यस्य स्थितिः सारप्रवर्तनं प्रयोगमत्र न प्रोच्यते । इति राजा मानसं गौडं कृत्वा साधु-
 पापं जगत्-सुखं कथं जल्पते त्वया । स पुत्रोऽस्मा मखोऽस्मि इतो निरसरणादत्र कलित्वा सुतो भावी । य
 पं श्रेयसा गृहोऽस्मिन् । स क्रियते एव । रङ्ग इव गौडे अमलि च । कर्म प्रकटीभूय किमपि न दर्शयति ।
 किञ्च कामपि तां वृद्धिं दर्शयति यथा रंज इव कलति लोकाः । यतः—“ विरंचिनं नरं देवि, प्रादुर्भूय चतुया ।
 किञ्च तां वदते वृद्धि, यथा कलति रङ्गवत् ॥ १ ॥ रथापनि कर्मण्यस्य योऽप्यल्पति विश्वस्यं नरं च यो वञ्चयति तयो-
 र्गोपयत्येव यद्वि एव कर्तुं जल्पति । ततो जयको रदिति समेत्यारग । रथापनि काप्यल्पति विश्वस्यवर्तन-कन्याविक्रय-
 कर्तककथविक्रय-कीर्तयानादेत्या-वाटदेत्या-यतिदेत्यादि-पापानि मम ज्ञानं, यद्वि स क्षणिको न भवति ।
 नापकाऽपि-मया वृथातत्पुत्रे वनदेहे राजदेस इव किमर जपतिष्ये इवः । तस्य श्रेया देवयोषामिवाज्ञां
 सवृकायुषं मन्थते । तस्य किमरस्य प्रसादवचनेन अहं धनशोचिदेहे जनेनैवैकामागच्छेम । तथा मम-
 गौडे भूयोः काश्चनकोट्योऽभवत् । एवमेव ज्ञानं धनस्य युञ्जी भवत्युज्ज्वल परिणीताऽस्ति । नायकवचनेन
 राजा इति नन्दनमानसिमुक्त्वाऽभवत् । ततो राजोक्तं । यद्वि तज्ज्ञानं तयो राजास्मिन् कोऽपि विश्वसणः प्रकथः

स्वानुमतसमस्यायुक्तः प्रप्यते । तदा याद मदीयः पुत्रो भविष्यति तदा मत्कर्ता समस्या श्रुत्या त्वरितमगमिष्यति ।
 ततः आत्मीयो विद्यः प्रप्यः प्रसेनजितराज्ञो प्रपितः सन् वेद्यातटपुरे धनशोभिर्गृहे गत्वा समस्यामवाविधां गोपाल-
 कुमारहस्ते प्रसेनजितराज्ञे प्रप्यः प्रप्यः । गोपालस्तः समस्यासंबं वाचयामस । येन कुमारोण स्वबुद्ध्या पकाश-
 भूतपूर्णकरणकृत्या मुखकृत्या चैतद्व्याख्यायितव्यस्य स्वसेवरा भोजिताः । येन सारसेयान् खरपितृवर्धिरभाजनानि
 क्षुभं क्षुभं कुकरान् वादेत्येता स्वयम्विभजे । इत्यादि यस्यावदातः स कथं वेद्यातटपुरे जीवन् धनेभ्यपुत्रो
 पुरेणीय तिष्ठति । यः आत्मीयमतापितरो महोदरान् मुक्त्वा दूरदेशे गत्वात्यस्य गृहे गृहेजामार्तकर्मभ्य तिष्ठति, स
 जनः कथं जीवतिष्ठति । यस्य मातापितरवधुना दुःखिनो वसवः, स कथं वराक इव दूरे तिष्ठति-कुकर कर्तता
 कापि वादिभ्यो, परजमाई थाई । इदंया इदंयात्कीको कर्तुं, कवण मण्ड चित्रमाहि ॥ १ ॥ एवंविधां समस्यां
 वाचापित्वा तस्या अयं विज्ञाय पुनः पुनश्चक्षुःक्षरजालवन्दको गोपालः स्वमनासि दृष्याविति । मरण ताडण
 जे कर्तुं, योर्वा कर्त्ता लहेति अक्षसरीखा वेत्ता, ते बोले न रहति ॥ १ ॥ अमीयरसामणअगला
 मायतायगुरु सिम । जे नवि मखई वपय्ता, ते कल्याण सविर्दस ॥ २ ॥ एवं चिन्तयित्वा स एव

मया लेखनमितिः प्रीतिः । प्रसेनजितभृष्यश्च शृणोकेन । ततो राजा तं लेखं वाचयामसि । मम ऊपहरा
 वाञ्छा, लहेसिद्धं शयकभया । इं प्रीतिं शृणुयां वाणिभ्यां, नहि वयण फलाऽऽसाहं ॥ १ ॥ जीणि अवसरि
 जाईई, स्वामी तण्ड पसाठ । तीणि दीवततरणभ्यां, किम सेवीजइ राठ ॥ २ ॥ धरजमाई धरसुणइ ते ऊण इंस
 धरति । पण अपमान्यां छोरतां मरुं कि दुरि किरति ॥ ३ ॥ एवं लेखं वाचयित्वा श्रुत्वा च पुनरापि प्रसेन-
 जितो लेखं शृणोकापक्षे प्रेषयामस । उद्यं शृणोकेन रहसि तातलेखो वाचित इति । जे मइ समासाहे वाञ्छिं,
 ते अपमान किं मानसो । जि संभारि विचारकरि, तो अरोगो धान ॥ १ ॥ मार मणइ अख धीछटां, मइ
 मेल्यायां वणमाहि । इं अ विअगासठ, तीह विण ते सिरिय वहेइ ॥ २ ॥ यद्यत्तानवचनं तत्तत्तरयांमतेमिव परिणमति ।
 शृणोकेन प्रीतिं पत्रं राजा वाचयामसि । जातइ एकजि पिछइ, मार दीहिछिठ करुं । ते नवाणं धीछटा मरी
 पूर्ण रहिआइ ॥ ४ ॥ प्रसेनजितेन प्रीतिं लेखं पुत्रो वाचयामसि । बही कयां पाटीयां, वांघावहु अ गुणहिं । पइ-
 टाणं छांइ, रण पु तारिजाइ केण ॥ १ ॥ कल्पतरु केरुं पानइ, काहिउ वाचसेण । तु तिहा सीळा छांइही, जे
 सीअला ते सीळ ॥ २ ॥ अत्र जीवद्यहं यावदस्मि राजचय भवता । प्रीतिवयः पुनलेखो ममोपान्ते निरन्तरम् ॥

॥ ३ ॥ ततः श्लोकं नवनवविभक्तिभिर्वाच्यं आभरणदीपि कारितानि । मातृमणिनीके कनकरत्नदीपि

अङ्गरः कारितश्च । पितृवन्दनवापु जगत्परमेश्वरान् अर्पितकर । इत्यादीनि यथाणि प्रामाण्येन नामाङ्कितानि तदसि
श्लोकः पितृपञ्च प्रथमास । पिया च हृदितेन मन्मनास मयी मने प्रथिते जापितं चेति हि तं तथा हि-

या भिक्षी सुदरी त्यक्ता, तथा पुत्र वनन्तरे । तद्वयं विहितं चक्रे, कुलध्यातश्चमन्तः ॥ १ ॥ या पक्षी लङ्घिता पूर्व,
गच्छतातः प्रान्तिव । तस्यां ये सन्ति भिक्षुस्तः, कष्टः सन्ति तत्रोपरि ॥ २ ॥ इति तातवचो निरोम्भ श्लोकां तदसि

दानैः दानैः परमेश्वरान् दक्षिणं शिवकान् पुराद् बहिः कथयामस । ततश्च प्रियञ्च प्राह-अहं स्वपुत्रिः पश्यं यास्यामि ।
ततः सुनन्दा जगौ-अहं भवता साधुमार्गमिष्यामि त्वां विना क्षणं स्यापि न शक्यते । श्लोकोऽयम्-तस्याऽपिना साधु-

मार्गानुं न वक्तव्यं मनागपि । पुनः सुनन्दां प्राहिवयामोऽनन्दं नो भवित्स्याति तस्य किं नाम दास्यते ? श्लोकोऽयम्-
प्राहदास्त्वव द्वाहेशोऽप्येवाद्यानामाऽस्यति दातव्यं त्वया । सुनन्दाऽयवर्कस्यदा पुत्रोऽप्यनवपूर्वा भूत्वा पुञ्जति, सतिपता

कृताऽस्ति तदा किं मया तस्य कथ्यते ? ततः कुमारः खटां लब्ध्वा हस्तेन निवश्यात्तामपरह्ये अक्षराप्युव-लिखेव
राजगर्हाहे पाणिनाम भावालि यवले टोहे धर कर्होड । ततोऽन्यदा रदोवस्या श्लोकां बहिर्निर्गत्य पूर्वोपदिप्त-

चितराज्ञा सर्वप्रयत्नेन श्लोकाय राज्यं दत्तं स्वयं च तपोऽर्जुनके । स भिक्षो लज्जितरतापसा भूया कोट्यां
 प्रविश्योत्तमाधुमर्दुचकार । ततस्तरय पुत्रमाकायुं स्वसेवकं कृत्वा च तस्यैव तद्देशं समर्पयामास श्लोकः । सर्वान्
 सदेतरानाकायुं द्यूरीभिः पितुराज्ञा नार्हृकृता तानराज्ञं स्वपदोत्तले लोठयामास श्लोकः । अन्येषुः श्लोकेन
 परीक्ष्य परीक्ष्यकोना पञ्चदशो मन्त्रिणां स्थानिना । एकमतीव वयुं मन्त्रिणां कर्तुकामो द्यूया श्लोकः । वयुतमं मन्त्रिणां
 विना राज्यसर्वं न तिष्ठति । ये ये मन्त्रिणः कृताः सन्ति, ते ते सर्वे गर्वाहताः द्यूयाह्वयः । यावदव्युतमा निरहेकरो
 विनया धर्मिणि विद्युत्कमतिमान् मन्त्रा मम न भवति तावदहे प्रथान एव न राजा । यतो विदिष्टं मन्त्रिणां विना
 राज्यं न स्थिरतामिति । यतः—“कुलशौल्याणोपेतं, सत्यधर्मपरायणम् । क्लृप्तं सुप्रसन्नं च, राजाऽप्यक्षं तु का-
 र्यम् ॥ १ ॥ शौल्याह्विकरो धीरः, सर्वान्मन्त्रिणांशकः । शौचिरव्याभिसासो च, भाव्यव्यधोऽभिसासते ॥ २ ॥
 इन्द्रोत्तकारतस्वयः, प्रियवाके प्रियदंशुनः । सकेतस्तर्गोही दंशो, मन्त्रिनाथः प्रशस्तते ॥ ३ ॥” एवं इत्ये विचयु श्लोकः
 श्लोककैव आत्मीया मुदा क्षिप्रवा प्राहे-यः कश्चिद्यारः अस्य कर्पस्य कण्ठोपविष्टो निजवृत्त्या इमा मुदा परेदंवाति तस्याहे
 राज्यावुदानपूर्वु मन्त्रिमण्डलादां दस्यासि । एवंविधा वृद्धि कृत्वा कर्पसमापे निजसेवकान् मुक्त्वा प्राहे श्लोकः ।

भिष्यपद्वी ददाति राजा । कुमारोक्तम-पस्य शक्तिः स्यात् । स मन्त्रिभूदां परितद्वालि । पश्चादेवं न वक्तव्यम् । अहं
 भूय पद्विपाम । सर्वैरप्युक्तम-त्यम्ब परितेहि । ततः कुमारिणादी आर्द्धगोमयमानीय मुदिकया उपरि क्षिप्तम् । ततस्तस्या
 परि अग्निबुद्धिः क्षिप्तः । षट्शिविद्वयन तदेव गोमयं शुक्लम्, ततश्चासद्वकपौष्ठाकाप्रयोगात् पानीयं कर्षयित्वा तमेव
 कृपमाकण्ठं पानीयोन पूर्णाचकार कुमारः । तदा कौपे आकण्ठस्थिता परिते मुदिक्युपरि समायाता । ततः कृपमस्या-
 न्मुदिका गौरीत्याङ्कित्या पद्विद्वालि कुमारः । इयं वाला राजा श्रुत्वा तदक्षणां दृष्ट्वा राजा तत्रागत्य तं कुमारं तादृश्या-
 कारं वाप्य मुमुक्षु । राजा पद्वं च कृतस्त्वमागतः । तेनोक्तमहं वक्ष्यातदनगरत् । राजोक्तं त्वं कस्य पुत्रः ।
 तेनोक्तमहं प्रजापत्यस्य पुत्रः । राजोक्तं तत्र धनशुद्धिनः सुतायाः सुनन्द्याः स्वस्वपुं ज्ञातम् । तेनोक्तं तया पुत्रो
 जनिताऽमप्यकुमारोति नाम दत्तं माया । स किञ्चद्वर्षमाणाऽस्ति । स प्राह-यति वर्षाणि ममाभवन् तानि तस्यापि स्वपुत्र
 मस्येत्यास्ति । राजोक्तं भवतः पृथिविधः परित्ययः कथं जातः । कुमारोऽवर्ग-मम तेन कर्मादतीव सूची जाता, क्षणमापि
 तेन विना स्वपि न शक्योति । तत्र तं मुक्ताञ्ज कथमायातः । कुमारोऽवर्क-अहं तेन समभवगतोऽस्मि ।
 कुमारोऽसि स इत्येकं भूमेन कुमारोऽवर्क स च तन्मालाऽखिनोवाचान् आगताऽस्ति । ततस्तमन्त्रं कृत्वा राजा उवाच ।

चचात् यदा तदा लोका जग्मः । राजानेन लघुनाऽपि बाह्वितः । तत्र वने राजा गतः प्रियाया मीलितः । प्रोक्तं च
 राजा यो गम्येति तदा स कारित ? तयोक्तमयमेव पुत्रः । राजोक्तम्-पुत्र एव कर्तुं किं जल्पत ? असयकमारः
 प्राह-अहं हि मातृदंष्ट्रे सदा वसामि तैर्नृप प्रोक्तम् । ततो राजा कुमार उत्सङ्ग धृतः, आनाथितः पट्टहेस्ती ।
 मायागुणैः तस्योपरि कृत्या महामहोरसवपुस्सं स्ववासि आनिनाय । ततः पुत्रस्य तस्य सर्ववृद्धिनिधा-
 नस्य मान्दिसिख्यपदवी दत्त्वा राजा । ततो राजा असयकमारं वृद्धिनिधानमयं कृत्या मरिचो दंष्ट्रात्
 साधयामास । अथैकदा शिवोत्सवसदि मरिचदंष्ट्रासाधुसिख्यसङ्कलया महामिमिकं शान्तं शान्तं केशनागं
 वीक्ष्य प्राहैत्यमयः । भगवन् कोऽयं यातिरेष साक्षात् दृश्यते ? वीरः प्राह-प्रतीच्यां दिशि वीरमयाख्यपत्नमरिच
 स्वगुप्तिरसादरम् । तस्मिन् उदयानो राजा प्रजां प्रशोभस न्यायावना । अन्यदाऽहं तत्र समवासायम् । दैवः समव-
 सरणं कृतम् । तस्मिन् समवसरणे वीरमयपत्नस्वामी उदयानो राजा समगात् वसुं श्रुत्वा । वसुः सनातनो योः
 दंष्ट्रानप्रतिभरमेव । परित्यजति च नैव, तेषां मन्दिरमिन्द्या ॥ १ ॥ वसुस्य विश्वविपरीतः प्रसादात्, पुमान् प्रपदे
 सुखमुचरोत्तमम् । अहो कृतदत्तः स हि माहेश्वरिणो, वसुस्य नामापि कदापि नरमरत्न ॥ २ ॥ वसुः श्रुतो वा दृष्टो वा, कृतो वा

कारितोऽपि वा । अविमुदितो वा राजेन्द्र । पुनात्यासप्तमं कुलम् ॥३॥ बुधैर्विधीयतमेको, धर्मः परमवानुभवः । दार्द्रे
 मद्रिदशवत्या, येन वाञ्छितसिद्धयः ॥ ४ ॥ दुःखं लोकीक्षिमव्ये पथमसिद्धे भवेत् तन्मवसि नराणां, वाञ्छिते चापि दुःखं
 मत्तमलिनवपुःक्षोपयःपानमिश्रम् । तत्कथे चापि दुःखं भवति विरहेजं बुद्धमावाऽप्यसारः, संसारं स भवित्या वदत यादं सुखं
 स्वल्पमप्यस्ति किञ्चित् ॥ ५ ॥ संशयागतत्वव्युत्तवम्, जालिपुत्रे जलवृद्धचंचले । ज्योत्सो य मदेवमसिद्धिम्, पत्र जीव ।
 किमयं न बुद्ध्यासि ॥ ६ ॥ श्रुतेत्यादि वचो धर्म-नायकस्य सुखात्पुत्र । वैशाम्यवाप्तिरस्वान्ताऽभवद्वृदापिना नपः ॥ ७ ॥
 प्रभावतीप्रियाकीर्णभव (ममीक्षितमकम् । राज्यं मया हि दृष्टान्ति, साऽगत इःखपदासिद्धि ॥८॥ प्रियं पुत्रं स्वकं मुकत्या ।
 जात्याः) कश्येत्प्यनन्दनम् । राज्यं निवेद्ययामासोदायना धर्मनरः ॥ ९ ॥ ततोऽस्मत्कारणादयमदायना राजा दीक्षा
 जग्राह । अस्मिन्नेव भवे कर्मभयं कृत्वा माधं गमिष्यत्ययः । ततः प्राञ्जलिरभ्यः प्राह । भगवन् कोऽन्या राजापुम्भिकं गतो
 भविष्यति । प्रसुराचरणयसवान्त्या राजर्षिः कवली उवाचिपुनः । ततोऽभ्यः प्रभुं नत्वा गृहे गतेव शोणिकपक्षुं प्राह । मम
 दीक्षाप्रदणकते प्रसवीभव । यथाऽहं सर्वकर्मभयान्मुक्तिं गमिष्यामि । ततः श्लोकाऽवके-दीक्षाप्रदणविषये ममावसरोऽस्ति,
 भवती राज्यकरणोऽप्यसरो विद्यते । एवं कथं जल्पते त्वया । त्वमेव मम राज्यवहने समर्थोऽसि । अभयकुमारः प्राह ।

तद्विद्यां भूया यदि व्रतमार्गं न साधयिष्यामि तदाऽहं दुःखी भूयामि । तं केषां केषां दक्षां दक्षं । अथ भूयतिः

ग्राह-यदाऽहं कोपेन त्वां प्रत्येवं जल्पामि तं देव ज्ञानं मां दक्षेय, तदा तं वरस । व्रतमाददायाः । अस्योऽत्रके-

गतं तददीयं वचः प्रमाणमेव । ततो जनकं नत्वा स्थानकेऽप्युत्सवमया दक्ष्या । वज्रेण वज्रं हि यथा तदाऽस्ति,

वेद्यां स्वयं क्वया नृपवहिर्येण । व्यावृत्तिं धीमानमयोऽथ मयं निवेवते प्रत्यहं भूयसकत्या ॥ १ ॥ अथैकदाऽतीव शीते

स्फूर्तिं पतति लोका अतीव जाल्यपूहिता वभूवुः । यथा-निशामि सन्ध्यासि हिनेपु यस्मिन्, पुरःपुरःपृष्ठिनिवेदितेन ।

शैलेनैजाविकेशासि-त्रयोण शीतं कमला विनीतम ॥ २ ॥ गाढं वल्लभतामवाप दहेना जाल्यं जने जल्पति, मान्यत्वं

एत वात्सक्य विरसा दोगाः प्रवृद्धिं गताः ॥ इत्यन्तेऽपि च पञ्चपः सुमनसोऽवत्या सदां माहिनः, इत्येवं सम्प्रति शीतका-

लविलनामात्सवतेऽसौ कलिः ॥ ३ ॥ इतः शीवामिजना राजगर्हपुरासद्यवने समवासापूर्ते । शोणिकस्तेज गत्या परमेश्वरं

नत्या धर्मं श्रुत्वा विद्विषाद्वैद्यितः पश्चादवले । वरुनि नव्यपकण्ठे सायुमेकं कायोत्सर्गस्थितं दानं दानं नत्वाऽपराद्धि

स्वगर्हमाजगाम । राजा जिनपूजां कृत्वा भोजनं चकार । राज्ञी शोणिकः सिसः, विद्विषा राज्ञी जागरिता तं

पतीश्वरं स्मरता ग्राह । 'अहो एवंविधे शीते पतति जीवजाणान्तकरोऽयना स कथं सती' इति विभावचः श्रुत्वा

श्रीलोककस्माज्जागरितः अत्रेवं दृश्यै दृश्यं स प्रिया व्याभचारिणी विद्यते अस्या मत्तोऽप्यपरः कोऽपि पुरुषो ब्रह्मि-
 विद्यते विचारोऽत्र न कथं ततो नूनं दुःशीला एवं व्यापति गच्छे सर्वं जहियाथ । प्रातराह्वयाभ्युपति पृथिवीशो
 जगौ । इदं मदीयमतःपुं दुराचारं विद्यते, तेन प्रज्वलयतां हृत्सिद्धमन्तःपुं त्वया विजन्तो न कथुः । ततोऽस्या
 दृश्यै । राजाभियया न बोधते सभ्यगं । किमर्थं राजैव जल्पतीति विमर्श्याभ्यः प्राह-प्रमाणं तत । ते वचः ।
 ततः श्लोकः प्रातरिजनपक्षे जगाम श्रुत्वा धनुं वीरं पपञ्च भगवन् । मदीयाः पत्न्यः सर्वाः सत्या न वा ? भगवन्प्राह-
 विष्टिणायाः सर्वाः सत्य एव । श्रुत्वाति प्रसुपक्षे त्वरितं पश्चादवले श्लोकः । इतोऽस्या दृश्यै मम ततेन यदाहृदं तव
 कनापि कारणेन भविष्यति, सहेसा कृतं कथं विषयं सवतीति विमर्श्या कियन्ति गृह्णाणि उदसानि केषां ज्ञातिगानि
 अभ्यर्कसरेण । ततः सभवसरणसंमुखं निस्ससारभ्यः । वरुनि श्लोकोऽस्यस्य मीलितः । जगाद किं कृतं रेया ?
 अभ्योऽयकं । त्वद्वकं कृतं मया । श्लोको जगाद-गच्छ परी मदेदोः, मुखं मा दशैय । एवं कोऽपि अविमर्श्या कथं
 करोति । ततश्चः प्रमणामिति प्रोक्त्याऽप्यतो गत्या-द्वैरपक्षे दृष्टां जग्राह । इतः श्लोको गृहेऽप्येय उदसकटिरोणि
 ज्ञातिगानि दृष्ट्वा दृश्यै । अहं वाहितस्तेन उदनेन दृष्ट्वा गृहीता मीनि अभयन । ततो मीदं बदेवा यावत्सभवसरणं यानि

वलेन कायुमाणाऽपि, तपःकर्म पुमान् स्फुटम् । उभते स्वर्गसौख्यानि, इतं श्रीयकवस्फुटम् ॥ १ ॥

पाटलिपुत्रे शनैकजिनन्दमन्दिरसिद्धे नवमनन्दम्भते राय कृतः कल्पकव्यावर्तसः शकडालनामा महा-

भात्याऽभूत् । तस्य उदमीवती पत्नी च । तौ जिनधाम्भकम्भौ कम्भौ भवतः स्म । यतः-“ कुलेजन्मपरो गतं

सौभाग्यं सौख्यमद्भुतम् । उदमीरसिद्धौ विद्या, देवा शमारविर्द्धमाः ॥ १ ॥ सातङ्गा जनलक्ष्मि, परिचयायुता-

स्तथा । चाक्रियेकेश्वरं च, धर्मादेव हि देहेनाम ॥ २ ॥ ” कमान्ध्याः पुण्ड्रविल्या स्थूलमदंशुयकाभ्यां सुतौ वसु-

वधिः । यथा १ यक्षदंता २ भूता ३ भूतदंता ४ सेना ५ वेणा ६ रोणा ७ मिथाः सप्त पुत्र्यः महाप्रज्ञावत्याऽभवन् ।

प्रथमायाः पुत्र्या एकवारश्चितं समिति । द्वितीयाया द्विवारं एवं सप्तम्याः सप्तवारं श्वितं शोखं समिति । यतः-“ विद्या

नाम तस्य रूपमाधिकं प्रच्छद्यति धनं, विद्या भोगकरी यथाःसुखकरी विद्या गुल्फा गुफः । विद्या बन्धुजना

विदंशगमने विद्या परं दैवतं, विद्या राजसि पुञ्जते नहि धनं विद्याविहीनः पर्याः ॥ १ ॥ ” तस्य नृपतेर्वीराङ्गना

कौशल्यानन्धमैव, अतीव रूपश्रिया सौर्द्धना जिगाय । तस्यां सतः स्थूलमदंस्तद्देहे इदंशवपाणि तस्या । तत्र वहि

धनं भुक्तं तेन । यतः-“ क्षत्राणां देवशोखिवादिषु भवेद् दंशव्ययः प्रायशो, भूमव्ये कपणामना व्यसनिनां क्षीयन्त-

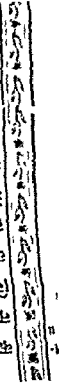
धीर्मान् । इति पण्यपि च वणिजां पण्यं कर्षो धीर्मान्, पापानां मयिमांसयोः सुकृतिनां धर्मापकारोत्सवे ॥१॥
 तस्य निशेधो भूयः शीघ्रको विधासमाजनमजानि । अर्द्धक्षमाकारो श्रीमत्पत्या लब्धवरोऽभूच्च । प्रातिदिनं वरकोचि-
 दिजा नूनं कृतमष्टोत्तरं द्यौं काव्यानि नन्दय प्रार्थनीकरते । मिथ्यात्वमयानि काव्यानि मत्या शोकवृत्तिं न
 प्रशोष नन्दय । ततो भूयो विजन्मने किमपि न दत्ते । पारितोषिकमलभमानो हिजो विषदं प्रवेष्टे । मन्त्रिणा
 मण्डिपतिमिथ्यादृक्कंसगणैरिष्यैकदा प्रोक्तम-यानि काव्यानि हिजो जल्पति मवतोऽपि तानि मयुञ्जीणां समा-
 यानि । ज्ञानानि आनयति काव्यानि नवीनानि कथयति हिजः राजोक्तिसकदां श्रूयन्ते काव्यानि । ततः शोकवृ-
 त्तपुञ्जस्य समायाभयुः । हिजोऽपि प्रातः पञ्चशतकाव्यानि कर्त्वाऽगात् । एकवारं तेन जल्पितानि यदा । ततः
 एकसंश्लेषकया पुन्या तानि सर्वाणि प्रोक्तानि । ततो हितीयया ततस्त्वतीयया ततश्चतुर्थ्या एवं सप्तम्या । ततो राजा
 समरुदो जगौ । मन्त्रिभूता पुन्यस्ते साक्षात्कारयो वदुयाद्वतीणाः । ततो राजा वरकेशेर्द्वारपत्रेऽनिसोषमकरोत् । अथ
 स हिजोऽष्टोत्तरण काव्यशोभन प्रत्यहं प्रातर्गङ्गां स्वित्रय दीनराणामष्टोत्तरं द्यौं लभते । इति प्रासिद्धिः सर्वत्र लोके
 प्रसस्यत । तं हिजं लोकाः स्वित्रयन्ति । अष्टौ असी हिजो आर्यवान् प्रशोषाम् पूर्वमनेन ज्ञानमाराधितम् । यतः-

'शानवान् शानदानेन, निम्नोऽभ्यर्चनतः । अथदानात् सुखी नित्यं, निम्नोऽभ्यर्चनतः ॥१॥' इति तथा प्रसिद्धि-
 कृतमवधार्य चतुर्वर्कवर्ती गौतमपुत्रोऽस्मिन् दीनारग्राह्य गङ्गामव्यग्रीकृतां मन्त्री आनिनाय । प्रातर्गौरवां आंशु-
 गौरीं गता हिजा गङ्गा स्त्रीतिस्म, तावदाजा मन्त्रियुत्तरतजगत् । पुनः पुनर्हिजा गङ्गा स्तुवनं यावदाप्राति ग्रन्थि-
 तावत् शक्यताः प्राह अहो किं गङ्गा नापुयाति अयदीस्मत् ? ततो हिजागङ्गे-न शायते अथ गङ्गा किमर्थं नापुयाति,
 अथ मम मूर्तिं दृष्टुषुना न दृष्टे गङ्गा, ममाभायमवुना यात् किं कियते । यतः- "अमपुत्रोऽपुहिने पुंसि, दारिद्र्यमति
 दालया । भाग्यदयं तु गौरीणा, अचान्त वदन्ताः स्फुटम् ॥ १ ॥ " ततो मन्त्रिणा ग्रन्थिगनपय दार्दिता राज्ञः हिजस्य
 कथितं च । इयं ग्रन्थिः कस्य सत्का तदा हिजा दृष्टो । मम नेयं यथाहं जल्पामि तथा तु ग्रन्थियाति । प्रथममेव नीती
 याति । ममेयाति जल्पामि तदाहं कृत्वाति प्रोक्तवान् हिजः । ततो राजा लोकन विक्तेतो मन्त्रिणा वैरं वदति, उक्तं
 हिल्कयाति । अन्यदोऽप्यकृत्वाहिः शीयकरयाव वाहसामय्या जयमानया हिजा जेवकयोऽत्कानकां गायामेव पर
 यामास । शक्यता उ नात्र जाणइ एह, जं सगहाल कसेहि । नदयय मारवि प, सिरीओ राजे उवेसिह ॥ १ ॥ एवं
 शालान् वदन्त जल्पतः भूत्या राजा दृष्टो । वालवाचाऽन्यथा न भवति । यतः "अमोषा वासरे विद्युत्, अमोषं निहा

॥

५

करोति निर्विकल्पं यः स भवेदाजवस्त्रिनः ॥२॥ सूर्यविरहितो राजा, लोकानुग्रहकारिणः । सूर्यवैरिव दूरिभारिरेव जस्यपि
 न शोभते ॥३॥ सो शीघ्रक । सन्निभुद्रां त्मद्भीकृण । शीघ्रको जना-मम ज्ञायान् महोदरस्येति स्थूलभद्रः कोशोऽग्रे
 निभसति च । ततो राजा दृश्यो । अहो इदंशो निजोमी कोऽपि न दृष्टः । यतः-“इदंयन्ते लोभिनो लोकाः, प्रायो
 धृतरथा श्रुति । लोभादवधौ विद्वेशे वा, गच्छन्ति तस्म जना धनः ॥१॥ दन्तैश्चालितं विधा तस्मिन् पापद्विपा कर्मिणः,
 दृश्या कुदमालिनं वलन गलितं रूपश्रिया प्रोपतम । प्रासायां यमसुपतेरिह महोपाख्यां जरायासिभुं, तेषां केवल-
 भकका च सुभद्रा इदंयन्ते दृश्याति ॥ २ ॥” ततो राजा स्थूलभद्रमाकारिणं स्वसेवकं प्रपद्यामस । वेदंयान्ते गतो
 उपनिगदन्तदशालयां देवाङ्गनया पण्डितिया सह सारथ्यतखेलनपरं स्थूलभद्रं प्रणम्य विज्ञेयामास लोकलाम्बि-
 नराणस्त्वं शोकं, तेन त्वां राजा सन्निभुद्राङ्गीकारयाकारयतिस्म । ततो वज्राहेत इव शणं सूर्याङ्घ्रिपातपातनपूर्व
 त्यन्तानाम्बुते न्यपमिन्दरामानय कायां प्राते प्राह-ततः कोशया व्यस्येपि । तयाच-पावसेव मिलियाव विणि
 क्तमालिनी वटीया पटीह भद्रो । पसरतठ वीयालि इवीवार कृण पाहिलिभिह ॥ १ ॥ अथाह जाह मिहोणहं, जाह
 अखंडसुरकप्रदेवाहं । पिच्छति न विरहदुहं, मरणालि जं अणंतगुणं ॥ २ ॥ तं दृहं विष एतं, परसिमा जो विषोय-

दृष्टमीमा । उद्दिश्यतिलेषलजा, किरकनरीसरी जाओ ॥ ३ ॥ संवसि उपरि दंड काहे निगाहि परई सिरस ।

अलि अछई अगालअ, जं विछोहे पियस ॥ ४ ॥ इत्यादि विजोय गणिकाउयो-यावहुवानभ्युपौलि तावरेकोउप्यव

सुवताम ततः स्व सेवकं तव सुतया स्थूलमदीं सुगुणान्ते गत्या प्रणाम । ततो राज्ञोक्तं मन्त्रिमूर्तां परिषदि ।

स्थूलमदीं जगौ-किञ्चिद्विदुमय विज्ञेयपुत्रासि इति प्राप्य धवलगर्हासखाद्योक्तवतीं प्रविश्येति दृष्ट्वा । जानमय-

मात्सुर्दयं प्रतिमरिणवोरिणी । तस्यागातद्विजना नाहं पय्याम्यस्या विदुश्च नाम ॥ १ ॥ हे हो शौचमले विवेक सगव न

वैराय सो माहव त्वं मातः कफो क्षमे भगवति वीहि साहे श्रयताम । यूयं तावद्विक्रमागततया संशोणि वन्ध-

न्यापि त्यक्त्वा मामिह यौवनोपतिगहनं क प्रोषितानि युवम ॥ २ ॥ इहैविसुभयते दक्षे-रत्यक्षं च निरीदयते । राजा

न भिजतां याति, याति श्वत प्रत्यस्तदा ॥ ३ ॥ नादास्ये नपतेमुर्दां, प्रान्ते परिसवपदांम । जिनन्दस्य गौहोव्यासि, महोदय-

निवन्धनम ॥ ४ ॥ स्थानं विविधवृद्धीनां, कदा मौलिमौलीमसुः । एभिः कर्तैरतः सर्वान्, उच्चैखान स तान्

कृषा ॥ ५ ॥ पुन राजाधिकवखा-पयुखिणोणो यो दृष्टौ । विरागाणि तदां तानि, संजग्राह विरागमाक ॥ ६ ॥

जास्युपनयं नित्यं, यः स्वयं व्यसनोदये । प्रतीकारकते तेषां, राजाहिरणमाचवान् ॥ ७ ॥ इत्यमालोव्यापसवतः

पूर्वमदो यथापन्ते गत्वा धर्मसाक्षिषं ददौ । राजा जगौ किमिदं कृतम् । आत्मन्तस्त्रिभिर
 त्वाः कृतः केशीरपाटनत्वं यतो मन्त्रिमदो दुःखद्वयिणी भवति ततो मयैवं कृतम् । यतः—“दृष्टे मद्रा मुखे मद्रा, मद्रा
 स्थापयद्राद्वेषः । ततः पश्चाद्देहे मद्रा, व्यापारः पञ्चमूर्धिकः ॥ १ ॥” ततो राजा तादृशं त्यक्तसर्वगणिकादिमुखं प्रदा-
 द्वासति धन्यत्वं महिमा स्यत्वा, गणिकादि मुखं द्रुतम् । अत्राः सयमसासाध्य-मन्तसिखद्वयकम् ॥ १ ॥ यतः—“धन्यास्ते
 प्रतद्वानतत्परिध्या नित्यं जिनन्दार्चकः” धर्मव्याननिररतकल्मषवर्षाश्चैत्यत्वाद्वाह्यारकाः । सद्भिन्वापि करयन्त
 निष्णारस्तेषां प्रतिष्ठा पुनः सच्छस्त्रधर्षणकर्मकुशला ये श्रावकाः स्युः क्षिती ॥ १ ॥ ततो धर्मादिषु भूषण वितीये
 र्व्यत्तमदो वनं गतः । तत्र श्रीसंभारिविजयगुरोपादन्ते विधिवत् प्रवक्ष्यां जगद्दे । अथ राजा श्रीयकस्य महिमामय-
 मुद्रां प्रसादीचकर । श्रीयको राज्यापारं कर्तुम् वारत्रयं जिनार्चामयकालप्रतिकल्प्यादि धर्मकृत्यं करोति ।
 सप्तशतं स्वपुत्रं व्ययिस्म च । जिनन्दप्रसादयत् धर्मदालादोतत्रयं करयामास च । यतः—“जिणभवणविभव-
 पुत्रयसप्तशतं सचरिषेसु । वदियं यणपि जगद्दे अदो अणतगण ॥ १ ॥” कर्माच्छ्रेयकः क्षितिप-
 पाशुव स्वर्गस्य मन्त्रिमदो दंपयित्वा श्रीगुरोपञ्च दौषा जगद्दे । एकदा यथया महिमामया स्वभगिन्या श्रीपद्मिष-

प्रापत्वा समायाते श्रियकस्यास्य शोक्तम् । अथ यावत्प्रिकर्तव्यं विद्यते । अथ यत्तु पुन्यं कियते, तस्य फलमनन्तं भवति ।

यतः—“एवमादिवा जिणससिंहासि, पमवणाप्यपरयणा जे । तिससखितो निमुणति कपं, भवणवत्ते लहे संतरंति ॥ १ ॥

संवत्तरवाजमसासिपुसि, अट्टाट्टाआसि य त्तिहेसि । सवापरेण ज्जाइ, जिणवरपुयातवणुसि ॥ २ ॥ ” इत्युक्त्वा

प्रथमं श्रियको नमस्करसहितं प्रत्याख्यानं कारितस्तथा । ततः पौरोषी ततः सार्द्धपौरोषी । ततः पुरिमाद्धं ततः

एकामनाहिं तावदावत सन्ध्यायामुपवासां यक्षया कारितः श्रियकस्य । सार्द्धै अकस्मान्मृतः श्रियकः । ततो यक्षाऽ-

तीवर्द्धःखिता श्रियकनातिशोनायुं श्रिसङ्घसहितं कायोत्सर्गं चकार । ततः शोसनद्वय्या उरपाट्य यक्षा महाविदेहक्षेत्रे

श्रीसीमन्धरपुण्ड्रं मुक्ता । श्रीसीमन्धरस्वामिपुण्ड्रं तथा स्वचित्चिन्तितस्वरूपं पृष्टम् । ततः श्रीसीमन्धरस्वामी जगौ—श्रियको

धर्मप्रमाणम् किं गम्यति । ततो मुदितमानसा यावच्चलति यथा तारपरमेश्वरेण चैतिकचतुष्टयं व्याख्यातम् ।
 तथा तद्व्युत्सृज्य समायातं च तदग्रम् । ततः आसनद्वेष्या उरपाठ्या श्रीसङ्घमस्य मुक्ता यथा । ततः श्रीगुरुणां श्रीस-
 र्वस्यापि श्रीपकसद्विप्राधिस्यरूपं प्राक्तं तथा चैतिकचतुष्टयं श्रीगुरुणामपूजितम् । श्रीगुरुसर्वचैतिकार्यं दशोक्त-
 तिकप्रान्तं शिष्यम्, चैतिकार्यं च आचारार्थं प्राणैः शिष्यम् । ततो यथा साक्षात् स्वयं विप्रोपतरतपः कर्तुं लया ।
 तदां श्रीगुरुभक्तम् । ये जना अष्टस्यादिपुत्रसु तपः कर्तव्यं ते कमात् क्षीणकर्माणां मुक्तिं गच्छन्ति । यतरतप एव
 निकीचत कर्तव्यं कर्तव्यम् । यतः—“प्रासि चउत्थ उड्ढे, काउं कम्म खवंति अं मुणिणा । तं नो चारुं जीवा, वाससय-
 सदसलत्तरेदि ॥ १ ॥ अं नारया ण कम्मं, खवंति एगाहि वरिससहसरेहि । तं खलु चउत्थमाई, जीवा निज्जारु सुहे-
 भावा ॥ २ ॥ यदरें यदरेरायां, यथा दरे व्यवस्थितम् । तत सर्वं तपसा साध्यं, तथा हि उरतिकमम् ॥ ३ ॥ यथा
 तपसत्या कमात् स्तुता गता ।

॥ इति श्रीपककथा समाप्ता ॥

शतं वृष्टिं यादस्यन्तं, क्षमां कर्तुं शिवायतः । अतिक्रान्तिभिरुद्यो, इवाप्राप्तिं शिवशिवम् ॥ ३ ॥

तथाहि-पूर्वं राजगृहे नगरे श्रीशालिका राजा राज्यं कर्तुं श्रीवृत्तजनपादांश्च जसुवया वृद्धतैश्चैस्सर्गोवा न्यायमा-
नं प्रविष्टीं यदायास । यतः "याज्ञे धर्मिणि धर्मिणः, पश्य पापाः समं समाः। राजानमववर्तन्ते, यथा राजा तथा प्रजा ॥१॥"
तस्य चिह्निणाया वदन्त्या सादृश्याः । कोणिकामयकमरसेवकमरादंया वदेवः पुत्रा आसन् । कोणिकः श्लोकं काष्ठपञ्चरे
शिर्या राज्यं तदाह्वयः । ५०० नाडाः सुवर्णतया । सृष्टे श्लोकं चरपा यासित्वा कोणिकेन । चक्रित्वा नै कर्त्वा खण्डयत्
सपथित्या वृत्तव्यायुतनचण्डयत् साधयितुं युद्धेयां गतः । तस्मिन्तज्जाल्या दंयवः पृथनरेकं गतः तस्यैव उदायानामा
राजाऽभव साऽपि स्वपित्रा कारितानि समाकृष्टादोयनाद्विद्यानानि दंयुं दंयुंमतीव विद्यः शोकसंगरे पपात । शून्य-
विचस्य राज्ञः सद्यं राज्यकाम्यं विसराम । ततोऽमृत्युः शोकम-स्त्रामिन् । नवीनं पुं स्थाप्यते । ततो नव्यं पुं
निवेद्य शिवि श्रीमिश्रिकरणं वयुस्त्रयानगवोपणकते आदिक्षत राजा । तेष्यमात्या वयुं पुरस्थानं पश्यन्ती गङ्गातटं प्रापुः । तत्र
कुचिमपाटलं पाटलिपट्टं सञ्जयं वीक्ष्य चमस्कृतः । पाटलिपट्टेयाणां चापं व्याचस्य स्वयं निपतरकोटकपेटकं समीक्ष्य
स्वतस्तुं व्यचिन्तयत् । अहो यथाऽस्य चापविद्विड्मस्य सृष्टे स्वयमेव क्रीडाः पतन्ती विच्छिन्नकण्ठे तथाऽत्र स्थाने नगरे स्था-

विवे मति अस्य राज्ञः स्वयं संपदं वद्विद्यः समुत्थानं । एतदालोक्यमात्मा राजपशुभ्यो जगत्सत्त्वानुरूपम् । सोऽपि
 राजाऽतीव हृष्टः कल्पे वृद्धं वैभित्तिकं विश्वधाम पश्यञ्च । अयं पाटलतल्लः क्रीडामाहोत्स्योऽस्ति ? ततो वैभित्तिकोऽब-
 र्ण-अयं पाटलतल्लो कहे न सामान्योऽस्ति, इति ज्ञानिना ममाग्रं प्रोक्तम् । पाटलतल्लः पवित्रोऽयं महामुनिकरोऽजन्मः ।
 एकत्रतमि स मुल्लजीवश्चति विद्योपता मन्थ । राजोक्तम् ॥ कतमः स महामुनिः ? तद्विजगादं वैभित्तिकः ।
 तेषाहि-द्वयं । उच्यते मथुरायां देवदत्तचरितं । वाणिकपुत्रो वसतिस्म । सोऽन्यथा इव्याङ्गनहेतव, दक्षिणमथुरायामा-
 मव, तत्र तस्य जयसिंहनाम्ना वाणिकपुत्रेण सह भूयो जाता । तजान्म्युद्युक्तवसिदेवाणिगोप्यहे मूर्कं निमान्तिरो देवद-
 त्तोऽगमव । तथा देवदत्तो मुञ्जानोऽनिककृष्टं तज्जामि परिवेषयन्तीं वीक्ष्य तस्याः सदर्पलाकनादधिरक्तोऽजनि ।
 यतः-“अरकाण्डसो कम्पण, मोहो गी तद्वे वयाग वंभवयं । गुचोण य मणगुती, चतरो दुक्त्वोण जिप्यति ॥ १ ॥”
 त्रितीयादृष्टेन मित्रपश्चात् परिणामयामिष्ट देवदत्तः । जयसिंहोऽग-तस्मै स्वमरिभमां दास्ये यो महद्विहरे न
 भयति । इयं स्वसाऽतीव प्रान्थोऽपि वञ्चिताऽस्ति, ततो देवदत्तेनात्म समदत्तः प्रमाणमेव । ततो वयुद्वेनि
 ताम्भिकां देवदत्तः पशुपौषव । तथा सह मुञ्जानस्य भोगान् देवदत्तस्यान्यथा विन्यां लेखः श्रवितः । तेषाहि-

एवं वृत्तं पुनः । वृत्तवादां वसतिव । तस्मै चोद्दिष्ट्यासि, तदा नौ जीवितं भवेत् ॥ १ ॥ तं लेखं वाचयत-

तस्य नैव वापुर्मथालि लभे । ततस्तस्य प्रियया रोदनहेतुं पृष्टोऽपि यावन्न शशीति देवदत्तः तावत्तया

स्युं लेखमादायति अवाचि सः । तत्र चेदं लिखितमासीत् युषेयाम् । यद्वत्सावां वृद्धौ निकटनि-

युवां स्यः यदि त्वं जीवितं नौ वीक्ष्यसे तदा शीघ्रमत्रान्तव्यं त्वया विचारो न कार्यः । ततस्तया

प्रियया प्रोक्तं-स्वामिन् । भवतो भ्रातापुत्रो वृद्धैस्तः तेन तत्र गन्तुं विलोक्यते एव । देवदत्तो जगौ ।

तया पुरुषमुक्तमत्राहं स्वस्यामि । सभयतं यास्यामीति कथं जल्पते मया । प्रातिज्ञाया अर्द्धा भवति, प्रातिज्ञाभर्तुः केनापि न

क्रियते । यतः-“अथा विनश्यति विरज्यते वन्द्यवता, राज्ञं क्षयं प्रजयति वन्दनमसतु वात्म । प्राणाः प्रयान्ति निधनं न

तथापि सन्तो, धीरा निजानि वक्षन्तानि विलोपयन्ति ॥१॥ तच्चियासुचं जपह, जसियासुचं वि होह निवाहो । वया मुअण

नासह, जीवता मा मुआ होति ॥ २ ॥ ” तद्वदप्रिया प्राह-स्वामिन् भ्रातापित्रोः समं तीर्थं नास्ति तेन तदर्थं कदाचित्

प्रातिज्ञाभर्तुः क्रियते तदा न दोषः । यतः-“माता गङ्गासमं तीर्थं, पिता पुष्करमेव च । शुकः केशरसमं तीर्थं, माता तीर्थं

पुनः पुनः ॥ ११ ॥ ” एवं पतिमाश्रय्य स्वभ्रातरं सुकुमालवचनेन पयूवसत्याऽन्तःसेनेहेलाऽलिका पर्ति प्राह-स्वामिन्

वक्ष्यतां मया आता पशुवसायिताऽ न । ततो देवदत्तो दंष्ट्या एवंविधा पंती स्नेहेत्या पतिहितकारिणां कापि न दृष्टा ।

यतः—“शश्वश्रुतिरनानन्द-पतिदेवरसक्तिका । पशुकर्मरता पन्ती, सुभारयादेव लक्ष्यते ॥१॥ ” ततो देवदत्तः सन्निधः

उचरमश्रुतां प्रति प्रतस्थ । कमात्साधावनाऽद्विका मातां सुतमसूत । जन्मोत्सवे कते आद्विकाऽवग-अस्य सुनोनाम

शश्वश्रुतिं दंष्ट्यतः । तदा वत्मानि सर्वपरिवारोऽद्विकापुत्र इति उल्लेख्य । कमादेवदत्तः स्वपुत्रं जगाम । मातापित्रो-

द्विलितां विनयपूर्वकमद्विका शश्वश्रुतिर्याः क्रम्याः पपत । मातापित्रेभ्यां संधारणेति नास्ति दंष्ट्येऽपि आद्विकापुत्र इति

नाम पश्य । ततः सर्वेषामपि देवोत्कृष्टं चकार बहुमानः कुमारः । कमात् प्रासताकोशोऽद्विकापुत्रो गुरुणां समुपे पशुं

शश्वानो पशुपरां वसूति । “जन्तवामवनं विनेदोनमनं अक्तयाऽऽतामकठानं, सार्धानां नमनं मदांपनयनं सस्ययुरोसा-

ननम । मायाया देवनं कथञ्च दोमानं लोभदुर्मोहमूलनं, चेतः शोषनमिदं दयाशुद्धमनं यत्संविद्योपयनम् ॥१॥ ” इत्यादि

धर्मोपदेशाकठानात् श्रीगणेशोपनयनमन्त्रानां जयसिद्धेर्चायुषांश्च दंष्ट्यामथहेत । आद्विकापुत्रो विनयपूर्वकं द्यास्त्राणि

पठन् गुरोरांश्च आचार्यपदं प्राप । बहुपरिवारसहितो मन्वजीवान् प्रयोषयन् वादके पृथग्भद्रपुत्रं गङ्गातटस्थं

ऽध्यायसि, द्वेष्यन्नादहमवापामि । मुखदह-कृतस्त्वयाऽचितप्रदंशो ज्ञायते । तद्योक्तं त्वत्प्रसदादहं ज्ञायते ।
 गुणमिदं तस्मै-प्रतिपादितज्ञानं विद्यतेऽप्याप्रतिपादितं ? तयोक्तमप्रतिपादितज्ञानमस्ति । ततो मुख उच्यते त्विदं कर्तव्यं
 भवति, मया हो खेदं कृतव्याशानना कृता इति पुनः पुनः स्वं निन्दन्तः पपच्छ्रुत्वा साध्या प्रति । अहं किं सेस्वामि
 न शोचि ? क्वच्ये प्राह-माकृत्वमर्थात्तं गर्हां नर्तुमचरतां युष्माकं क्वच्येज्ञानं आविष्यति । ततो गङ्गामुचरति मुनिः
 सह तत्रमाश्रोह मुनिः । यत्र यत्र मुनिर्न्युर्वाहं तत्र तत्र नौनमत्स्यधः । तद्वत्तु मयासांनं मुनीं सर्वाणि नौनं कर्तुं श्यामि ।
 ततः सौख्यं कर्तुं श्यामि । इमुनीकरणाविराषया प्रारभ्यन्त्या व्यतरीमन्तयाऽन्तर्जालं शोचंति नहि तः । शौचप्रतीतिऽपि हो
 मदीयस्विराकाशविराषना भाविन्यस्तीति शपकश्याकृतः सर्वकर्मधयोपरश्चक्येज्ञानः सद्यः समासायुक्तोऽन्त-
 कृतकव्ये सिद्धाऽधिकार्य आचार्युद्दिशामाः । तदा तत्र समेत्यासद्यैः सुस्तरस्यान्तकृतकव्येज्ञानः क्वच्ये महेच्छकं ।
 अतस्तत्तद्वि जातं जगति विख्यातं प्रयाग इति लोकं । शौचप्रतीत्याहं गतविगतिकृतव्याऽपि परममद्य महेश्वराः स्वर्ग-
 मकचं दापयन्ति । सूरैः कशोदित्यादीभिर्भक्तैश्चमनाऽपि जलौभिर्भित्तुर्दीर्घां प्राणा, इतरस्ततो गच्छन्ती शक्तिवदादीनां क्वापि
 गुणविषमं प्रदंशो विजय तस्यै । तस्य च कशोदिकर्तृस्थानतः कर्तव्यं पठत्या वीजं पठत । कर्मचं कशोदिकर्तृ-

निम्नादिपदेनाः पाटलादिपदेनाः विद्यालक्ष्य कमादजानि । तदत्र पाटलिद्वैः प्रभावाऽभूत् । तं तादृशं पाटलिद्वै-
 प्रोक्तं नवीनपुरस्थापनाय राजा स्वसेवकानादिद्वैः । विचक्षणान् पाटलायाः स्थानाश्चतस्रं द्विंशं पुरादिषु विधायाः
 शतं जापमानं श्रुत्वा तान्त्ववधीकृत्य पुरस्य चविरक्षं संनिवेशं चक्रुः । पाटलायाश्चतस्रं द्विंशं स्थापनत्वात्
 पाटलानां समीपं पुरनिवेशनात् पाटलिपुरं पत्तनं यमैव । राजा तत्रागत्य तत्रागरे स्थापयामास । महादानं दत्वा
 च । तस्य पाटलानां तस्यमकुसुमवर्धितत्वा च कुसुमपुरमित्यपि कृतं पुरम् । तस्य पुरस्य मध्ये कैलासशैलसोदरे
 रक्तिकोटिममयं श्रीजिनशालां राजा कारयामास । तन्मध्ये अमिटरत्नमयी नीमशालिमां अमिदं व्यवयान्महोत्सवपूर्व-
 स्थापयामास उदाशी राजा । तत्र प्राकारानां कञ्चिन्नयासादंमहेश्यालयायापुर्केपलत्तनावासाससद्यानाग्रादिभ्यः पुरं स्थापय-
 स्तान्पुरीं जिगाय । तत्रोदाशी राजा जिनधम्मवासासितमधवविशिष्टं राज्यं चकार । अन्यैरेतदाशी अपः श्रुतिक-
 पान् पान् श्रुतिं गतः । तत्रोदाशी धाम्नुः श्रुतिकभक्तः । प्राज्यानि प्राज्यानि सिमाजनानि, सीमावयनैरोपवसिपोवय-
 वराशुः । राजा रमा स्वययशोविलासाः, स्वर्गापवर्गा प्रभवन्ति धाम्नुत् ॥ १॥ श्रुतिवर्मादा परकमर्केषु इदरेवमवाऽसिखसङ्घ-
 तानि । एकतरङ्गैस्त्वकदंभमोडयकैरेपमव्यानि मकरपध्नुत् ॥ २॥ यः शोचिष्ये गच्छे श्रीयुगादिजिनं प्रणमति स स्वर्गा-

पयगां लभते । "शुविज्ये जिने इष्टे, दुर्गादिहितेषु क्षिपेत् । सागरीणां सहस्रं तु, व्यानादिषु मभिजहात् ॥ १ ॥ नमस्कर-
 मगो मन्त्रः, शुविज्यमगो गिरिः । गजेन्द्रपदं चौरं, निर्दहं भुवनजम् ॥ २ ॥ स्वर्गं शुविज्यं तीर्थं, नर्या-
 श्वेतकाचलम् । सात्या गजपदं कण्डे, पुनर्जन्म न विद्यते ॥ ३ ॥ "शुवेति शुविज्यमहात्म्यं राजा अरिहेयैभ्यः
 शुसिद्धिमाकायु शुभं मुहूर्तं शुशुविज्यं प्रति देवायानुं चचात् । मागं स्थाने स्थाने जिनप्रसादेपु पञ्जाक्षामहेत्सव-
 व्यजायानिकादि कुर्वीणां राजा, शुविज्ये ययौ । तत्रापि शुर्व्यागादिद्वेष्य स्नाजपुञ्जाव्यजवागिरिकादिमहेत्सव मपञ्जकार ।
 ततः शुशिरानरानरावाप गत्या शुशिसिजिनं प्रपूज्य, स्वं जन्म कर्तायु चकार राजा । यतः "शुविज्यादिद्वेष्यमाहि-
 युगं गरीयान्, आसीदसुमसुकुतेद्वयराशिरेव । आर्द्रायमानसुकुतः किल मय्यलोकैः, काले कलौ भजति सप्तपति
 देवुलत्वम् ॥ ४ ॥ " ततो ह्ययमपि तीर्थयात्रायां कृत्वा शीतदायां महोपनिः स्वर्गुपनि जिनप्रसादे
 स्नाजमहेत्सव-कारवासास । अनेके जिनप्रसादां राजा कारितः । शुशुवेगुणसक्तं करोतिस्म, उभयकालं प्रतिकमणं
 करोति, विमन्थं जिनपूजां करोति राजा । एवं धर्मं कुर्याणः कमर्द्धकसव प्रासः सन् [स्व पुत्र-राज्य-निवेश्य] स्वयं कृता-
 राधनपतकः स्वर्गं जगामादाया राजा । ततश्च्युतो मुक्तिमपि यास्याति ॥ इति अनेकापुत्राचार्यादीनामपकथा समाप्ता ॥

कृतान्तकतपस्काऽपि, तिनं तिनदं सुभावनः । इयुं पाठक्या सिद्धा-ऽतिमुक्त इव द्रुहसर्ग ॥ १ ॥

पृथगपरे महानगरे श्रीविजयराजा राज्ञं चकार । तस्य राज्ञी श्रीमती सच्छीलशालिनी । दत्तपि
दिनपमृकशाली । दानशीलतपोभावनाऽप्यप्राप्तवनाऽस्यारोषोपाससधैर्योपाससधैर्यवपवपनादं पुष्यं कृतवतः रसः ।

यतः-“स्वल्पश्रीसंयुता शोषि, दानं कृत्यन्त्यनेकधा । स्वशोकं प्रकटीकृत्य, ते धन्या दानिनां मतः ॥ १ ॥ शोभकं-
शमशोत्साहः, सर्वदुःखपरीपहेः । स्वीकृतं ये न मृच्छन्ति, वतं स्थिते बुधैः खिलः ॥ २ ॥” कर्मात्तयोधुमं कर्त्वा-

पयाः सेतोऽभव । तस्य पुत्रस्य जन्मोत्सवं कुरुवा राजा अतिमुक्तक इति नाम ददौ । स च कुमारः पदे वार्षिको
पातले-समाणा गोचरवधुसमागतं श्रीगौतमस्थानिनं दृष्ट्वा हृष्टः सन् प्रणम्य प्राहे-भगवन्नहे भवादयो भविव्यासि ।

गौतमलोकात् त्वं यातोऽसि दीक्षां दुःकरादिति अत्र दुःशक्यं चारित्र्यमिति । तथाहि-“तपःक्रियमनोग्रिहि-विनयादि-
सुकर्मांसुः । चारित्र्यं दुष्करं पुंसं, जायते नात्र संशयः ॥ १ ॥” तेनोक्तं विश्विरेष्यहे भवादयो भविव्यासि । श्रीगौ-

तसे विश्विजयाद्यादि विदस्य गते चालका मातापित्रोः पुरोऽभ्युद्योग-मम वतं वदतं । श्रीगौतमस्थानिसदयो

भविव्यासि । मातापित्रेभ्यां प्रोक्तं एवं कथमुच्यते, त्वमेवैकः पुत्र आद्यवोरसि । राज्ञ्यं कस्यावारं भविव्यासि ? त्वम-

रमाकं वृद्धं चापरा भिष्यति । दीक्षाप्रदणवसरोऽपि आचर्याविवर्ते । पुत्रः प्राह-मातः किं ज्ञायते को वृद्धः
 को लघुरनित्यत्वात् ज्ञानमादात् । कः कस्य पुत्रोऽस्ति । संसरे अमतां जीवानां वृद्धवः सन्वधा जाताः सन्ति ।
 यतः " माया पियरी भाया, अजा पुसा य मित्तधणानवहो । न य सरणं संसरे, जीवाणं मुसे जिणवणं ॥ १ ॥
 यः पिता स पुत्रः स्यात्, यः पुत्रः स पिता भवेत् । यः पुत्रः स भवन्माता, या माता सा सुतो भवेत् ॥ २ ॥
 एवं भवे भवन्पुत्रे, सन्वन्वाः कमुयागतः । ज्ञायते देहिनां तेन, कः पुत्रः कः पिताच्यते ॥ ३ ॥ एवं मातापु-
 तरावपि ज्ञायन्ति मत्कः कुमारा मदेमहोत्सवपूर्वकं श्रीगौतमसंन्यासिभवेत् प्रवच्या जगद्दे । श्रीगौतमसंन्यासादिषु
 क्रिया कुर्वन् देवचित्तः श्रेष्ठं संयममतिमत्कपुः प्रपत्यन् एकदा श्रियातिः प्रत्यपकाले एव कस्यापि श्रुतिना गृहे
 मिधावु गतो, धमूलाभमतिमत्कः श्रुतिको यावज्जागौ तावच्छ्रुतिपुत्रव्या देसन्त्यात्म श्रुतिकर्मे । किं सकाल एव
 उत्सरे ? तरया अपूर्ववाण्यादीव चमकेतः श्रुतिकः प्राह-यजानामि तव जगामि । ततः तयोक्तं श्रुतिक ! किमुक्तं
 भवता ? श्रुतिको निजात्कस्यायु जगौ-सकाले वाजानां क उत्सरे को वतहेविः । यजानामि मरणं तव
 कालि वयसि भविष्यतीति तव जगामि । उत्सरेः सकालतरदा ज्ञायते । यदा ज्ञानं भवति तदत्र मे

नाति । इति साभिप्रायमुच्यते इति मितिः । तत्रतया चिन्तितं, अहो छिन्नं सत्यमुक्तम् । तत्रतया आधिक्या
 न्नुपपत्तिं सम्यक्त्वमूलं दादंदात्तं गृहीतं । छिन्नकश्च शिवाशयानं विद्वत्स्य धर्मशालया गतः । अथ छिन्नकः कदाचित्
 दृष्ट्वात्ते कल्पिततत्त्वान्निष्कामाः सव्यासः शिवाशयः समं नीचव निजलपयत् तत्रतय शीघ्रतमस्यामिन् प्रथमं लज्जितः ।
 ततः सापञ्चः छिन्नकः शीघ्रतमवसरणं जगद्गुरोः पुरा वासनायाः प्रायश्चित्तं इत्यादिपञ्चिकां प्रतिफलम्, इति
 इति मदी, इति शिवाशयानं पञ्चिकायकानपकयकान् जीवान् धामयन् सर्वकर्मध्यायत् कवलञ्चानं प्राप । तत्रतया-
 न्नुत्तं इतिः कदाचित्महोत्सवः सञ्जः । यतः " प्राणहन्तिव शणाद्धनं, सायमालम्ब्य कम् तव । यत्र देव्याशरत्नीव-
 तपसा जन्मकोटिभिः ॥ १ ॥ मन एव सविद्यायां, करणं वनमोक्षयोः । वन्याय विषयासहि, सुतयै निर्विषय
 मनः ॥ २ ॥ " तत्रोक्तमित्युक्तकथयति मन्मन्त्राणाम् प्रतिबोधयन् प्रतिवेद्यं प्रतिगतं प्रतिग्रामं सर्ववृष्टीवहिकवान्
 समवासायाव । तत्र जितशक्तिमत्पितृकजनयती वलित्वं यया । निःप्रवृत्तिणां इत्यां धर्मं श्रोत्रिमयत उपविष्टः । अति-
 मुक्तकथयति धर्मापदेयान् इत्यादि । तत्रादि-आयुर्व्यायुचलं सुश्रवणवृत्तं वलं यौवनं, विद्विद्वत्त्वत्तं धनं निरिन्दक-
 छिन्नकथयति । तत्रेहं कथयकारणालयपत्रं देहं च शीघ्रकृतं, योत्सा मयजनाः सदां कुरुत सो धर्मं महानुत्तमम् ॥ १ ॥

अदत्तं यो न गच्छति, परस्म्य दुःखितोऽपि सन् । नागदत्त इवाप्नोति, स मुक्तिकमलां कमात् ॥ १ ॥
 वाणारस्यां जितशत्रुवर्षो राज्यं कस्योति स । तत्र यजदत्तः श्रेष्ठः, तस्य प्रिया वनश्रीः । तयोर्जितोक्तं
 धर्मं कुर्यात्तयोः कमात् पुत्रोऽसौ । जन्मात्सवं कुर्यात् । तस्य सुनोर्नागदत्त इति नाम दत्तं सातापितृभ्याम् । श्रेष्ठ-
 शालया पाठशालया च कर्मधर्मशाला पठ नागदत्तः । पितरि सुते इत्यर्थं कस्याश्चिद्यात्मकाया लक्ष्मीकृते पर-

॥ इति अतिमुक्तकवलिक्तयानकं समाप्तम् ॥ ६ ॥

यजस्वयमित्थं कस्मिन्महं यावच्च दरे जरा, यावच्छान्दिपशोक्तिरप्यतिहेता यावदक्षया नायुषः । आरमभ्यासि-ताव-
 देव विदुषा कायुः प्रयत्नो महान्, सर्वथा सवन् वि कर्षणनं प्रत्यक्षमः कौटुम्भः ॥ २ ॥ जन्तानामवन् जितेश-
 नपन् दाम्पत्यगमाकर्णनं, सार्धनां नपन् मदापनपन् सम्पद्योत्सोमाननम् । मायाया हेननं केषश्चोमनं लोभमर्दमा-
 र्मसूतनं; वृताःशोषानभिनिन्दयाश्वदमनं यचालिज्योपायनम् ॥ ३ ॥ तत्रतत्र अप्तितरेनकसुश्राद्धसंवृतः सम्यक्त्व-
 मूर्तदत्तशतवर्तुतं धर्मं जग्राह । वदुर्दोषेषु सव्यजीवान् प्रतिवाख्यायुषः क्षयादतिमुक्तकः श्रेष्ठिको मुक्तिं जगाम ।

दीर्घं गतं नागदचः । ततो वृद्धयनमदीर्घत्वा पद्यावापान्द्वि महेयुन समं च चाल जलधुमनाप । अकस्मा-
दपानपत्रं नीचयानादिवजले पतितं न निर्गच्छति । तदा सर्वेपि लोका व्यक्तिला वसुधैः । यान्तिवकपीडिकानि
कर्मिणो लोकाः । तदा नागदचोऽयम-यानस्यासिन्नं प्रति आसन्नद्वैले आरुह्यः पक्षिणा बहव उपविष्टा दृश्यन्ते ।
यदि तत्र गत्या कोऽपि साहेसी पुनरितानुविशयति तदा तेषां पक्ष्याणां वृद्धयुक्तरूपस्यते, तेन यानं निरस-
रिप्यति । ततः प्राक्तं यानरवाभिना कस्याप्यसित तत्र गतुं शक्तिः । कोऽपि नोत्सहते भयात् तदा नी
यानदेशोक्तं यो गच्छति तत्र तस्य दीनारयतः दास्यते । ततो नागदचस्तत्र गत्या साहेसी नमस्कारोच्चारणपूर्व
यानपत्रकपुण्ड्रम आण्डविविद्विपथामास । तत्पक्षोपसन्नवतिलाडिषजले मूर्च्छितम । ततश्चोत्सिम्भरपद्य यानं बहिः
कर्मिणसः । यानेद्यः स्वमन्दिरे गतः । नागदचः तत्र स्थितः क्षिपया पीडितो निर्गमनोपद्य चिन्तयति । ततश्चिन्तितं
क्षिपया पीडित आत्मा यदि मरिच्यमानु तदा दुर्गतिमनुवप्यति । ततो वृद्धयुक्तेषु जले पतित्या मरिच्ये । एवं विचिन्त्य
दया ददा । पतितो नागदचो मरुत्सुखे । मरुत्या गच्छेत्तदं प्रायः । यावन्मरुत्युन मुखं विकसितं तावद्यानदचो
वाहिनिरसमाग । कर्मिणश्चिन्तयन्तु गत्या जले पीडितो मरुत्सुखे । फलस्वादां चकार । नागदचो अमंश्च क्रमात्

स्वयं प्राप । धनदं च श्रेष्ठिप्राप्तं दीनारकृतं याचते स्म । ततो धनदतो नाप्यति लोभात् कथयति च । तं कः केन
 ददः कृतं न जल्पते, नागदं चोत्तम-यति मम दीनारकृतं नाप्यिष्यति तदा राजपक्षे तदा दण्डद्विष्यामि । धन-
 दं चोत्तम-यति तत्र शक्तिमूवति तदा स्थितिरिति कुरु । नागदं चः परधनपराहंसिषो न कस्यपि पतितं धनं
 गृह्णाति । इतरत्र द्विधामवसाधुपतेः सुता नागवसिष्ठस्यैव । अत्यन्तदुपवती वदमाना कमात् प्राप्तमवकलकुर्यात्
 नागदं च धीवृत्तमाप्तुं । इत आरक्षकवसिष्ठेन याचिता नागवसिः । द्विधामवसाधुपतिनां तस्मै न ददौ ।
 ततो नागदं च नागवसिः परिणीता । ततो वसिष्ठेनो जलमस्तरो नागदं च मन्युं पतयितुं कुलं विज्ञोक्यामास । एकदा
 राजवसिष्ठिनकाया व्यावर्तमानस्य वृषतेराभासात् कुलं समपठते पतितम् । ततरेतन्नागतो नागदं चोत्तमपतिरुज्ज्वलतो न
 कुण्डलं दृष्ट्य नागान्तरेण गत्वाष्टमादिने कप्यारसो वने स्थितः । तदा स तत्ररक्षसं कुण्डलं दृष्ट्वा गृह्णीता प्रतिमारेष्यत्य
 नागदं चस्य पक्षे वक्षिणाञ्छय सुभाच विद्वे पातयितुं तम् । राजा तद्वत्सम्यं कुण्डलं विज्ञोक्याति यावत्चावहसिदं चोत्तम-
 ज्ञायौ । स्थानेन राजमार्गद्वेषपविष्टोत्तमं यदा तदा नागदं च नाप्युत्तमो किं गृह्णीतं न यायते । ततो राज आदंश्यात्
 नागदं चं विज्ञोक्यातुं देवका गताः । अमन्तरत्ने प्रतिमारेष्यं नागदं चं दृष्ट्वा तत्पक्षे गताः । वक्षिणाञ्छादितं कुण्डलं

सदोद्याने गन्धर्वनागदंशः क्रीडां कर्तुं यथा । तत्र यावत् सप्यन् खिलयति तावदेवतं तत्र यात्या गार्हिकरूपधरः
सप्युर्भूतकरोटकं गृहीत्या तत्रागत । ततो मित्रैकं देवाय सप्युखिलको नरो विद्यते । ततस्तं गन्धर्वनागदंशो जगौ-

किमत्र करोटकरोरित ? स सुतो गार्हिकरोषभुव प्राह-सप्यः सन्त्य । ततो नागदंशो जगौ-रमस्य मम सप्युर्दंशं,
तत्र सप्युर्दंशो देस । ततो गार्हिकदेवो नागदंशसप्युः विप्रोह । तदा तैः सप्युर्दंशोपि गार्हिको न

विद्यतेरम । गन्धर्वनागदंशस्तदाऽऽमर्षाजगौ-अहं तत्र सप्युं देस । देवोऽयम-मो महोचिमाग । मम-सप्युर्दंशस्त्वं परिष्यासि ।
नागदंशो जगौ-मृञ्च तं स्वसप्युम् । ततस्तत्र मण्डलमालिख्य सप्युकरण्डकान् मुचया चतुर्विंशो गार्हिकः सुर आकायु

लोकान् जगौ गंधर्वनागदंशो-इच्छेद सप्युहि विखण्डिषु इदंय । सो जइ कर्हिव खज्जइ, ममावि दोसो न दायवो ॥ १ ॥
समयमाहिरीटयोऽरित । तदणदिवापरनयणा, विज्जलयाचंखलगतोहोत्ता । धारमहाविषदाता, उक्ता इव पज्जलि-

परोसो ॥ २ ॥ एवंविधोऽहिद्विषते क्रूरः । एको जेण मणोसो, कयमकयं वा न याणइ वड्ढिपि । अहिस्समाणसच्चं,
कवेमिच्छसि तं महानागं ॥ ३ ॥ सुकान्तिरिगुणिसिद्धो, अट्टफणा जमल्लज्जअल्लोहोत्ता । दाहिणपासंसि दिआ, माणोण

विपट्ठे नगो ॥ ४ ॥ एको जेण मणोसो, थको न गणइ देवरायमावि । तं मरुपव्वयानिहं, कर्हिसिच्छसि तं महानागं

॥ ५ ॥ अस्मिन् करणकं मायानां समिते सा कीदृशी । सत्यव्यवहित्वाद्देवताद्देवैः सत्यव्यवहित्वात्कियत्पदना । माया-
 मई या नागी, नियतिकवत्तव्यव्यवहित्वात् ॥ ६ ॥ तं च सि वात्तनाही, अणोसहित्वात् अ अपहित्वात् अ । सा य
 चिर संव्यवहित्वा, गदणंति वणे वसई नागी ॥ ७ ॥ इत्तं इत्तं इत्तं विष्णु वात्त, तीसं द्वात्तं उवगयस । अणोसहित्वात्त-
 वत्तं, नहि अणुणं विगित्तिवित्ति ॥ ८ ॥ इत्तं उचरस्यमादृशं नागीवित्ति । उचरसणा सत्तं, महत्तत्तं पुत्रसद-
 नित्यासा । उचरसगांति वित्ति, लोहेण विपदई नागी ॥ ९ ॥ त्त्तं वृत्तं वृत्तं महत्तमागव्य दृप्यो । तं
 सवत्तिससमदृप्यं, कदमित्तिवित्ति तं महत्तनां ॥ १० ॥ ए एते पात्राही, चत्तानि व कोहेमाणमप्यत्तं । जहिं मया सत्तं,
 जित्यामव जगं कत्तकत्तं ॥ ११ ॥ ए एहि जो अ खत्तई, चत्तहि वि आसाविसहि पात्रेहि । अवसस नरयत्तं, नरिय
 सिअत्तं कित्ति ॥ १२ ॥ एवं प्रोच्य तेन सुरेण गणित्ति केन ते सणा मुक्ताः । स गन्धर्वनागदत्तैः संपूर्णैः सुतस्तदा-
 नांम । गन्धर्वनागदत्तैः कृतं भवतिः सुरो जगौ मयाऽसौ वारित्तिवित्ति न तिष्ठति तदा किं कियते । तस्य
 सुहित्तिव्यवहित्ति कृतं वदं परं गणो नामैव तस्य । ततस्तद्व्यवहित्तिः पादयोः पतित्वा जगुरमुं जीवय प्रसव । देवोऽप्योचत्त दृष्टो-
 द्रममैव प्रो पुनः ईदृशया कियया जीवितः । मर्त्तकां किययां कियया जीवितः । यदि तं कियामर्त्तकृत्य

अपरोक्षै न पालयिष्यति तथा पुनर्भूत एव । एतच्चरितं शाल्वकृद् गार्गाभिरह—“एवेहि अहं खड्गो, चरहि वि

असिर्विसेहि पावहे । विमानवधायणहेतुं, चरामि विविहं तवो कप्तम ॥१॥ सेवामि सेलकाण-सिमाणसिधधरकरवमज्जहं ।

पावहीणं सेसि, खणमवि न उचोमि विमंम ॥ २ ॥ अस्माहरि न सहेह, अइनिहणवि सया उइज्जति । जायामपाहरि,

तं वि य गामं न भुंजामि ॥ ३ ॥ आसिधकयाहरि, अहेया विगइवविज्जिआहरि । जं किंवि कयाहरि, अवउविधय

धोवआहरि ॥ ४ ॥ अहं जो धोवाहरि, धोवयमणिओ अ धोवनिहो अ । धोवोवहिउवगरणो, तरस हू हेवा वि पण-

मति ॥ ५ ॥ सिद्धे नभंसिज्जणं, संसरत्या य जे महविज्जा । वुंजामि दंढकिरियं, सवविमानवारणं विज्जं ॥ ६ ॥

सा येयं विद्या । सर्वं पाणइवयं, पञ्चकलाइहो अलियवयणं वा सर्वं अदत्तदाणं, अबंमं च परिगहं स्वाहो ॥७॥ एतच्छ्रुत्वा-

चरथो स मातापितृभिरकं । अयमस्यगुणः स्वयमुत्थितः । तत्रतथैव पतितः । मातापितृभिरकम अमुं-जावय

यत्करोति तत्करोति । ततः पुनरपि उर्यापितः । ततो देवः प्रणम्य तस्याचरथो । ततो जातिरसति प्राप्य दीक्षां

लब्धौ । जगौ लोकत्रय-चतुःसप्तवृत्त्याः क्रोधमानमायालभः, एतैः क्रोधाद्याहिसिधो न दृष्टः स परमं पदं याति ।

अहं तु पूर्वमेतैः क्रोधाद्याहिसिधुस्तोऽभवम् । अयुना त्वनेन देवेन प्रणम्यमिभ्रौतेभ्यः क्रोधाद्याहिसिधो मोचितीऽहम् ।

तत एतेषां क्रोधाद्यद्विनां वदो न गन्तव्यम् । ततो देवः स्वस्थाने गतः । मातापितरवपि स्वस्थाने गतौ । नागदत्तश्च
क्रोधाद्यद्विनां चतुरो निजित्य सर्वकर्मक्षयात्मिकं यथा ॥ इति नागदत्तकथा समाप्ता ॥ ८ ॥

शुभज शूलमहो, वपुर्दिशो नादिसिण सीदतिगो ।

कथवदो अमुकोमल, पुंडरिखो कसि करकंड ॥ २ ॥

वाग्मी स्वहोः समं प्राणि-रक्षां क्वचुं भवतं भुवि । भूतयुधिपतिवपुर्दिशो, कल्याणकमला इति ॥ १ ॥

तथाहि । निजहिं पराभूतपुण्ड्रतपुरे साकेतपत्तने चन्द्रावतंसर्षो न्यायेन राज्यं करोतिस्म । तस्य प्रिया सिद्ध-

दौना । सागरचन्द्रमूनिचन्द्रौ सुतौ । सागरचन्द्रस्य युवराजपदवी राज्ञो दत्ता । मूनिचन्द्रयोऽज्जिवीराज्यं दत्तम् ।

कमात तस्य चन्द्रावतंसस्य प्रियदंशुना पत्न्यभूत् । सा गुणचन्द्रबालचन्द्रौ सुतौ सुतेस्म । चन्द्रावतंस इहे लोके

परत्र हितं धर्मं करोति । अन्येषां राज्यकार्यं सर्वं समाप्य सन्ध्यायां प्रतिक्रमणाद् कार्यं कृत्वा कार्यात्मनो लला राजा ।

यावदयं शीपको ज्वालित्यति तावन्मया कार्यात्मनोः कर्तव्यः इति । तदा दंस्या द्यातमयं शीपो यदि विधास्यति तदा

राज्ञो दुःशोकः कार्यात्मनो भविष्यति । ततस्तदा तदा तैलं पुनः पुनस्तदावत् प्रक्षिप्तं यावत् प्रातरभूत् । प्रातर्दोषं क्षयं गते

राजा कायस्मिन्ः पारितः । ततोऽकस्मादाद्युपः क्षय राजा स्वर्ग गतः । तत्पदै समारचन्दो राजा न्यायात् राज्यं

चकार । स राजाऽन्यथा मयिः सपत्नी प्रियदर्शनां प्रति प्राहे-राज्यशिरस्य लोकोऽपि तां विना मां प्रीणाति नो तेन
गुणचन्द्रपाविजन्मने राज्यशिरस्य विनीयाहे दीक्षां जिवृक्षासि यादं तवाग्निसतिभवेत् । तयोश्च-वत्स धन्यस्त्वं यस्या-

सरे संसारे मनो न लभते । राज्यसरो महान् अस्य त्वदग्निस्य लघोदुःशकः तेनायुना त्वया राज्यत्यजने न वक्त-
व्यम् । तथा प्रियदर्शनाया प्रयोषितो निर्विकल्पमना राजा प्रजाः पालयामास । कस्मात् प्रवर्द्धमानमहोत्तरिजान-

भवत्येक्य क्षीरवसावसिलसामोत्थामिद्वयहेतु प्रियदर्शना । यतः “अन्यस्यापि कलेर्भोजनं, पापिका एव यापितः ।
सापन्नकस्य किं वाच्यं, यस्य ता जन्मभूमयः ॥ १ ॥ यो ब्रह्मा विष्टपस्यारय, सवृत्ति भूयते जन्मैः ।

साऽपि जानाति न क्षीणां, विचानि चरितानि च ॥ २ ॥” तस्मिन् निर्दोषेऽपि भूयते सा इषं दधाति ।
बाह्यालीत्याऽन्यैर्दृष्टे राजा गतः । तत्रयस्य राज्ञो मोदकान् दारया हेतुन पातराशोर्षु सिद्धशाना प्रेषित ।

वर्त्मनि प्रियदर्शना सपत्नीजानत्वात् भूषं हेतुकिमा तान् मोदकान् हेतुं यद्वेत्वा विप्रासिधितान् कृत्वा प्रीतिपुरस्सरं
दारयै ददौ । वने क्रीडां कृत्वा राजा यावत् बन्धुव्ययुक्तः सिद्धिमान्स्थित तावदासी मोदकानानीय ददौ । राजा तु

कठोपरत्वात् क्षयार्थोक्त्यादिषु केषां केषां दृष्टौ । एतौ बान्धवौ त्वं अहं तु वदः । वदस्य यथातथा सादंनं
 न वरम । ततो यावत्तौ सादकं सादतः स्म तावद्वैतनीभूतौ तौ बान्धवौ दृष्टौ दृष्टौ राजा । न माता तु विषं दृष्टान्ति
 प्रजाय वेनाय केन कारणेन भाव्यं । ततस्तस्मिन्नात् कुमारा स्वामीनीय तस्यानीयं पाप्मिनी राज्ञा । ततस्तौ प्रगुणी
 कृतौ । दृष्टौ पूर्ण विप्रक्षेपरस्वल्पं ज्ञाना राज्ञातःपुरमध्यस्थेन विमातरं प्रति जगौ-जगौ तौ या त्वमेवविषं
 कृतं मम मृत्यवेत्कार्षीः । मयि कृतं रक्षितं त्वया तव तव पुत्रयोस्तपरि पतितमभूत् । मया तु प्रगुणीकृतौ । मम
 तु प्रगुणि राज्ञेच्छा नास्ति । त्वदुपरोधात् राज्ञं कृतं-राज्ञेन किं कियते । येनात्रैवविषा पापनिवन्धिनी श्रद्धा-
 धिनी वृद्धिर्जायते । ततो वारस्मिन्नात् प्रियदंशोनापुत्राय गुणचन्द्राय वृक्षायावनीराज्यं दत्त्वा स्वयं संयमं सागरचन्द्रो-
 जग्राह । कमादेकादशोद्गपरीणाः सागरचन्द्रपूरिभूत- । अन्यैश्चः साधुसंपाटकोजरीतः समगतः सागरचन्द्रपि-
 णाज्वरत्स्वरूपं पृष्टो जगौ-तत्र मूनिचन्द्रराजपुत्रः सौवस्तिकनामपुत्रोहितपुत्रयुक्तः पाण्डित्यनः सार्धंश्च वापते ।
 राज्ञोभ्य युक्तमापृच्छ्य सागरचन्द्रपिः स्वयमवत्यामगात् । सार्धंनमिषाश्च विश्रान्तौ मुनिः । प्रातः स्वामसन-
 स्वरूपं आर्तसितप्रवोषनादियुतं प्रकाश्य मथ्यान्ते निवृथौ मुनिः । सागरचन्द्रराजोष राजगृहमभ्य गच्छन्तं दृष्ट्वा

लोका जयः । महिषासुरः साऽनराजगृहे गच्छ राजपुत्रो दृष्टोऽस्ति । पुरोहितपुत्रश्च मुनीन्विपदवति तेनान्यगृहे
 गच्छ । मुनिं राजसुत्रेण प्रविशन्तं दृष्ट्वा तावन्तस्य जल्पतः स्म । सो मुने आवाप्या समं त्वया रम्यते ?
 मुनिर्जगाम रम्यते मया । ततो रक्षेत् गत्वा चतुःशाल्याः कुमारी मुनिना समं क्रीडां कर्तुं प्रवृत्ता । यथातथा जल्पन्ता
 धर्मावहेत्यनं कुर्वन्ता यदुपपन्नं समामिषातेन मुखोद्वान्तकनी कृत्वा तद्वेदेन सन्वीरुचार्थं ततो निःसृत्य शोभन्-
 दिष्यन्ते प्रतिमया तस्यां मुनिः । इतो राजा तौ तथा कन्दर्वा ज्ञात्वा मुनिकृतं पराभवं च कष्टो जगाम-सो अदा-
 येन मुनिना एतौ कुमररावीदृशौ दृशो प्रापितौ तं विजोक्तयत । ततो राजपुत्रैर्मुनिं प्रतिमरुषं वीक्ष्य राजानो निव-
 दितम् । आगत्य वने राजा महामुनिं वीक्ष्य प्राह सो यते । किमीदृकं पापं कृतम् ? यतिराह-राजन् महोक्तं
 ज्ञातावशां किं यतीनां मारणाद्यन्यायः क्रियते । इति श्रुत्वा राजा लज्जया नग्वाऽधोमुखोऽभवत् । धर्मलासाक्षिष
 द्रव्या राजपिराचर । सो चन्द्रवतंसपुत्र । तव यत्प्रमाणानवहेत्यनन्दिं न युज्यते ॥ यतः-“हेतुलिताः साधवोऽत्मन्,
 दन्दे नरके गतिम् । आराधिताः शिवं पुंसां, विशाणयन्ति सन्ततम् ॥ १ ॥ ” तव पुत्रो वाचयमादौनामवहेत्यना
 कथेति । तं तु महिसे स्वं आतरं यतिं ज्ञात्वा राजा जगाम-एतौ कुमारी मुनी । अतः परं केषाञ्चित् साधूनामवहेत्यना

न करिष्यतः । मृनिर्जगा यद्येता संयममर्किकरतः तदाऽहं मुञ्चामि नो चेत् स्वकेतपापफलमनुभवताम् । ततो राजा तं
आतं भक्त्या प्रणम्य स्वपुत्रपक्षे आनिनय । राज्ञिकं सो पुत्र । अयं यतिस्त्विव प्रवेत्यः खं तु यतीनामपराधं कुरुषु ।
यदि युवां दीक्षां गृहीष्यथः, तदाऽस्मै युवयोः शरीरं स्वस्थं करोति नो चेदनया पाठया स्वयमेव मरिष्यथः ।
ततोऽस्तीव जातवेदनां तौ जगद्वृतः—कृपाप्राप्तकमायां करिष्यावः । ततो मृनिना वन्यनात् मुक्तौ दीक्षां लब्धुः ।
राजाऽपि सागरचन्द्रप्रमखात् धर्मं श्रुत्वा सविशेषं पुण्यं कृत्वा सप्तक्षेत्र्यां स्वां शिष्यं व्ययाति । इवापि राजपु-
त्राहितपुत्रौ भुङ्क्त्वा चरिञ्च पात्यतःस्म । द्विजजातिवत् पुराहितपुत्रोऽपि किमपि मत्साहिं दीक्ष्यावग—साधुधर्मं न
अहहेति जगत्सां करोति । इवापि पालितसंयमौ कमार्मत्वा सुरावर्तताम् । स्वगृहसमुभवन्तौ इवापि
पूर्वमवसेदितमथः श्रावयिः यः पूर्वं स्वगृहस्थेन नरो भवेत् स नरः स्वगृहस्थेन देवेन समेत्य धर्मं
वोधनीयः । पूर्वं द्विजजावः स्वगृहस्थेनो राजगृहे पुरे चाण्डालकस्य कुटुम्बिन्याः कुक्ष्याववतार । सा चाण्डाल-
प्रिया कर्यापि श्रुत्वा गृहे कर्म कर्तुं श्रुत्वा सासमक्षणादेहदुर्गणाद्यु मांसानि दद्यात् श्राद्धिप्रियायाः
श्रीतिमानं जाता । अन्यदा कृष्णास्या श्रुत्वा चण्डालप्रियाया जालिपति । सखि स्वामिनि किं तव मनो द्यते किं

नव मयूँपरावक्षकं अथवाऽन्येन केनचित् ? । श्रुतिपन्था जगौ-किं कस्यचि मन्तुःखं कथयते । यदपत्यं मम भवति

तत्र जीवति कसुवद्यत् किं करोमि । चाण्डालिकोऽयम्-मम तत्र च गमोऽयिना समरित । मम पुत्रा एव जायन्ते ।

ततः प्रकथयन्त्या आत्मनोऽभ्यावृत्त्ययः कियते । तत्रतत्याः स्त्रीभ्यामपत्यव्योजातयोर्वृत्ययः कृतः । यदा

मृतपन्था श्रुतिन्याः पक्षे समिति तदा श्रुतिन्या प्राच्यते-त्वदांयायं पुत्रो बधते । ततो मृतस्य इति नाम पुत्रस्य

जन्ममद्वैतुं श्रुतिना वृत्तम् । श्रुतिन्या लाल्यमानः कथन्तमृतया मन्तनः पाक्यमानः शोचन्ति पाडशोर्वाऽर्से ।

इतः स्वभूरेव्येन पूर्वमवमिन्नेण सिरेणान्येन्य मृतयुज्यं प्राक्तं स्व स्वल्पम् । आवाभ्या स्वभूरेभ्याभ्यां या प्रातिशो कर्ताऽर्से सा

स्मरति न वा । संसरोऽयमसरो विवृते दूषां गृहेण । अत्रोपदेशः-“पुरन्दरसहेसाणि चकवति योतान्यापि । कवत्येकतानि

कालेन, प्रदीपा इव वायना ॥ १ ॥ कायः संनिहितपायः, सप्तदः पदमापदाम् । समगमाः स्वप्रसमाः, सर्वसुप्राहितं चरम

॥ २ ॥” तेन देवेन सदा मृतया वाच्यमानोऽपि वैरायं न गतः । इतो महेभ्यानामष्टसुः पुत्रांसुः मम मृतयस्य प्रजा

विवाहो भवितः । ततः श्रुमद्वेन विना महेभ्यानामष्टौ पुत्रिका मृतस्य पदुणाययत् । ततः स्वभूहे प्रति शिविका-

रुदौ नवोत्प्रियासहितो मृतस्युः सदृसवपुरस्सं राजमानो चचात् । इतः स मृतो मृतयुप्राममवामिसिमाधित्वेहो मृतो

मृतो

मृतो

प्रियां प्रति जगौ । यद्यत्तमनः सा पुत्री मृता नामविष्यत् तदा तस्या अयिना विवाहमहेतवमृतामृतामहेतवमपि व्यथा-
 स्थस । तस्याः पुत्र्या विवाहेन मनोरथं सफलमकरिष्ये । मृता स्वपुत्रस्वरूपं जगौ-ततः सं मृता कष्टः सन् राज-
 मर्ता समेत्य तं मृतार्थं शिविकाया उच्यते लोकसाक्षिकं जगौ-रे पुत्र त्वं कथमममृतामृतामहेतवमृताः कन्या एताः पशु-
 रीषाः । आत्मनः कुलस्य सदशा एव कन्या परिणीयते । ततः एताः कन्या विहायामना गृहमलङ्कृत्य । आत्मनः
 कुलस्य सदशा कन्यामङ्गीकुरु । पश्यतां सर्वलोकानां स मृतः तं मृतार्थं स्वगृहं नीतवान् । ताः सर्वाः कन्या मृता-
 परिषिः स्वस्वगृहे मृताः । ततः प्रत्यक्षीभ्य देवां वदसि जगौ । त्वया पूर्वै स्वर्गं मया सहोक्तममृतं । यः पूर्वै स्वर्गा-
 न्युत्वा नरो मृतं स सुरेण प्राणिबोध्यः । त्वं तु प्रथमं व्यतः स्वर्गात् । मनुष्यत्वं च प्राप्तं त्वया । मया प्रतिबो-
 धितोऽपि न प्रवृत्तः तेनैवं कृतम । मनुष्यजन्म दक्षिणार्धेण सफलीकुरु । सोऽपि मृतार्थः प्राह । त्वयाऽहं विषयासक्ता
 यः प्रतिबोधितस्तदं कृतम । यत्सै लोकमव्युद्धं विनापितरतन्मृतां च दुर्नाति । देवाऽपि-संसारस्व विरसोऽस्ति । यतः-
 "प्राणान्याऽपि प्राह यस्मात्प्रा, शूद्रिना न क्षणं रतिः । विद्युगः सद्यते देवा-महो कष्टा मवस्थितिः ॥१॥ नान्तकस्य प्रियः कश्चि-
 त्तदस्यः क्रीऽपि वृद्धिः । नासा जरायाः क्रीऽप्यस्ति, ययं तदपि स्थितिः ॥२॥" मृतार्थः प्राह-स्वर्कायतं करिष्ये । यद्वि

स फलं उच्यते मम । तदा द्वादशोऽर्धा भोगान् भुङ्क्त्वा तदुक्तं निश्चयात् करिष्ये । एवं तु कृपाप्राप्तिः । ततः प्रथमवर्षः
 प्रीतः सन् रत्नौषधिसिंहांछनां दत्त्वा कांचिद्विधां चोत्तमां स स्वर्गोत्तमवत् । ततो यानि रत्नानि स छाग उत्ससज् ।
 ते रत्नैः स्यात् अंगो मत्तः पुत्रवत्सा भूपदंभं तं प्रार्थनीकृत्य स्वसुताय कन्यां याचते । ततो मन्त्रिभिरुक्तिं
 मत्तः प्रतिदिनं तथा करोति । तानि रत्नानि स धूर्तिक्रमसरोजानि चोक्ष्य राजा दृष्ट्वापि निजार्जुनां न दत्त् ।
 अन्यद्विदमनुनाम्य दत्त्वा रत्नप्राप्तिवचनं पृष्ट्वा मत्तं च्छामस्वल्पं प्राहे । ततोऽस्येन तं छाग रत्नौषधिसिंहां
 दृष्ट्वा सञ्चोत्तम प्रोक्तम् । ततः स्वर्गहे आनीतोऽस्येन छागो दुर्गन्धोत्तमो (जातः) । पश्चान्मत्तप्राप्तिः । उच्चै चामयः
 रत्नानि मत्तस्य गृहे छागा रत्नौषधिसिंहां दत्त्वा व्यर्त्तमानं यद् व्यर्त्तमानं । तत्कस्मैवापि देवस्य चोदितं तेनायं न मत्तश्चाप्युद्विष्टः
 किञ्च कोऽपि सत्तमः पुमान् । तेन परीक्षा क्रियते । ततोऽस्य कृमरत्नं मत्तमाकायं तातवचोद्वारेण प्राहे-श्रीमद्दे-
 वीरा वैभारोऽसौ समायातोऽस्ति । तद्वान्तरा यो विपसो मर्गोऽस्ति । स च त्वया विशिष्टपद्यानिष्पादनात् सुगमः
 कर्तव्यः । ततस्तेन मत्तेन देवतासांनिध्यतः क्षणात्सयोक्तं कृतम् । तथाऽप्यापि राजगृहे दृश्यते । अपतितिनूद्योत्त
 प्राकारो द्विरप्यमय उच्चैर्दुर्ग-शुद्ध-राजोऽस्य कर्मारेण मत्तपश्चात् कारितः । अमयोऽयं सो मत्त यद्वि ते सुतं समुद्र-

प्रवाहे स्नपयामि तदाऽहं तव पुत्राय भूपतितां दास्यामि । ततो मेमेव देवपुत्रोऽसौ समुद्रप्रवाहमानोऽय सर्वलोकसाम्राज्यं
 मेतदुः सांप्रितः । तदाऽपि राजा न हिंसति तदांभयोऽप्यं पूर्वं किमुत्तममव्यमविव्राहो नामते । यतः—“एकवर्णमिदं
 सर्वं पूर्वं आसीत् ॥१॥” इति अमयोक्तं श्रुत्वा श्लोकः पूर्णो ददौ । अन्या अपि अष्टौ पूर्वं वरिताः कन्या मेतदुः-
 मर्णवक्त्रं । राजा धवलाहमपूतस्य । नवामिः प्रियाभिः सुखमयुभवत् मेतयोः दादयोऽर्धमतिचक्राम । ततः पुनरपि
 द्द्वेन वीधितः । ततः प्रापवैश्वरयोः मेतदुः स्वपुत्रेभ्यः स्वां श्रियं विनीयुः सदासो यूपेणशुं वतं जग्राह । क्रमेण मेतयोः
 दिनकल्पावद्वैरं प्रपेदं । अन्यादां पुंसव्यु गोचरायां अमत् मेतदुः स्वोकारग्राहे जगाम । तदा श्लोकां जिनपुत्रां
 कुर्वन् विमन्व्यं अष्टोत्तरशतैर्न स्वोऽमयवयवसमूहेन स्वशिरिकं करोति देवाद्ये नित्यम् । तदानीं स्वोकाररत्नान् यवास्तत्र
 दृष्ट्वा मुक्त्वा कथामुं गौहमव्यु गतः ततोऽकस्मात्तयागतः कौश्लो यवशान्त्या तान् स्वोऽयवान् मुनेः पश्यतो जगाल ।
 ततो वहिरागतो हेमकरो यवानपश्यन् मुनिं पृष्टवान् । क गता मे यवाः ? । स्वया गौहेति अथवा अन्येन
 कनाशुद्वैहेतः । मे मेतदुः पापमुक्तेदुव्यौ । यादं यवगमनस्यत्पुं कथ्यते तदाऽसौ कौश्लो हेति । ततो मुनिमाश्रितो
 मुनिः । केतमूनिं मुनिं चौरत्वेमिति जल्पन् स्वोऽकृदाद्वैवशेषेण तस्य मरुतकं वेष्टयामास दृष्टम् । ततस्तस्य जीवदया

सन्तोषयुक्तियोगं, न राज्यं रमते मतिः । त्यक्त्वा मन्त्रिपदं स्थूल-भद्रो भजे यथा व्रतम् ॥ १ ॥

नक्तयन्त्रिषु । पाटलिपुत्रे नवमनन्दराजः कल्पवज्रावतंसः शकडालमन्त्री वसेव । तस्य लक्ष्मीवती पत्नी ।

तयोः पुत्री स्थूलभद्रश्रीयकाम्बुजा जज्ञौ । सप्त पुत्रपुत्रौ ता इमाः इत्यादिस्त्वन्धः श्रीयककथया ज्ञातव्यः । शक-
डालामिष मन्त्रि-नायकं विदिवं गते । नन्दसौम्ये जगदीशे, श्रीयकं तस्मिन् प्रति ॥ १ ॥ मन्त्रिपदं क्रमागतं त्वं

येदृण । श्रीयको जगौ-सप्त आता वृद्धः स्थूलभद्रः कोटोत्तोरथ्यागृहे समारत । तस्य तत्र तिष्ठती द्वादशोद्वी जाता ।
ततो राज्ञो स्थूलभद्रो वृद्धयागृहेदाकारितः क्षितिपसमापु गतः । राजानं नत्वा यावत्स्थूलभद्रोऽञ्ज ऊर्ध्वं स्थितः तावद्दंष्ट्रा

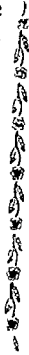
सर्वदमानं प्रोक्तम्-तव पिता दिवं गतः तेन क्रमादागतमपि पदं त्वं येदृण । स्थूलभद्रोऽयक-स्वामिन्दादंशः
प्रमाणं परं विमिश्रय गृह्यते मन्त्रिपदं मया । राज्ञोक्तं विचारय, ततोऽशोकवनमव्यु गत्वा स्थूलभद्रो विमदोति ।

हेस्ते व्यापारे गृहीते पारवश्यं भवति । यदि राज्ञोऽशिसाजिबर्तने न चत्वते । तदा क्षणमव्यु राजा कष्टः प्राणाद्ययति ।
यतः 'जीवन्तोऽपि मृताः पञ्च, श्रूयन्ते किल मारते । दंष्ट्रिद्रो व्याधितो मूर्खः, प्रवासी नित्यसेवकः ॥ १ ॥ ते

वन्त्याः सिधियस्ते च, ये तद्दोषासिद्धे तदा । विमन्थ्य संयमं मुक्ति-सिद्धं ज्ञानं हेत्यथा ॥ २ ॥" एवं विमर्शय लोच

इत्या राजारणमेषात्तिके गृहीत्या राजपाशुं गत्वा धर्मलसं दत्तौ । राजौक्तं किमालोचितं स्वल्पमद्रोऽयम्-आप्त-
 मन्नाडिचितं लोचकेन मया व्यापणेन सर्वं ममेत्युक्त्वाऽयम्-‘हरेते मुदा मुले मुदा, मुदा स्यात् पादयोर्द्वयोः ।
 ततः पद्यादग्रे हे मुदा, व्यापारः पद्यमौक्तिकः ॥ १ ॥’ इत्युक्त्वा श्रीधर्मलसमाधिषु दत्त्वा श्रीधर्मलविविजयाचार्यपाशुं
 गत्वा सर्वसामायिकोद्योगैर्दुक्तं दत्तमाहितं श्रीस्वल्पमद्रः । इतो राजा नन्देन शीघ्रकस्य मन्त्रिणपदं दत्तम् । स्वल्पमद्र-
 विद्यागतां दृष्ट्या शीघ्रकः प्रत्यापयामास शौकमचरयामास तस्याः । स्वल्पमद्रस्य धर्मलविविजयाचार्याद्विसेवया तपः
 कृतंन सर्वसमाधिषु पण्डित । अन्यथा तपस्यस्य विषयज्य धर्मलविविजयाचार्य एवमाभ्युदयं लब्धौ । एकनोक्तं सिद्धेयुद्दया
 मया कथोरसर्गोण चरिमसी स्थानव्या १ हितोद्योक्तं मया दृष्टव्यमहिबलहरि चरिमसी काथोरसर्गोण स्थानव्या
 २ हितोद्योक्तं मया काथोरसर्गोण कथोरसर्गोण चरिमसी स्थानव्या ३ स्वल्पमद्रश्चरिथाऽयम्-मागवन् कोशोवदयामहे
 विदयालया मया पञ्चसप्तदशोण स्थानव्या चरिमसी ४ धर्मलविविजयाचार्यं, गच्छत यं स्वहितस्थानेषु ।
 यत्नतः स्वयं भवतिः धर्मलः । आया ऋषयश्चयाऽपि सिद्धेयुद्दयाद्वारद्वारद्विबलहरिकेपस्यपदेषु ययुः ।
 स्वल्पमद्रस्य गुरुं गत्वा कोशोवदयामालया गतो यत्रचतवत् कोशो वदयाम दृष्ट्वा केतञ्जलिस्वल्पमद्राय

पूर्ववृत्तिरिति कति विवरं करवचनात् । न लब्धं रत्नकम्बलं, कद्वेनानीय कोशो वेद्येषु दृष्टी मूनिः । वेद्या सं रत्नक-
 म्बलं गृहेषु लोकापङ्क्तिं निःशङ्कं न्यात । ततो मूनिः प्राहे-भो वेद्ये महो मूर्ख्यमितं रत्नकम्बलं मया त्वया कथं
 खलु क्षिप्तम् । वेद्ययोक्तं किमिदं शोचामि मूर्खं वदकवृत्तं मूर्खं मूर्खं जन्म शूद्रचरित्रयुतं स्व-मर्दहोत्रिभ्यः
 क्षिप्तम् किं न शोचामि । तत्र तत्र स्थं समाहितस्य कामरागो विषोपमाप्सुत् । वेद्यासमर्पणादिति संवेगः स मुनिर्जगौ-“पति-
 तोऽहं महो महो-जालेन तसि लपदं । उच्छ्रितस्त्वया वेद्ये, संप्रपञ्चविधानतः ॥ १ ॥ अथानि निरुधे । इत्यु-
 त् स विचारमवाप्त्यहम् । शुकपथे युक्तं यामि, धर्मसामोऽखि वेत्स्यहम् ॥ २ ॥ कोशोऽप्युवाच युष्माकं, मया ब्रह्मवतस्त्वया ।
 आशोतना केतौ शोष-केतौ सा क्षम्यतां प्रभो ॥ ३ ॥ तिस्रो गृहेषां विजने वनान्तरे, वासं शयन्तो वशिष्ठः सह-
 स्रयोः । हस्त्युत्तिरस्य युवती जनात्तिके, वशी स एकः शोकलज्जनन्दनः ॥ ४ ॥ शोऽथौ प्रविष्टोऽपि हि नैव दंभः,
 छिद्यो न खर्वापगतः प्रवृत्तः । कुर्यात्तद्देहभ्रष्टोऽपि न दंष्ट्रं, नात्माऽज्जनानां रतिवत्स्यहो यः ॥ ५ ॥ वेद्या राजवती
 सदा तदंजिता पश्यति स्मैभोजनं, शोभं धाम मनोहेतुं वृत्तहो नन्दं वयः सङ्गमः । कालोऽयं जलद्वारिजसदं पियः
 कामं जिगायात्सरात्, स वन्दं युवतिप्रवोषकरोत् शो र्ख्यलसदं मुनिम् ॥ ६ ॥ ” वेद्यासुतं वदन्ती मया भाषमांशुषिषा

विज्ञानमिति । ततो वेदयथा सर्वपरदोषपरि शोचिकां न्यस्य, तदुपरि पुनः स्वापुष्टयानां तदुपरि च न्यस्य कृतम् ।
 तदा मनाके सर्वेषुककण शोचिका पुष्पाणि (च) न चालितानि । वेदयथाकल्पितेषु शोचि सादरं जगत् । किन्तु वेदं
 वेदयं दारयाम्यहम् । वेदयथाकम-मया कापि कला न दाश्रीता । जातिभिरुक्तिभिर्दं जीवानां पूर्वमजा-
 न्यासात् । यतः—“तरन्ति तिमथोऽस्योर्ध्वं, ज्योतिश्च ललित पाक्षिणः । देवा जगत्सु यान्तीति, जातिभिरुद्धं न
 विप्रकृत ॥ १ ॥ अथासामिद्धं ते ज्जिभ-कतनं मम नतनम् । न किञ्चिदुत्करं ह्येतत्, केतं तुष्टया तदावयोः ॥ २ ॥
 सामाज्यव्ययः स्थूल-मद्रो सामौक्यलितः । अजात्युदयमनभ्यस्तं, यच्चके दृक्करं हि तत् ॥ ३ ॥” योना मया
 मम येन दादशोसंवरसो मुक्ताः । येन च मम विप्रशालयां तिष्ठता पदरसादिरसोऽजिता स्थूलमद्रेण यथा मनागं वतं
 खण्डितं तन्निवकृत । उक्तं च तथा—“न दृक्करं भवयतिवोहिनं, न दृक्करं सारिसवनविद्याप । तं दृक्करं तं च
 महिणिसावा, जं सो मुणा पमयवणामि वुञ्जो ॥ १ ॥ शोचि तां प्राति जगौ-मद्रे कः स्थूलमद्रः यस्त्वयैवं वपयते ?
 तयोश्च दोकडात्मनिव्ययः स्थूलमद्रः । शोचि जगौ-य एवाविषोऽस्ति तस्य दासावुदासास्तिम । तस्याः पार्श्वे स्थूलमद्र-
 स्त्वरं श्रुत्वा धनुमाकण्यु प्रापैररायो रथो स्थूलमद्रं च बोधय राजानमर्कज्यय योः पार्श्वे वीक्षां लब्धौ । कमा-

दृक्काले पतितं दृग्दशोत्पीमितं साधुसङ्घस्तथाधितारस्यः श्रुतिकेपक्षं समाजगाम । तस्मिन् विषमसमये जायमानं
कमदगुण्यमानत्वाद् वृत्तिभया पालितत्वाच्च मुनीनां सिद्धान्तां बह्विस्मृतः, ततः सार्वनां पाटलिपुरपचने श्रीसङ्घे। ततो दृष्टि-

भित्तः । यो यस्याप्ययनस्योद्देशो आयातोऽसौ स स एकत्र कृत्वा एकादशार्जुः पूर्णाकृता श्रीसङ्घेन । ततो दृष्टि-

वादकत्वे श्रीसङ्घे मीनद्वयं श्रीमद्वैवाहिकपक्षं प्रवृत्त । ताभ्यां प्रणम्यात्कस्य पाटलिपुरे अत्रैव समाकारयन्ति । अद्वैवाहिक-

गुरोर्द्वय-मया महिप्रणामाभिषुं ध्यानमारत्वमस्ति । तेनायिना सम तजगामनं न अभिव्यति । तन्मूर्तिद्वन्द्वं पञ्चाद्वैप्य

श्रीमद्वैवाहिका प्रोक्तं जगौ-ततो मुक्तेना सङ्घेन च विहितं मुनी द्वौ प्रेषितौ तत्र गत्वा च विभूद्वैवाहिकपक्षे । सङ्घादंशो

न यः दृश्यो-दण्डः काय्यास्य कोटयोः । अथाचार्या जगद्गुरुं, सङ्घ-बाह्यः कियते सः ॥१॥ तौ यतो प्रोचतुः, सागवदानेन
वचनेन भवन् एव सङ्घ-बाह्याः । ततः श्रीमद्वैवाहिकेभ्यो । सङ्घादंशोः प्रमाणं समाधिना महिप्रणामानक-

रणत्वं वेत्ता नास्ति । तथापि श्रीसङ्घप्रदेशेभ्यो यतिभ्यः सम वाचना मया दंस्मरते । यतः-“ एकां सिद्धेति
आयाते, तत्र दृष्टाऽस्मि वाचनाम् । द्वितीयां कालवेत्तयां, तृतीयां च बह्विभूति ॥ १ ॥ तेषां त्रिकालवेत्तयां, तिस्र-

श्चावश्यकप्रणो । एवं सङ्घस्य कर्तुं च, सम कार्यं अभिव्यति ॥ २ ॥ ” इत्याकण्य-श्रुतिकं नत्वा-तौ यतो पञ्चाद्वैप्य

तत्र सङ्घे जगद्गुरुः । ततः सङ्घो दृष्टो दृष्टिर्वा-मणनय स्थलमदोदिर्मानन्दशतपञ्चकं न्ययुङ्क्त । ते यतयो दृष्टि-
 वादं भणन्तीत्यवाचनतयोद्विधाः स्थलमदं विना निजं निजं स्थानं ययुः । उक्तञ्चमानं स्थलमदं प्रति युकुर्जगो
 किं त्वमुक्तञ्चसे । स्थलमदोऽवकं किन्तु वाचनत्पत्रं मम देव्यां न दन्ति । ततो-मुक्तोक्तं मदं । त्वया खेतो न
 कथं स्थानं मम पूर्णमिवास्ति । ततो व्यानसमाधिरनं मया संसिपयुन्तं तत्र वाचनां दास्यन्ते । ततो व्यानसमाधा-
 तया श्रीसंनिगा स्थलमदः पाठितः प्रज्ञापकत्वात् । यथा द्विवर्त्मनानि दंशोपवृत्तिं स जज्ञौ । इतः श्रीयकः श्रीसम्भति-
 विजयसुरिधर्मापदेद्यो श्रुत्वा प्राप्तवैरत्या दंक्षां विष्वक्भ्रमंवावत समापि भगिन्या यक्षाया जग्युः यादं त्वया दंक्षा
 यद्विष्यते तदाऽस्माभिरपि संयमश्रीश्रीद्वेष्यते । संयमाश्रयं विना संसायाद्विरतसो न भवति । यतोऽत्र दंक्षासंस्कानि ।
 ततः श्रीयकः स्वं पुत्रं श्रीधरं मन्त्रिपदं स्थापयित्वा राजानमवबोधाय ताभिसंनिगीभिः समं संयमं लब्धौ । श्रीसम्भति-
 विजयपक्षं यक्षायाः साख्यः पठनमणनतपरकरणपरा ययुःसिः समं विद्वरं कुर्वन्ति स्म । अन्त्येद्युः पयुषणापयुषो
 समायाते यक्षा श्रीयकं आतरं प्रति जगौ-सो सहोदर ! अथ वाक्पिकपर्वदिनं विद्यते तेन प्रत्याख्यानं कुरु । अत्र
 पयुषो दानतपरकरणाद्विपुष्यं अनन्तकलं प्रोक्तम । यतः-“ एतन्नगचित्वा जिणसासोसि, पसायणापुअपरायणा जे ।

तिसचखिचो तिसुणोत कयं, भवणव ते लहु संतरंति ॥ १ ॥ ” इत्यादि । गुरुपशुस्थेन श्रियकेन भगिनीवचनात्

पौकषी कता । ततः साहृपौकषी ततः पुरिमाहूः, ततोऽप्यहृपौकषी । तत उपासः कृतः । दिनं महोत्सवेन जाय-

मानं व्युत्कृतं श्रियकेन समाधिना सांजरेण दुःशक्या जाता । मद्यराशौ आकुलव्याकुलः श्रियकः स्मारितपञ्चनम-

स्कारः परलोकं ययौ । भूते सहोदरैः शिसंस्कारे कृते यथा दुःखिता श्रीसहृवाग्ने जगौ-मयाऽतीवविभूतं कृतं यतो

आता एव सारितः । ततः प्रायाश्चत कयं छुटिल्यासि । कर्णपयाता मया विदधे । तेन मम श्रमपता भविल्यति ।

अहमस्मिपतेन मारिष्ये । श्रीसहृः प्राह-तव दूषणं न, त्वया तु हितवृद्ध्या आतोपवासं कारितः । तव पुण्यभूव

भविल्यति । स तव आता स्वगुणभोग्ये । तयोश्च-जिनवचो विना न मन्येऽहम । यद्विं जिनन्दः साक्षादाख्याति,

तदा मम सन्देहो याति क्षयम । ततः श्रीसहृषे कायुत्समां स्थिते आसनदंभ्या यथा शौनकेत्याज्ये व्योममार्गोण श्रीसि-

मन्धरपशु भुक्ता । तत्रतया श्रीजिनो ततः । स्वसन्देहे पुंटे तथा श्रीसिमन्धरो जगौ । तव दौषो न । श्रियकस्ति

तेनोपवासेन वद्वे कमुं स्थित्वा प्रथमद्विं भतः । मुक्तिं यास्याति च । ततः श्रीसिमन्धरस्त्वामी धर्मापदेऽद्यत्वा वैलिकचचित्पय

ददौ । तथा यक्षयुक्चित्पयेन वैलिकचचित्पयमङ्गीकृतम । ततो मद्यसन्देहे यथा श्रीसिमन्धरस्त्वामिनं नत्या आसनदंभो-

सान्निध्यं स्वयंनमायौ । चोक्तः शीमद्वैय दंशै यथा । 'चोक्तं वै पवकवामिति ॥' ततो यथा शीमद्वैयता धर्म
 चकार । अन्यैः सन्धि यथाया मग्न्यः स्व आतं वन्देयै ययः । वनमद्यु शीमिकेपदात्तं प्रणम्य योचिः । भगवन् ।
 एतित अस्माकं आता । गौणोक्तम-अयतो गच्छत ययं अशोकवक्षः । स्थितः स्थैर्यमदं एकान्तं स्वाय्याय
 कुन्यसित । ततस्तः स्थैर्यमदं नन्वै यथदयतो गच्छन्त तत्रैव स्वयंनमायौ सिद्धे बोध्यं मीताः पञ्चदशैकपञ्चैर्युत्स
 त्रिधा जयः-अस्माकं आता स्थैर्यमदः सिद्धेन साधतः । तत्र सिद्धे एव दृष्टा न आताः समाभिः । गुणिसककं खेवं
 माकृत ययम । भवतीना आता कथंसा साधित । गच्छत ययं पुनश्चोदयते आता भवतीभिः । ततः पुनस्तत्र
 गता यथाया मग्न्यः वन्देयौ ययः स्थैर्यमदंरताभिः चमरकेता मग्न्यः स्थैर्यमदं पा पदेन सिद्धेविक्रवोद्वैर्यव
 योक्तम् । स्थैर्यमदं नन्वा गुणैश्च सिद्धेवैचानं कथयित्वा ययं नन्वा स्वयंनं गताः । ततः स्थैर्यमदंस्त्रिंश स्वाय्याय
 कृत्वा गुणैश्चोत्स्य वाचना ययावे । यथोच्यत अतः परं वाचना न दंतव्या अयोमयोसि त्वम । त्वया यद्वि
 सिद्धेयं कृतं तद्वि अन्येषां का कथा । कात्स्वभयादायतो विद्या न जिय्याति । विद्या सत्पत्रं दंतव्या न कथयते ।
 यतः " आसु पठे निद्विषं, जहा जलं तं षडं विणोसिद्धे । इयं सिद्धं रक्षेसं, अत्पादिरं विणोसिद्धे ॥ १ ॥" ततः स्थैर्य-

सुहृत्स्तिनाऽन्वयं वञ्चस्वामिं च क्रमयन्तः । अथैव प्रवचनोच्चरी, तत्कथा प्रोच्यते मया ॥ ३ ॥
 एका प्रसवना कृत्या, पृथग्प्रसवैर्युग्ः । वञ्चस्वामिं व्यधादेत्, लोचमानामिनां यथा ॥ २ ॥
 वाल्मेयिपि विधातव्या, यन्मिं जैनः शिवपदः । मन्थनीवेन शीघ्रञ्ज-कर्मारेणैव सन्ततम् ॥ १ ॥

॥ इति श्रीस्यूलभद्रकथा समाप्ता ॥ १० ॥

अदोऽखिलपूर्ववरा विजहार धरिज्याम् । ततश्चिरं तपस्तत्याऽनेकमव्यज्जीवान् प्रतिबोध्य स्थूलभद्रः प्रथमस्वर्गं जगाम ।
 वाचना द्वापते । श्रीसङ्घः प्राह-श्रीपूर्वपादप्रोक्तं भवति । ततः स्थूलभद्रायाजतनी चतुःपूर्वा सञ्जतो दत्ता न तद्भूतः स्थूल-
 तव लगिष्यति । ततो गृहसिः प्रोक्तम् । याह् स्थूलभद्रोऽतः परमन्येषां साधनमभ्यतनी चतुःपूर्वा न ददाति तदास्मान्भस्म
 न्येषां कथं जरिष्यति । काञ्चो दुषमारुपः समायातः । श्रीसङ्घेनोक्तम्-एवं सर्वेषां पूर्वाणां छिद्ये सविष्यति । पूर्वोद्धेदपातकं
 चनां न दत्ते । तदा श्रीसङ्घेन प्रोक्तम् । वाचनामभ्यतः पूर्वाणां दत्तं यद्यं गृहसिभस्म-यदस्य विकार एवविधां जालो-
 अदो गृहणां पाठ्याः पालित्वा स्वामिन् क्षमयन् जगौ-अहमसः परमिदृगपरिवं न करिष्यामि । ततो यदा यदा गृहणी-

स्याद्दि-अन्यैर्पविर्भूषणोऽनितर्होऽस्ति, तत्र पुन्यवनाभिषमक्षिप्रयो विद्यते । तत्रैव धनगिरिनामा व्यवहारी
 धर्मा धनेन धनदोषो वसतिस्म । स्वर्त्येऽपि धनगिरिः शोभरसं वहने बभूव । तस्य च पितरौ विवाहं कर्तुकामौ
 कन्यां विदो कयामासुः । यदा धनगिरिर्दंष्ट्रिं सुतां महेभ्या आयान्ति तदा धनगिरिर्जगौ । मह्यं स्वयं कन्यां दानं वाञ्छत
 ययम । परमहे दीक्षं गृहोऽप्यसि परिणीतां कन्यां त्यजती मम दूषणं न देयम् । तदा धनपालमहेभ्यपुत्रीं सुनन्दां जगौ ।
 अरिभवे भव धनगिरिं मुक्त्वा नान्यं चरं परेणोऽप्यसि । धनगिरिरतां कन्यामनिच्छन्तपि दक्षिणां निषक्षन्तपि ब्रजत सा
 कन्या सुनन्दा तं धनगिरिमूर्ध्नि चकर विवाहे महोत्सवपुरस्सरम् । अन्यदा विरागवानपि कन्युयागतः ऋषिजातां तां कन्यां
 धनगिरिविमुञ्च । इतः पूर्वं शोभयपदतोऽप्यु शो देवो जन्मकः शौर्गातमपार्श्वं पुण्डरीकाक्षयनं शूश्राव श्रद्धं च मे देवः
 स्वर्गाच्युत्वा सुनन्दाया ऋषिरनातायाः गभूऽवतार । ततो धीमान् धनगिरिसपदासत्वां प्रियां मत्वा जगौ-भदे । तवाय
 गामां भद्राय भवतु, यत्र तत्र आताऽऽप्युद्योगिताभिषः संयमं लब्धौ तत्राहं सिद्धेतिरुच्युः पुरः प्रब्रजिष्यामि । ततः पत्नी
 तदृशो मुक्त्वा संयमं गृहोत्वा धनगिरिरतपामि नव्यमानो गुरोर्मुखेण सिद्धान्तमन्तरसं पीतवान् । इतः शुभेऽहनि
 तच्छेषु गृहेषु सुनन्दा नन्दनं प्राप्तं वञ्चं, वजाकरोर्वायं वञ्चं पूर्वं रात्रिं, सत्यस्तदा समागतस्ति बालमिच्छमात्तपन्,

४
 ५
 ६
 ७
 ८
 ९
 १०
 ११
 १२
 १३
 १४
 १५
 १६
 १७
 १८
 १९
 २०
 २१
 २२
 २३
 २४
 २५
 २६
 २७
 २८
 २९
 ३०
 ३१
 ३२
 ३३
 ३४
 ३५
 ३६
 ३७
 ३८
 ३९
 ४०
 ४१
 ४२
 ४३
 ४४
 ४५
 ४६
 ४७
 ४८
 ४९
 ५०

धनगिरिः शान्तसाधुयो विद्वन् शार्ङ्गहे कमाव सुनन्दाया गृहेऽगमत् । तं मुनिं तज्जातं दृष्ट्वा सुनन्दा दूःखिता
पतिं प्रति जगत् । अहमनेन सर्वना विदधाकृतोऽतीव दुःखिनीकृता । तदीयाऽयं सर्वैः त्वमेव गृहेण समानेन न

किमपि कथं । मयि कालसमा विद्यतेऽयम् । तेनानुग्रहं कृत्वा त्वं ज्ञाहि । धियापि निरुपेक्षां त्वं, गृहेणादृज-

नात्मनः । ममोपरि कृपासज्, कुरु कण्ठयसगर ॥ १ ॥ स्मृत्वा गुरुकं धनगिरिः गृहे-यथा तव शोचते त्विसे तथा

कुरु । उक्तं च यातिना । पश्चात्तापवती पश्चात्, पुनर्मुद्दे मल्लिष्यसि । अस्मिं विश्राणितं पुत्रं, त्वमसे न कथञ्चन ॥ २ ॥

ततः सुनन्द्यात्कं पत्न्याः सख्यस्तेऽत्र साक्षिण्यः । अहं पश्चात्त सागुण्य्यामि । इत्युक्त्वा तं बालं पञ्चवन्धं विस्तारितं

सुसाधुना सुनन्दा मुमोच । तं बालं गृहेत्या धनगिरिर्बुभुक्षामं पूर्वं दत्त्वा च क्रमात् गृहेपश्च जगाम । बालसारेण

नमस्कृतं धनगिरिसमागतमालोक्य श्लाघित्वा चत्, अयं बालो वज्र इव मारुकेद्विद्यते, इति वञ्जकमारनामस्य

अपठे । ततो गुरुभिः सन्निवसन् तं बालमुत्सङ्गं जगत्वा यत्नसंभवं विज्ञाकृतं तावत् बालेन तेन हृषितम् ।

ततः सुगिरिभिः पालनायु साध्वीनामपिपतम् । साध्वीभिश्च यत्नयत्तरीणां पालनाय विश्राणितः । ततो सुदंनानिर्वृत्तो

वाल्म । शालामय्य पालनस्यः सत्यपानादृष्टिभिः पाल्यमानः-द्विभिः साध्वीभिर्भूयमानामुकादृशार्त् ॥ ५५ ॥

वृक्षमन्त्रव्याख्यायां आह्वानं प्राति । तस्य तापसस्य तपःशक्तिं किञ्चि कर्त्तव्यं तेषुन पादौ लिख्यते ननु लिखितं
 भावत । एते तापसा जिनमन्त्रवृक्षमन्त्रं कर्त्तव्यः सन्ति, अस्माद्यं चमत्कारं वृक्षमन्त्रं च ततोऽत्र लिखितव्यं श्रीआ-
 श्विनोत्तमो वृक्षमन्त्रो विद्वत्कर्मयोगेन योगसिद्धयस्तपोनिधिस्तथाजगाम । तत्रतं योगं नत्वा वृक्षाः आह्वानं जग्याः-
 यतः प्रमाणादस्ति कस्य मय्ये इति वदन्ति । तत्रस्तापसशक्ता जना इमन्ति जैवान् प्राति । आस्मिन्नावसरे श्रीआश्व-
 पश्यन्ती लोकस्तरस्य तापसस्यान्येषां तापसानां कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं वदन्ति चैवं श्री जैना वो मते इदं वृक्षाः कर्त्तव्यं विद्यन्ते ?
 स्त्रीणां लक्ष्यः । तेषु तापसेष्वेकस्तपसः पादके परिधाप्य लेपयित्वा सलिलेऽप्यतस्तपसां नर्त्तयित्वा । कर्त्तव्यं
 पूर्णान्यं विद्यमानं तद्विनादयम । अचलपदापेवं महीमण्डनं विद्यते । एतद्योगोन्मत्तरे सुवि मतिवद्यतस्तपसा आह्व-
 विद्यानि वृक्षकं, वृक्षं वृक्षेण विद्यते ॥ ३ ॥ सित्तया वन्दनञ्जलाचरैत्य सुतं स्तन्यपानदानरूपेषु । इतश्च कस्या-
 कम् । शिष्या गीतानि गायन्ति, कर्त्तव्यं कर्त्तव्यं ॥ २ ॥ वृक्षेण तासां यद्वर्जो-पमानि इदं यान्यपि । गृहो-
 स मीमांस्यनिधानम् । अङ्कितं जगाम्भुव, पद्यात पदां मरुत्तव ॥ १ ॥ तद्विषयन्त्यतं वाङ्, मन्मथोऽपिपर्व-
 वृक्षमन्त्रव्याख्यायां वृक्षमन्त्रः समानव्याप्तिः शिष्याः समं यग्योपकरणे रेसे । उक्तं च । “ शिष्यान्तरपुत्रव्याप्तिः,

जगद्भिः । यतः- "यस्माद्भिषत्परमं विषदते दंस्युः सुराः कुतूहलं कामः शान्त्यात् दंस्युर्द्विद्वयगणः कंस्यगणसिस्तपुहि ।

उन्मीलितं महद्दुः कस्यचित् वसं ययः कस्युणा, स्वाधीनं विद्विं विद्विं च भवति श्लाघं तपस्तत्र किम ॥ १ ॥"

अन्यु महत्परमसत्कजतः श्लाघा जाताः । ते तापसा द्रष्टव्यविकनमानोऽभवन् श्लाघिषावसाव इतरस्तत्र

श्लाघाश्लाघिषावसाव । साधयो धननिर्माणा विद्वेर कुत्राणस्तत्र समाजस्युः । तत्रायात् धननिर्मां सत्या स्वयुजं

तस्मात् पश्चाद् गृह्णीष्यामीति हेतुजालि सिनदां । महत्प्रियः स्वनन्दनमवाचत् । हेऽपि यतयस्तमवदाना

पुं जगः । त्वया सर्वसंश्लेषकं पुत्रो विद्यानिर्मा धननिर्माय । अविना कथं याचसे । श्लाघासिऽपि न ।

विष्कालस्य दंस्यय च कापि मातृणं न भवति । सिनदाऽपि-मया विमशौ विनाऽपि तः पुत्रः । महत्सा कतं कायुं

न कायुसंपत्तिषटमाटाकते । श्लाघा जगद-सिनदं । त्वया दृष्टीकृत्य पुत्रः पुत्रा यजेत्याऽपि तः । अविना

कथं गुरवोऽर्थाकृतं पुत्रमपुयन्ति । साधिभवद्विद्वेरितं तव सर्वथा पश्चादायुते । ततः श्लाघः सिनदां च

विषदमानो अपुपुषु ययुः । साधवोऽपि तत्र गताश्च । राज्ञेकं यस्य पशुं स राज्ञो गच्छति तस्यायुं ज्ञेयः । सिनद-

शोकस-अयं वातः पुंशुभयां सार्धनां विरपरिचितो जातोऽस्ति । तेनादे-प्रथमं सुखसाक्षिकाद्विद्वाननाऽऽकाराविव्याप्तं ।

यत्किं सागरसहितैः पूजयेत्परं । संसर्गिण अर्थात्, मर्त्या मन्मथान् ॥ १ ॥ इति वचनात् । श्रीसद्गुरु-
 प्रीत्या मुन्यादिषु लक्ष्मणात् लोकसु सुखं प्रीत्यै । प्रसिद्धिं श्रीसद्गुरु तस्य वचनारण्येन स्तोत्रैश्च भवेत् कर्तव्यम् ।
 यद्युना मन्त्रिणां मन्त्रैः, तदादिभ्यः मम भवेत् पातो भवति । इतो वचनानि सार्व्वे रजाहेरणं दशैवास्ति प्राह-जह
 ति कथंशुभंशुभं, धर्मस्यसिद्धिं इमं वरं । निन्दे त्वं यद्वरणं, कामस्यपमज्जानं वीरं ॥ १ ॥ जीवानां
 कामस्यसनां, सुखमाप्त्वा भवेत् भवेत् । धर्मस्य इत्येवमर्थः ॥ २ ॥ इत्यादि श्रीसद्गुरुवचनानि रीतिप्रोक्तं
 श्रुत्वा कर्माणि ह्यहः । ततः श्रीसद्गुरुन श्रीगुरुभ्यो रजाहेरणसुखवाञ्छिके मन्त्रोक्तं सो वज्र । यदि तव संयमप्रदोच्छ्रिता
 भवति तदा रजाहेरणं यद्वरणं । सो धर्मस्यैवैकं वरं यद्वरणं । श्रीसद्गुरु मन्त्रं पठति यत्प्राप्तं रजाहेरणं सुखव-
 सिद्धयुक्तं कर्त्वा मन्त्रकं यत्प्राप्तं च नतं वज्रः । रजाहेरणहेतोर्यत्, विवशसङ्गसङ्गतः । कामस्यवसरोच्छ्रिता, इमं
 इवादिभ्यः शिष्टैः ॥ १ ॥ मुन्या दशैवा भूता यच्चित्तयद्भवम् । पुत्रः प्रवर्जितो आदि-पत्नी प्रवर्जितो मम ।
 प्रवर्जितास्यद्भवत्यर्थः, आदि-पत्नीकानां गृहे ॥ १ ॥ विविधैश्च मुन्या स्वर्गहे गता । यत्पश्य वज्रमादाय
 स्वर्गहे गताः । यद्यपि वलिनीच्योर्दिवः । स च वरस्यो यतिनीश्वर्यमनामकादशैवास्तिमपठति । श्रुत्वा-

श्रीसद्गुरुवचनानि रीतिप्रोक्तं

न्युक्तदोषानि, सुवृथाध्यास्य यः । वाञ्छन्त्याशोतादीष-मासंसारमपहरेत् ॥ १ ॥ सुनन्दोऽपि संसारासारतां

मत्ता श्रीसिद्धिगणेशपञ्च अतमादत् । पदवृथान्ते श्रीसिद्धिगणेशसुखस्य दीक्षा दत्ता । अमाददवृषपमाणाऽ-

मद्वयः । वज्रणसममन्वयः श्रीगणेशोऽन्तां प्रति चेतः । मार्गं गच्छतां गच्छतां पञ्चोत्तं वपुति यक्षमण्डप

स स्थानमभूत् । इतः प्राणजन्मनिर्गोलाजन्मकाः स्या वज्रस्य सत्त्वं परीक्षितं तत्र वने समेत्य साधुवादिनाम

दधाना वसनपटकेषु विस्तार्य विधत्तः शीरवाहे वपुति तत्रागत्य गुरुं वन्दित्वा प्राच्यः स्या वणिश्लेषधराः । सगवन्

प्रसादं कृत्वा शुकमाहारं लविमस्माकं पटकेषु सार्धं प्रयत्नां तया । ततो गुरुमिज्जलदंमवृत्तं दृष्ट्वा प्रोक्तं श्री

वज्रं । गच्छेषां शाक्तानां स्थानं विदित्यथुम् । सदैमानं विन्दन् परीक्षां देवाविक्रितान् वाक्ष्य यावत्तथा तावत् देवै-

विन्दतुं संहतेषु वनमख्ये षण्णकेषु गतः । साधुपतिना दीपमानमद्यं वाक्ष्य वज्रो ददौ । अस्य पार्श्वे पृथग् न रपञ्जतः,

नैवै सुपुत्रो न ऊरुतः, अस्मिन् काले इदंमद्यं न भवति, इत्यादि वज्रो ध्यात्वाऽपि-देवानां पुत्रो यतीनां न

कल्पते । ततो वज्रपुत्रादिषु सत्त्वं चावलोक्य प्रकटीभूय देवारतरैश्च वैक्रियल्लव्यथा विद्यां ददुः । ततोऽन्यथा वणिगोपु,

रुंरेव देवैस्य वज्रो विदितं पुनं वाहेज्येष्टि मासि यत्तं दत्तं धृतपुनं निमान्तः । देवान् बोध्या वज्रोऽपि यतीनां

द्वैतानुसारेण न कल्पते, ततो द्वैतस्य वज्रं ज्ञानवन्तं मत्वा व्योमगाभिर्ना विद्यां तस्मै ददुः । स्थविरैरुक्तं वज्रं तं पठ ।
 वज्रस्यै रवां शक्तिं गन्तुं शक्यं तद्वदोक्तं तदर्थं । अन्येषु साधुषु साधुषु गतेषु साधुषु च बाह्यैर्भूतं गतेषु वज्रं एकाकी-
 यमतां स्थितः । साधुषु पण्डितैककारणं सर्वसिद्धिं स्यात्प्राप्यता, स्वयं मत्वा गुरोरिवोपविश्योच्चैःस्वरूपा एकादशाङ्गीव्रतानां
 वज्रा ददौ । इतो गुरो वा इतरमागता मत्वा एकादशाङ्गीया वाचनानां दानं वज्रं श्रुत्वा धर्मं तद्विद्वद्भयं । किं साधवो
 विद्वत्प्राप्तये वाचनं ददानीति वज्रः । इतरकण्ठकणके एकैकानं वज्रमालोक्य गुरो वा ददुः । अहो अस्य
 विद्वद्विद्विषं गन्तुं स्यात्प्राप्यतां विद्यायागतायां मत्वा स्वसुकादशाङ्गीव्रतानं कस्याप्यत्र न प्रकटीचके वज्रः ।
 एष मन्त्रैर्वा विद्यां च वा कुरुन् मारुतलज्जित । इति व्याख्या गुरोभ्यो नृपयुक्तोच्चैरा विहितः । वज्रां गुरोभ्यो नृपयुक्तं पठेत्
 तदक्षयसिद्धिं स्वस्थानके विम्वय संमुखमागत्य द्वाभिरुपवासाद्य च गुरोः कर्मणं समज्ज । तेनाथ मूर्तिवासादी-
 वशीकरणकारणम् । गुरुद्वाराजसा साले, बालेन लिङ्गं कृतम् ॥ १ ॥ प्राणविद्वत्प्रतिवृत्त्य, गुरोः प्रासिकवाशिना ।
 पादौ प्रक्षालयामास, वासनभाषिणेपमः ॥ २ ॥ शृंगिरवत्सकदादशाङ्गीवद्विद्वत् विनाशनं मत्वाऽन्येषुः कारुण्यद्वैतानु-
 सारेणो यतीन् प्राचुः । वयं विद्वदं परिसरे करिष्यामः । दिनचरित्वं ज्ञानव्यति तत्र । ततो यतयो जगुः व्यञ्ज-

श्रीमद्भगवद्गीतासु उपनिषत्सु अष्टाध्यायिषु तिस्रोऽध्यायाः षष्ठोऽध्यायः ॥ १ ॥

योऽपि यं सर्वभूतान्-वह्निमान्कः परिसरे गच्छे न शक्यते । आधाकमविनिर्गच्छः तत्र
 शोणरसः । यतः " आहो कम्पुहसि य-पदैकम् य मीसजए य । उवाण पट्टिहियाए, पाउअरकियणाम्बे ॥ १ ॥
 पारियाहिसुहृदु, सिधे मालेहे य अहिल्ले । अणिसिद्धोपरए, सोल्लस विहगमं दोसा ॥ १ ॥" यतयो व्याजिजोपन-
 कोरमाकं वाचनां दारयति । गुरुभक्तम-ब्रह्म वा वाचनां दारयति । ततस्ते साधवोऽवतथानिदं शिक्ववा
 भन्यमानाः प्रातिपदित् । प्रातगुरुषु ग्रामं गतेषु साधिपानुभवा ब्रह्मसत्यः साधिन्या वाचनां ददां । साधवस्तं सुखवोधा
 वाचनां गच्छन्तां दृश्युः । एषः किं साधाव सरस्वत्यतीणा अथवा वृहस्पतिः । अथ विद्वेय गुरव आगताः ।
 एषं च गुरुभः । सो साधवो यमाकं वाचना सुखेन जाता । तैरुक्तमथप्रमत्तं वाचनाचार्यो वज्रास्माकं भवति ।
 अयं वाळोऽथवाजसावः साधाव सरस्वती गुरुभ्य समानताऽस्माकं वाचनां ददामि । ततो वज्रमूर्त्तिसाधवो गुरव-
 रत्नमशोपशोकादिहस्त्यमपाठयन् । यान्मनाः शूद्रादिवादीऽसुतं तत्रकजोऽपाठद्वयोः पाशु । अथ विद्वन्तो गुरवो
 जन्तुपापाद्विरका वज्रसहितः गुरुं ददापुं जगमः । एकदा श्रीगुरुपादां जगमः शोवजं प्राप्ते । अवन्या श्रामदगुप्तसि-
 दिदुर्गपुत्रो विद्यते । दशपुत्रोमन्वृषिं तस्यालिकं गच्छ । तदां विनाऽन्यो मन्वृष्यः कोऽपि तन्वृष्या कोऽपि दशपुत्रो-

कृत्य विनयपूर्व पुनः
पश्चिदसदशाकृत्या तं वक्षं निश्चय गृह्येयव । काश्चिद सुखविहरसते, काश्चित्पुङ्गवनामयम । काश्चित्तपसते
पामन्त्रिया गृह्येया वचनं । गृह्येयाऽपि कार्याः सवर्तमानमालिङ्गीता वचः ।

निर्वृत्तं, काश्चित् कुशला गृहः ॥ १ ॥ किमर्थं तेजोवन्त्यां विद्विशोऽखिनाऽप्युत । व्यक्तमन्त्रिकसरासना गृह्येयं वानिदंत्या
कृताश्चालिङ्गीता जगत् आद्यै सुखविहरसाहि, यत्पुङ्गवैः समपृच्छयत । तदस्त्येवाखिलं देव-गृह्येयदंपसादंतः ॥ १ ॥

गुरोरादिशास्त्रोपेयपादानां पार्श्वे दंडोपार्श्वमप्युपविष्टोऽगमम । तेन तदप्रदानेन प्रसीदं मे । ततो अदृगुतो गृह्येयं योग्य-
पात्रं मत्या दंडोपार्श्वे द्वात्रिं प्रवचः । विनयपूर्वं पठनं वचः स्तोकेन कालेन दंडोपार्श्वे जातः । यतः-जले वैलं मले

गृह्यं, पात्रं दानं मजगाप । प्राज्ञे शास्त्रं समायाति, विरवारं वरिध्याकितः ॥१॥” ततः श्रीअदृगुषं गृह्येयपृच्छय दंडोपुं-
प्रातिवचनचाल । वचः प्रातो जातदंडोपार्श्वकः विद्विशोऽपि पर्वशिष्याकृत्य प्रणाम । जर्मसकैः सूरैः पूर्वसुद्विद्विरभ्येत्य तदा

दंडोपुंध्यपरस्य वचस्य महोत्सवश्चाकृततः श्रीगृह्येयैः वचाय सूरिपदं दंत्वा गच्छन्त्या दंतः। ततः विद्विशोऽपि सूरिभ्योऽर्पितानयानः
स्वर्गमाप्सते। श्रीवचमन्त्रियैः शिष्यादौपश्यादीपरिवर्तौ विजहात् । महोत्सवेषु यत्र वचस्योसा गच्छन्ति स्म तत्रानेके जनाः सम्यक्त्त-

द्वेषाः कापयवतीं प्रपद्विरे । इतश्च पाटलिपुत्रे पुं धनात्प्राप्तौ लोके । तस्य पुत्री कविमणी देवकन्ययाभव, तस्य शिष्यः

शाल्यात् शिवजस्वामिनः साव्याजसत् । तस्य शिव्याजस्य साव्या वस्योपदेशो दत्तः । शिवजस्वामिसौम्य-
 लवण्यद्विगुणतत्र विवेकः । शिव शिव गुणशोभा साव्याजकाश्च तावतीम् । शिवज्जगत्तद्विषयि कश्चिन्मो रानवत्य-
 मत् ॥ १ ॥ कश्चिन्मो साव्याजस्य शिवजस्वामि ममादिमत् शिवे स्वामी सवत् । साव्यः शिवः-मत् ॥ सुवादिनि ।
 शिवे वादीः । सवत्या चित्ततः कदाप्रद्विष्ट निष्कल्योऽस्मद्विः पुरा भविष्यति । कश्चिन्मो जगत्-साव्याजितं याद्वि
 सफलं न भविष्यति तदा संयम एव श्यात् । इतः शिवजस्वामि विद्वत् पाठ्योपदेशं बहिस्तजगाम । तत्र महो-
 भर्तृकृतप्रवचनमहेतुमवतरसत् प्रसव्य समगोत्त वजस्वामी । राजा दव्या एतेषां मव्य वजः कः । तदा साव्यामि-
 द्भुवित्यल्लेख्यमयं वजस्वामी । ततो राजा नतो वया सव्या । ततो मव्यकं वसु श्या राजाद्विष्टाकः सः सः स्वानं
 जगाम । राजा वयुमनसौभार्याद्विगुणं शिवजस्वामिनं राव्यः श्या महोत्सवपूर्वं शिवज्जगत्तद्विष्टं । वसु-
 पदप्रतरद्विष्टं दत्तो गच्छिः । आसव्य परमपुं, पव्यव्यसि सव्यलकव्यिण । जगत्तद्विष्टं मव्य, पव्यव्यज्जगत्तद्विष्टं
 वसु ॥ १ ॥ द्वितीयं विवेकं संयममत्तं श्या द्विष्टं मव्य कश्चिन्मो जनकं प्रति जगत्-वजस्वामि स समेतोऽस्ति ।
 यत्र स वरणाद्विष्टं विवत् । अयं मम वरो सवत्-नो चैन्मद्विष्टं वरणात् । ततो वतो द्विष्टं मव्यमव्यपितां पुरा कश्चिन्मो शिवज-

स्वामिन् दामिनाश्चाल इतो लोकैः श्रवणस्वामिनो रूपसौभाग्योद्युधैः तन्मूर्तिगणान् वन्द्यमानान् श्रुत्वा धनो दंष्ट्रा ।
 अहो धन्या मदीया पुत्री । या वरस्यैवावधयेच्छां करोति वरविभ । धनो वज्रस्वामिनं नत्वा धर्मापदंशोमाकवु कृतञ्ज-
 लिव्युञ्जोपव । इमां मखितां त्वदंमत्कां वमदह । वज्रस्वामिं मम पति-सुतिवो शरणं मम ॥ इत्यस्यां सप्रतिज्ञोया,
 केषां कुरु केषामय ॥ १ ॥ अर्घ्यः स्वर्णकोटारवया कन्यया समं तुयं पाणिमोचनकर्मणो दंश्यमानो धनवत्तः
 श्रुत्वा वञ्चो आपतेसम । नदीकङ्किलकर्मभूद-कणवज्रजालिचञ्चलः । भोगाः पुण्याश्रयां शोभा-स्तद्योगान्निहतेऽयं कः
 ॥ १ ॥ त्रियः श्रियश्च त्रिद्विषय तद्विद्वानमनादितः । तद्वानमृचितं भाति किं महोभाग ! मां प्रति ॥ २ ॥ किमिदं
 मयि मांससौम-स्थिकट्टरिगणो । त्रिदोमस्याः पतिव(तो) यो, दंवानामपि दुर्लभः ॥ ३ ॥ यस्य प्रेया गणाः
 सर्वे, कपशुभुस्य किङ्की । यस्य दंश्यः श्रियः सर्वा, यस्य किञ्चिद दूषणम् ॥ ४ ॥ यदप्रसादकणान्जलि,
 सियामुरनश्वरः । कोशो यस्यातिमत्तयुक्तयुपदंमव्ययम् ॥ ५ ॥ कतिन स तत्रकन्यायाः, संयमास्ति
 मनःश्रियः । यद्वि त्वमविजानसि तत्करोमाहे भूलनम् ॥ ६ ॥ आयातं मरणेन जन्मजरया ॥ ७ ॥ लयाधीन
 तिष्ठति जरा परितन्वन्ती ॥ ८ ॥ क्षणं बालो भूत्वा ॥ ९ ॥ कोटिपणअहिनरोपि, लोहेषोणं धनं

विमर्शिता । ईक्षि वि जो न भिवा, सद्यो सो चैव वरमणी ॥ १० ॥ इति श्रीवज्रसूत्रेण, सुवामर्क-
 निदर्शितः । शान्तमोहजरा पश्य, वतमार्दित कश्चिमणी ॥ ११ ॥ तदाऽनेक जना वज्र-स्वामिवाणी मनोहरिणम् ।
 शक्यं शान्तिप्रदान-धर्मोपवर्ण इति ॥ १२ ॥ महोपरिचोऽप्ययनात् श्रीवज्रोऽन्यदा सङ्घायु पदविमर्शितोऽप्य-
 चादेष विद्या गतगामिनीम् । अतः परमवपसत्वा जीवा अवन्तीत्याभिषयाय संपद्ये श्रीवज्रोण कर्म-
 विरसापद्ये मनुष्यक्षेत्राणां विद्या न ददं । अन्यैर्वैश्वर्यामी विहरन् पूर्वविभ्रमगादिर्विद्वेषो प्रति-
 प्रादुर्भवत् । तत्रोद्दिष्टं धर्मं दातुं जलम् । ततोऽतीवधर्मिणाऽतः शान्तोऽन्यस्य नत्वा श्रीवज्रपतीनां व्याजोपपत् ।
 इदं दुर्लभसमासाद्य, मुञ्जानानां मुहूर्तः । अपि सुयोग्यैरेभ्यानां, प्रया । तस्मिन् जपते ॥ १ ॥ इत्यौकसां भिर्-
 मया-शोदेषात्पत्न्यत्वे कपटकाः । परमणि विपयवासा-दिव योगीन्द्रवर्षिणाम् ॥ २ ॥ राजमप्यद्य कोऽपि आर्कं न
 शक्यति । कथं विख्यातं यद्यदेतौ दुर्लभोऽस्यदधना । भिक्षुजनां दंष्ट्रैस्तद्विद्यमानाऽपि वज्र-व्यपश्यन्मया ॥ ३ ॥
 स्यात्, यद्वीतमप्यद्य तपोधनानां हेतुत्वे भिषयो यद्विनि । धर्मव्याजमपि कर्तुं न शक्यते । यतः-“ तदाऽहोर्दःश-

संवत्-संवत्सरेषु महेसि । प्रभूतकृतलक्षण-मन्वीमूर्तोऽसि यत्प्रभा ॥ १ ॥ एवंविधं सर्वं व्याकुलं दृष्ट्वा वञ्चो
 दंष्ट्रा । सति सामर्थ्यं यः सद्भिर्बुधैः स्वां शक्तिं गोपयति स दुर्गतभागः भवति ॥ यतः-सद्भिर्बुधैः कृतभागः सान्यः ।
 एवं ध्यात्वा द्रव्यं वज्रस्वामी भिन्नवस्त्रः । विश्वकं चक्रमन्त्रं-रत्नवहिकं पटम ॥ १ ॥ सर्वं निवेद्य निःशेषं, तस्मि-
 न्काले निविश्य च । विद्यां विद्यातयामस, वञ्चो गगनगामिनीम ॥ २ ॥ श्रवणस्वामिना व्यासविद्यया नीयमानः पटो
 धूम्रं विमानं यातीति आदि चकार । इतरतश्चैव कथयित्वा कार्यायुं गतः । तत्रागतश्च व्यासचरितं वञ्च
 वीक्ष्य जगौ । प्रसादात्प्राप्तोऽहं वः, स्वामिनं साधुमिकाऽयिना । तत्र किं मामादिशे स्थानं, मन्त्रं वापि जगद्भिः ॥ १ ॥
 एतच्छ्रुत्वा तत्र चः श्रेयाः सद्भिर्बुधैः समुत्सृज्य मम रसव वञ्चः । यतः-“युं साधुमिकायास्तव, स्वाध्यायं चरोऽपि वा । दीर्घ-
 प्रभावनायां चा-वृत्तरेतरेतरेभ्यः ॥ १ ॥ ” इत्यागमाद्युं स्मृत्या सिन्धुसंवितास्मिन् विद्यापटं पयसिपयामस
 तम । ततः सद्भिर्बुधैः-स्वामिनाः रविरेव प्रकाशयन् । पटश्च चाल विक्षस्य, सरोक्षर इवाभवे ॥ २ ॥ सर्व-
 गन्धर्वसिद्धाद्यै-बुधैः पटं । भक्तिमान्नं सद्भिः, मादयामस वज्राट् ॥ २ ॥ ततः श्रवणस्वामी तं
 श्रवणं पटोपरिस्थं महोत्तरे आनयामस । तत्र सिद्धे जायमाने श्रवणः सुखयन्त । परस्परस्फुरतां जना जनाश्च

शैलस्य शिखी निवर्तते । जैत्रैर्नित्यं शौकरतरज्ज्जीयते । इतो वार्षिकपूर्णि समयात् शैलस्य जना शौकरैर्नृपापते
 गत्वा शीघ्रः । स्वामिदोषां जैनानामथ वार्षिकं पशुं समयात्तरमस्ति । तेन पुण्याणि मालिकानां पार्श्वार्धत्माद्युप प्राप्ता-
 द्युप आनीयन्ते । तत्र पूर्वेषां शौकरतानां जैनानां गर्व उत्तरति । ततो राजा तथा कृते श्राद्धः शीवस्वस्वामिपार्श्व
 गत्वा जगद्गुः । आत्मनो वार्षिकं पशुं समयात्तरम् । तत्र पुण्यांश्च विना शोभा न भवति । राज्ञो तानि पुण्याणि
 निषिद्धानि सन्ति । शीर्षज्यपादा एव पुण्यानयने समथा इष्टानिग्रहे च । दीर्घावहेलना सत्यां शकौ न सहितव्या ।
 यतः—'दीर्घावहितकृते नित्यं यतन्ते साधवोऽपि हि । तेनैव भवता स्वामिन्, काया दीर्घप्राप्तवना ॥ १ ॥' निशान्द्यतद्वज-
 स्वामी दीर्घावहितकृते स्वगामिन्या विद्यया कृत्वा माहेश्वरसमापवने विरेमयावहे यथा । यनानि विविभिन्नं मालिकस्तानि विराहो
 वज्रमगतं दृष्ट्वा मुदाऽवदत् । अद्यास्मि कृतकृत्योऽहं, वज्र त्वन्मुखवोक्षणात् । तथाप्यादिद्या कृत्यं मे, किमपि स्वमुखोक्तिभिः
 ॥१॥ वज्रस्याभा ततः प्राहे-अस्माकं वार्षिकं पूर्वार्द्धं कृत्योऽस्ति । तेन पुण्याणि महोपरपुरे विज्ञेययन्ते विनपञ्चाय । ततः
 स मालिकः पूर्वार्द्धात्तिकाटिपुण्याणि ददाति । ततः श्लिष्टिहिसयन्तं यथा, तत्र शोभतविनाशत्या तत्रस्वदेवपार्श्वार्धपुण्याणि
 महोपरं प्रति चालयामास । ततो हितशानयक्षजनार्दापि देवपार्श्वार्ध पुण्याणि चालयामास । एवं वज्रस्याभा श्लिष्ट-या

दन्त्यः पुर्यभतानि करण्डकान्यानयामस । तदा तस्मिन् पर्वणि वर्द्धनि पुण्याणि देवैरानतानि वीक्ष्य जिनाल्य

गदंस्त्वं जायमानं चानके शौक्ये मानं मुक्त्वा शीघ्रजस्त्राभिपदां नमः । राजापि शौक्ये जिनधर्ममुक्त्वाऽभूत् ।

इतश्च दशपुरे पुरे समदशा द्विजाऽभूत् । खड्गसामा जिनधर्मसाम् । तस्य पत्न्यभूत् । तयोःसौ सुतौ अयुरक्षित-

कल्पयुरक्षितौ शर्मतम् । अर्षायानः सुधासूक्ष्मा-वन्धदंवायुरक्षितः । यावत्समूत् पितुः पार्श्वे विद्यामादत्त तावतीस

॥ १ ॥ ततोऽपि कविष्वद्यायां पटलीपुत्रं अयुरक्षितो ययौ । तत्र सर्वविद्याविशारदो भूया स्वपुरसमीपे समागतौ ।

सर्वविद्यापारंगं मत्वा समुत्सवस्य राजा तं राजाच्छेत् कृत्वा महामहोरसवपुरसं तपः पुरमव्युत्थानाय । राज्ञो

सन्मानितश्च धनदानात् । ततोऽनेकलोका उपवनपाणयतं सेवन्ते स्म । गृहस्य बहिःशाल्यां बन्दिदंभिः स्तंभ-

मनाऽश्वात् । स्वजनास्तरणस्त्रिकाम्दिकं चक्रुः । अन्ययुरयुरक्षितो दंवायौ सां धिके । एवं पदंवां प्राप्तिनापि मया मतिपदं

न नती । अयुरक्षितो दंवायान्ति । असस्मैवैकसुखिनी-मस्मद्दुःखिकर्तुःखिनीम् । प्रवासदुःखैर्विद्या-विचैरानन्दयासि ताम

॥ २ ॥ एवं व्यत्या मव्युद्धं मत्वा मतिपदं अयुरक्षितो ननाम । माता जगौ-सो वत्स । दीर्घायुर्भव । परं मातुस्तद्व्यग्रे हयो न

दृष्टः । प्रवृत्तमान्तरां मतिव्याणीमपय्यायुरक्षितो दंवायौ । मयि माता किं प्रसदीभ्य न वत्सि । कोऽपराधा मया कृतः । प्रणम्य

हेतुनाशनं यद्विद्यते । गृहीतानाशनः श्रीमद्रघुसूरिवादीव । वज्रपाशुं गच्छ, तत्र दृष्टिवाटं पठे । वज्रपाशुं

विद्यां गृहीता त्वया पृथग्पृथग् स्थेषु मातुष्यं च करणमस्ति । तत्र यः श्रीवज्रमण्डल्यां वसुधैव कुटुम्बकम्

सादृशनाशनं गृहीता गृह्णीत । तथैव गृह्णीत । तथैव गृह्णीत । तथैव गृह्णीत । तथैव गृह्णीत । तथैव गृह्णीत ।

पाशुं दृष्टिवाटं पठित्वैव गृह्णीत । वज्रः स्वप्रसिद्धोऽद्वैतीयः, कोऽप्यागत्य सदनितकाल । पशुं गृह्णीत शीर-मवाशिष्टं

किमप्यसौ ॥ १ ॥ स्वप्रसिद्धं प्रगं वज्रः द्विष्याणामसुं प्राहे-कोऽप्यपूर्वस्तदयोः शिष्यः समुप्यति । यो त्युनां दंश-

पूर्वमस्मत्प्राशुं गृह्णीत । आसिद्धवसुः स्वस्मादायुःशिक्षितो नृपक्षिककारणपूर्वं वसतिमव्युं प्राविश्य श्रीवज्रस्वामिनं

वचन्ते । स पृष्टः श्रीवज्रनागमनकरणं सर्वं जगौ । श्रीमद्रघुसूरिवादीव विद्वान् । अत्र प्रलक्ष्मण्य दृष्टिवाटं मवाशिष्टं

शिक्षितः । नवपूर्वेषु पाठित्वा दंशमस्य विषमं यमकवज्रं पठत्यायुःशिक्षितं विद्विः सद्दंशो आययुः । वत्स त्वां विना ययु-

दुःखिता जाताः । हेतुनागमनेन नः सुखितः कुरु । तत्तत्तत्पूर्वं त्पठितमव्युं प्रवृत्तः । इतः कल्प्याशिक्षितोऽजिज्ञास्य-

त्यायुःशिक्षितं प्राप्तिं जगौ । यद्विं सार्वभौमविषयं वत्सल्यमास्ति तं तदा तत्रागत्य मालाप्रियादिवन्धनं प्रमादय । कोऽपि

प्रवज्यायुः सन्ति वानधवाः । अथायुःशिक्षितोऽयं-वत्स गमिष्यते तत्र, दीक्षां शेवते तत्र तदा गृहीता । ततः कल्प-

राक्षसादि दीक्षां जगद् । पुनश्चात्रा गन्तुं तत्रोत्साहितो जगौ । श्रीवज्रपाशं क्रियद्दक्षामतः पूर्वोदधीतं मया क्रियद्-
 द्रितं गुह्योक्तम् । एको विन्दुरधीतोऽस्ति दक्षामपूर्वोच्चैः । ततः सविशेषं पठन् दक्षामपूर्वोच्चं पपाठोच्चिकं नयाति ।
 ततश्चिन्तितं पूर्वं पुनश्चिन्तितं मम साह्यं नव इक्ष्मियद्यो दत्त्वा जनकसिन्धोण । तेनाधिकं नयास्यति मम । ततः प्राप्स्यसिपदं
 आधुरक्षितो आर्षयतो गुरुं प्रणम्य चिन्तितः कमाद्दक्षोपुं पुरं समानात् । पुरीषवेद्योकराणपूर्वं पुरमव्य आगत आधुरक्षितः । नृपादि-
 सर्वलोकैर्धर्मापदंशः शतः । तैश्चिन्तितं च एवंविधो धर्मापदंशः कुत्रापि न शतः । राजा आहोऽस्मै । सोमदेवः प्रवृद्धो
 दीक्षां जगद् । यथा च सम्यक्चारिणं प्रपेद् स सम्यक् आधुरक्षितचारिणोद् शेषः । इतोः श्रीवज्रोत्सर्वा विहरन्
 दक्षिणां दिशं ययौ । तत्रयोज्यत्सर्वा श्वेत्माऽऽकृत्वा यतिभिरप्रदत्त द्विविधं प्रत्याख्यानं कारितो वज्रस्वामी सुटीं वारां
 कुर्वन् कर्णपुटस्थितां चकार । पश्चाद् ग्रहेणाशुं स्वाध्यायसेन तां विसस्मर । प्रतिकमणक्षणे मुखवस्त्रिकवस्त्रां सुटी-
 मये पतितो वीक्ष्य दंष्ट्रौ । विगं मां यत इदंशः प्रमादोऽस्मै । अतः परं समालपायुर्विद्यते इदंशोप्रमाददक्षोनात् ।
 तत्रनामि दृष्टेत्यागमनशनग्रहेणात् । तदा द्वादशोच्चं दृष्टिभक्षे जायमाने स्वदिव्यमन्यतो वज्रो व्यहरयत् वज्र-
 सेनम् । तादृशो दृष्टिभक्षे जायमाने भिक्षामलममनस्तिपायनात् वीक्ष्य विद्यावज्रहतेनाहो न युष्मान् पोषयामीत्यादिदशत्

वज्रसेनः । तथा च-“सर्वत्र संजमात्रं अप्यणसंयुक्तवज्रा । मुच्यते अववायायां, पुणो विमोही न से विरुद्धे
 ॥१॥” अथ मुनयो गुरुन विज्ञेयमासुः । “विडे असोदयंती, अचारिणी इत्य संसओ नरिथ । चारिचंसि असंते, सव्या
 किरिया निरथया ॥ १ ॥” तथा च-“मुक्तो विज्ञेया मुहुमाहो-दंसी सर्वेऽपि पुदरः । उच्छेदित्वैव तेष्वथ, विज्ञेयानां
 का रपुदो पुनः ॥२॥” ततो वयममुमक्षमपहोमुमाहोमहे । एवं वज्रसेनं परिबोध्य श्रीवज्रपक्षे पञ्चशतश्लोकाः समगता
 इति तद्वृत्ततो निःसंमसोमायनिधिसुगवान् वज्रसेनवर्जं पञ्चशत्या तपोवनैः समं कथया कालि आसे
 श्लोकमुक्त्वं विपतयुं स्वयं निरिमाकोहे । स श्लोका गुरोश्शालिपरिहाराय निररेषः स्थितोऽपि व्युत्सुष्टचविबुधहासः
 कालि श्लोकात् तदां नवनीतापिपुष्टवाहोऽनः सुरलोकासप । तत्र तद्वपुःपूजायुं सुरानापततो वीक्ष्य परिवारेण
 विज्ञेया गुरवः श्लोकवचनान् श्रुतोपयोगात् आख्यातवन्तः । तत्र निरौ कालि देवता सिध्यादाम् चालियुं
 वयं यत्नियुं समगात् । चालितोऽपि वज्रतया न चालितः । ततो वज्रतस्या देव्या अप्रीतिं मर्यादयत्र
 गत्या कृतक्षेत्रदेवीकायात्सुः स्वर्गं प्राप । ते श्लोका अपि स्वर्गं प्रापुः ततस्त्रागान्त्सुद्वरं सौम्यमित्युवाचसोत् ।
 अथ वज्रसेनस्तोत्रोच्यः सोपारकपचने गतो विनदचगहे । तेन श्रुतिना ईश्वरोपन्त्या च स गुरुनमस्कृतः । विष्य-

तथाहि । आसांशुं पुरं स्वर्गसंनिभम् । तत्र मखाप्रयाहो विप्रो वसति स्म । अन्यदा श्रीमहा द्वासमसप्तकायुष

कृत्वाण्ड्यं तपो नित्यं, द्रुपं कर्माणि निर्मितम् । जगो भिनत्ति तत्कालं, नन्दित्प्रेणमुनिशिवत ॥ १ ॥

पचन्त्यापि शीघ्रमप्रसाहं एतेषां मूर्खयो दृश्यन्ते । ॥ इति श्रीवज्रवामिचरित्रं समाप्तम् ॥ ११ ॥

तज्जायते तत्रतत्र, यथास्यादपुनसूचः ॥ १ ॥ ततो नानोन्माद्विभ्य आचायुष्यश्चत्वारः शोखा अभवन् । सोपरक-
पर ३ निवेशि ४ नामानः सुताः चत्वारः कर्मादाचार्या जाताः । यतः—“गृध्राणां मस्तके यथा, सर्वज्ञाजोविपालनम् ।
प्रातः सिन्धुक्षेत्रागमनाञ्जाते सकुटुम्बः श्रेष्ठी वज्रसेनमूनेः पार्श्वे प्रववाज । ते चासी-नानोन्माद १ चन्द्र २ विद्या-
श्रुतिनात्म-शीघ्रपञ्चपादोक्तं यद्विं शतव्यति सत्यं तदासी चत्वारः सुता द्वाक्षा गृध्राव्यन्ति शीघ्रपञ्चपादन्ते । ततः
कुटुम्बेन सह मया करिष्यते । शिकोक्तं-कल्पे यद्विंशति वान्यपुण्ड्रिणि यानानि समव्यन्ति तेनेदं न कर्तव्यम् ।
मपि न लभ्यते । लक्षद्वेषण इयत् वान्यमानीतमस्ति । अस्य मध्ये विषयक्षेपं कृत्वा सिकत्वा च प्राणत्यागः
माणं विषं दृष्ट्वा शिकोणा शोक्तं किं कियतेऽयिना ? श्रेष्ठी जगौ-हादशवर्षमिती दुर्भिक्षोऽभूत् । वनमस्ति वान्यं स्तोक-

न्ययुक्तं मन्त्रप्रियः स वासवतः प्रत्येवम-मन्त्रप्रियं मन्त्रं यद्विद्वान्नि-तन्त्रायाम् । विद्वान्नि-प्रतिवेदं तद्विद्वान्
 वयः । त्वयं त्वयं श्रीमः साधवे ददाति । हेः पुत्र्यैः स विद्वान् । त्वयि मन्त्रा, त्वयि मन्त्रा राजमहे पुत्रे । श्लोककर्मोत्तमपुत्र्यै,
 नदिदं पणान्नाभ्यामवत ॥ १ ॥ मन्त्रप्रियरुपे मन्त्रे मन्त्रे आन्त्या वने कारुण्या उदरेऽवतार । अस्य यथैस्याविष्णुः
 मन्त्रं ददाति । विद्या व्यायम यथाविषयिजितं जातमपत्यं हन्ति स्म । स्वाभ्यपत्यानि यथैपतिना ह्येयमानानि ददाति दानिना
 दद्यात् । तन्मन्त्रप्रियात्साहे विद्यात्त मम । तेन ज्ञायते यः पुत्रोऽपिना सविव्याति स नवितादिभ्यो । तेन जातमन्त्रं एवं
 मया जातव्यात्स्य मन्त्रा इति व्याख्या मयाया वातमन्त्राभ्यं मन्त्रं मन्त्रं पश्चात् पतति यथस्य । पञ्चानामप्यपत्यु
 मोहो भवति । यतः "आदाय मन्त्रमन्त्रितं स्तनवज्रमर्द्धत, मां मन्त्रं वागिरिक । यानि कुरु प्रसादम् । अद्यापि कोपक-
 वल्लभदणानामुक्तो, मन्त्रानामानुषापरः विद्याया मर्द्याः ॥ १ ॥ " असौ कारुण्यमोत्या मा भवति । अतः क्षण
 प्रतीक्षते । सा वि मन्त्रं मन्त्रं चतन्ता षट्या षट्या वदति व च पत्युमन्त्रित । एवं कमात् विनेन विनेदयेन च मित्यति ।
 हेरुला दद्यात् इयं पत्नी वातमन्त्राभ्यं । किं कियते । ततोऽभ्युवापो विश्वमन्त्राः । कर्त्वाचित् प्रमवसम्यं मन्त्रा
 दूरेशु यथैव मौलित्वापत्ता तापसाऽभ्यं यथा । विनवती कारुणा शरणाऽभिभव मन्त्रा मुनयः प्रीचिः । पुत्रि । विष

इह निम्बुया । तत्रया तस्मिन्नि गजं सुखेणोत्तममत्तं सा हेतिसी । तं बालं तत्रैव मूतया मन्दं मन्दं यथप्राञ्च
 गता । पयः पयसिपुं बालं समायानि चान्तरा । तापसैर्गामिदनेन कलसां वृद्धिं नीतः तापसबालैः सह स कलसः
 फलकोटं पयःपूर्णा कला वृक्षान् सिञ्चति स्म । ततो मुनिभिः सेचनक इति नाम दंसम । सेचनकः क्रमादिक्रमा
 यमेव । सेचनकोऽन्यदा नदी गतः पानीयं पाविस । तं पितरं यथुषं युद्धेन हन्त्वा यथपतिर्बुधैव सेचनकः क्रमात्,
 स हस्ती दत्तौ । तापसाऽऽश्मसुरिभ्यन् मन्मथाऽहं छन्देन पतिं वञ्चयित्वा जनिता वाधुवश्च । माऽपरा करोत्यास्मिन्नाश-
 मरया इति व्यापनं दन्ती तमाशमं वमञ्च । अयं दृमन्तो हस्ती अस्माकमाशमान् मरुदयति इति व्यात्वा तापसाः
 सेचनकस्यल्पमाचरन्त्युः श्लोकमंपर्याये । ततः श्लोकः सेनां संनद्य तं हरितं धर्तुं वने गतः । छन्देन बलेनापि
 क्राडिषु तं गजं वशीकर्तुं न शक्नोति । तदा राजा विपण्णोऽभवत् । विपण्णं तातमालोक्य सानन्दं नदिद्वेषणसं हरितं
 वशीकर्तुं स्वयमुच्यते । नदिद्वेषणं समायानत् वृद्धेद्योहोपाह्वये जातजातिस्मृतिः पूर्वमवसन्निधनमवगत्योद्धरत्स्थौ ।
 तं कश्चिं वशीकृत्य श्लोकाकर्मपय तातय ददौ नदिद्वेषणः । ततो राजा तं सेचनकहरितं पट्टहरितं चकार ।
 पदं सविशेषं आसायपूर्णात् प्रीणयामस भूपः । इत शीघ्रैः पुरोधाने समवासापूर्वा । नदिद्वेषणोऽन्यदा श्रीवीरपञ्च

यावत्तत्र पतन् कं धृत्याऽन्य सन्ना दं वतो वाच । किं मया मनु यतसे । भोगफलमसिद्ध्या न मतिं यास्यसि । तत्र एकैका
 तीव्रतः परी नदिद्वेषणाऽन्यादाऽनाभोगात् कस्याऽपि हृदयया गृहे आदित्याय प्रविष्टा धमलासमुच्चार । वेदयाऽप्याह महोसुयं
 धमलासुन किं मम । धमलासं धनेनाह-मीहे सप्रत्ययं यतः ॥१॥ मामिषं हंसतीति मानात्तीव्रात्तणमाचकषु कृषियुव-
 चावदन्तकोटिद्विद्वामिता व्याख्याऽपतव तस्य तपोलव्या । धमलासोऽनेन धनेन तवास्तिवति कथयित्वा यावद्यतिवति
 तावद्दययोक्तम-किन्ते तपोऽभिमूर्धता-जितपुष्कलदृक्कैः भोगान् सिद्धेय मया प्राण-सन्निवृत्तव्यमन्यथा ॥२॥ ततो मूनिद्वेषक
 भोगफलं मत्वा तां वेदयामर्षी चकोत तत्रतत्र यमोपदेशेन प्रतिदिनं दश दश नटवितानं प्रबोध्य दक्षिणां मया भोक्त-
 व्यमित्यभिप्राह नदिद्वेषणा लली । मुक्तापुलिङ्गैः स तथा सह भोगान् सिद्धानो दिनं प्रति दश दश जनान् प्रतिबोध्य
 दक्षिणां गृहयामास । अन्यथा दाददोवर्णन्ते भोजनवत्यां जालायामपि यदा दशोमा नरो नामस्तव तदा द्विवारं
 समवत्यां केलायामकस्माद् ह्यस्येन वेदययोक्तम-स्यामिद्विषि सुद्वेन । अथ दशोमां भवानेव भवति । तत्रस्तस्या एव
 तद्वचोऽङ्गीकृत्य तां जल्पन्तीमपि तृणामिव त्यक्त्वा पुनरुपपश्ये गत्याऽऽल्लोचनां सम्यग् गृहीत्वा दक्षिणां लब्धा तदा
 तपस्तस्या कर्मभयं च कृत्वा मित्तिसिद्धे नदिद्वेषणः प्राप ॥

॥ इति नदिद्वेषणकथा समाप्ता ॥

वृषादेयं विवन्तः सार्धं वरेभावतः । वृषाति तनुमानं नन्द-पुणवत्सु सुन्दरम् ॥ १ ॥
 तथाहि—मगधदेशेषु नन्द्यासु सोमिन्ना हिजा वसति स्म । तस्य सोमिन्ना पत्न्यसौ । तयोर्नन्दो
 नन्दिपुत्रोऽभवत् । एतस्य वरस्य पितरौ सौ । आकेशनखपुत्रं तं कुरुषु नन्दिपुत्रं द्रौण्यकर्मद्वयं मया स्वजनै-
 रपि तस्यै स माहित्ये हे स्थितः चारिणीयानयनादिकमु करोति स्म । अन्यथा दुःखितं मानिनेयं विनयपरं
 मया माहितं जगौ । सा खेदं कुरु, मम सप्त कन्यकाः सन्ति । तस्य एका कन्या तुभ्यं दत्स्ये । ततो विदोष-
 तस्वस्य गृहेकर्मणि सोम्याहे कुरुते स्म । मया प्रवृत्तं नन्दिपुत्रपण्डितोपनयनसंस्काराभिरं प्रथमा कन्या तानाशु-
 जगौ यथाहे नन्दिपुत्राय त्वया दत्स्यते तथा मया महीव्यस्य । तज्जना नन्दिपुत्रं व्याकुलं चित्तवापरं मया मावि-
 लाप्य—द्वितीया कन्या तुभ्यं दत्स्याम्यहे सा विषदं कुरु । द्वितीयापि तथैव श्रुत्वा प्रथमपुत्रीवज्जगौ पञ्चमन्याभिः
 प्रलपित्वा नन्दिपुत्रा विषदंभाषतः । तं विष्णुं मया माहितोऽयम्—कस्याप्यन्यस्य पुत्री तुभ्यं दत्पुत्रियासि ।
 ततोऽप्या या या कन्या तस्यासु माहितेनानां सा सा द्रौण्यकर्मद्वयं नेहेते दृष्ट्वा मनसापि । ततो नन्दिपुत्रा
 विष्णुं वृष्ये । अत्र किं स्थीयते मया यदीदृशं कमुं समायातं मरणमेव क्रियते मया । एवं व्यक्त्वा नन्दिपुत्रा

विष्णोर्वाङ्मययासितः रत्नपुं पुं गतः । तत्रापि दंपती भोगपरी वीक्ष्य स्वं ललितम् । अहमीदृगभयवामभयम् ।
 ततो येन गतो नन्देणो भृगुपत्तित्तिकीर्षुः कायोरसगुर्यमिना वारितः । तं प्रणम्य स्वकर्मस्वरूपं जगौ यतः—
 “ शशिणां सुहृदो वृथाः प्रभोणां चादिकारिणः । ” मनिर्जोनात्सङ्कावमिद्व्यासापत-भयव ! वैकुण्ठैरभयत्वात् सा कुरुत्व
 मतिं, मरणं कोऽपि पश्चात्कृतकर्मणा न कृत्सि । यतः— “ कृतकर्मक्षयो नास्ति, कल्पकोटिदोषैरपि । अवश्यमेव
 शोक्तव्यं, कृतं कर्म शुभशोभस ॥ १ ॥ ” तस्मात्सूण श्रुत्वात्तरागाहितेन कर्तेन तत्र प्राक्कृतं कर्म छिनत्ति जनः ।
 तस्मात्प्रायस्त्रिवं शुकवसुं कुरु । येन भवान्तरे सुखो भवति तं, इत्यादिप्रसम्पदात् प्रयुक्तो नन्देणो गुरुपक्षे
 जगद्देवतम् । नन्देणो विनयपूर्व पठन् धर्मशुभां गीतायाऽभूत् । ततोऽभिप्राहं च उवाचिविति । सर्वानां स्वयं
 तन्नानां वृथावस्यं कर्तव्यं मया शोक्तव्यम् । धान्द्वेन तं साधुं साधुवैश्वर्यं कृत्वाणमवाप्तिना विनोप्य शोक एकदा
 संसदि जगौ-यादयो नन्देणो वृथावैश्वर्यं निश्चलाऽस्ति सादृशोऽन्यः कोऽपि नास्ति । दंशैरपि न चालयते स्वाभि-
 मयात् । ततोऽश्रुदधानः कश्चित् स्रष्ट इन्द्रवचो विनोप्य रत्नपुरीपान्तेऽवैश्वर्येन कुरुण रत्नमसखिरभवत् । तं साधुमति-
 तारिणो भक्त्या हिलीयः सावित्रपुत्रो नन्देणोपपक्षे नन्देणोपपक्षे यत्रवृत्तासागानाववादिषणो विदित्य वाञ्छामागत्य-

शुभ्रिष्यती प्रतिरम्य भक्तपत्रप्रत्यक्षान् परप्रिया भक्तिमपविशोत्तमै । साधिः प्रार्थुकोत्तम-सो साधो ।

त्ययाऽभिग्रहो गृहीतोऽस्ति । कथं साधुवैद्यवृत्त्यमकरोत् भक्तिमपविशयते । साधिः नदिद्वेषणाऽयम-कारिण साधुलोकः ।

प्रार्थुकोऽयक-पुराद् बहिरस्ति । तेन पानीयं शुकं बहि गृह्णा । तस्य साधोत्तमै लयाऽस्ति । ततो नदिद्वेषणः पानीयं

प्राप्तिकं त्रिद्विषममं लया गतः शक्यते । यत्र यत्र स साधुयति, तत्र तत्र वैशोऽशुद्धं जलं करोति । अविषणो

षट्पु गृहेषु अमनं सुनिरकस्मात् लोचप्रभावेण सुरशक्तिं विजित्य जलं शुकं प्राप्य तत्रतेन प्रार्थुकोत्तमसाधुना

समं बहिरक्षयते नदिद्वेषणः साधुसमीपे यथा । तं साधिं तादृशमतीसासिणं दृष्ट्वाऽनेन वैद्यवृत्त्येनार्हं कृतकृत्यां साधुयामि

। इति मत्वा मुनिं प्रधातयितुं प्रवृत्तः । यथा यथा नदिद्वेषणरतं प्रधातयति तथा तथा स साधुदृग्गन्धमतीसासिं मुञ्चति ।

नदिद्वेषणां दृष्ट्या अहो अयमप साधुसमीपवर्ति इदमसौगमगमैव । ततः कर्मभ्यः कोऽपि राजा रक्षो वा

यतिः शक्तो वा न छिद्यति । तत्रतं साधिं स्कन्धे कृत्वा पौषधोऽज्यां वेत्ति नदिद्वेषणश्चाज । पदं पदं द्वेदं

दृग्गन्धं कर्कशं च जल्पन् नदिद्वेषणशरीरं लिम्पति । विषया दृग्गन्धया । तथापि नदिद्वेषणां न मनार्थं दृग्गन्धं

यकार । ततो यथा त्वातिं चलाति नदिद्वेषणरततासाधुर्जल्पति । एवंविधेन चलेनेन समं प्राणा गमिष्यति ।

परिणीतः । तच्च विरमस्य वसिष्ठेवाहित्विभवादिवाचनान्तव्यस । इति नन्दिपूर्णाकथा समाप्ता ॥

देवलोकाव स्युत्वा नन्दिपूर्णाजीवा द्योमः पुत्रो वसिष्ठोऽसौ । तेन सौभाग्यकर्मणा दाम्पत्यादिभवेसाधितः कन्याः

पुत्रास्ते चासी-समुद्रावज्याऽधोऽभ्य-रितमितः सगरस्तथा । हिमवानचलः धरणः पूरणः आभिवन्दः ॥ १ ॥ ततो

रोव । अयामसह स्त्रीवृद्धिमाजेन तपसा । महाशुक्रोऽसौ मन्वा देवोऽसौ । इतः सद्युर्प्रेषकवर्णाः समुद्रायां तवाऽभवत्

सारकुलतरुषु दृष्ट्वा निदानं चकार । स्त्रीवृद्धिमादे सवेद्यमिति । प्रान्ते स्वं द्यौसाय कर्म स्मत्वा निदानमिदं सक-

दादशसहस्राहं तपस्तप्या कृतानशोनाऽप्यदाऽसौ । तदाऽनशोनिनं वदितुं सान्तःपुरचक्रा प्राप । तस्य तदन्तःपुरीसिक-

धन्याऽसि । यादशो वामशेन वर्णितस्ततोऽधिकोऽसि । ततस्तं मूर्तिं तया क्षमायित्वा सुरः स्वप्नो गतः । स यान्ति-

वृत्त्यु मूर्तिनश्च मया देवता प्रत्यक्षाभयं सर्वं विद्यादिकमपसहेत्य पुण्यादि तन्मरतकोपरि कृत्वा प्राह तं

तवामृतं शाल्यायामनीयं दद्याु । अयं सद्युर्भया कथं नशोगः करिष्यते इति स्वं निनिन्द । ततस्तं वैया-

कदाऽपि मम मरणं शिष्यति ततो दृशतिपतो यावी । आराधना अपि मम न शिष्यति । ततो नन्दिपूर्णास्तं सद्यु-

तवतीव वयोऽभिप्राये शून्यया पृथिवि कर्म क्रियते । ततो यावन्मन्दं मन्दं शब्दशर्मनन्दिपूर्णास्तवज्जागद । वत्सनि

पुराणसंज्ञानाणिकपाशु कान्तः सन् केतव्यः शोभाय न मुञ्चते । मातापितरौ सर्वे एनादि तस्य मातापुं प्रथमतः
 केतव्यः । तत्रस्तथा शिक्षितः केतव्यः यथा कमादिकोकाऽऽस्तकः सन् मातापितरावपि न स्मरति स्म । कमादिको-
 ऽपि समागच्छे मूर्खः । संसर्गाद् विपद्भिः शोभा निवृत्ता पत्नी ॥ १ ॥ ततो धनेश्वरेण नटवितगणिकापाशु मुक्तः
 तेन गणिकापाशु मुच्यते । तत्र नटवितगणिकापाशुमादिका आतिता । यतः- "अवस्स य निवस्स य, इन्दे-
 यो परास्सिखोऽस्य केतव्यः । ततो मातापितर्या विहितम् । एष कदाचिदप्रवृत्त्या गृहेत्यादि तदाऽऽस्तनोः का गतिः ।
 पत्न्यकृत्याऽजानि केतव्यः । शोभशुभिनः पुत्री यस्या मातापितर्या केतव्यः परिणामितः । सद्युपाशु विष्टन विप-
 तस्याऽ-सीत्सख्योऽजानि ॥ १४ ॥ कमाव केतव्य इति पुत्रोऽजानि तस्य शोभिनः पूर्ववृत्त्यादयाव । कमादिवृत्तानः सर्व-
 तितमोऽस्य । पत्न्येति स पत्नी, यथासामोण संततम् ॥ ३ ॥ धनेश्वरामिषः सद्यु-वाहो मरिचधनेश्वरः । सुभद्रेति प्रिया
 मरिचधनेश्वर-प्रियासहोदरम् । पुं राजगृहे नाका, राजते स्वःपुत्रिनिमम् ॥ २ ॥ राजा शोभकनमाऽस्य तत्रा-
 धनार्थकं यत् कर्तव्यं, शोभव भव्यजनः रक्षितम् । केतव्य इवासाति, परदेह सिखश्रियम् ॥ १ ॥
 विदितगणिका वृत्तवृत्तिकाया इतिव्या ॥ १३ ॥

स्म । तस्य तत्र विष्टो दार्शान्दालि क्षणवत् जातानि । इतीऽकस्माद्दृष्टवन्तौ वज्रसौ मातापितरौ स्वर्गं जगमवुः । अन्येषुः
 सा वृष्टिनी स्वां वृष्टीं धनानयनायै कृतपुण्यगृहे प्रेषयामास । वृष्टी तत्र गता तादृशं पणितप्रायं गृहं शून्यं विच्छेदय
 कृतपुण्यप्रियातिकं गत्वा जगौ-कल्याणि । तत्र कान्तेन, प्रीतिताऽस्मि त्वदतिके । विज्ञातुं किञ्चिदन्तं, धनं चात्रे-
 मजसा ॥ १ ॥ तत्र कान्तेनास्मत्स्वामिनीप्राप्त्यर्थेन धनमनान्वितमहेमत्र प्रीतिताऽस्मि तेन धनमप्यय । तत्र कान्तः
 कुशलात् सन् त्रयगृहेकुशलाहं पृच्छति स्म । सा धन्याऽतीव प्रसन्नाऽऽस्या जगौ-सखि । कान्तस्य तस्याऽऽज्ञा, मम सीमन्त-
 दिशिनी । किमवक्षे पुनः क्षमं, द्वैव प्रातीतिकं सति ॥ १ ॥ त्वमत्र धनानयनकेने आगस्तद्वरं पुनस्तस्य कान्तस्याज्ञा
 मया मस्तके कृता । अथाहेमतया कर्ताव्यसिम् । किं कियते मदंभारयासादृशं अश्वशुभ्रि । स्वर्गं गतौ । अश्वशुभ्रिरोत्था
 यन् प्रेवं प्रेवं पुनर्नेहोदं गृहेभीदृशं कृतम् । अयिन। मत्प्राप्त्यै मरिचोप्राप्तमामरणभक्तं विद्यते । तर्त् गृहेतिवा गच्छ । तत्रानेन
 अपुन मस्तकान्तं प्रमुदयतदभरणमादाय द्वासी कृतपुण्यप्राप्त्यै आगता । आपुनं तदाभरणं तस्मै प्राक्तं च गृहेस्वरूपम् । ततः
 कृतपुण्यः स्थितः सन् तदाभरणं तस्मै वृक्ष्यायुं दत्तवान् । वृक्ष्यायुं च कृतपुण्या गृहेस्वरूपं प्राक्तवान् । ततो वृष्टोवृत्त्या
 वृष्टिन्या प्रोक्तम्-असौ कृतपुण्य उपायन निष्कासनीयः । ततस्तस्या कृष्टिन्या आर्द्रशोषदा (दासी) तस्याभिसृजं यच्छे-

प्रक्षेपात् करोति । तदाऽनङ्गुहेना मविभुं जल्पति । एष गुणवान् एतावन्ति वर्षाण्यत्र स्थितोऽभूत् । बहुजनस्य सक्षित-
 मवास्यां कथमयुर्विवाहा विवर्तना कियते । कृष्टिनी जगौ-आत्मनः कुलाचार एवाविधा विद्यते । यावत्स्य कामकस्य
 गृहे धनं भवत्यप्यति च तावत्स्यैव बन्ध्या । एवाविधा वातां श्रुत्या कृतपुण्या दद्यात् । मनस्यन्यद्वचरत्येव, क्रिया-
 यामन्यद्वैव हि । यासां साधारणशौणां ताः कथं सुखहेतव ॥१॥ कृष्टिनीऽपि स्मरसमान्, पश्यन्ती धनकाक्षया । तन्वन्ती-
 कृष्टिमं स्नहं, निस्निहं गणिकां त्यजेत् ॥ २ ॥ मांसमिश्रं सुरामिश्रं-मनकवित्तुम्बितम् । को वक्ष्यावदं वृक्ष-
 दृष्टिदृष्टिभ्य आजनम् ॥ ३ ॥ इत्यादि । ततः कृष्टिनीकृतां विवर्तनां साहेत्या कृतपुण्यः स्वर्गहेतुमनाय चत्वात् ।
 गृहसमाप्त्यन्यत् पातितपस्य गृहं दद्यात् यावत् कृतपुण्या कारुण्यया । तावत् पत्नी कान्तमागच्छन् वीक्ष्य दृष्टिचिन्ता
 जल्पणोक्ताकं हेतुं गृहोत्थाऽऽचमनाय संमुखमायथा । ततस्तथा विवाणामाचमनं कृत्वा गृहसद्योऽन्यत् प्रियामिकासन-
 म्प्राविष्टः । ततः प्रियया आजनसामग्री कृता । कृतपुण्यः कृतरेनानां देवगृहे विनमस्त्रित्वा वयुर्ध्वः स्तोत्रेण
 स्तित्वा च विसृज्य । कृतपुण्यस्य कान्तस्य सखीः स्वर्गहेतुचान्तः प्रियया प्रोक्ताः । ततस्तेनैति चिन्तितम् । अष्टौ
 अष्टमस्याद्विरोमाणाः यती मताः॥पुत्रेभ्यः सुखं न दत्तं तेन पुत्रेण जनेन किम् । यतः-“ किं जातैश्च-

दुःखः पुत्रैः शोकसन्तापकारकैः । वरसकः कुलऽऽलम्बा, यत्र विश्राम्यति कुलम् ॥ १ ॥ शैर्वाङ्गं नीयते धम्मा,
 वन्धुवर्गकुले यदाः । पितुः पुत्रस्त एव स्यु-शैरिणः शैरिणः परे ॥ १ ॥ इक्षुक्षेत्रवशो जालीकदलीविषपादपाः ।
 फले जाले विनयन्ति, इत्युत्रेण कुलं यथा ॥ २ ॥ " पितरौ यन्मयाऽगावु, क्षिप्तौ दुःखमहेणवे । धनं निषण्णमानौ,
 निषण्णायामिभ्रतम् ॥ ३ ॥ ततः प्राह पत्नी-शोको न करुण्यः, यस्मादि लक्ष्मवति । यतः-" गते शोको न
 करुण्यः, सविष्यं नैव चिन्तयेत् । वर्तमानेन कालेन, वर्तन्ते हि विचक्षणः ॥ १ ॥ कर्मणा हि प्रधा-
 नत्वं, किं कुर्वन्ति शोभा भद्राः । वाशोपदं च लभोऽपि, रामः प्रवर्तितो वने ॥ २ ॥" इत्यादिं प्रियावधः श्रुत्वा स्वस्थः
 मन् शोकं त्यक्त्वा समाधुना कृतपुण्या गृहेऽस्थाय । क्रमान्तया समं ऋत्विषिभूमिभवतः आधानमभूत् पत्न्याः । अथ
 कदाचित् पत्न्याः पुत्रः कृतपुण्यः प्राह-मदन्त्या गार्हित कोऽपि पापु । यतो मयि जाले मातापितरौ दुःखितौ भूता
 भूतौ । मया धनं च निषणं नीतम् । विना धनं वाणिज्यमपि कर्तुं न शक्यते । यतः-" वीजं विना केवलैव, यथा
 वासु विना कुम्भिः । तथा वीजो विना लक्ष्मी-नीजिषु शक्यते कश्चित् ॥ १ ॥" प्रियाऽऽचष्ट स्त्रामिन् खेदं सा कुरु ।
 अन्तर्वायमसौ कल्पः, स्वदेवाधीनं धनं हि वः । दीनराणां सहस्रं च, शब्दातामनुगच्छाम ॥ २ ॥ दीनारसहस्रसकं

१
 २
 ३
 ४
 ५
 ६
 ७
 ८
 ९
 १०
 ११
 १२
 १३
 १४
 १५
 १६
 १७
 १८
 १९
 २०
 २१
 २२
 २३
 २४
 २५
 २६
 २७
 २८
 २९
 ३०
 ३१
 ३२
 ३३
 ३४
 ३५
 ३६
 ३७
 ३८
 ३९
 ४०
 ४१
 ४२
 ४३
 ४४
 ४५
 ४६
 ४७
 ४८
 ४९
 ५०
 ५१
 ५२
 ५३
 ५४
 ५५
 ५६
 ५७
 ५८
 ५९
 ६०
 ६१
 ६२
 ६३
 ६४
 ६५
 ६६
 ६७
 ६८
 ६९
 ७०
 ७१
 ७२
 ७३
 ७४
 ७५
 ७६
 ७७
 ७८
 ७९
 ८०
 ८१
 ८२
 ८३
 ८४
 ८५
 ८६
 ८७
 ८८
 ८९
 ९०
 ९१
 ९२
 ९३
 ९४
 ९५
 ९६
 ९७
 ९८
 ९९
 १००

स समिति । तेन तं व्यवसायं कुरु । ततः शुभं ह्येति बर्हिर्मन्त्रं स्वल्पं कथाणकं ज्ञाना प्राचीं द्विषं गन्विकामः कृत-
 पुण्यः स्फूर्तिप्रभुस्य राज्ञी पत्न्या तन्वुं श्रावितः काचिह्ववृत्ते । ततः पत्नी पश्चात् स्वर्गहे जगाम । इतस्तत्र पुं-
 बर्हिषनवान् धनदेवव्यवहृतिं वसति स्म । तस्य पत्नी रूपवती । तयोर्धर्मं कर्तुं तौ जिनदत्ताभिः प्रबोध्यते ।
 कर्मात् कान्ते मते (तथा) जिनदत्तो धर्मकर्मकरोति महेश्वरपुत्रीश्वरसः परेणानृतः अनेकपक्षैः सौमित्रैः शत्रु-
 सहाकरैः सौमित्रैः राज्ञी राज्ञी जिनदत्तः । ततस्तथा रूपवत्या स्थविरीसंतया सर्वे वर्षैः कायु प्रोक्तम्-यदि युवमाकं
 भवति भूत इति राजा श्रावति तदात्मायाः सर्वाः शिष्या गृहीष्यन्ति अपुत्रत्वात् । तेन भवतीतिभूतं शक्तिव्ययम् । प्रच्छेद-
 अंगिमन्त्रं शिवस्य यथा कोऽपि न जानाति । अहमपि न शोधिष्यामि (अन्यपत्तिं) चारावयत तावद्यावत्पुत्रा भवन्तीनां
 भवन्ति । ततस्तां वदन्तं पतिं अंगिमन्त्रं कृत्वा राजानं कृत्वा देवकृत्योपात्तस्य साधुसमीपे गताः । कृतपुण्यं पश्यन्ति स्म ।
 तं तथावश्यं कोनैकेषां स्वर्गहे समानीय तं पते । जय विरामिति जलपाने स्म ताः स्थानेरावयः । तदां स्थविरीश्वर-
 स्विषाचपिष्टयस्यापि, पश्यतस्तत्र विज्ञेय । तयोर्धर्मं कठमालाय, रक्षत्येवमुवाच सा ॥ १ ॥ इति वत्स बर्हिषस्तन्त्रम्,
 विद्वेष निजमातरम् । एतावन्ति द्विजानि त्वं, कथातोऽसि कथा स्थितः । निरास्तवा शोयास्तवा, तवाभावादिमं न संशयः ।

स्तम्भः शालक्रेतुं शोचकवर्षेण तद्वृत्तम् । तन्मध्यं रत्नवर्षेण क्षिप्तम् । ततो दक्षिणार्धेण तद्वृत्तं संस्र-
 वत्तन्मध्यं स्थानं स एव साधुवाहोऽत्रतर । अत्रै केलपुण्याप्रयया साधुऽतमनम । तत्रोत्तमा पतिं संस्रं दृष्ट्वा पश्य-
 स्थिता यवचापव उज्ज्वलानामर पत्नी ददौ च ददः । ततः प्रियार्थकः केलपुण्यः स्वर्गहे समानात् । अत्तया भौरवितः सदंश-
 पानदानतः पत्न्या अर्पुः पुरः पुरोत्तरपास्रवत्तुं प्रोक्तम् । पत्न्या प्रोक्त-पते । किमान्नीतं तेनोक्तं किमपि नाजितं मया पूर्वक्रेत-
 पापोदयात् । अपरं किमपि नोक्तं लज्जया । शोचकवर्षेण कान्ताऽऽनीतं तया आजनमव्य क्षिप्तम् । पुत्रोऽन्यदा लेखशा-
 ल्यां गत्वा शान्तशोके समपगतः । मया दंच शोचकं शोहेत्वा लेखशाख्यां गतः । तत्र शोचको अधितः, तन्मय्यादि-
 शिष्टः प्रस्तरो निर्गतः । शालक्रेतुं प्रस्तं दृष्ट्वा लेखशाखिकाद्यं प्राहे । मयाय विद्रोहा विष्टकः पट्टिकाषण्डनायुं शोधयति ।
 तं विष्टकं गृहेत्वा कान्दविकर्महे पट्टिकामज्जनायुं गतः । पट्टिकां मज्जयतस्स्य हेस्तदकस्माद् विष्टको जलभूत-
 आजानन्तः पालितस्तथा जलं दिवाऽभूत् । तज्जलं तथाभूतं दृष्ट्वा कान्दविको दृष्यौ । अयं प्रस्तरो जलकान्तरान-
 वदिस्येते न किमपि सुखमक्षिकामस्ते विनीयुं शक्यते मया यदि तदा वस्म । एवं व्यात्वा कान्दविकस्सौ वयुमोद-

कद्वयं दत्त्वा तं प्रसरं तस्यै बालं बध्नात्तु । ततस्तन्मोदकद्वयं भक्षयित्वा द्वेषोऽपरविष्टकेन पट्टिकां धृष्टयत्त्वा
 देवमात्तां गतां वातः कृतपुण्यपुत्रः । कान्तद्विकेन स प्रस्तरो गुणीकृतः । कामदन्त्युद्यः शोणिकसंप्रतः सचनका
 द्वेषो गद्गानथा मय्य जलं पिबन् सानं कुर्वन् तन्मूर्त्तौ न निरुद्धः निगन्तुं न शक्नोति । अनेके उपचारः कृताः
 परं स द्वेषो जलाक्षिप्तानुं न शक्नोति यदा । तदा राजा शोणिकोऽमयकर्मरसनिर्गुणकं तजामात् । राजोऽपि बहव
 उपचारः कृतास्तथापि राजा बहिनं निगन्ति । ततः विषे संप्रतौ अस्यकर्मरो ब्रह्ममन्त्रिवाच । तन्मूर्त्तौ न द्वेषो
 शरीरोऽसौ यद्वि जलकान्तो मण्डितमय्य राजपक्ष्म मीच्यते तदा जलं द्विधा भवति तन्मूर्त्तौ राजं भवया जल-
 मय्य गच्छति । ततो संप्रतोकं मण्डितगारादानीयतां जलकान्तो मणोः । अस्यकर्मरस्ततो मण्डितगारं विलोक्य प्राह-
 स्वामिन् मण्डितगारे जलकान्तमणोनास्ति, तेन पुत्रमय्य पट्टो ब्रवीते । यः काश्चिजलकान्तमणोमानाविव्यति तस्मै
 राज्याद्व्युत्ता स्वर्ग्यो दायते मया । ततो संप्रतेशोदन्तिः पट्टो वाद्यमानः पुत्रमय्य स्थाने स्थाने कान्तद्विकमाहो-
 पान्ते गतः, तदा कान्तद्विकेन पट्टेः स्पष्टः । ततो राजपक्ष्ममानीते कान्तद्विके राजपुत्रे राजा समुदे । बह्व्लोक-
 यतो राजा नदीतीरे गतः ततः कान्तद्विको जलकान्तमणोमानीय राजपक्ष्म मीमाच यावत्सावज्जलं द्विधाचकं ।

स्वजनाः कान्तविक्रमकारिण्युं श्रुताः । तजगत्वा ते जगुः । राजा त्वासाकरयति । राज्यायुं पूर्जायुतं दास्यति । कान्त-
 विकी द्वेष्टः स्वजनसाहितः । ततः कान्तविकी वयुवखण्डिण परिधाय राजगृहे समागत । अमयकर्मरेण सम्मानितः । पृष्टं च
 तत्र रत्नमिदं क चाटितम् । तेनोक्तं मम गृहे कर्मगतमस्ति । ततोऽमयकर्मरेण पूर्वशिक्षितान् स्वसेवकानाकायुं शोक्तम् ।
 अस्तु राज्यायुं कन्यायुतं दीयतां ततस्ते राजगुरुणा मन्त्रिभिरिताः कन्याभिः तं तथा ताडयन् । यथा क्षणमेकं निश्चय-
 काटोभतः । क्षणान् स्वस्थुमते कान्तविकीकर्मयोग्या । सत्यं वदं क उच्यं रत्नं यद्विं सत्यं न जलिष्यते त्वयाऽद्यना
 तदा मूर्तिकन्याभिस्तद्वान्मत एव, मरणमयात् कान्तविकीकन्यामिदं चैतौ ररेनश्रासिस्वल्पम् । “ जगौ ततोऽमयः
 सत्यं, स एवास्त्यदमीदृशं कल्पदंतां सिगणोद्गं, दृश्यते सम्भवपरम् ॥१॥ ” ततो राजोऽमयकर्मरेवचनेन कर्तव्यव्याय
 राज्यायुं मनोरमाकन्यायुतं विश्रान्तिम् । ततोऽमयकर्मरो आसूकंसहितोभूक्तां कान्तविकीकलेरपक्षां कन्यां मूपादंशो-
 दापयामास कान्तविकीय । यतो राजोक्तं निष्कलं न भवति । वयुमस्यदं कर्तव्यम् मनोरमाप्रियायुतं वाहिजवादन-
 पुरस्तरं स्वगृहे श्रवणमासासामयकर्मरः । तदा लोका जगुः । यादृशी रत्या श्रुत्या वा कर्तव्यस्य शोच्य-
 श्रिया कृष्यास्य ग्रीष्मं मयस्य शोभा भवति तथा कर्तव्यस्य मनोरमया । यतः-ततोऽमयकर्मरेण सवं कर्तव्यस्य

कान्तविकीकर्मरेण समागतः । ततोऽमयकर्मरेण समागतः । ततोऽमयकर्मरेण समागतः । ततोऽमयकर्मरेण समागतः ।

प्रतिजाता । चन्द्रसमुद्रयोरिव, पञ्चाक्षर्योरिव । एकदा स्थितिं अमयकर्मणो कृतपुण्येन स्वसम्पत्पुत्रवदिव्या-
 र्णविरवन्तु प्रोक्तम् । मन्त्रीशो नगरदेशेव, मम पत्नीवदिवन् ॥ चतुःसितयुव चारिते, परं वीक्ष्यं न
 मन्दिरम् ॥ १ ॥ पुरादिमन् तद्वद्वे चत्वारः पुत्रा जगत्क्षत्र । अमयकर्मण आचरन्तौ तव चतुर्षु वदु
 दिवन्ते । यत्तथा यत्र द्वादश वर्षाणि स्थितं तदंशं न ज्ञायते । तेन तव महेश्वरिण्यम् । कृतपुण्योऽयम्—सिद्ध एव
 तथा वदत्या स्वर्गहे नोतः पञ्चादंशं सिद्ध एव सुक्ता द्वादशवर्षाणि सप्तमसप्तविंशत्यहे स्थापिताऽहेम् । अमय-
 कर्मणोऽयम्—यु तव पुत्रा अर्धस्त्रय, ते त्वामुपलक्ष्यन्ति न वा । कृतपुण्योऽयम् । मम स्वस्ये वदन्ते गच्छन्ति
 ममाङ्कं उपलक्ष्य वदन्ति स्तार तांति जल्पन्तीऽमयम् । अमयोऽयम् तं च ताः पत्नीकपलक्षयसि न वा
 तेनोक्तमपलक्षयस्य हे ताः । अमयोऽयम्—ताः पत्नीः पुत्रयुताः अहे ते प्रकटाकारोऽयम् । अथाभयकर्मणो दिद्वारो
 महान् भासादः कारितः । एकैव दारोण प्रविश्यते द्वितीयेन निगम्यते । कृतपुण्यविरवन्तु यक्षप्रतिमां तन्मयोऽमयः
 स्थापयामास । ततः पटद्विभक्तिं वादयामासामयकर्मणः या या की स्त्रीयसवोपत्ययता पञ्च पञ्चमोऽंकारोऽवता यक्षं नन्वा
 द्वितीयादारोणं निगच्छति । तस्याः कृत्स्न्य कुर्यात् अन्वयात्, वा चैस्मरणं सविद्यात् । अत्रोत्तमवर्षिर्द्वयामागतत्वयम् ।

तत्र शक्तिर्यथा मयत्कर्मणः केतव्ययत्तः प्रसादपाशुभ्योपविष्टः । सर्वा स्त्री स्वपत्युत्ता मृतकस्थालयता
 एकद्वारेण प्रसादमस्य प्रविश्य मृतकान् लोकहित्वा यक्षं प्रणश्य द्वितीयद्वारेण निश्रुति । इतः सा वृक्षा चतुर्वि-
 ष्वस्यः प्रयत्ता यक्षं नन्तमागत । तदा केतव्ययो जगता-पुषा सा वृक्षा । यावद्वृक्षा मृतकस्थाले यक्षो मृत्वा प्रणमति
 वस्यता तावत् चत्वारः पूजा यक्षपाशुं गताः तात तातति जल्पन्तः, प्रमाद्वृत्तिरहितोचनाः । यक्षोऽप्युत्तापत्यु-
 मय्युत्तनयास्तदा ॥ १ ॥ तदा काश्चिदयस्य ममश्रीणि विन्मः, काश्चिद्वृत्ते, काश्चिद्वृत्ते कश्चिन्मस्तके । तदाऽभयान
 तद्वृत्त्युत्तम । अमी ते चत्वारः पूजाः चतस्रो वचः । तत्रस्तौ तस्याः पृष्ठे स्वसेवकान् प्रेष्य तस्या गृहे जन्मतेः ।
 तत उपलक्ष्य ताः कन्यास्तैः पूजाश्च सा लक्ष्मीस्तस्याभवन्, केतव्ययस्यामयत्कर्मणश्चिद्व्या । साऽनन्तसेना वृत्त्याऽपि
 तमर्द्धीचकार च । एवं केतव्ययस्य सप्त प्रिया वसिष्ठः । अन्यैर्द्विजैर्गण्डन्धः श्रीवोरवामो मय्यज्जीवान् प्रजावचनं वृत्तार-
 निरौ समवासापुत्र । तदा श्रीलोकमूर्धनिरमयत्कर्मणश्चिद्व्याऽपि वारयुक्तः श्रीवोरं वहिद्वं ययौ । अत्र श्रीवोरण हंशना
 दत्ता-धर्मोऽयं धनवद्विभूषि धनदः कामाद्विना कामदः, सौम्ययाद्विभूषि तत्परः किमपरं पूजाद्विना पुत्रदः । राज्याद्विभूषावि
 राज्यादः किमप्यथा नानाविकल्पैर्वृत्ता, तत्र किं यक्ष वृत्ताति किं न तद्वि त स्वर्गापवगायते ॥ १ ॥ अत्र हंशनान्ते

कर्मण्यः कृताञ्जलिः पण्डितः । भगवन् । केन कर्मणा पूर्वभवान्निवेनास्मिन् भवेन्नरान्तरा सम्पद्ये विपद्योऽभवन् मम ।
 धीरः प्राह-पूर्वभवे शीघ्रं त्वं वत्सपाञ्जलिभ्यः । परं दौर्गत्यानिर्दिष्टाः परमाद्यं गृहे गृहे निष्कथमानं दीक्ष्य सान्तरं
 प्रति जगौ-परमाद्यं मे देहि । अन्वा कन्दती जगौ-पुत्र । गृहे किमपि नास्ति, कथं परमाद्यं दीयते । अद्य नास्ति जलं
 नास्ति, नास्ति सुखा युगान्तरी । धान्यं च लवणं नास्ति, तद्यस्ति गृहे सुयते ॥ १ ॥ ततस्तां कन्दती वाञ्छं च
 कन्दनं दीक्ष्य प्रातिवक्ष्यमप्यनन्दलक्ष्मणकुर्याद्विदुः तस्यै । तथा परमाद्यं निष्काद्विभस्य । पुत्राय परमाद्यं परिवेष्य
 काव्युद्युं प्रातिवक्ष्यमकर्णहे ययौ । इती मासैषणपरणके साविद्वयं तत्र विद्विमानतम । साविद्वयं कथयतीरं चारि-
 यपत्रं दृष्ट्वा दय्यौ गोपाळः-अहो मे सफलं जन्म, दिनाड्यं कश्चिरोद्य मे । यामोड्यं सुन्दरो मेव, वैलेयं मेव
 सित्त ॥ १ ॥ यतोऽयिना समायातं, वयं साविद्वयं स्फुटम् । प्रातिवक्ष्यं साविद्यासि, कर्तायाद्विं तन्मोहेरम ॥ २ ॥
 ततस्तदा दृष्टव्यताः स्वस्थानाद्विद्यय प्रणम्य, गोपाळकोट्या-मम सान्यमागतं युष्मत्पदादानामवागतमन्त । अयं
 शुद्धिमासाहोराट्प्रातिक्रियताम । एकं भागं परमाद्यस्य दत्त्वा पुनर्देय्यौ । एतन्मात्रेण परमाद्येनास्य किं साविद्यासि ।
 ततो द्वितीयं भागं एवं द्वितीयं भागं च एतस्मै कर्मण्यः ददौ । एवं त्रिवारं एवं परमाद्यम । ततो

तत्र यत्किंचिद् यथा पुनरपि परमाद्यं परिवर्तितम् । ततः कालक्रमेणोपायको सत्या त्वमर्थः कर्तव्यकः ।
 एवं विचारं विमज्जयति स्यात् दानं दत्तं तेन विद्या तत्रान्तरात्परा सुखमर्षवत् । आकर्षणं स्वं पूर्वमवत् कर्तव्यम् । ततः
 विरागो ज्येष्ठे पुत्रे गार्हपत्ये सप्तर्ष्यां स्वं धनं उत्त्या श्रीवीरपाशुं दीक्षामादाय च स्वर्गसुखमार्गमवत् । ततः
 श्रुतः शिवं गमिष्यति । ॥ इति कर्तव्यकथनकं दानविषय ॥ १४ ॥

उपसर्गान् कर्तान् व्याप्त-सिद्धादिभिः शरीरवान् । सहेमानः शिवं याति, सुकामस्तुनिर्द्वन्द्व ॥ १ ॥

पुरा अयोव्यायां ईश्वरकृतं कान्तिधरो राजा न्यायावना राज्यं कृते स्म । तस्य सहेदं व्याभवा पत्नी वसव ।
 क्रमात्पुत्राः पुत्रः सुकोशालनामाजानि । स च क्रमात् धर्मकर्मशोकां पपाठ । अन्त्येयः श्रौषामुसैरयस्त्रिजययः । धर्मा-
 पदं शोचं तत्र नृपो ययौ । गृहभित्तिं धर्मापदं ददौ । तयाहि-“आयुर्दशकलकल्पवज्राय-वृद्धिर्वन्धुरमवाप्य
 नरस्य । धर्मकर्म न करोति जहा यः, पौनसिद्धं विप्रो विगतः सः ॥१॥ तत्रा ज्ञानं न पण्डितं, वाही ज्ञानं न वद्वि ।
 ज्ञानिदं न देवति, तत्र धर्मं समापरे ॥ २ ॥ विप्रमणः कापुत्रं, करोति वशवाचिनं न सत्यकपम् । वधाति

मयाकम्ब हि, जलान्य न मातङ्गम् ॥ ३ ॥ गात्रं संकुचितं गतिविगलितं दन्ताश्वं नादां गताः, दृष्टिर्भूयति रूप-
मेव द्रुसते वक्त्रं च जालयते ॥ वाक्यं नैव करोति वानधवजनः पत्नी न दृश्यते, हा कष्टं जारयाऽभिभूतपुत्र-
पुत्रोऽप्यवशोयते ॥ ४ ॥ संक्षरामाजलवर्चसम्, जालिषं जलान्वितं चले । ज्येष्ठा नर्द्वेगसाक्षिसे, पावजोव किमर्थं न
वृक्षसे ॥ ५ ॥ " इत्यादि वार्तापदेनां श्रुत्वा संवेगवती कीर्तिधरो राजा शिशुमपि सुकोशालं राज्यं न्यस्य स्वयं दीक्षां
जग्राह । प्रतिमाधरः कीर्तिधरो यतिर्गौरीतडाकायाः विजहरे । माया पुत्रोद्देहात् रत्नजटिता दन्तपङ्क्तिः कारिता । सुकोशालः
कमादह्वमानो यदा यदा पितरं स्मरति । तदा तदा माता कीर्तिधरस्य पत्युर्दोषान् गृह्णाति स्म । अथ कदाचित् कीर्तिधरो
यतिर्योष्यामये पण्णारेण शिष्यायै समागत्य तदा सहदेवो नं पतिं दृष्ट्वा दृष्ट्वा । यतिं मदीयोऽयं पुत्रः पितरं दृष्ट्वाति
तदा दीक्षां गृह्णीष्यत्येव । तेन पुरात् बहिरयं यतिर्निष्कस्यते । ततः सहदेवो नं पतिं सेवकपाश्यात् पराभूय सुकोशालावे-
दितमेव पुरात्रिकाकाश्यामास । कीर्तिधरं पतिं पुराद्विदित्वाकाश्यामानं दृष्ट्वा धात्र्या सुकोशालाय मोक्तम ततः सुकोशालः
कीर्तिधरयतिपक्षं गत्वा नं च नत्वा ग्राह-पुरमय्यं नं समागच्छ । कीर्तिधरोऽवग-सांयतं पुरमय्यं नागमिष्यते
मयोपसंगीसम्भवत् । ततः सुकोशालो मातङ्केन प्रियं समाभवं मत्वा राज्यं तेषुवत् रयवत्वा पितुः पार्श्वे वतं लब्धौ ।

ततः सुकोशः पित्रा सह विजहार । तीव्रं तेषां दारपि कुरुतः । सहदेवो पतिपुत्रयोर्गार्गादातेव्यानेन मृत्या व्याधौ

यनमव्युत्थयत् । कदाचिदापि पितापुत्रौ मृता विहरमाणा व्याध्याविष्टितायां मृतिं गतौ । तदा व्याधौ संभवेत्समाग-
च्छन्ती दृष्ट्वा कतिपयोर्युग्म-अन्यस्मिन् मर्ते गम्यते । ततः सुकोशः साहसमवलम्ब्य तैर्नैव मार्गेण गच्छन्

कृतानयोना व्याधौविद्युत्पुणो वयुव्यानात् सर्वकमुक्षयात् केवली जज्ञे । मूर्त्तिकं तदक्षणात्प्राप्तं ॥ व्याधौ सुकोश-
दन्तर्पाङ्क्तिं धीदृश्यादोषादोषा जातजातिस्मृतिः पुत्रं ज्ञात्वा पश्चात्तापसा स्वकम् निन्दन्ती सहस्ररस्त्रं गता । कीर्ति-

धरो मृतिरपि प्रापकेवलज्ञानो मूर्त्तिकं यथा । इति सुकोशकथा समाप्ता ॥ १५ ॥
शोऽप्यदं चतुर्विधाति जिनाद्याति स तस्मिन्नेव भवे मूर्त्तिकं याति । एवं शीर्वास्त्राश्च श्रेया गौतमस्या-

शोऽप्यदं चतुर्विधाकाशयन् शीर्वास्त्रमन कश्यपानं शब्धे । ततः स स्वर्गाव्युत्थो वज्रस्यास्यजनि । तच्चैवमव्ययनम्—
शयः पाति संयमं शिद्धं, मनोवचननिश्चयैः । स एव मुच्यते पाप-पुण्डरीकयतीशोवत् ॥ १ ॥

यः प्राप्य संयमं मत्स्यं, विरोधयति सन्ततम् । स एव जभते दृष्यं, दृशीनां कण्डरीकवत् ॥ २ ॥

तथाहि महाविदेहे क्षेत्रे एकलवतीव्रजये पृच्छसीकणी पुरी स्वर्गखण्डमवासीव । तत्र महापद्मा राजा राज्यं
 न्यायादना चकार । तस्य पद्मावती प्रिया सच्छीलशीलिन्यभूत् । पृच्छसीककच्छरीकी सुतावभूत् । तयोः । एकदा
 साधवो मलिनवनीपवनं समाजसुः, तत्र बलिद्वं गच्छन् महापद्मराजा ययौ । यमोपदेशो दद्वं गृह्णसिः । "असरोऽहेमन्
 भवं नास्ति, सुखं व्याधयश्च विद्यते । जानतोऽपि जना एव, न कुर्वन्ति वेषं मनसो ॥ १ ॥ संसरोसि असरो नश्ये सुहं
 वाहिवेयोपउरे । जाणतो इहे जीवो, न कृणुइ जिणदंसिं यमं ॥ २ ॥ " इत्यादि यमोपदेशमाकण्य महापद्माः
 पृच्छसीकस्य राज्यं वितीर्युं संयमश्रियं जग्राहे । पृच्छसीकः कच्छरीक्युतो राज्यं चकार । अन्यथुः पृच्छसीकः कच्छ-
 रीकं प्राति जगौ-सो वरस मम चिरं भवतिराजता जाताऽस्ति । तेन त्वं राज्यं गृह्णाण । अहं तु चारिं संसार-
 दुःखोपवणे ललितं गृह्णीष्यामि । कच्छरीकोऽप्यथाव ज्येषसहोपर । तमेव किं जल्पसि मामपारसंसाराऽग्नीषो
 पातयिषिम् । य आत्मनोऽग्नीषो भवति तस्य तु सुखदं भवति तद्वीयते सद्भिः । राज्यं तु नरकासात-सन्ततिप्राति-
 दायकम् । निगद्यते जिनावाशै-वाञ्छित्तिमहिनाम् ॥ १ ॥ ततः पृच्छसीकोऽपि जगौ-मम विषया न रोचन्ते ।
 यतः- " वत्स मत्सन्निधौ श्रेयाः विषया विषयैतुयः । तान्नाददयाणि संसारं, पातयन्ति जनाश्चिरम् ॥ १ ॥ " कच्छरी-

काव्य-वेदा यो नन्दो भवति स तु राज्यस्य धर्मा भवत्येव । तेन त्वया न किमपि प्रयुज्या दातव्यः । ततः

कण्टरीकः पुण्डरीकं पशुवसत्य दीक्षां लब्धौ । पुण्डरीकः प्रजां पालयन् मनो विना क्षियं भ्रष्टैः सम । कण्ड-

रिकस्ये नानाविधाभिरुद्दिष्टपःपरः संयमं पालयामस । इतोऽन्यैः कण्टरीकः संयमश्चासक्तः सन् कस्यचिद्वारन्दस्य

राज्यसम्पदं वीक्ष्य दृष्ट्वा भया भया हारितं राज्यं यदधुमंवाविषं कष्टं करिष्यमाणमस्ति तत्त्वगाविंसिखमयिना इत्यने

केनापि न, राज्यं तु प्रत्यक्षसिखमस्ति, तेन मुधाऽहं कथयिष्यां करिष्ये । यतः-“तीव्रं तपो मनोमय्य-पञ्चान्द-

याद्वियन्तम । इहेनां जायतेत्यन्त-वेदनहेतवे खलु ॥ १ ॥ एवं द्यायन् सदा चित्ते, कण्टरीकोऽयमाशयः ।

एकैन्द्याद्विजावनां, विराधनां तनोति सः ॥ २ ॥ एवं विचिन्त्य स्वपितृव्यं अविपश्चिर्षिः कण्टरीकश्चात्

स्वपुत्रं प्रति । पुण्डरीकणोप्युत्पन्नस्योद्यानं समन्त्य स्वर्मपकरणां वृक्षदोराख्यायां वदन्त्या आहूते स्थानं कण्टरीक

उपविष्टः । ततः कस्यचिद्वारन्दस्योत्पन्नस्य सुखात्स्वगमनं कण्टरीकोऽपि यथासामस पुण्डरीकाय । ततो राजा हृष्टः

स्वस्वतपशुं समन्त्य वचन्दं तत्कामौ । वृक्षदोराख्यायां मुपकरणां वदन्त्या कौ दृष्ट्वा । अहो ! एवंविधवैरा-

यवास्तिवित्तस्य एवंविधा सन्निवृत्तिराधनात्तथा चेष्टा भवति, तदा मोहस्य विद्वंसिं सर्वम । यतः-“क्षणं सक्तः

स्वस्वतपशुं समन्त्य वचन्दं तत्कामौ । वृक्षदोराख्यायां मुपकरणां वदन्त्या कौ दृष्ट्वा । अहो ! एवंविधवैरा-

यवास्तिवित्तस्य एवंविधा सन्निवृत्तिराधनात्तथा चेष्टा भवति, तदा मोहस्य विद्वंसिं सर्वम । यतः-“क्षणं सक्तः

किं द्वात्रिंशद्विंशं नाड्यं दशैविका प्रसुं प्रणम्य स्वर्गमुद्यो । ततः श्रुतौतमः प्रसुं प्रणम्य पण्ड्य, अगवत् । कोऽयं
 ऐदोन्त्यां पीठस्थः देवः सव्यासव्यसिजदयात् देवानप्सरसश्च विकल्प्यैष द्विषं नृत्यं मन्त्रैवसंभाव्यं दिव्यद्विव-
 यतीनामदमद्य दिव्यं नाड्यात्रिंशं दशैविक्यं, मामवुजानीद्वीति विजोषः स्वामी नैवादिदेवो न च प्रत्यादिदेवो । तत
 तथाहि-आमलकण्यां पुर्यां श्रीवीरं समवसेतं नत्वा देवः संयुक्तो व्यजिज्ञोपत्, अगवत् । श्रुतौतमोदं-
 आभिमानं त्यजत जाति-कृतश्रीत्याससंभवम् । केशिगन्धर्वनृत्ति-सातभागे जायतेऽङ्गवान् ॥१॥

यथाहेत्याशरतीव-तपसा जन्मकोटिभिः ॥१॥ ” ॥ इति श्रीमद्भिस्मभावनायां पुण्डरीककण्ठरीककथा समाप्ता ॥१६॥
 व्यानपरः पुण्डरीको मूर्त्वा सर्ववृत्तिसिद्धिप्रदानमाससात् । यतः—‘प्राणद्वित्त क्षणाद्विन, सात्प्रमाज्जन्त्य कसुं तत् ।
 व्यते, तदां गुरुपद्विदमर्माण अुक्तः संयमः पालयिष्यते । ततः सर्वान् सदैमान् वादरांश्च जीवान् स्वयं क्षामयन् अिस-
 देवं पुण्डरीकः, अदमममयवान् श्रीगुरोवाऽपि न वादन्ताः प्राप्ताऽपि संयमो मूर्त्वा भावयति, यादं गुरुणां पाशुं गामि-
 रुक्षयां प्रायैकान्ते च अित्वा करेभ्यश्चिद्वाम देवांसंस्तरं सिवाप । राज्ञो अीतेन वाधितोऽकस्मत्समर्पयतीजवदंनो दंष्ट्या-

शुभः कुलीरपुत्रं धर्मं केन कर्तुं शक्यते इति प्रश्नः सम्यक् । अथ श्रीविरः स्वामी प्राह एव इति

नरकपुत्रपुत्रोऽपि युक्तप्रतिबोधोऽपि स्वर्गपदवीं प्राप । तथाहि-श्रुतान्तापुत्रां प्रदेहीति नाम्नाऽभवत्तपः तस्य प्रिया मयू-

कान्ता मयूकान्ताही नन्दनीजानि । तस्यालक्ष्यवचाश्चिजनसमन्ती कर्तुं कदाचन श्रवत्यां जितशत्रुं पातिकां यया

तत्रागतं शीघ्रानुपगतपदं तत्रावसरवारिणं चतुर्भोजनशालिनं केशिनं समायातं श्रुत्या युक्तं वन्दितुं यया । युरेणा

धर्मापदेशो दत्त इति । " धर्माज्जन्म कुले शरीरपटला मौमन्यमयुर्वृद्धं धर्मोव भवन्ति निमूलधिया विद्याधु-

सपुत्रयः । कर्तारराद्य महिषयश्च सततं धर्मः परिजयते, धर्मः सत्यगुणस्तिता भवति वः स्वर्गापवर्गपदः ॥१॥ "

इत्यादि धर्मापदेशो श्रुत्या चित्तो मन्त्री प्राह-तथाहि-श्रुतान्तापुत्रां गन्विमाचार्यः, केशी चित्रेण मन्त्रिणा । स्वस्वा-

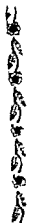
मिनः प्रबोधय, विजोसा अक्षिपुत्रकम् ॥ १ ॥ आचार्यः प्राह-इहलोकैककथाः कौरः, परलोकपराङ्मुखः । साहसैकर-

सद्यः, स कथं बोधमहेति ॥ २ ॥ ततश्चित्र आचष्ट, सन्त्यन्ते धानिना ये तपोभूतां सदा सत्करसन्मानदान-

प्रणयन्त्याः, तेषां किमद्येषु, तेन तेन पादावधारणेन सत्त्वामिनं संभारसमुद्रमज्जन्तं धर्मापदेशोवदयोक्त ।

वहीमानेन योनेनत्युक्त्वा मन्त्रिवचोऽसिमेन मूनिः । ततः श्रीविरः केशीं विदरेत् अत्रिं श्रुतान्तापुत्राः पुयां बहिरेषाने

समागतः । यत्र वह्निकेयान् समागतं श्वेतान् चित्राश्चै चित्रितवानिति । अयं चैश्वरकं गन्तुं, प्रसिद्धं च मन्त्रिणां ।
 ततः स्वामिप्रसादान्-महं स्वामन्त्रणः कथम ॥ ६ ॥ ततः केनाप्युपायान्, यत्र येन नयाम्यहम् । प्रतिकर्त्ता क्व
 वैवा, यत्रैकैकमुणं पुनः ॥ २ ॥ ततो वह्निकेयान्कालेन मन्त्रां संपन्नं वह्निकेयान् यत्र यत्रो धर्मोपदेष्टो
 दंशनाः सन्ति, तत्रासद्यपदेष्टो नीतवान् । वाहनं खलुयन्वा राजा इमच्छयायामुपाविशोव शमलिहं, शरभोर-
 निधोषं योदं श्वेतान् राजाजगम्, सो निव । कस्य एष योदः श्वेत । न योयते सम्यक् कस्यायं योदं इति मन्त्रि-
 णोक्तं, मन्त्रिणां प्रीतिं संपन्नं यत्रैकैकैः यत्र । उपविशोष राजा । तदा गुरव एव प्रोचिः ।
 तिरः श्वेतं इवाचिहं, नमोऽपि प्रमादितः । उपव स्वारथं सो भव्याः, तिस्रवः किं भवावत् ॥ ६ ॥
 पापान्मानः कथं निदां, कुर्वन्ति निशि निभुयाः । दीर्घाभूता हि सा देवा, नरकाह्वानहेतव ॥ २ ॥
 आत्मकर्मोत्पल्लोकादि, परोक्षत्वात्, चैवतम् । तदिपतामहोपजाया, अपि स्थिते न संमतः ॥ ३ ॥ वाचः परप्रयो-
 धाय, प्रोच्यन्तेऽतीन्द्रयश्च सः । तदकर्मणि नो युक्तं, प्रत्यक्षैकप्रमाणताम् ॥ ४ ॥ धर्मिणां च विनात्मनसिच्छा-
 दिप्रणसंशयम् । धर्मोत्पादितं चैतन्मन्यथा नोपपद्यते ॥ ५ ॥ इत्यादि धर्मसंकेतानि जीवरेषामपकादि श्वेतान्

नाति कमतवती प्रद्वी राजा जगो-नाति जीवो देयत्वात् । एतयोक्तं-यो वाक्ते अहं सुखी अहं दुःखीति
 प्रत्यया धर्मिणा विना न जायते, तेन धर्मा समस्त्येव, यो धर्मा स जीव एव । ततः-स्योऽव्यक्तसंपादि, स्यै-
 कतरकरः प्रभो । शिष्यान्तःक्रीम तद्वत्, दृढं नीरलिधतं स्वयम् ॥ १ ॥ कालेन स मुनी इष्टः, कस्याकिलकले-
 वरः । तज्जीवनिर्गमोऽन्यथा-मगमा वाऽभ्यवक्तव्यम् ॥ २ ॥ चूर्णेषु च विद्योति, चौरै जीवो विज्ञोक्तः ।
 प्रलपति कस्यच, प्रत्ययजोति नो पुनः ॥ ३ ॥ चौरै करिमेव मया सद्यः, श्रासं फेदा विपादिते । प्राक्पश्चाच्च
 विलोभतः, सदसज्जीवमर्मव ॥ ४ ॥ यत्करोष्य नीरन्ध्रं, कृत्स्नकान्तवृक्षा वरः । अहं वादयते शब्दः स वाहिः
 मृतं कथम् ॥ ५ ॥ अभयस्याभयानिन्, तस्मिन्मन्त्रासुचापिणि । न मूर्खैर्वा विना तस्मात्, इत्येककथामको
 वानिः ॥ ६ ॥ सौम्यान्मूर्खोऽपि तच्छब्दः कस्मात्प्रव्यादिनिःसरत् । अमूर्खस्यास्य जीवस्य, सन्देहं न भिन्नसि
 क्रिम ॥ ७ ॥ विद्वत्पारलिकादस्य, चूर्णं वादितुं वीक्षितः । स चास्त्येव यथा तत्र, जीवोऽप्येवं विचिन्त्यताम
 ॥ ८ ॥ दूरी च दूरिता पूर्णं, नापूर्वोऽपि च भिद्यते । वृक्षा तथैव जीवोऽपि, नृप । किं न विद्वद्यते ॥ ९ ॥
 इयं विद्वत्सुखिणा, मूर्खानां विविधान्यापि । अमूर्खस्य स्वभावो, तद्वत्कथं किमप्यननः ॥ १० ॥ अक्तं

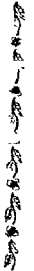
सैषं विद्वान्-मात्मानं कर्तुमर्हसि ॥ निश्चयेति महाराज, ऊह धर्ममर्हसि ॥ ११ ॥ धर्मान्जन्म • १ ।
 कर्मानामपि क्षमाप, त्यज नास्तिकतां क्षणात् । किं दंष्ट्रितया श्रेयः, शिवं संशयं संमुखीष ॥ १२ ॥
 कर्षिणं सहस्रं मर्यादा, तद्वत्संशयः कर्षिणं कर्षिणं नराः । नागममर्यादाः कोचिव, फलभूतसिद्धिर्कैतव्याः ॥ १३ ॥
 इत्यादि धर्मापदेशमाकथ्य प्रदेदी राजा सन्ध्यासमयेति द्वादशो व्रतानि जग्राह । राजा दृष्टवती धर्मं पालयन्
 प्रदेसिष्विति विराट्परायणसिद्धोऽभवत् । अन्त्यां सूर्यकान्ता प्रपन्नस्य गिणी पौषपपणे विषं प्रदेदीराज्ञे ददौ ।
 स राजा केताराधनकः प्रान्ते स्मृतपञ्चनमस्करा मुत्वा स्वर्गं प्रथमं सैष्यसिद्धिमाने सुतोऽभवत् । स एवायं देवः
 सूर्यमश्वतिःपव्यापमहिषतिरभूत् । अथ चारुमन्त्रस्त्रिंशत्तमां यतीश्वराश्च वन्दित्वा गता सावर्ज्वा चकार । स देवस्त-
 त्कथ्यते । विदेहेषु मन्थुमन्वं प्राप्य सर्वकर्मसुक्तां सौक्तं गामिष्यति । इतः श्रीगीतमः प्रथमं प्रणम्यान्यत्र विजहोत् ।
 इतः कर्त्तुमश्लिष्टवान् श्रीगीतमो यावत् समवासापूर्वत्, तावदन्त्यप्रदंशे केशी गणमैव समवासापूर्वत् । केशी गण-
 म्भवं गीतमं प्रति प्राह-सो गीतम । भवानीदृशो वेणादित्देवसे कथं ? । गीतमस्तथा च विद्विष्यति तपतीधुःसारा-
 स्वरुपं जगौ । केश्यपि श्रीपाशुनावाचारादित्स्वरुपं जगौ । अत्रोचराय्ययनसम्बन्धो विवाहो ज्ञातव्यः । आत्मनभूद-

वल्लभसिद्धे च । यथा राज्ञोऽपि गच्छति आवां तु गृहे ततो गमिष्यावः । ततः समागतं वदन्तं राजा लब्ध-
 लक्षतया विलम्बः राज्ञी तु विह्वलता न लभ्या गजसु राज्ञीयुता दूरतो गतः, अदृशीयते गजे राजा वदन्तीत्यु सशोकः
 प्रियावियोगात् दुःखितोऽभवत् । राज्ञी तेन गजेन दृढकर्मणोव निमूर्तिपरण्यं नीता । यतः—“स्फुरन्त्युपयाः शान्त्यु-
 मविकले विधातरि । प्रतिर्कले पुनर्याति, तेष्युपया अपायताम् ॥ १ ॥ तेषान्धः स गजः सरसीं वीक्ष्य पयः पाति
 स्थितः, पयः पिबति गजे शून्ये राज्ञी उत्तरत् । ततः सा राज्ञी भयभ्रान्ता तद्वनं मुक्तयाऽप्यव गता । अर्धेऽप्युपि
 मदीर्कं, शृणोन्त्युपि शृणोम । वनं च वीक्ष्य सा राज्ञी, विन्तवामस सुतासि ॥ १ ॥ यतः—“विह्वल-
 मूर्खो मदीः शोकः, शपकः पाकशोसनः । राजा रञ्ज्य नात्यति, शोसनं कोऽपि दृष्ट्व्यः ॥ २ ॥ वीक्ष्यते
 यदंशुकव, सदन्यजाऽप्यथा क्षणात् । अहो वीक्षेव लोलेव, दृष्टिवाविधा विधिः ॥ ३ ॥ निर्माणकर्मणा
 स्थान-पट्टीपुटकरो विधिः । दण्डेन अयत्येषः, जगत्सकं कुलाजयत् ॥ ४ ॥ क तल्पुं क स मे
 प्रयान् कृतं वनं मम समागतं, चिन्तितं च किमुपलभ्यमानेन । विधेरयतः कोऽपि न कुट्टति, मयैव स्वयामि-
 यमापत् स्वस्मिन् विहिते कस्य वीधो वीयते । ततो धैर्यजसमं दृढं कृत्या पद्यावती चतुःशोऽणामावनाद्युत्सारपूर्व-

धृतिनामनुमानं कृत्वा सागरमनदानं जगत् । एवंविधं श्वापदसंकटे पञ्चपरमैष्टिनमरेकारं पुनः पुनः स्मरन्ती वत्सनि
 पद्यावती तापसाश्रमं ययौ । तां स्थियमागतां वीक्ष्य तापसाऽज्या-का त्वं कस्य सुता कस्य च प्रियाऽसि, कुत-
 रतयावस्थेदती विद्यते । तयास्मिन्नाश्रमे तिष्ठन्त्याः समाधिर्भविष्यति । ततस्तया सर्वं त्वं वृत्तान्तं तस्याद्ये प्रोक्तम् ।
 तान् तापसेन चूटकराजसुता वारिमरुतकल्याणैः सैवं ज्ञापिता । त्वमथ तिष्ठ । ततस्तेन सा स्त्रीप्राहृतैः कलैः शोण-
 याश्रमकथृत । ततस्तया प्रोक्तस्येप मार्गः कुत्र गमिष्यति ? तेनाकं दन्तपुरस्थावाऽरित । तत्र दन्तवकाऽरित भूपतिः । तत्र
 मये निभूया त्वं यथा गच्छेः । ततः सा पद्यावती तापसे प्रणम्य दन्तपुरे गत्वा सांत्वानां पांशुं ययौ । वीक्षन्त्या
 सा सांत्वानां वदंश उपविष्टा, तावत् साव्याक्तं, शालिके । कुतस्तन्मागाः ? निवेदिते तया स्त्रोदन्ते प्रवर्तिनी प्रत्यु-
 दात् । दुःखैकस्मिन् संसारे, सुखाऽऽमासाऽत्र स कश्चित् । स्वप्ने गच्छामिव आन्ति-रियं विजयतेतराम् ॥ १ ॥ दुर्घटं
 षट्यक्षेपः, सिद्धं विषयम् हेतव । षट्कोट्यवतनव्याम्, नैव निर्विद्यते विधिः ॥ २ ॥ जिनं जिनमतं किञ्च मुक्त्वा
 जिनमतं श्रितान् । अवरकर इवाप्यन्य-शेषसंसारवितरः ॥ ३ ॥ इत्यादि धर्मापदशोभाकथं प्रकृतसंवेगा तदैव
 जगतमग्रहीत् पद्यावती । प्रतिलिखामयाऽप्योक्तं तथा गर्भं निजे प्रवर्तिनी जगौ-महेश्वरिणी । तया पूर्वं किं गर्भसंस्कारं

नास्मादि ० उद्दिष्टो भाव्यति । पद्यावत्योक्तं भगवति । यद्यहं गन्धकयुक्तं तदा त्वं संयमं वादास्यः । तेन
 भयं मया नीको गमः । ततो महत्तया सा सार्था प्रच्छिन्नं स्थापिता । अन्यथाः पद्यावती प्रथमसत । तदा प्रवर्तित्याक्तं
 यद्यं यत्तो रस्यते तदा महानुद्दिष्टो भवति यद्दि कस्यापि हेतुनाप्युते तदा बहुसंसारवर्द्धकं पापं भवति,
 ततोऽयं यन्तः दानैः पुत्राद् वाहेमुच्यते । ततः पद्यावती नीरगाचिचा संसारमसारं मया नामाङ्कितमदरन्त्युतं
 वात्कं इमशानं भुञ्च । तं वात्कं तथारिपतं इष्ट्वा जनङ्गमां ज्ञान्ता र्हो निजगद्देमनयत । अनपत्यायाः
 स्वपत्याः स वात्ककोर्षितो जनङ्गमेन । सा जनङ्गमा तं वात्कं पात्यति स्म । एतत् सर्वं पद्यावत्या र्होसि स्थितया
 ज्ञातं संवर्षी सा सार्था स्वभयं प्राप्ता । स वात्को जनङ्गमप्यहे वर्षे । रममाणः स वात्किपुं राजते राजतेजसा ।
 पतितोऽपि गण आणां यो माणिसिरेव सः ॥१॥ राजोपमानः स वात्कः कीदृशे स्म करकंठ्या वात्कव करेण कंठ्याति
 स्वं दारीरहितं स वात्कः । ततोऽभवत्तस्य करकण्ठेति नाम । सोऽपि पद्मेवपुद्गेयायः सार्धभुमाकातिः । विजिराहंशोव
 पतिस्म इमशानदंशं विपे विधिम् । अन्यथास्तत्रागतौ मुनीं वंशजान्तां वीर्यं मिथः प्राचरिः, योऽस्य वंशस्य
 मन्त्राश्चिरेऽतीत्यन्ता वंशस्य चिरेऽस्मात् पर्व आदत्ते, सोऽप्ययं राजवं जयते । तदा सावित्रचरतादशं मात-

श्रुत्वात्तं कर्मात् हिजमना च श्रुतम् । हिजाहोयावद्दहः साधुशोकं करोति तावत् करकण्डूरागत्यायम-रे हिज ।
 तं कथं मम यदा मयाहितं यद्विद्यासि ? । कस्मिं कर्वाणी तौ राजकुले गतौ । ता-यां स्वं स्वं स्वरूपं श्रोक्तम् । कर-
 तिकुण्डलसिद्धिर्क-भा चाण्डालपुत्र । यदा तव राज्यं भवति, तदा त्वयाऽस्मै हिजाय आम एका दानव्यः । वंशोत्पण्डितस्य
 चाण्डालपुत्रस्य भवति । ततः स जालिस्त्रमावत्याव चाण्डालपुत्रं हन्तुं हिजाहोयिन्नयति । हिजाहोयस्वरूपं चावगत्य
 चाण्डालो जिजाविपुः सप्तदश्याजामव काचनपुत्रम् । तत्रापुत्रं तेषु सतेऽप्यारथैराधिवीसितदिव्यैः पुसाद् वहिरस्येभ्य
 प्रदक्षिणोक्तस्य करकण्डू राज्याभिषिपत्वे । तदा जयजयतिशोभयुक्तैः पौराशुक्रैः । तदानां तैद्युमपुत्रत स्वयं, प्रधान-
 रुपनीते च परिषयाप्यदाससी प्रागं शिक्षित इव पुरेणममकारोह स बालकः । सोऽन्तर्नगरं यावत् प्रविशति नागरैः
 प्रातिमगारैः सह, तत्रान्तरेच्छोय्यासि हिजारं भानर । ततस्तेहिजैः कृष्टः कृष्टो वृण्डं यदाऽऽदृशौ । तावदेवताधि-
 श्रितत्वात्तद्विद्विद्यते । तदा हिजा श्रीता जगुः । आराजस्त्वं । वणाश्रमणा-माचारां देव । राजसे । तं महेन्द्रो महे-
 श्वरत्वं, तं विष्णुस्त्वं प्रजापतिः । साक्षात्सजस्त्वाद्ये शानं, पवित्रमतिजन्मते ॥१॥ कर्मणा कृत्यते वर्णः कर्मणा स निकृष्यते ।
 वर्णानां आक्षणादीनां, जालिस्त्रमाव करणम् ॥२॥ यः कर्मपुकेतौ लीनः, परब्रह्ममयः-पुमात् । स जाल्या कर्तुं कर्त्तव्यं किं परा

वर्षते कश्चि ॥३॥ नरकपुत्रं च त्रिवृत्, मरुतपुत्रं च त्रिवृत्, स कश्चिर्द्वैतं हि सः ॥४॥
अनन्तं च त्रिवृत्, विकालशान्तिना जगः । जीवस्य हिंसया पप, जीवस्याहिंसया ज्ञानम ॥५॥ अन्ये तमसि मयाना-
मस्माकं च महिषः । तेजसैव तया ज्ञानं, ज्ञानमन्मूर्च्छितं हि तव ॥६॥ नराजकेषु सार्वभू, इव्यं दृष्टं हि पावकः ।
न च धर्माः प्रवृत्तं, न च वृत्ति माधवः ॥७॥ कृता धनं कृता धराः, शरीरं च कृता नृणाम् । सर्वदेवमयवता, यद्वि-
राजा न पालयेत् ॥ ८ ॥ सर्ववृत्तकने सूर्यः, पापानां निग्रहे यमः । कुशेशे भरुण राजा, प्रायश्चित्तेषु पावकः ॥९॥
तदेतत्तद्विज्ञान-जानितं चो विद्योष्य । तौषी राजा प्रजानां हि, कल्पपक्षालनक्षमम् ॥ १० ॥ इत्यादिना ब्राह्म-
णैर्विज्ञेया अपरतीवमन्तरा उवाच । येषामहं संमतोऽस्मि ते सर्वे मान्याः अन्ये तु द्विजा वय्याः । तैर्द्विजैः सर्वैरेकं,
देवमस्माकमनुभवतीति । ततोऽजगं भूपः-एतद्विं तद्विं सतद्द्वान् संस्करिद्विषमसुरिण (कुण्डलं) । ततो भूता द्विजा भूप-
प्राणि जगिः-यदं ह वैवसवस्य, संस्कारैरेव विपता । नहि ब्राह्मणजत्याऽपि, ब्रान्या ब्राह्मण्यमद्वैति ॥ १ ॥ अद्विज-
स्याप्यवृत्तस्य, जातस्यातः परं द्विजैः । तत्रैवनामूर्त्तकृत्वात्, बटकरणमित्यते ॥२॥ यदेवस्य रोचते तस्ये कियते एव,
व्यवष्टितस्य बलुषाम् विद्यते लोकपु । ततो विमृश्य राजोवाच द्विजान् पति । ततः ते जनद्वयमा द्विजा सर्वेषु अस्माकं

विष्णु-
॥३॥

वाटपानवासेनः । इत्युक्ते नृपणाकारात् पुण्यविरपत्त । जय जय भूषति विव्यवगजनि अथ तैर्वाङ्मौ राजादे-
 शीत् तेषां जनार्दनसंस्कारो विहितः । ततस्ते द्वाष्टपुत्रं लभन्तौ चैवैवमानवर्षाजितः । उक्तञ्च—“दीर्घवहिनवृत्तौ, राजो
 षु करकण्डेन । वाटपानकवस्तव्याश्चावृत्ता द्वाष्टपुत्राः कृताः ॥१॥” ततो महामहेत्सवर्षं पुरे प्राविश्य मन्त्र्यादिसिद्धि-
 तरत्वाभिरुक्तः सपत्नीपुं राज्यं कुरीति करकण्डः । इतः स वार्धो द्विजः करकण्डे प्रासरायुं श्रुत्वा तत्र चाभ्युत्थ आमसुकं
 याचते स्म । ततो राज्ञोक्तं इत्यथेन द्विजं प्रति । गच्छ द्विज वामयां तत्र मन्त्रिदेशो आमं पुंस्यं दास्यति । ततो
 द्विजस्तत्र गत्वा चाम्यो आमं याचते स्म । करकण्डेनिदेशो दीर्घवहिनो दंव्यौ । अहो मूर्खः स करकण्डेराज, य
 एवं मां वदति । ततो राजा तं प्रति प्राह—कपोतपोषातिस्त्वृत्तः कथमनात्मवान् । यो मया सैनिकः कथं नः
 पक्षीन्देण विवेच्यते ॥ १ ॥ तं पृ इतरेव वाचकत्यादंव्यो रोत्तस्य प्राणप्रहेणादहे वैभ्यं आमं दास्यामि । ततस्तेन
 द्विजेन सङ्घोक्तं करकण्डेपुत्रं गत्वा प्रोक्तम् । ततस्तत्कालमेव सद्यः करकण्डेश्मयां प्रत्यवत्त । ततस्ते करक-
 ण्डेसपानं श्रुत्वा दीर्घवहिनो यं सञ्जाकेत्य युदायाचत्त । सङ्ग्राममभिवृद्धय सञ्जाकेता । ततो मिथः द्वयो-
 र्भूयोमहेत्सं संग्रामं जीवसहेत् च मर्या पद्यावती सत्या पुत्रपत्युद्धे जायमानं जाता तदारोण्य करकण्डेपा-

श्रुत्येत्यावन्-अहं तव माता अयं तव पिता दक्षिणादेनो राजा । मुदरान्नाक्षरसंवाचतः पितरं दक्षिणादेनं मातर-
 मातृकां पद्यावतीं करकण्डूभूषे । देवश्च करकण्डूरत्नम । ततः आर्षिक्या प्रशोभायुर्वै संपुं पुरमव्यु गतं दक्षि-
 पाशुवत्समागतं राज्ञे ज्ञापितं साव्या, ततो राजा तदगन्त्य प्रमोदात्तां पद्यावतीं यतिनीं प्रणाम, पठं च (राज्ञो) त्रया-
 क्यं संयमा गृहीतः ? स गम्भुः कथमभवत् ? तयोक्तं येन तव यथा वेदितोऽस्ति स एव ते पुत्रः । ततो राजा
 प्रातः पादचारणं तत्र पुरात् बहिरायायावसावत् पुरोऽपि पादचारी समुत्तमस्य पितुः पादौ प्रणाम ।
 ततः पुरमव्यु महामहोत्सवपूर्वुं तं पुत्रं प्रवेश्य प्राप्तवैरम्या राजा राज्यं दत्त्वा च दीक्षां दक्षिणादेनो ज्ञत्वा ।
 करकण्डूदेव्यां राज्यमाभिगमत् । करकण्डूः कलिर्देव्यो न्यायात् प्रजाः प्रशोभास । तस्य राज्ञः क्रमाद् बहूनि
 गीकृतान्यासत् । तन्मव्यु एकां वतीं शोभादेव्यं, येन बहवः शोभा मयाः । स चासीदोऽमुदराज्ञः सुशोभ । तन्मवान्य-
 दां भूतं श्रुत्वा यावत्तत्र तं द्रष्टुं याति सुप्रसावन्मत एव स दृष्टो राज्ञो ! तं तथामव्यु शोभं वीक्ष्य राजा श्लोकमुचं जगाम
 पतः-यस्य दक्षा महोष्णी, दूरादाकण्यु गीजतम । गीष्णोऽरेव्यमज्यन्त, पठ्यते हि स वरसकैः ॥ १ ॥ चेतनाचैतनं
 लोकं, सदा सदाऽलिषत्सरः । अहो महोदरः कालो, स एव्याति दृष्टो लिह्ये ॥ २ ॥ उपशुभैर्वैक्याऽपि, रक्ष्यते वरस्य-

कस्यापि क्रीपे द्विविः स्यात्, बुर्यात् भवस्तिप । गजस्यः पुरित्यत्प (राशे) यथा दृष्टवित्त्वयः ॥ १ ॥

दृष्टं विदुः सुदंसा, सात् महासात् सात्सिभदो अ ॥
भदो दंसभदो, पस्य भदो अ. जसभदो ॥ ३ ॥

॥ इति करकण्डिका समाप्ता ॥ १८ ॥

गण्डिका वाप्य वपं जरात्स । कर्कित्त्वकट्टि प्रसमाद्य बोधात्, कालिकाजाल्प चोत्रवधुस ॥ १ ॥

दृष्ट्याद्वि व्यापनं यावद्दृष्टयवाप्सिहा जातिरस्यत्वा पूर्वमव संसरा यः करकण्डेरसौ तावद्देवता रजादरेणाद्विदुःसर्व-
चरुं । देवतादचलिद्वीप, तेष्वस्यत्त्वभवः । अत्र प्रत्येकवदत्तं, करकण्डेरुनाभरः । अत्र सृजानं सुविमक्तस्यङ्गं,

कथं भवत ॥ ५ ॥ अद्वैतवद्देष्टुवांसा, वधुवस्त्वाद्याद्विदुः । अतित्या एव ददयन्ते, तिर्यं त्रैलोक्या इव ॥ ६ ॥

कालः खलति क्रीपिका ॥ ४ ॥ अस्मत्त्वाऽऽप्ताति या अति, अस्या वाऽस्मिन्मिथ्यात् । असावादिस्मवात्त्वाऽसावा भावः

भूकथाः । न सर्वभूतिकस्यास्य, प्रतीकारसि विद्यते ॥ ३ ॥ ददयते यद्यद्देहि, तच्चद्वैव न ददयते । त्रिलोक्यामष्टिकागालिः,

अर्यापनयः । श्लोकेन भूषणं सुवर्णाया इष्टिदृष्ट्याः स्वस्त्याः सेवनकः पदद्वैती प्रसादीकतः । कृणोको
 कः । श्लोकं सेवकप्राश्चित्ये स्म । अन्यैः कृणोको यावत्स्वैरुपविष्टः, तावत् पुत्रेण स्थाले मूर्ध्नि तदा
 कृणोकेन वक्त्रं सोदायत्या पुत्रो दीकतः । विष्टिणाऽयम्-यदा त्वं जातस्तदा इष्टवशांपलमहिर्करटिकायां स्थापित-
 स्त्वापि यथा पश्चात्प्राश्चित्यं तदा त्वंकाङ्क्षी मर्जायां खण्डिता । तवातीव वेदना जाता । यद्योऽप्यववेदना या त्वदङ्क्षी
 तां स्थापिता मुखान्तः क्षिपति स्म, तदा तव वेदना याति स्म । एवं सदां माहेवशात् त्वदङ्क्षी क्वाथितां मुखे
 विष्टेप । त्वं त्वना पितरभ्यं कशावाहीस्तद्व्याप्तं ततोऽन्युत्थाय त्वरितं कर्तारं गृह्णत्या काष्ठपञ्जरं महेत्तवा-
 पितरं कर्षयिष्यामीति व्यायनं यावद्विःससारं तावत् पुत्रं तंयाविषं समगच्छन्तं दृष्ट्वा श्लोको दंष्ट्या, मां मार-
 यिष्यात्पुः । ततः ताल्लिपुटविपमशोणान्मुखां प्रथमपश्चिष्यां गतः । ततः कृणोकोपन्या पद्यावत्या स्वयंवेद्योदयनस्य कर्त्तुं
 सेवनको इती याचते इष्टिदृष्टिप्राश्चित्यं । ततस्तौ विष्टौ प्रणम्य विद्यालयां मालामहेस्य चैतकस्य शरणं गतौ । कृणो-
 कन्पञ्च स्यात्सिंहासने तां पुत्रीं करोष । चैतककृणोकायोः समरसरसं जायमानं मनुष्याणां सहेसाणि परलोकं गच्छन्ति
 स्म । इष्टिदृष्टिं सेवनकमाह्वयौ कृणोकसेनाया उपरकन्दं कुरुतः स्म । इष्टिदृष्ट्यासौ बहून् मदान इत्या यातः स्म ।

दानपूर्व नामप्रकारदान याचकेत्या दंनानोद्देहासश्रेष्ठी पुत्रस्य सुदंन इति नामादात् । वरुमानः क्रमात् पुत्रः सुदंनानां
श्रेष्ठतपमनुशोभाऽयं यतः—रूपयौवनसम्पदा, विद्यालोकसम्पदाः । विद्याद्विना न शोभन्ते, निरुन्ध्या इव किञ्चिकाः
॥ १ ॥ पण्डितेषु गृणाः सर्वे, सर्वे द्रोणसि केवलाः । तस्मान्मूर्खसदृशेण, याज्ञ एको न ज्ञायते ॥ २ ॥”

ततः सुदंनः पित्रा मनोरमाऽभिधा महेश्यपुत्रा वरमहेत्सवपुत्रसं पारुणाऽयतः । तथा पत्न्या सह धर्म कर्तृणाः सुदं
दंनः सुदंन पालयति स्म । सर्वे शोषिदुर्मस्यैतव, इतरं पुण्यपुरस्य च । पौठं निर्वाणहेतुस्य, निधानं सर्वसम्पदास
॥ १ ॥ गणानामेव चाधारा, रत्ननामिव सागरः । पत्रं चारिजलस्य, सभयकत्वं ज्ञायते न कैः ॥ १ ॥ पुत्रं

गृहेभ्यारणशोभान्यं मत्वाऽद्देहासश्रेष्ठी यजेतनिधौ संयमं जगद् । सोऽथ सुदंनानां विदोषेण राजमान्या वसव ।
विश्राविकोऽयं सुदंनः । यतः—कुम्भः पुरिमितसम्भः, विद्याते पृष्ठा कुम्भसम्भवाऽस्मादिभ्य । अतिरिच्यते
सुजन्मा, कश्चिज्जनकाविवेन चरितेन ॥ १ ॥ तत्र चान्या नृपत्युः पुरोधाः कविज्जाह्नः सुदंनस्य मित्रमभूत् ।

अन्त्येः कविजः प्राज्ञे श्रेयस्या कविज्जाह्नया, श्यामिन । विष्टिसि कुत्र देवं ? पुरोधाः प्रोवाच, सुदंनस्य मित्रस्यो-
पान्ते विष्टिसि, गीष्ठीक्यते तत्र मया । तस्य किं नाम त्वया न ज्ञायते ? स्वर्ण कन्दर्पुः, वाचा वाचस्पतिः

बुद्ध्या वृषः, तेजसा सूर्यः, सौम्येन सोमः, कर्मच्छेदने कर्कशत्वेन मर्कटः, विपणया शुकः, कुकर्ममन्दत्वेन मन्दो
 जितोऽस्ति तेन सुदर्शनेन । किं च विदोषण शीत्स्योनेन कन सर्वदुर्कयोऽस्ति सुदर्शनः । किन्तु विधाया सर्वगण-
 मयश्चक्रे सः । सा कपिजा पर्युमुखात्तद्विगणकणायन्ती, सुदर्शनश्राष्ट्रियवृत्तानिष्यमव । यतः—“स्मितेन सात्वेन
 मदेन लज्जया, पराङ्मुखैरुदकटाक्षवाक्षैः । वचोभिराव्याकलहेन लीलाया, समन्तपादां खलु वधेन क्षियः ॥१॥”
 सदा सुदर्शनेन सङ्गमिच्छन्ती कपिजान्यव्यभृतीरि करिमाश्रयं ग्रामे गते कटघटयुक्तिः सुदर्शनश्राष्ट्रियहे गत्या
 श्रवणश्रवण । भवतः सुद्वेष ज्योति जातोऽस्ति । तेन त्यामाकारयति । अहं त्यामाकारविमानताऽस्ति । विजम्बो न
 कियते, वेला क्षमते न । सुदर्शनीज्यो-मया न ज्ञानं सम्यग् । ततः सर्वं कार्यं भूक्त्वा तत्कालमर्थेयाय सुदर्शनी मित्र-
 गृहेमव्य गतः । यथा यथा सुदर्शनी गृहेमव्य प्रविशति, तथा तथा सा दारिणि दत्ते । ततो मव्युगृहे गत्या कपि-
 लाज्य-स्वामिषाहं बर्हिकात्तत् तत्सङ्गं वाच्छन्ती अस्ति । इयं शय्या इदं मद्रुत्तरदायचं विधत्ते । भोगान् सेवेच्छया
 भुंक्ते । ततो यदा सुदर्शनी न मन्यते तदा तस्य शरीरेण-सङ्गं करोति सा बलात् । सुदर्शनेन न मनान् विकारं
 गच्छति । सुदर्शनी जगौ त्वं केन वाहिता ? अहं तु ननुसकोऽस्मि । त्वया कस्याप्यने न वक्तव्यम् । ततस्तथात्क-

त्वयाऽपि कस्यां मे ईश्वरिणं न वक्तव्यम् । तत्रस्तथा मुक्तः श्रुत्वा स्वयमेवमागतोऽभिभूतं तत्रैव । मया कस्यापि गृहे
 यथा तथा न गन्तव्यम् । ततः अन्यैर्दुर्बलैस्तस्मै सत्पूरः पृथ्वीपालिरेखानसम्पदं मुक्तिं महिःश्रयणं निवृत्तौ । अम-
 या महिराज्ञी साऽपि यान्छति कापिल्या साहू निवृत्तौ । तदा मनोरमा पश्यतिः पुरोनिवृत्तौ । सैर्दुर्बलैर्नोऽप्यचालति ।
 कापिल्याऽपि मनोरमां पुरवृत्तां वीक्ष्यमया प्रति ग्राह्ये । कथं त्वी ? कस्यामी पुराः ? अमयाऽप्यग-सैर्दुर्बलश्रे-
 ष्ठिनः इव पत्नी इव पुराश्च, तच्छ्रुत्वा कापिल्याऽप्यग-पुरा मयैष पशीक्षति यदा तदा तदुत्सकोऽस्मीत्यवधीत ।
 अमयाव-तं वाहितोऽसि वाञ्छताऽसि । तदा कापिल्याऽप्यग-सासि । अयमेवातिवाऽसि । यदि त्वमेवं स्मयासि तदा
 शारथ्ये, तमेव चतुरोऽसि । अमयायुक्तमहेमेन वशीकरोमि तदाऽहं ज्ञेया । ततोऽन्यदा पण्डितया सत्या राज्ञी-
 शोका तव शैलसि का चिन्ताऽसि ? तदा अमया प्रोक्तं स्वं स्वल्पम् । ततो सखी जगौ-मेकशिखरं कदाचि-
 दाजलि, तयापि सुदुर्बलो न चालति शीलितवत् । असौ परनाशिसहोदरः सुदुर्बलः । अमयाऽप्यग-एकदा न सुद-
 दुर्बलवानय त्वम् । पण्डिताऽप्यग-पूर्वादिने छलेनाजानिष्य । अन्यदा कौमुदीमहोत्सवे समगते राजा पट्टवादान-
 पुरं सान्नायकः पुरलोकायुक्तो बने गतः । तदाऽमया शिशोर्निमिषं कृत्वा गृहेऽस्थित । सुदुर्बलश्रेष्ठी चतुर्दशोपवृ मत्वा

गर्हीयन्ते । असां श्रेष्ठी शीलवान् महोत्सवपुरस्सरं स्वर्गाहे गतः । ततो श्रेष्ठी वीरगणवान् संयमं गृहीत्वा सर्वकर्म-
 क्षयं कृत्वा प्राप्तकवल्लोचनः सुदर्शनः शीलधराभावात् मुक्तिसमाप्तं मनोरमाऽपि क्रमात् संयमं गृहीत्वा क्षीणसर्व-
 कर्मपुञ्जा मुक्तिं गता । इति सुदर्शनश्रुतिकथा समाप्ता ॥ २० ॥

भावनां भावतोऽनित्या-दिकां भावयतां नृणाम् । ज्ञानं शीलमहाशालं, साधनमभिव जगते ॥ १ ॥

पाठयामास न्यायात् । तस्य लब्धञ्जाला महाशाला युराजपदवीं प्राप । इतः पूर्वं कर्मपुण्यपत्तने पिठराज्ञे शीलम-
 हाशालापिया यशोमतीं पुरीं दत्त्वा । तयोः पुण्यं कर्तव्यं गौरीलिनीया पुराऽभवत् । इतः श्रीवीरजिनो रविः पृथिवीं प्रबोधयन्
 गौरीजसिः पृथ्व्यापुया उद्यानं सुर्ममगाभिषु समवासापूर्व । देवे केयानस्वर्गमयं प्राकारय्य योजनानि सर्व समवसरणं
 चक्रे । श्रीवीरः सिंहासने धनुर्दशानां कर्तुमुपविष्टः । तदा शीलमहाशाला महादुरो धर्मं श्रोतुं तज्जिजामतेः । परमेश्वरो योजन-
 गाभिन्त्या वाप्या सर्वजोवपवाषदाभिन्त्या धर्मापदेशं ददु लक्ष्यः । यतः- " देवा देवीं नरा नरो, शर्वराश्वपि शोषरुमि ।

पाठयन्ति, एकं सिद्धं इव साहसिका वतं ज्ञानं देव पाठयन्ति शूद्रं संयमम्, तेन भवति स्तथा चारिं यमनया
 पाठनीयं यथा करतलज्जाला मुक्तिशुभ्रवा भवति । यतः " एतादृशसिद्धिं जीवो, पञ्चमसुवगाओ अनन्यमणो ।
 जदन्ति न पादं मुक्कं, अयमेव सुमानोओ होइ ॥ १ ॥ ततस्ते गान्गादिपठयद्योमत्यः शालमहोशालो च श्रीगौतमन
 समं वदन्त इति सागयापसिः ।-जातशुको सुतशुको, एको धर्मं करोति च । प्रायं स्वर्गसिद्धे जीवः,
 सुभुं गच्छति कः समम् ॥ १ ॥ मूर्खः कुर्वन्ति ये मे मे, वयः पुत्रगोहोहिकम् । होइति त्यक्त्वा नरोऽगाधं, मज्जन्ति
 भद्रसगरे ॥ २ ॥ अन्यो जीवो भवेद्य, देहाद्यत्र गौहोहिकम् । कथमेतन्मदीयं हि, मन्यते तत्त्वविद् विवः
 ॥ ३ ॥ वृद्धस्यपनधान्यादि, सर्वे दुःखसमुद्भवम् । दृष्टं च मन्यते यः सर्वं, कसुं वधाति स ऊर्ध्वः ॥ ४ ॥
 एको धर्ममुपाजुनं च विवेषः कस्या रयं गच्छति, स्वर्गो पापमुपाजुयु धोरनरकं दुःखाकरं प्राणभवे । एको दुःख-
 रतिमसामसि मां धृत्वा च मुक्त्वात्यं, तस्मात्स्व भज तवतो हि शरणं धर्मं त्यज स्वं गहेम ॥ १ ॥ इत्यादि
 सागनां सायना विषा कमारं केवलज्ञानं समुपयम । श्रीगौतमजिनिनके ननु प्राणाः । [श्रीगौतमे विः प्रदीक्षणा
 कुर्वन्ति शालादिषु विः प्रदीक्षणा कुर्वन्ति] (हे प्रदीक्षणायाः, प्रणानाम तु गौतमः ॥ तीर्थे नरोऽथ ते पञ्च, वेदिः

॥२॥ ततः श्लोकान् शालिमद्रं द्रष्टुकामः स्वं जनमाकामयितुं प्रीयते । अहंते शालिमद्रं भद्रा स्वयमेव भूषणं
 सपदा जलतरङ्गविलोला, योवनं त्रिचतुराणि दिनानि । शारदाभूपरिषेकभयः, किं धनैः कुरुते धर्ममनिन्द्यम
 पूर्वशोचते, जीवितं य जलवद्विचले । ज्वला य नईवेगसिनिम्, एव । जीव । किमयं न बुद्ध्यासि ॥ १ ॥
 नयाति तदा तथा किं प्रयोजनं, या नदीवेगगजकण्ठवज्रादिवस्त्रञ्जयति । यतः-“संभारगजक-
 ण्ठोद्ये प्राह । तथा राज्ञी प्राह वल्लिजोषि कर्माः यथा पत्न्ये पूर्वविधरेनकम्बलमोगं कुरुतेरेम । लक्ष्मीयुतिं भोगाय
 स्वाचदा खडितानि रत्नकम्बलानि गृह्णाण विष्टिणाथ । गच्छ त्वया विज्ञेयतासिबं प्रभुः । स पुमान् गत्वा भद्रंकिं
 द्वात्रिंशदियन्था मयाऽपिपतः । ताभिर्द्वीपेन प्रधाल्य लक्ष्मीया च तत्कारे रत्नकम्बलः । यदि राज्ञः कार्यं
 मूल्यैकं रत्नकम्बलं याचते स्म । भद्रां प्राह तं प्रति ते पालिका कम्बला दिवा दिवा कृत्वा शालिमद्रस्य
 लक्षद्विंशमूल्येन । ततो राज्ञो पुमानो रत्नकम्बलं लक्षद्वय्येण मगायितुं प्रीयते, भद्रापाशुं गत्वा लक्षद्विंश-
 त एव वलिज आकार्य रत्नकम्बलं लक्षद्वय्येण मगातः । तैरुक्तं भद्रायाः सर्वाणि रत्नकम्बलानि दद्यानि लक्ष-
 यत्नमवगत्य खडिगा राज्ञी प्राह स्वामिन । एकं रत्नकम्बलं मया देहि इति कथं प्राह जं प्राह राज्ञी । ततो राज्ञो

॥

श्री
भद्र
वति

सपत्नी नैव श्रेयसात् । एकव्योपारि नैव श्रेयसात् । प्रिया प्राह-सप्त
 आता शालिमद्रो शतानां द्विनं प्रति एकां एकां एकां मुञ्चति, तेन समाश्रयिताऽसौ दृश्यते धन्याऽप्ये-
 वानुद्वैतसंस्थोऽस्ति । प्रियाऽचष्ट-यदि ते शक्तिरस्ति तदा किं तया न त्यज्यते प्रियाः । इति समुच्चयः श्रिया
 धन्याऽप्ये-अतः परं तया न सद्गुणो मम कर्तव्यः । तादृशो दीक्षाग्रहणोऽस्मिन् सन्नो ज्ञानो वाः विद्याः पत्न्यः
 सन्तः प्रति प्रति प्रोच्य-एषा पत्नी सुधैव जज्ञत् । नाथ । नमोऽस्मिन्ः कियमाणोऽसिरेव तव कर्तुं न युज्यते ।
 ततः शालिमद्रमगिनी प्राह-स्वामिन । धन्या सौव्यात् प्रोक्तं तव क्षम्यतां समापराधरतया, अतः परं मया
 मनागपि न करिष्येऽपराधः अस्मादशोषिणो केषा एव क्रियते, उत्तमानामेव कर्तुं न युज्यते, यदि त्वया संयमा
 युद्धीष्यते तर्हि त्वामेव प्रतिव्यामः, प्रतिः क्षीणमेव दृश्यतः । इति तां श्रुत्वा श्रिया धन्यमन्यान्त्वमन्यते ॥ १ ॥
 ततो धन्य उच्यते शालिमद्रोपान्ते गत्याऽप्ये-श्री शालिमद्र । किमेवं कानरः सद्यैकेकां श्रियं त्यजति, मया तु
 सन्तः अपि श्रियः समकालं त्यक्ताः अयत्त्याऽऽप्यां युद्धीष्यते । इतः श्रियासौ वैभारतिरौ समवासावृत्त । याव-
 शालिमद्रः सन्तः प्रियास्त्यक्त्या तैव धन्या दानं दत्त्वा सावरोऽपि श्रीवारेपार्श्वे संय

१०॥ अथ शक्तिमद्वेषे शक्तिपर्वतं संयमं जगाम । स्वामिनेव सर्वं शक्तिहेतुं ॥ शक्तिमद्वेषे । धन्यस्य सा ।
 शक्तिमद्वेषेः शक्तिमद्वेषेः ॥ १ ॥ एकद्वित्रिचतुर्मासा-पचासादितपःपरी, नत्वा वीरं पुरादेत्य, श्रुत्स्त्रिचतुः षष्-
 षुदशमास ॥ २ ॥ तयाहि-माणस विचजाई कुलत्रवाकाममात्रयं वृत्ती । सवपरादेण सदा, संजमा
 र्वागलि दृष्टिं गेइ ॥ १ ॥ अन्यदा मासक्षपणपरण धन्यशक्तिमद्वेषे शिष्यायुं गच्छन्ती वीरं नत्वा
 जगद्विः-र्यागिम् । अथ करया हस्ते आख्याः परणं शोभयति । प्रथः गृहे-मविहेरुनेन ते शक्ति-
 मदायुं । यतिमयक । शिव्याति इतं पर-णक धन्ययुवस्य ते ॥ १ ॥ इच्छामाति गदं शक्ति-मदा
 धन्यममिचतः । शिष्यायुं वीरमामय, अचाल नारात्ने ॥ २ ॥ अदनादेकारि क्षामतायातिविमदी
 धन्यशक्तिमद्वेषे निद्वेषेनद्वेषवैविचगती तथा अदयापि नोपलक्षितौ । शक्तिमद्वेषे धन्यस्य धनित्वे
 ई । ध्यानया अदा सः प्रथमपि शक्तिमद्वेषान्तं नाञ्चिद । ततो यती तौ क्षणमात्रं प्रतीक्ष्य तस्माद्गृहेहोत्राग्नी-
 यतः । पृथीप्रतीक्षां तौ समायातौ । इतो वृषिब्रह्मणी काण्डपि वृत्ता को पृथीमव्य संसायान्ती उत्पन्नोत्तौ जज्ञे
 शक्तिमद्वेषेनत्वा । इहा प्रीतिपरा शक्तिमद्वेष इषं वृषि यथेष्टं वृत्ता प्रादेव । ततोऽन्येन सा ॥

तिनके दृष्टिपूर्वक प्रतिकल्प संचितकालिः भद्रासुरित्यभाषत-स्थानिन । यत्रया सातद्वरेण पारणकं मम शोकं
 तदाजनि कथम ? । भगवान् प्राह-यन्मयोक्तं तस्मत्, पुन आलियास एका यन्थासिया स्त्री विषयामते । तस्याः
 संगमादौ नन्दनी भद्रि मते आमाणावसेरुणालि चारयामस । कदाचिद्विसेव जायमाने प्रत्योक्तः पयसं निषयमानं
 शीघ्र जननीपक्षे तमयाचत । माताऽयम-स दुःस्थयाः कुतः पयसं संपद्यते । ततो बालो मया कदाग्रहं संज्ञियया
 पयसं मातुष्यन् मया खेत । यतः- 'चोरा य चञ्जिका वि य, दुज्जणविपया य निचोपाहुणया । नञ्जणविचनरीया, परसस पीड
 न याणति ॥ १ ॥ रमारं रमारं पतिं पुरुसन्वादिषनी लक्ष्मीं च तारं तारं वेडा खेत । तां शैतनपरं शीघ्रयासजगद्देखीसिमासि
 दुःखकारणं पण वेडा खेपुजरोदनसम्पन्नं जगौ । ततो दयया कयाचिद-सिया पय आनीतं, कयाचिसिया तन्दुला
 अनीताः, कयाचिसिया धनं शुकं च दत्ता, तस्यै कयाचिसिया स्थालमपि संगमजेमनाय दत्तम् । ततो माया
 पयसं निषया खडवतयुक्तं पयसं स्थाले परिवेष्य पुत्राय वेडा कनाचिद् देविना प्रातिवेशमगहे गता । इतरतद्वैद्य
 सहैवतः काश्चित्कानि मधुसूतपारणके संगमगहे आगत । संगमाऽपि तं यति चारियपत्रं तपःकृत्यतसिमासिभ्य
 देहा दत्तौ । अहो पात्रमहो वित्त-महो वित्तमितं ययम् । दुर्लभं मन्दभाषयानां, ममादिसतमहो अहिस ॥ १ ॥

श्री
 मत्त
 वाहि

अत्रापि कमार प्राप्तेरनया श्रीवैराजिनपञ्च संयमं गृहीत्वा तपस्तप्त्वा च स्वर्गं गता । ततश्चरुत्वा मूर्तिं यास्याति ।

॥ इति शालिमद्रकथा समाप्ता ॥ २२ ॥

कुर्यात् सातवो नित्यं, जितेन्द्रशोसनोद्यतिम् । अद्रवाहृगणधोषो, इवाधोति वृषं बहिम् ॥ १ ॥

तथाहि-वाश्लिषादिषु प्रतिष्ठानपुत्रे अद्रवाहृजराहृहो ह्यौ द्विजौ सहोदरौ निधुनौ वसतः स्म । तत्र श्रीवयो

अद्रसुरयो विहरन्तः समाजसुः । तत्र अद्रवाहृजराहो धमं श्रोतिं तत्रायातः । धर्मोपदेष्टोऽत्र भोगामङ्करुचयो ॥ २ ॥

इत्यादि धर्मोपदेष्टो श्रुत्या ह्यौ सहोदरौ स्वर्गं गत्वा मन्वयेते स्म-गृहे तु श्रीस्तद्वयो नारित मनुष्यजनस सकलसिवाति यथा

[सा तु नारित] तेन संयमां गच्छते । इत्यादि विमयेय द्वावापि वानध्वौ प्रववजतिः । कमारद्रवाहृश्रुतुद्वयोपधौ वसन्व ।

पदत्रिंशत्सैरिगणवान् वंदोवैकालिक १ उचरत्पयन २ दंडोश्चित्कन्ध ३ कल्प ४ व्यग्रहोर ५ आवरयक ६ सूर्युप्रजोषि ७

संयकत ८ आचारार्ह ९ कृपिमाषितादि दश इति ग्रन्थानां नियुक्तिकर्ता, अद्रवाहृसंहितां व्यधात् । तथा आयुसंभूत-

विजयोऽपि चतुर्दशोपध्वरो वर्तते । श्रीवयोअद्रसुरयः स्वर्गं ययुः । अद्रवाहृसंभूतविवजयो स्नहेत्यौ मिथो विहरतः

स्म । वराहो विहनभूतं कवलं गधुपवताधिरुहोऽभूत्, सौरिपदं याचते अद्रवाहृसहोदरपाश्यात् । अद्रवाहृना

श्रीवो
श्रीसु
वो
श्रीस
शोण
वो

निमज्जिपमन्वयः । कौटिल्ये पाण्डित्याभित्यत-दंमद्यं मद्यकारणम् ॥ १ ॥ "अथान्तरे केनचित्कौटिल्येनोक्तं ब्राह्मणे ।
 यथाहोऽपि कृपाकाः कृपायाऽपि यस्यां, आन्ति स्म संतमसमप्यगमन्निहोऽसौ । सूर्याद्विदीपद्वयोर्द्विगं विवसोऽपिनायं,
 मात्यत्र नैन्दुरपि कौटिल्यमः किमिदं ॥ १ ॥ इति वदन्नेव नष्टः स श्रावः । ततो वाहं कष्टरतिस्मिन् ब्राह्मणे
 निन्दतां लोकैर्दृश्यात् । एते सुरयो ज्ञानिन एव । एकदा राजा पृष्ट्वा ब्राह्मणमिदं श्रावदवाह्युक्तं । अत्राय किं
 मविष्यति । ब्राह्मणोक्तं अथ पाश्चात्पदहरे अर्भकस्थाने अकस्मात् जलदं वपुति मण्डलमथ द्विपञ्चाशोत्पलमिता
 मस्यः पतिष्यति । ब्रह्मणोक्तं एकपञ्चाशत् सार्द्धपलमिता मण्डलमस्यैः पृथ्वीद्विदो च । ततः सन्ध्यायाम-
 कस्मात् सधे वपुति युक्तमपि मस्यां युक्तस्थाने पतितः । ततो सुरयो मानिता ब्राह्मणेपमानितः । ततो
 जिनधनुं प्रवेष्टं राजा । ब्राह्मणेपमानं गमिता भागवती दीक्षां जत्या अञ्जनकण्ठानि कर्वाणा युक्त्यु द्वेषं बहन्
 मृतः । जिनधनुं द्वेषी व्यन्तरोऽभवत् । साधुषु न प्रवस्येव द्वेषवानपि । तपो हि ब्रह्मण्यस्यैव सुनीनां, अतः श्रावः-
 नुपपद्ये लभो व्यन्तः गृहे गृहे रोगान्निपादयामास । श्रावकैः स्वदुःखं रोगान्निपादयित्वा युक्त्यामथ विजोष-
 भागवत् । तत्र जगत्पुत्र्ये सति कथं सङ्गृह्ये । त्रयते । युक्तिभिरभाण भा स्रष्ट सौष्टि ब्राह्मणे मन्त्रा व्यन्तरी-

॥ १

श्री १
सुति
वति

। इति श्रीमद्वाङ्मयिका समाप्ता ॥ २५ ॥

अथ पूर्वोक्त श्रीमद् वाङ्मयिका रस । [ततो गुणभक्तं-] पादुःखं यथा कुरुष्व, सर्वं वयं मन्विष्यामि । ततः श्रीमद्-
वाङ्मयिकोपसर्गहरे रतोत्रं पद्मगाथायाम् कृत्वा आदि-यो वचं पठन्वाथ प्रोक्तं च तच्चदं 'उपसर्गहरेणाम्, पासं वदामि
कम्मणामिहं । विमहरोविमनिनासं, मंगलकञ्जिणाम् ॥ १ ॥ विमहरोविमनिनासं, कठं धारुं जो सया मणुओ ।
तस्सगहरोगामसी, इदुजरा जति उवसाम् ॥ २ ॥ विदुउ वरे मतो, वुंअ पणामो वि वहुकलो होइ । नरोतिरिपुसि वि जीवा,
पवाति न दुक्खवदामि ॥ ३ ॥ वुइ सम्मसे लळ, विंतामणिकपपपववमहिण । पवाति अविषणं, जीवा अपरापरं
ठणं ॥ ४ ॥ इयं संवुओ महियस आदिमरनिमरेण हिणणं ता देव विज्जाहोइ सवे मवे पासजिणचदं ॥ ५ ॥ तमुपसर्गहरे
स्तेनं पठतां आकाशां स, व्यन्तरो मनागपि प्रमात्रुं न समथुः । ततो योगोपयोहितजोता च । यत्र तत्रापि कायं स्ति
समधुमणो धरणेद्वेणगत्य गुणेश्वार प्रान्तगाथापसरिता । तत्र स्तोत्रमथापि स्मृतं विद्यानि उपशामयति । स
श्रीमद्वाङ्मयिकोपसर्गहरेः बहुकालं मन्त्रजीवान् प्रतिबोधय रतनी गतः । तत्रश्चरुतोऽत्रयं मुक्तिं यास्यत्येव ।

पनाय पुरे पट्टे द्वापयामस । पुरे पताकाले रावन्दनमालाद्विरस्य द्दन्दद्वयमानागिरिकेकपुरेव्यासनसाम्पण्डले
 वाकारयत् । प्रातः सर्वशुद्धरसरः सिन्धुराकृष्टौ राजा सज्जीवमैव । तत्राष्टादशसहस्रं राजाः, चतुरश्रोतिरुद्धाणि
 द्वाजिनः, २१ सहस्रं रथाः, ११ कोटि पत्तयः, १६ सहस्रं वज्राः, श्वाडस्वरज्जगणि पञ्चशतानि, ६९०००
 शौक्युः, ५०० राक्ष्यः सिंघासनाकृष्टाञ्छ्वित् । सामन्तसाम्राज्यादयोऽपि सशस्त्रैः सञ्चाल्य । स्थाने स्थाने शीतन्यादीनि
 कायुन्ते । लोका अपि स्वरेवर्द्धमानशौर्यैराञ्छ्वित्; राजापीडयो पशुवाराञ्छ्वित् । याचकैर्यो कल्पयन्तुर्दुःखानि दानं
 ददानः पृथक्पृथक्शोभिराजपथे गवाञ्जगदपि तेषां मन्यमानः उग्रशाली प्रसिद्धं ननु च्चवाल । दशोणादिप्रसिद्धि
 यथा । ततो यानानि संस्थाप्य तत्र पञ्चासिगमपूर्व प्रसिद्धिणीकृत्य यथाचितस्थानसुपाविशत राजा । तदा देवा
 राजा देव्यो-यथा सर्वदृष्ट्या प्रसिद्ध्या नैम, तथा न केनापीन्दीद्विना चकिणा वा वदितो मायी । तदा दशोणासदस्य
 गन्धं सौधमन्दीजवधोराया देव्यो अहो उत्तमायुं मयै एवं गन्धं धत्ते न तद्वत्, यतो लोकं गन्धः श्रेष्ठो न । यतो-
 " उत्सपूर्वत्तं दीपयोख, शीणमन्तन्याया नयत् । उन्मूलनीया मानद्वै-स्तन्माद्वैवसिद्धेस्तुः ॥ १ ॥ श्रौचित्याचरण
 विद्विपति पयोवाहे नमस्वामिभ, प्रवसं विनयं नयत्यहिरिव प्राणरूप्यां जिवितम् । कर्तिकैरिषीं मतङ्गज इव-

प्राणमल्यत्पञ्चम, मानो नीच इवोपकारनिवहं हन्ति विषयं नणाम ॥ २ ॥ अस्याहो भक्तिरागायि, विश्वपूज्यस्य
 पूजते । परमेतेन मानेन, दुष्यतेऽस्य ह्येषते ॥ ३ ॥ विखिलैर्निर्जरेषु, शकैः सर्वैश्चिभजिनः । युगपद्यदि
 पूजयन्ते, तद्यथा स्थुनं पूजितः ॥ ४ ॥ जिनानामनन्तराणाम् । सर्वतः पूजा न केनापि कर्तुं शक्यते । ततः
 शोकेण भूषणार्थं चरितं विवशस्य ६४ सहस्रं गजा विचक्रिरे । तत्रैकैकहरितनः ५१२ मुखानि । मुखे
 मुखेऽष्टौ दन्तः । दन्ते दन्तेऽष्टौ वाप्यः । वाप्यां वाप्यामष्टकमलानि । कमले कमले एकैकं कर्णिका ।
 कर्णिकायां सन्तोषवशात् सिद्धासनं, तत्रेन्द्रोऽयमहिर्षयत्त उपविशति । कमले कमले लक्षपञ्चाशत् । पत्रे पत्रे
 द्वात्रिंशद्विंशतिरिति ३२ वदनाटकानीन्द्रैः सर्वैः कर्तव्ये । प्रथममेकगजे दन्तसङ्ख्या ४०१६, एकगजे वाप्यः ३२७६८,
 एकगजे पद्यानि २६२१४४, कर्णिकाशोकोपविशो नपसादयोः सहस्रं २६२१४४, एकगजे पद्यदलानि २६२१४४,
 ४४००००, एकगजे द्वात्रिंशद्विंशत्यस्य ८३८६०८०००००० । अतः परं सर्वगजसङ्ख्या ६४००० एकग-
 जसङ्ख्यानं ५१२ । ३ क्रीडि २७ लक्ष ६८ सहस्रं मुखसंयुक्तसङ्ख्या । गजस्य एकमुखे ८ दन्तः । २६ क्रीडि २६
 लक्ष ४४ सहस्रं सर्वगजसङ्ख्या, दन्तैर्दन्तैर्वाप्यः ८ । २०९ क्रीडि ७१ लक्ष ५२ सहस्रं सर्वगजवापीसङ्ख्या ।

॥

वीथु लोकासिद्धमजलि । संप्रदायविवसासिद्धे । अहोस्वपमहोक्तादि-राशिं श्लेषं च शोकरय ।
 मेष निमयो । तद्वन्दी राजाद्विचोयु प्रसं ननाम । यत्र राजः पादौ निम्नोचकं, तस्य स्थानस्य राजाप्रपदं कर्मिणि
 राजादिभिर्मा पादौ स्वयम् सुखेनाचारिषु पर्वतरथोपरि निम्नोचकार । तथा राजस्याग्रिमा पादौ आर्द्रपदं इव
 प्रसं ववन्द् मः । तां सौधमूर्द्धङ्क पयश्चिगतिवित इवसीव, तसो यथा शक्रो राजाद्विचोयुमिच्छत तथा
 तावद्वपवान् सौधमूर्द्धङ्को इववर्द्धमनादस्यशुवागिणयामगममूनान्धाति त्रिलोकयक्षसप्त उच्योयु प्रदक्षिणाकृत्य
 कादि ७७ लक्ष २८ सहस्र इन्द्राणीसर्वसङ्ख्या । सर्वगजसङ्ख्या सङ्ख्या ५३६७८७०११२००००००००० । तद्व-
 दिनप्रमादाः । १६७७ कादि ७२ लक्ष १६ सहस्र इन्द्राः । एकैकस्य इन्द्रस्य पाशु ८ अयमहिष्यः १३ सहस्रकोटि ४२१
 १६ शतलक्षकोटि ७७ लक्षकोटि १६० कोटयः कर्णिका । १६७७ लक्षकोटि ७२ सहस्रकोटि १६० कोटय
 सवहनतकं ५३६८ कोटकोटि ७० लक्षकोटि १ सहस्रकोटि १२० कोटयः, एवं सर्वमालनं सर्वगजनानकसङ्ख्या ॥
 लक्षपञ्चाशि १६ शतलक्षकोटि ७७ लक्षकोटि ७२ सहस्रकोटिः १६० कोटयः सर्वगजपञ्चसङ्ख्या । एवं एवं वकी-
 वायां वायां ८ कमजानि १६७७ कादि ७२ लक्ष १६ सहस्रं सर्वगजकमलसङ्ख्या । कमले कमले लक्ष-

वृद्धत्वान्मतेऽपि सुतं राज्यं त्यक्त्येव जगाम् । मम तु वृद्धकथं समानतेऽपि न वैराग्यं जातमहेमधम एव ।
यतः—“नाथमाना जग स्वान्ते, मयानामासि मूर्खतः । स्वान्तामूर्खानि धन्याना-मस्मिहेति सर्वे पुनः ॥ १ ॥

लज्जायाऽहे तथा हेन, विप्रीहे वार्द्धकं कियत । अखडकुलधमाम्ना, मृत्युः सोऽपि महोत्सवः ॥ २ ॥ मनसि
जगसाऽभिभूयते, जायन्ते यौवनेऽपि विद्वंसः । मन्दांशुयः पुनरितरे, भवन्ति वृद्धत्वयोर्गोऽपि ॥ ३ ॥ इत्या-

द्युक्त्वा शीर्षोर्विप्रासिभ राज्यं त्यक्त्वा प्रसन्नचन्द्रं बालमपि तथा राजा स्वराज्येभ्यःपिच्छत । वनाय
सोमचन्द्रो यावत्प्रचाल । तावदातिथ्यापि परन्तु वारिताऽपि तेन राजा समं धाज्या मूर्द्धमचलत । सोमचन्द्रो वने गत्वा

तापसवतं जगह । तस्यैवविधा वतश्चास्मीत । यतः—“उदजः सौधमिर्हृद्या-रैतेऽस्मिन्निष्कयदीपकाः । श्रद्धैवान्तः-
पुं श्रेष्ठ, शीतिः पक्षिभ्युगभ्या ॥ १ ॥ सर्वात्मनजया योत्या, वसः योमद्वमादयः । फूलदाः फलदाः, निग्राह्या-

श्चान्तरायः ॥ २ ॥ क्षणः परस्य पुंसो वा, स्थानं धाङ्गिभ्यश्चिन्तनम । सोमचन्द्रस्य राजर्षेः, प्रवक्तव्या राज्ञ्य-
वृद्धसौ ॥ ३ ॥” धारिण्या तापसवतश्रद्धालु प्राक् संपन्नगम्या पुत्रो जायते । प्रसवरोगेण धारिण्या विवं यथा ।

वृकलैः प्रावृतं वाळं प्राति ग्राहं तापसः । वस । तव श्रेयोवदपि तव वृकलचौरितोऽस्ति, तेन वृकलचौरिनि तव

वृकलैः प्रावृतं वाळं प्राति ग्राहं तापसः । वस । तव श्रेयोवदपि तव वृकलचौरितोऽस्ति, तेन वृकलचौरिनि तव

नाम भवति । राज्ञी द्विवं गताप्यथविज्ञानेन स्वं पुत्रं वाञ्छन् मत्वा साद्विप्राञ्छन् कृत्वा तत्रगत्य स्नानमपपद्यत साहेन ।
 यतः—“राज्ञी वधति कर्माणि, धीतराज्ञी विमुच्यते । जना । जिनोपदेशोऽयं, संक्षेपाह्वयमोक्षयोः ॥ १ ॥” वाङ्मयं तं
 वाञ्छकं पातयामास । धारिष्यति स्नानपानं कारयामास । स मुनिः तं मुनिं स्वामिं । स मुनिः तं मुनिं स्वामिं । स मुनिः तं मुनिं स्वामिं ।
 पोषमाणः शैशवाच्चरं भवे । कर्मसो लोकप्रवहेरं कर्मणि मनागं न वेत्ति । अन्यथैः स्वं सोऽयं वल्कलचौरिणं
 विदित्वा कस्य भूत्या कस्यचित्स्वभावतः सहोदरेण तेन जित्वा स्वं शून्यममरुतं प्रसन्नचन्दसुपः । ततः केनापि मनुष्ये-
 षाकारितो यनाचरमातः पितुः समीपं न समीच कुमारः । ततः प्रसन्नचन्दो दृष्ट्यै-उपपद्यं जित्वा यम पञ्च नैष्यतीति
 मत्वा तां कृत्स्नवनां वेदयां सुवत्या-नान्या वेत्ति । यतः—“मायापनिपदां शोकां, क्षेत्रं निकटिवाह्वयाम । वशीकरणमस्त्येव,
 शूद्रैश्च सुपदेशिनाम ॥ १ ॥” इत्यादि । ततो राज्ञा पण्यखीपुटकं कपटकृतकुशलाकायाऽयमा-मञ्जता सर्वलोक-
 त्यवहरायाणां वती निवृत्ते । स कथमपि नयाति अथ, तथा कर्तव्यं, यथाऽऽजायति । तांभिरुक्तमस्मदुपया
 वृत्तिवृत्तव्यताम । तथा करिष्यतेऽस्माभिम्यथा सुवेनाय वल्कलचौरि मञ्जता समुपयति । ततस्ततः हृष्टाः
 सिद्धेऽस्माभिरंकादिषुपुत्रायायता । करिष्येपयतः सिद्धेपुत्रवने यथैः । तं जन्मजन्तिलं क्षत्रियवृक्षचारिण-

मयात्वं विद्यामलकादिकलमहिषं वीक्ष्य वेद्याः सन्मूलाः समागतः । तां वेद्यां दृष्ट्वा तापसा अस्मी कृतोऽ-
 व्यगता इति व्यापन्नं वलकलवीरी तालाभिवाद्ये इति प्राह-के र्युं ? काशसा वः ? क यास्यथ ? । तालिभक्तं-व्य-
 मूनया वीतरगाः पर्युमथानुरक्तः पातनाशमनस्त्वां वीक्षितुमजगतः तव मत्किं कर्तुं च । पतः-“ सपथुयाऽतिथीनां
 हि, तपोवृद्धिरतपस्विनाम । विहितं जायते स्वर्गा-पथुसुखदायिनी ॥ १ ॥ ” मूनिः प्राह-वनादृतानि फलानि
 मयाऽऽनीतानि यं यं गृह्णीष्वं वर्द्धेति पुनरनेष्याम्यहं तानि कृतध्यादेमथ मयासि युपमदानविभाणत । ता
 वेद्याः प्राचिः-त्वदानोत्तु इदं कल्पे कल्पे विरसेषु अस्माकमिच्छा न स्यात् । पातनाशमजानां फलानां विषये
 राज्ञा भवति नः । तेनोक्तं-पातनाशमजानि फलानि कौटशानि भवन्ति । तानिः सितोपजानिपुणमदंकादि-
 खद्यानि वयाणि दृष्टोतानि । तानि खद्यान्यारवाय वलकलवीरी विद्यादिकलपुद्विभ्याऽभूत् । ततस्तत्तापसासङ्गस्यो-
 भासाथ वलकलवीरी जग्-अहो भवतामहं इदं मादं व सुखं कृतोऽजनि । युष्माकं हेतये च इदं वैदिकारम-
 णीयं कृतोऽभूत् । ता मूनिं प्राचिः-ये पातनाशमे वने इदंशानि फलान्यारवाद्यन्ति, तेषामादं सुखं सुखं वैदि-
 कादयं जायते । ततस्तेन तस्मिन् (तयोः) वैदिकादयस्यफलयोग्यवदस्तां वचस्तत्रचस्यत्यन्तसुखमभूत् । प्राक्तं च तेन-

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

मम कथमादृशानि फलानि च इदं वैदिकी फलरूपी भविष्यति । तत्र तन्निमित्तं-असु वनं त्यक्त्वा पौनःपुन्यं अस्म-
न्मयीं कुरु यादृ तदा सर्वं समीहितं भविष्यति एव । तत्र तस्मात्सामर्थ्यपूर्वकं सिद्धोपलब्धिः सिद्धोपलब्धिः सिद्धोपलब्धिः सिद्धोपलब्धिः
वनफलरथादसुखं निरस्तम् । तत्र तन्निमित्तं-विषयं ययमत्र क्षणं, अहं यावत्सामर्थ्यपूर्वकं सिद्धोपलब्धिः सिद्धोपलब्धिः सिद्धोपलब्धिः
ततो यावत्सामर्थ्यपूर्वकं सिद्धोपलब्धिः सिद्धोपलब्धिः सिद्धोपलब्धिः सिद्धोपलब्धिः सिद्धोपलब्धिः सिद्धोपलब्धिः सिद्धोपलब्धिः
शोपाव शीता हिमोद्विष्टा मयाः । ततो वल्कलचरीं तरपुष्ठी एक एव ता इदं च्याल । मंगशोष इव इतरततो वने
असन् रथिकं पथिकं यजन्तं वननि वीक्ष्यान्निमित्तं भविष्यति । रथ्याह क मन्तानि ? मुनिराचष्ट-ताताह
पौनःपुन्यं । रथी प्राह-अहमपि तत्र यास्यामि । तत्र तस्मैवाविव्रजन् तत्रिपथां वीक्ष्य ताताभिवाचयामिति जगौ ।
तत्र तस्मै वृषान् प्रतोषमानान् वीक्ष्य भुविर्जगौ । एते मयाः किं वया दयन्ते धातः । ततो रथ्याह एतेषु वैदिकी कर्म
कृतमिति, तेन कर्मविपक्वेदयो वेदना जायमानास्तद्युगा । रथी तस्याजनेन वशीकृतो मोदकान् तस्मै भुज्ये ददौ ।
तानपि आरथाय भुविर्ददौ-इह शोतं तानि फलान्येव सांपतं मन्त्रायन संमुखान्यायातानि । रथी मया एकं तस्करं

न प्राप्तः । ततो राजा आकाशेराखिलं राजकार्यं विमृश्य सद्योत्तरयामहे नवीनं विवाहं ।
जायमानं शूरा राज्ञोऽपि प्राह । राजाऽपि सा एव पूर्वप्रपिता वेश्याः प्रप्य रजश्विरेव विवाहं जायमानं जज्ञौ ।
ततो राजा वेश्या तत्राकारिता प्रोक्तं च रे मर्त्याः कथं त्वया स्वपुत्रीं दत्ता । वेश्या जगौ-सद्वनं स्वयमासाय,
कुमारस्य मया । सुताऽप्य दधितामदाधि, देव । दैवजोवर्तया ॥ १ ॥ तदर्थं मर्कतः सर्वोऽपराधा नरेभ्यः ।
शप्तयतां क्रियतां मरुत्परि प्रसथाविलोचनं । ततो राजा तत्र स्वं सहोदरं प्रियमसखं दृष्ट्वा मन्त्रीभ्यस्तन् प्रति जगौ
किं करिष्यते तेन आशा नीचकुलजा कन्यार्द्धीकृता । मन्त्रिणा जगदुः-न दोषाऽत्र नीचकुलदापि भूषः कन्या
वृषते । यतः-“विषदत्त्ययं आह-समुद्यादापि काञ्चनम । अपमानदत्तमा विद्या, क्षीरनं दुर्कलदापि ॥१॥” ततः
स्वपदहेतिसमाहृतं स्वसहोदरं सप्रियं कृत्वा महता महेन अरिदानं ददानो राजा स्वसौषमानिनाय । तत्र आवासः
तस्य स्थित्ये अहितः, शीघ्रं अहितः । सहोदरेण समसूत्र राजा मुञ्चि । यतः-“तत्र विजुजनादेषः, संपदाय-
प्रदायकाव । राजाऽसिद्धिर्द्वैतकं, व्यदहरवृहस्पतिः ॥ १ ॥ लिपिसंख्यानयादक्षः, पदवाक्यप्रमादितः । स कला-
कुशला जज्ञे, प्राज्ञो राज्ञोऽभ्युगतः ॥ २ ॥ अन्यदा करिमदान्याये कते वद्धं रथिनं कुमारो माचयासास । श्रियो-

तं मां देवागामि, रसनाय सरस्वती । हृद्येषु दया तस्या-वसन् वल्कलचरिणः ॥ १ ॥ अन्त्याभिवृद्धिभिः कन्याभिः
 सप्त राशौ स कुमारः पाणिप्रीतनं कारितः, युवराजपदवीं ग्राहितश्च । ततः स्वस्य अपर्यावरजोऽत्यन्तशीतव्युत्सव ।
 देवश्च सोमचन्द्रभिः कुमारमदृष्ट्वा निजमात्मनमभ्युपवेश्य हेरिसिञ्चत । राज्ञो प्रसन्नचन्द्रेण वल्कलचरिणिसम्बन्धोपनात
 सोमचन्द्रराजप्रीतिः शोकशक्ते । ततः परणकं चक्रे । प्रसन्नचन्द्रस्तेन आवा सप्त राशिं कृत्वा गतमपि कालं न वेद ।
 अथ द्वादशवर्षान्ते सर्वैकदा अङ्गीकृत्यैव पुत्रोऽजादङ्गैः वल्कलचरिणः । ततस्तं लज्जन्तं शालकं दृष्ट्वा वल्कलचरि
 मयस्यैव शैशवे सस्मर-अहमवधमास्मि, यतो जाते मास्ये माता प्रथमं सुता, वाङ्मकरेण मया यौवनं प्राप्तेन पितेऽपि
 रयतः । ततः पितुः पाञ्चनण्डिकं मोक्षेऽहं विभो विभो मम कृत्रिमस्नेहेन अहं निष्ठितो मया प्राप्तसौख्येन कदाऽपि
 पितुः साया न कृता । ततोऽहमवधमास्मि । यतः-“ इष्टिष्वेव वंशजाली, कदलीविपपादपः । फले जाते विनश्यति,
 दृश्येतेषु कुरु यथा ॥ १ ॥ आरतयपानाज्जननी पश्येतां, आर्द्ररत्नमवापि चावमानाम । आर्द्रहेकमूर्ध्वायु मय-
 मना-माजीविताचीवृत्तिवोचमानाम ॥ २ ॥ ” एवं ख्याता पितुं वल्कलचरिणो पितृसिञ्चन्तस्विकः प्रसन्नचन्द्रपञ्च
 जगौ-आतरेसुकव्यापि पितुः पादन्त्ययुं न गतः, अतः परं मया तातपादन्तं विना यौवनं न कर्तव्यं तेन ममा-

दृष्टं दृष्टिं तत्र रामाय । ततो नृपो वल्कलचारिणो मुनेः पवनं स वनं द्यू । वनमस्ये गच्छन् वल्कलचारी
 आविश्ये दृढं जगौ एते त्रिवेङ्कटीमूल्या बहवः पादपाः पुरा आशीपिताः फलान्येव ददते पथि गच्छतां, इत्यादिं वतीं
 कुर्वताः प्रमत्तचन्द्रराजा तानपादांश्चञ्चन् तया समुद्वेतराम् । सोमचन्द्रसुनिरतं शौरवयामासङ्करोपणात् । तदा
 सोमचन्द्रकृतानन्दशुभ्रविरामिभूता पुरी स्वकृतं पातकमलं प्रक्षालयामासतिः । ततो वल्कलचारी शीपुतानि
 तापसापकरणमाण्डवीनि प्रत्युपेक्षितमन्यागात् पण्योत्थितजान्तः । तापसमाण्डं तत्पूर्वमुक्तं रजोवर्णोत्तरं स्त्रोच-
 शीयाञ्छलेन प्रत्युपेक्षितवाम् वल्कलचारी यत्नपूर्वम्, तत एव दृष्ट्वा-मया प्रगति एव विधानि यतिपञ्चालि कश्चित्
 प्रत्युपेक्षितानि । इत्येतेपाहेतः पूर्वमवसन्वान्निवसव दृढदो जातिस्मरणतः-मया पूर्वं शूनाकेपशु चारिञ्च जिनसम्बन्धिष
 गृहीतं शुकं पालितं, परमलपायिकत्वाद्देवलोकगतम्, पुनस्ततश्च्युत्वा कर्मयोगाद्देवजन्तो सन्त्या जिनवसुं न
 प्रापम् । इदं राज्यं राजकर्णचपलं जीवितव्यं च । अन्तरायैरियत्कालं वञ्चितोऽस्मि सुधाई, आसद्यमपि
 श्यामयं न मयाऽपि तदा । असरोऽयं मयोऽगाथा, तानादिः खपदायकः । राजाश्चक्षुरामसुख्यं, वरुणं सर्वं विनश्य-
 रम् ॥ १ ॥ इत्यादिं असरोऽसरोस्वरूपं द्वादशभावनात्मकं व्यापत् क्षणादेव क्षीणाशेषकम् वल्कलचारी कुमारः

कर्तव्यत्वं हेतुं च शोभाकृतं, यथा मय्यजनाः सर्वं कुरुत सो धर्मं महानिश्चलम् ॥१॥ इत्याकथ्य धर्महेतुना
 प्रवृत्तः प्रसन्नचन्द्रमूर्त्तिसारसंसारतां विभावयन् गृहेत्येत्य वास्तमप्यर्द्धं राज्यं निवेद्य प्रभुपार्श्वं चारिषं पालनाधिप
 त्तये । विश्वाम्भोजाम्भोजिनीपतिना श्रीजिनेन सह पथ्यन् कमार्द्धोपवृषारी जये । जिनमापञ्चवैकाकी पर्वतशृङ्गोद्गहि-
 विषमस्थानेषु कायोस्मिन् कर्मक्षयनिमित्तं करोतिस्म । अत्यदा राजगृहोसन्नवनमार्गं कायोस्मिन् प्रसन्नचन्द्रभिः पर-
 मारमस्थानपरः एकाग्रचित्तस्तस्यै । तदा श्रीवीरो वैभारगिरिपार्श्वं समवासापारं । श्रीकराजा जिनं ननु चचात् ।
 तं सादृशं यत्ति यान्त्येनचित्तं वीर्यं श्रीकर्मणो नत्वा तस्य प्रदोसां कुर्वन्ममोऽचालीत् । समवसरणे गत्वा
 जिनं विःप्रदक्षिणीकृत्य यथारयानमप्यविविधः । कृतञ्जलिः श्रीलोकः पप्रच्छ-मया मार्गं आगच्छता प्रसन्नच-
 न्द्रराजाप्यथैकीकृत्याचित्तो वदित्तः । स यद्यथेना कालं करोति तदा क गच्छति ? । स्वामी प्राह-समर्था नरकसिद्धं
 यति राजा दृष्ट्वा-एवंविधस्य साधरोदशी गतिः कथमादृष्टा परमेश्वरेण । मया स्वामिप्राक्तं सम्यक् ज्ञातं पुनः
 पञ्चमीति ख्यात्या पुनराचष्ट राजा-मगवद्वृत्ता भिद्यते तदा स साधिः कां क्षितिं याति ? प्रभुः प्राह-[पृष्टां सुवासे-
 त्यादि] सर्वार्थसिद्धिर्भवानं यावत् पृथोचरदन् प्रभुसंप्रयोज्यमाने तं मगवद्वृत्तं श्रीलोको जगौ-मगवत्स्त्वैव

सिद्धं कथं जितं ? यावत् प्रयत्नं चरं द्याति तावत् तस्मिन् सिद्धौ इच्छासिः श्रुता भवेत् । पुनः पूर्वं अगव-
स्यं देवर्षिभिः कथं वाच्यमानोऽस्ति । प्रयोगात्क-प्रसन्नचन्द्रैः कवलशालमप्यं तेन तत्र देवैः कवलमहात्मयः
क्रियमाणोऽस्ति । श्लोको जगो-मगवत् । सत्ता सन्निवृत्तं कथं प्रोक्तम् ? प्रयुक्तं यदुक्तं सया तस्मत्प्रभव ।
मनःपरिणामो विद्यते जीवानाम् । यदा त्वया स कल्पितस्तस्य शुभपरिणामोऽभवत् । तदप्रवृत्तवत्त्वात्
सिद्धेन तत्संशयकेन स कल्पितः शोक्तं च यथाऽस्ति, इदमप्यं भक्त्या वत्तं तस्यै । पुनश्चैवा तस्य कल्पितवत् ।
शुभपरिणामोऽभवत् । ततः पूर्वं तत्संशयको दुर्मुख आगच्छन् ऋषिं वीक्ष्य जगो । अहोऽयं पावपुत्रो वत्तं ज्ञात्वा
द्विषतोऽस्ति । अस्य महत्पातकं जगति । यतोऽनेन बालपुत्रं राज्यं निवेद्य वत्तं शोहितमस्य किं पुण्यं भविष्यति ।
अथवा यथायथा विवाहेनादिभ्युः अविभक्तस्य पुत्री वेष्टिताऽस्ति । अणमभोजनस्य पुत्रं देवता राज्यं शो-
क्यते नैः । इदं दुर्मुखोक्तिभ्यानाञ्जितः । नैः सह मनसा युद्धं चकार । यदा त्वया त्वया युद्धं कृतं
गतिः पृष्टा तदोक्तं सया समनरकगतितस्य । यदा द्वितीयवारं पृच्छा कृता त्वया तस्य युद्धं कृतं
सवायुधानां समाहितमभवत् । सर्वे श्रुत्वा देवाः पुनरेकस्मिन्निष्ठानि । ततस्तं सिद्धं देवैः क्षिरकेनेच्छन् प्रसन्नव-

नदीः क्रोपव्यासः शीघ्रं हस्तं विक्षेप, ततो भरतकं मुण्डितं योत्या दंय्या-मया किं युञ्जं कृतं मुधा, अहं तु
 यतिः सर्वसङ्कल्पयति म । यतो यतीनां सर्वत्र पुत्रासत्रैरिषु सममेव चित्तं विजोक्वते । यतः 'शत्रो मत्रे तेषां शत्रो,
 स्त्रोऽस्मिन् मणौ मण्डि । अथ शीघ्रं शिव्यान्ति, साधवः समचेतसः ॥ १ ॥' एवं व्यावन् समस्याहिंगतिं क्षिपन्
 सौधमार्गिस्त्रिगतिमर्जयन् सर्वव्यासिङ्गतिं यवदंगतस्तत्रैव द्वितीयवारं पुञ्जं कृतं । अयुना केवलज्ञानमपि
 जातं तस्युः । ततः प्रभुं प्रणम्य तत्र प्रसन्नचन्द्रकेवलिनं नत्या गतो गार्हे शोणिकः । ततोश्चिरकालं अव्यज्जीवान्
 प्रयोज्यायुषः क्षयं प्रसन्नचन्द्रराजार्जुनैः ययौ । इति प्रसन्नचन्द्रराजार्जुनकथासमाप्ता ॥ २७ ॥

अव्यज्जीवैस्सद्यो, योष्यन् अविकोऽङ्गवर्ष । लभते स्वगुणैर्यथा, शीघ्रशोभदभिरिव ॥ १ ॥
 तयाहि-शीघ्रव्यसत्रयश्चतुर्दशवारिणा अव्यज्जीवान् प्रवोषयन्तो महीषादि आस पुं पुं विद्वरं चक्रुः ।
 पाटलीपुरपञ्चने ययुः शीघ्रयः तदा तत्र विप्रो यशोभदनामा शीघ्रकपक्षं समागत । तत्रैति धम् शोभव-भोगा
 भङ्गिर्वच्यो वदिविवास्तैरेव चयं भवः, तत्त्वस्यैह कृतं परिभमत रे लोकाः श्रुतचेद्विः । आशोपाशोपाशोपशान्ति-
 विद्यदं चेतः समाधीयतां, कात्यायानैकसौख्यवाम नियतं अह्यमस्मदचः ॥ २ ॥ संसर्गसि असासि, नखि सुहं

वाहिदेयणापत्ते । जाणो इहे जीवो, न कुणइ जिणहेसियं धम्मं ॥ २ ॥ अण्डरे जीयं सिद्धी, चंचला जियणं च
 पवणसरिसं, । पञ्चकखं पिक्खला, तद्विहे वंशिज्जाए जीवो ॥ ३ ॥ इत्यादि धम्मोपदेसो श्रुत्वा यथोमदो हिजः
 श्रीशाल्यमवसरिपण्णं संयमं जग्राह । श्रीगुरुपण्णं विनयं विद्युत् कुर्वाणो विद्याप्रदणं करोति । कर्मादिद्याप्रदणं कुर्वाण-
 ध्वुद्वेषोपवी पपाठ संयाधुतः । कर्मात् श्रीशाल्यमवसरयो यथोमदं सरिपदे स्थापयित्वा यथविधिनाऽऽराधनां कृत्वा स्वयो
 जन्मः । एकदा श्रीशाल्यमदसरो यो दक्षिणापथे पतिष्ठानपरे ययुः । (तत्र)मदवाहयराहो महर्षिकौ हिजो वसतः । अनेके जना
 धम्मं श्रुत्वा गुरुपण्णं गच्छन्ति । गुरुसिंहरति धम्मोपदेसो वचः-को चकवद्विरिहं, चइउं धम्मत्तणं अभिजसइ को ।
 वरयणाइं मुचं, पुरिणिन्दइ उवत्तखत्तइ ॥ १ ॥ नेरइयाणवि इक्खं, शिउइइ कालेण किं पुणं नराणं । ता न चिरं उहे
 होहि, इक्खन्ति मां समुत्तयसु ॥ २ ॥ जीअं जल्लिन्दुसं, संपत्तांतां तंमल्लोत्तां । सुविणयसंमं विंमं, जं
 जाणिसि तं कारेज्जासु ॥ ३ ॥ सुइहि अतिगवक्काहि, भिज्जमाणसं जंतिणो । जाहिसयं जाणं इक्खं, गत्तं अइयुणं
 ततो ॥ ४ ॥ इत्यादि धम्मं श्रुत्वा मद्रवाहयराहो यथोमदो महे गत्ता मन्थयेत्तेस-जन्म कथं वथा नीयते,
 आगच्छ सर्वमालित्यं विद्यते इदं शरीरं कर्तुरेकस्मैपिपस्यतीत्यापि इषयत्येव पण्णोपपत्त्युपरमोरेव यतः- । संपत्तो

जलरङ्गिता, यौवनं विचरिता विना । शारदाश्रम चञ्चलमायुः, किं धनैः कुरुते धनमनिन्द्यम् ॥ १ ॥
 पनापयः कायः पञ्चिषपत्ता श्रुति चला, महेरोगा आगाः कुरुत्यदृशः सधुसदृशः । गृहेवासः पाशः प्रणधिपु
 सुखं रक्षुविमुखं, असरः संसरतविह निपुणा जगैत जनाः ॥ २ ॥ एवं विमय्य ह्यै अतरो मारमपञ्चय
 श्रुयशोमदपञ्च दृशं जगद्विः । श्रुयशोमदसुरिसरतया आणितौ तौ यथा हावशोर्द्धी जलवतावमैताम । क्रमात्
 श्रुयशोमदसुरिसरिसुदवहाः सौरपदं विद्याणितम । श्रुयशोमदसुरिसयः श्रुयशोमदपञ्चिषु यथा चर्कः । श्रुयशोमद-
 सूरयः श्रुदं चारिवमारापयामसि । आयुःक्षयवसरे सत्यम् [मुक्तपञ्च] अराधनां चर्कः । ततः क्रमादायुषः क्षु
 यशोमदसुरिसरिपदाः गच्छसुर श्रुयशोमदवहो मुक्त्वा स्वर्गं जगमः ॥ इति यशोमदकथा समाप्ता ॥ २८ ॥
 वात्सुपि केऽपि वृत्तयार्थं गृहीत्वा धनमादरेत् । जन्मकर्मपरिनिष्कामताभ्यां भवति हि ॥ १ ॥
 तथाहि-मगधदेशे सौमित्रस्येण स्याम इति विश्वतो आसत्तराम । तत्र शरद्वर्केऽभिषय कौटिलिकस्य
 रेवतीनाका पत्यभव । एतयोः क्रमाद्भवत्समवदेवाहौ सितवमैताम । क्रमाद्भवुमानौ धनमकमुपौ जतौ च तौ ।
 अन्यदा सूरिसरिसुरिपञ्च श्रुयशोमदसुरिपदाः अतरो जगद्विः अतरो जगद्विः अतरो जगद्विः अतरो जगद्विः

६

गतेऽप्युः सावित्रीणां सुखां सुकत्या नागिजां रमरन् निजि निरससर अवद्वयः । यतः—'यथा' वक्ष्याति कर्माणि, नारी-
 लक्ष्मीविमोहितः । नीरगा लभते सौख्यं, मानवोऽमलमानसः ॥ १ ॥ उष्ठी सुका य दौ हृष्टा, गीज्या मट्या मया ।
 द्वावि आवर्त्ताता वृद्धे, जा अष्ठी सोवि लभगइ ॥२॥' अथ चलन् अवद्वयः सुग्रामसिमानि कश्चित् प्रसाहं गत्या स्थितः ।
 तदा तत्रैक्या वृद्ध्या सुश्राविकया साकमुका स्त्री समायाता । सैव नागिजा नार्त्ता । तत्रापञ्चव अवद्वयतस्याः
 पशुं नागिजा कथं तिष्ठतीति ? प्रतीतो नागिज्या अवद्वयं मत्या प्रोक्तं—त्वं नागिजापतिरसि किं ? अवद्वयोऽयम्—
 अहं तस्याः पतिरसि, परं आद्या स्वमहातः उद्यता गुणेषु दीक्षितोऽहं मनो विना । मया नागिजिरमरोन्नेवं वदं
 पाठितं हृदयवर्णा । अथ सा विद्यते न या । एवं अवद्वेव जल्पत्यकरमाह्वयुगानागिजासख्याः पुनरतत्रागतौऽ-
 भूव । स प्राग् दिक्षितः साधौ भूयति प्रकटभूव सायिञ्च प्राहेति । मातरहमासज्यासे भोजनाद्यु निमतिवर्त्तासि,
 दक्षिणाद्यु च गमिष्यासि, वेला वि न क्षमते, गेहेमहि तं, अहंपुंसिकं दुःखमुच्छाजित्वेना साजनं क्षिपेव तत्र
 गत्या सुकत्या च दक्षिणां गेहेत्वा पञ्चादागत्य पुनस्तद्विषयं पश्यामि । एतच्छैला अवद्वेवा हसन्नावादीत—एवं कथं
 वासितमद्यं जगिंसितं वात्कीड्यं सक्षिष्याति ? । ततोऽयम् नागिजा—अहमेव तव प्रियाऽसि, त्वया पूर्वं वान्ताऽ-

पुनः पदं भोक्तुं यतः । क्रीडां प्रोक्षणं । तदा, बलिदानसाधनाम् । अङ्गीकृत्यन्ततः खड्गनिर्देव ॥ १ ॥
 पृथग्य । नवाष्टौ भिन्नमागतः स्मरत् । अराजकानि पश्य, संसरत्य क सरता ॥ २ ॥ यतः—“अतीवाश्चिद्वरसेना,
 मन्दिनीपराधाम । देहे अरापराधी, यथा सुखिनः जन्तवः ॥ १ ॥ यकच्छकन्मल्लक्ष्मणमयाः शिष्यपरिपोषाम । रत्नस्य-
 रत्नं पदिरत्ना, त्रिषु चतसृषुः सविक्रम ॥ २ ॥” अत्राशुविश्रवणा । एवंविधा दीक्षा संसरणावपवज्जन्तुः शरणायानपावसमा
 शुक्या कथं देवीतिदीपिकां नारीमर्दनीकरित्यासि । मया तु यावज्जीवुं शीलजनं यदप्राप्तं गृहीतमस्ति । यतः—“कीर्णा
 शीलसुवासराम ।” यतः—“शीलं नाम शैवा कलाजितकरं शीलं परं शैवम्, शीलं श्यपतिपति विचरदमनं शीलं सिग-
 यथस्म । शीलं देवीतिनाशनं सिलिपुलं शीलं यथाः पावनं, शीलं निर्बुचिहिरैव परमं शीलं तु कल्पदमः ॥ १ ॥”
 ततो व्याख्येयान् यदप्राप्तं गत्वा शुकं चारिषुं मनसा पालय । इति प्रबोधितः श्रीगो, नागिनामहिनीनाम
 साधुः साहसि चारिषु, मयदेवः खिन्नमसं ॥ १ ॥ क्षमयित्वा स्वमपराधं मयदेवः सूरिप्राप्तं गत्वा स्वं वृक्ष-
 निवतं सत्यगाल्क्षित्यं पुनश्चारिषुं प्रतिपत्त्य चिरं सौधम् रत्नं सुखोऽस्य । महोत्सुदेक्षेत्रं पुकलावती विजये पुष्टी-
 क्रियां पुरि यजदत्तस्य चक्रिणा यदोषरायाः पत्न्या उदरे मयदत्तकीवः रत्नोत्पत्तीः खतार । पुत्रो जातः सागर-

दक्षिण नामाऽजनि तस्य । क्रमाद्द्वयमानः प्रिया सहस्रयोः कन्याः परिणयितः । तानिः कन्याभिः सप्त भोगान्
 भुञ्जन् सगरदत्ता गतमपि काञ्चन जानाति । एकदा सगरदत्तः सप्तमसिधवत्तगोपसिध्या जलदं सवीरिव्यापिनं
 गच्छितविद्युत्कालिनं दृष्ट्वा क्षणाद्विह्वलितं वातेनापसारितं प्रेक्ष्य समरतमावुप सङ्क्षिप्तमात्रं व्यचारयत् । वज्र-
 कण्ठयोगिणामहोत्तमं यथानित्यता । कर्तुं सारविल्युपि का कथा शोषजन्तु ॥ १ ॥ इत्यादि । अहो अनित्य-
 सिद्धं जगदिति चिन्तयन् प्रलिवृष्टः सगरदत्तः संयमं गृहेषु जगद् भावतः । इतः तत्रैव विजयं वीरयोगिकाया
 पुत्र्यं पद्मपुत्र्यैः वनमाजयाः पत्न्या उदरं भवदेवजीवा विवञ्चयत्वा शिवकर्मरनामा पुत्रोऽभूत् । क्रमाद्द्वयमानः
 प्रिया कर्मणीः सुकर्मराज्ञैः परिणयितः । अन्वेषितानिमहोत्तमिभः सह सदान्त्योपरि स्थितः शिवः
 कामसमुदस्य साधुवाहस्य सद्यनि मीनिसागरदत्तमत्स्यमिक्षं व्यलोकयत् यदा तदाऽकस्मात् सुरैः कृतां पुण्यवृत्तिं
 तत्र मुनेरपरि वीक्ष्य शिवकर्मरा दृष्टोऽभवत् । अथ तस्य स्वरथानगतस्य मूर्त्तः पार्श्वं धरुं शोचिं
 शिवकर्मराऽगात् । तदा कथामस्य शिवकर्मरपुत्रमवकथां न्यवेदयन्मनिः । ततः शिवकर्मरा वीरपुत्रद्वयमाना
 यानि जया गृहेऽस्येत्य पित्रो वरं याचते तस्य । प्रियेभ्यामुक्तं यादं तं दृष्ट्वा गौरीव्याम्, तदाऽऽव्यामुत्तिरवश्यं मनि-

पश्येत् । तं तु कथापरोक्षे । मातापितृहत्यां कोऽपि न ज्ञाति । पुत्रः प्राह-यद्वाञ्छिकं तस्य परमन्तरे
 भवेत् । भवेत् । तत्र मया त्वं सहस्रशो जनिताऽसि, त्वया त्वहं सहस्रशः ।
 यतः-“मातापितृसहस्राणि, पुत्रदारदातानि च । भियो जातानि च केषां, पिता वा तनयो भवेत् ॥ १ ॥”
 प्राह-तत्रैव वक्तुं न युज्यते । त्वमेवापारोक्षे आख्याः इत्यादिना पृथक्संश्रितः शिवकुमारः स्वीकृतमोजनप्रहंपर-
 पुरतपरतरत्यू । गौडे दृढधर्मो शास्त्रेन समं धर्मकर्मकृतं दृढश्रवणपूर्वकं कृतानशानः स्वार्युषः श्वे निर्वृत्तभाव-
 चारिणः शिवकुमारो यथात्थं विद्वान्मालां दृष्ट्वाऽर्पित । इतः शीघ्रं जिनन्दे राजगृहे समवसते वन्दितुं विद्वान्मालां
 सितः समगत । सर्वे द्वेषे अतीवमासुरकानि त्वं विद्वान्मालिनमात्रय विरिमतः शूलिकर्मणः प्रसि प्रणय
 पदच्छ-अनेन द्वेन किं तपः पूर्वमेव कृतं श्वेदा केषांनमैव ? प्रसिणा पूर्वमेवमन्विष्यत्तु प्रोक्तं, पुनः पुनः
 शूलिकेन । दिवश्चरत्यास्य कागलिसुविद्यति । प्रसिः प्राह-अतः समसं दिवश्चैव पुं कृपमदं चतुशो जन्वनाया
 कर्मसो भवित्यति, केवलज्ञानी भवेत् । मूर्खि गमिष्यति । ततः परं कोऽपि केशकी न भवित्यति । ततो विद्वान्मालिनः
 सितस्य सततः कान्तः प्रसिः प्रणय पदच्छः-अस्माकं का गलिसुविद्यति ? प्रसिः प्राह-यद्वाञ्छिकं भवितुं पुरी

अत्रापि च योऽपि अविद्यते एतत् शरीरजिनकं श्रुत्वा तदा स देवो विद्यन्मन्त्रो तद्विषयाश्च प्रभोः पुं-
 र्त्वं वयः । ततो विद्यन्मन्त्रो मन्त्रिया देवः प्रभुं तदा स्वर्गमगात् । इतोऽन्येद्विवृत्तारितौ समायातं सुधम्म-
 र्त्वापिनं ननु गतोऽमृतप्रापिणः । व्याख्यातान्ते अर्वाक्षेत्रे कथयमानं गणमन्त्रं श्रुत्वा धारिणो पप्रच्छ—
 मगवत् । मम पुत्रो अविद्यति न वा ? सिध्दो जागै-महेसति सार्वनां सावधसिपुदंशं वक्तुं न युज्यते । तथापि
 महापुण्यलभं वीक्ष्य निरवद्यं प्राप्यते सावित्रिः । तेनाद्योत्तरशतमाचार्यानि कुरु तेन ते अर्वाक्षेत्रमन्त्रितः पुत्रो
 अविद्यति इत्येकं श्रुत्वा धारिणो स्वर्गदेमगत्याचार्यान्तत्तया युक्त्यात्मकमेकरोत् । ततो विद्यन्मन्त्रो सुरः स्वर्गान्वृतो
 जन्मसप्तमन्त्रितो धारिणोऽक्षयवर्तणः । कमात्कारिणो पुत्रं प्राप्तं । जन्मसप्तमन्त्रितोऽकनात्मताविदेव्यां जन्मकर्मर-
 इति नाम दत्तम् । इतः समुद्रस्य श्रुतिनः पद्यावतो पत्नी समुद्रक्षिप्यं सुतामर्षत १, समुद्रदत्तस्य श्रुतिनः कमलमाला पत्नी
 पद्याक्षिप्यं पुत्रीमर्षत २, सागरदत्तश्रुतिनः पत्नी विजयश्याः पद्यामर्षत ३, कुबेरदत्तस्य जयश्याः प्रिया
 कनकसेनाहो! सुतामर्षत ४, एताश्चतस्रोऽपि दिवश्चरता विद्यन्मन्त्रिसुरवृष्टिमा अवतीर्णाः । कुबेरसेनस्य कमलवती
 नगसेनाहो! पुत्रीमर्षत ५, शम्भुदत्तश्रुतिपत्नी सुपणा कनकक्षिप्यं पुत्रीमर्षत ६, वसुधन्विप्या वीरमती

अदीपमानं संयमे स्वयं शीलजनं निर्वृत्तजन्यः स्वयमे अज्ञानजनं वेदिते सति

पुरपरस्य राजपुरुषैर्दृक्कनिकापत्न्यैः परस्परान् मोक्षयमानान् वीक्ष्य स्वस्मिन् विषमवगत्स्य पश्चाद्दृक्पक्षे गत्वा शीलजनं

लान्ता स्वर्गहे समगतात् । ततो मातापितरौ प्राप्ते प्राहे सो मातापितरौ । अविद्यां मया दृष्टं, अहं दीक्षां गृही-

ष्यामि । मातापितरवचनैः-एकस्त्वमेवावयोः पुत्रोऽसि । त्वां विनाऽऽवां निराधर्मो कथं भविष्यावः । एकशो मनो-

रथाऽऽवधुर्पुत्रियमनोत्सवेन पूरणीयस्त्वया । ततः पितृवचोऽपिरोषताऽवगं जन्युः । अहं पूजयामो वचनविरोधात् कन्या-

विवाहेनार्थीकारिष्यामि । यदि ताः प्रातिवोषयिष्येह, तदा दीक्षां गृहीतव्या, नो चेदहं देवता भवति मम । ततो

आपितं जन्येयासिनेदं कन्यापिप्रादिपक्षे । अहं दीक्षां गृहीष्यामि । ततस्तैः श्रुतिभिः स्वस्वपुत्रोत्तमजनः प्रोक्त-

जन्येकुमारो विवाहेनानतरं भवतीः प्रातिवोष्य दीक्षां गृहीष्यति । ततः कन्यारता जन्येयाश्चैत्ये जगुः-अस्मा-

भित्तमेव वरिताऽसि । यदि अस्मिन् भवे त्वमस्माकं पतिभूविष्यासि तदा भव्यं नो चेत् संयमो भवति । यदि न्य-

त्वा कथाभिः संसारासक्तं करिष्यामः तदा त्वमेवपितरस्माकं नो चेत् त्वया सह संयमो गृहीतव्य एव । ततः

स जन्येयादितं गजाविभक्तः क्षिरसि धृतानपवाराणः प्रकीर्णप्रकरवोद्यमानो भयपाशुः ता अपवपि भ्रमिन्गृहेषु

हिं प्रोच्यमानोऽपि मयि विन्दतेऽस्मिन् वदितुं खं सुखमयं मन्थमानो न निरससार । ततो विचारः स्वरथानके
 गतः । इति प्रवृत्तताऽपि तदुत्पत्तौ । इत्यादि कथा जन्मः प्रभवः प्रति प्राहे-हे प्रभव । एवमहे मरिचकसारं संसर
 मते निमग्नोऽस्मि । अस्याः क्रयाया उपनयः-यो दृष्टिः प्रमानं स संसारी ज्ञायः अयं-मयो विकटाटवीविव्यः,
 यो गजः स मारुः यः कृपः स मत्पुत्रम्, योऽजगरः स नरकः, अहेयो यो ते क्रपायाः, यो वटपादपः तदायुः
 यो मृपको ही सिताहितपक्षी, यो माधुकरता व्याधयः, यन्मयि तद्वैपयिकं सुखं, यो विद्याधरः स गुरुः, य एव-
 विद्याधरसंसारोऽस्मि । स मुक्तिगामी भवति । अन्यो नरकाद्विदुःखमणी भवति इत्युक्तेष्वत । ततः प्रभवोऽ-
 वय-सरतेति जनीति । तत्र मन्वीर्षु जनात्मन रक्त्वा कथं वतं जन्मकमार । अर्द्धीकरित्यासि ? जन्मकमारोऽ-
 वय-संसारसारतायां क कथानकं शृणुतयाहि-मथुरायां कुबेरसेना गणिका केनचित्-पुत्रेण मंगारं सुजाता
 पुत्रपुत्रीरूपं युगलमसत् । एकदशोद्विनात्वे कृष्टिन्याक-शान्तीय गृहे अपत्यानि न पाल्यन्ते । तेनैतत् पुत्रपुत्रीरूपं
 युगलं त्यज-त्यसं कृष्टिन्याके कुबेरदशः कुबेरदशा इति नामाङ्कितमुद्राद्वयं परिषाप्य द्रव्यं पामयित्वा तौ पुत्री-
 पुत्री भूतायां न्यस्य यमनाजले प्रधाहेयामास । अथ सा पेटा गच्छन्ती संयुपूर्ववत्सत्युत्थायां गृहीता । तत एकैकेभ्योन

पुत्री गृहीता हिताभ्युत्थनं पुत्रो गृहीतः । अङ्गुलीयकनामतः कुबेरदत्तकुबेरदत्ता इति नाम जातं तयोः । अथ तस्या-
 मियाभ्यां विभक्त्यमिधत्तवैवपरिणामिभ्यां । ततः परिणयनादानन्तरं देवगृहे मिया वरकन्ये रममाणे पूर्णकृतमुदादौनात्
 कुबेरदत्तया पत्या सह मिया आदेशवः प्रतीकितः । तथा कुबेरदत्तस्यापि गोपिता आदेशवः । तस्यां पथगं पृष्ट्वा जनी-
 जनकौ प्रोचतुः । यमुनयां पृथग्पर्ययौ युवां लब्धौ । ततः कुबेरदत्ता विरक्ता वतं जग्राह । कुबेरदत्तस्यै मारिकयाणक-
 युतो मधुरयां व्यवसायाद्धुं ययौ । कुबेरसेनायां परनीकतायां कुबेरदत्तः पुत्रमजनयत् । कुबेरदत्तापि गोपितमुद्रिका
 क्रमादन्त्युज्ज्वलावाधिवाना गुफां समापृच्छ्य कुबेरसेनापतिवोषाय कुबेरसेनागृहेऽऽसन्नोपशयं तस्यौ । तयोर्मदिसहेद-
 रयोः प्रतिवोषाय पावनकरुषु बालमियाललाप कुबेरदत्ता-आताऽसि इत्यादि विफळं यतिनावयो निशम्य कुबेरदत्ताऽभ्ये-
 पपच्छ किं त्वयं विफळं वचः प्रोच्यते ? ततस्तथा मनसाङ्कितं मुद्रारत्नं दक्षितं प्रोक्तं च-तत्रेयं वेदया माता अहं च मयिनी
 हेन मयाऽऽद्वयानात्रकसमन्वयोऽस्य मनोः प्रोच्ये । ततः स्वभारमानं निन्दन् लज्जितः स्वभरित्रीण कुबेरदत्ता विचं समक्षदया-
 मिया गुफांश्वं वतं जग्राह । ततस्तीव्रं तपस्तथा कुबेरदत्त आरुन्ते वैदिवं धाम जगाम । कुबेरसेनाऽपि रजं दृष्ट्वादिनं विच-
 यन्ती मयासविरक्ता स्वकुलोचितं धर्मं त्यक्त्वा श्रावकधर्मं प्रतिपाल्य स्वर्गं गता । जन्मैवामिप्रोक्तमिदं कथां श्रुत्वा

पुनः प्राह प्रभवः—कृतीऽप्यस्य ते श्रुमागतिसृष्टिप्यति । यतः—“अप्यस्य गतिर्नारित, स्वर्गो वैव च नैव च ।
तस्मात्पुत्रमूखं दृष्ट्वा, स्वर्गं गच्छन्ति मानवः ॥ १ ॥” जन्मकर्मणः प्राह—“अनेकानि महत्कामाणि, कर्मपरवश-
चारुणाम । स्वर्गं गतानि राजेन्द्र, अकरोत्वा कुलसन्ततिम् ॥ १ ॥” पुत्रे सत्यपि केषिद् दृग्मिति गच्छन्ति ।

तथाहि—तस्मात्तस्मिन्ना नाम पुत्री स्वर्गायपुत्रीसाध्याऽस्ति । तत्र महेश्वरदेवोऽयमर्ष । स्नानहोमपितृवर्षणादि कुरुते ।
दृश्यादिनां नागिलेत्याभिया पत्नी तस्याऽऽसीत् । अन्येषुः स श्रेष्ठी महिष इत्या जनकश्राद्धपर्वणि सपुत्रो मांसं

शुक्लमपविष्टः । इतरतवागतः साधुः श्रुतिं मांसं मक्षयन्तं वीक्ष्य पश्चाद्वृत्तवित्तं श्लोकं पठित्वात्समसत् । पृच्छति

स्वपितृमार्गैः, शत्रुभ्रमसङ्घसङ्घिनम् । विधत्ते च पितुः श्राद्ध-महो मोहस्य विरिमतम् ॥ १ ॥ महेश्वरो विरिमतः,
उत्थाय मुनिपञ्चशतस्य प्राह—सो साधो । त्वया किमसमंजसमुक्तम् ? तत्रस्तेन श्रुतिना स्वसम्बन्धं पृष्ट्वा मुनि-

रथाच-नागिलेत्या उपपत्तिः शत्रुवेषः पुरा त्वयाऽप्यति । स एव मूत्वा नागिलेत्या उदरे उत्पन्नः तवाप्रसूतो जातः ।
यस्तव पिता समुद्रवृत्तो मृतः, स एव महिषोऽजति । त्वया तु तस्यैव पितुः श्राद्धे आनीय हतः । तस्य मांसं

मक्षयते त्वया । या श्रुती मांसं मक्षयन्ती उक्तेन हता रूति सा तव माता अश्राद्धि, अतस्तद्वेषाय मया श्लोकः

पठितः । श्रेष्ठी प्राह-श्रुत-तथा प्राक्तं-तत्र कं-प्रत्ययः १ ततः मुनिः प्राह-अन्तर्गृहे ऋषी-वीता, जातजाति-
 र्मतिः सती ।-रत्नजातं-सदेषा तद्वि-खातं दंडो विद्यति ॥ १ ॥ इत्युदित्या-मुनीं मातं तथा क्वे श्रुतिना
 द्युत्या निधानं द्युतितम । ततो महेश्वरतः पिप्लुद्वानमनद्युक्तं-मत्या साधुक्तं जनयसुं प्रपदे । श्रुतैतव कथानकं
 प्रवृत्तः प्रभवः पञ्चशतचौरयुतो वैराग्यवासिनाचिन्तितानि । ततस्तदानीं समुदश्याः जम्बुकमारं प्राति प्राह-
 ताय । पते । कान्त । वृष्टिम । वककपुक इव त्वमेवं आगतं प्राप्सिस्वजनं पश्चात्सापञ्चजनं मासैः ।
 तदाहि-पुत्रा सुमीमाह्वि आस वकनमा केषीवल्लोऽसौ । तर्षुकात्सेत्यदा कङ्किकोद्वचोवाकवरिद्रिकाचपलमेद्रा-
 दीनि भान्यानि क्षेपे-उदया-कायवयोत मात्तयके पृथीमहे गतः केषीवल । तदा पुञ्या मुत्तमपठकादीनि साजितः
 पितृऽप्यग-पते गृह्णित्यः कथं निपद्यन्ते ?-गतः पुञ्यादुरेवजन्तुं केषवनाद्विगोषमद्वारोपाणादुर्वसान्तः काथितः
 ततो गोषमवीजमादाय पञ्चाव-स्वगृहे त्वरितमागत्य-प्रागिषानि सस्यान्त्युपाटयितुं स्वयः केषीवलः स्वजनैकमेव
 कथं निपद्यं सस्यमिपाटयसि ? वकोऽप्यग-युं सौत्रं केषय । अत्र क्षेपे गोषमादयो निपद्यन्ते । तेषां मधुरा-
 देराणां भोजनं करिष्यते । स्वपत्न्यादि-खादं-खादमिदराणि काथितानि [स्वपत्न्यादिभिः पुरुषैः] । ततः स्वजनैकं पदे

सर्वं नोपपन्नं इत्यादि वाक्यमाणा एकः सतीति प्रमाणानि चणकादिवाक्यानि उपपत्त्या कर्तुं शकितुं शक्यतः ।

कृतदीव्याः यन्निर्दिष्टं तत् मनाद्य निरस्यार । आनीतं वीजमपि अस्वया चपलादिव्या । अद्या । एकवासा

यथा इत्यर्थः । तथा त्वमपि इहोमिव । सिद्धमद्या इत्यादि । अथवा । तेनैव संशयः । कीदृशोऽस्तिमानो न

पितृवत् त्वत्कर्मण आचर, तां प्रत्येवं स्मृत्यक्षरम् । मांसादिभोजनकोल-कोलं न कल्प्याभ्युदयम् ॥ १ ॥

समादि-पितृवत् कृत्यमचः कृत्वाश्चरौ शीतमकाले प्रेषकान्तो स्वानद्याः पयः सति गतः । अकस्मात्सुर्यारोह

रखलितोऽपि आदिदृष्ट्यै इवापतत । तदप्युक्तमसाहितो-मृतः कृत्वाः । योगाला अभ्युदय तस्य मांसं खादं खादं

यास्तः । तस्यैवस्य गीताद्वार योगालैर्द्वारं भावितम् । तस्मिन् द्वारे प्रविश्य जकाका सांसमारवाद्यन्तः स्थितोऽभवत् ।

एकः साकः कृत्वा इत्येव प्रविष्टो-सांसं-अक्षयम्, स्थितो यावत् तावदावतपन कमात् तजकरं शक्यं काको मय्यु-

पथात् तजकरं शक्यं इत्येव प्रदीपवाहेण कृत्वाकलेत्वं-महासमुद्रे नीतम् । जले तद्विकसितं यथा तदा

काको निरस्यार । सर्वथायु वीक्ष्य ततो-आमं आमं तस्योपरि उपरि उपविशति । जालेपरं न प्राप्नोति काकः । तत्रस्त-

स्मिन् इति कलेत्वं जलस्योऽप्यस्तादृशं काकोऽपि वासिदिपरमजममनो मद्यो-मृतश्च । 'काकश्चकस्मिन्-काये, मादिहे-

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ १ ॥ इति द्वितीया कथा उत्तरव्याख्या ॥ २ ॥
 अथ पञ्चमोऽध्यायः—वामर इवोभयतो अग्र्यासि । तथाहि—इतिनागपुरस्यामी अरिकेसरी राजा अनेकभूयः सहि-
 तोऽयं जगाम । वनाद्वनं अगमन् राजा वर्षसि जलदंष्ट्रु कानिभिक्षुश्च स्थितोऽचलत । करिमाञ्जलिञ्जोयोपान्तरेष्वने
 काञ्चिदानीं देवकुमारीसहिभामाञ्जोक्य दृष्टो ललौ । तां क्षिप्य विदोषवस्त्राभरणसंपूर्वां कुरुषा राजा सिमहोरेसवर्षुं पुरमव्यु
 समगात् । पट्टिकां तां कन्यां चकार । अंपुरतया कन्यया सह संगाम् अञ्जानो वासव इवोऽदोषाऽन्धैर्धृष्यावतरेव-
 यदमव्ययथाचोत्रोत्तयामुपावोत्रत, तावत् कश्चित् पुमान् आसे आसे पुरे पुरे लोकात् रञ्जयन् वानरान्तनकरकरस्त-
 थागात् । वानरस्तदा गतौ वपरेसहस्रसङ्घिनोमाञ्जोक्य नतिवुं नोत्सहेत् । तदा तेन पुंसा बहुर्योरताडितो वानरो नृपाधिया-
 सुखास्मोजदचदमा अंशो शोधित स्म । विलक्षे भिक्षुके तं वानरमनृप्यन्तं कदन्तं च वीक्ष्य नृपपत्नयता—अथ वानर ।
 मया निषिद्धरं वदा लोभेन नामरथाः इदानीं मा कथिहि । यतः—“ गते शोको न कर्तव्यो, मत्रिषु न च चिन्त-
 येत् । वतंसानेन कालेन, वतंयन्ति विचक्षणः ॥ १ ॥ खेवं मुक्त्वाऽपिना मद्य, स्वं नृप्यं कुरु वानर । यादृशो
 क्रियते कर्म, तादृशापि सानवः ॥ २ ॥ ” इत्यादिना बोधितो वानरो नर्तनेनार्द्धनेन निवर्षीञ् राजानं रञ्जयामस ।

॥

कृतार्थकृत्यं न वानरखामिनं धनेन राजा पट्टराज्ञी पपच्छ कोऽयं वानरः कथं करोदयं च । राज्ञी जगौ-द्वेष । नन्दनवने
 पद्मदेवं वानरवनाश्रित्युभं प्रीतिमन्दिदं पुरासीत् । अन्यदा तद्वानरवनाश्रित्युभं ग्रीष्मर्तौ तापाकान्तं वृक्षशालावायाः जले
 क्षमां ददौ । जले पतितं सञ्चरन्तस्मिन्ममममम । ततो वानरोऽयम्-प्रिये । माविपद्वे केशेन निवर्तते सवति कृष्यादिसः ।
 पद्मदेवो दीनतातपादिसा कष्टं भवति । तेन देवत्वमाप्यते तदा वरं तत्र मनश्चिन्तितो भोगो भवति । तेनैकदाः पुनश्चैव
 दीपते जलमप्यु देवत्वं जपते जपते आवयोः । श्रिया प्रोक्त-आरामनोरथिना मवृष्यतेन द्यौं, अधिकां ज्ञानो न कियते ।
 यतः- "क्षेममज्जानि पापानि, रसमज्जानि व्याधयः । रतेमज्जानि दुःखानि, शीणि त्यक्त्वा सुखा भव ॥ १ ॥"
 ततः श्रिया वायुमणोऽपि मनेजो क्षमां ददौ । पुनरपि वानरोऽभूत् । ततः पुनः क्षमापत्ते कर्तेऽपि तस्य वानरत्वं
 न गतम् । सा वानरी क्षीमात्ता त्वया जलथा वने सा ज्ञातव्या । अस्मौ वानरोऽस्य देवते वाटितोऽभूत् । मामवृत्ता
 ददौ स्वकम् निन्दनं करोत् वानरः । मयाऽपि स एव वानर उपलक्षितः । ततः सा स्त्री चिरं कालं धाम् प्रपत्य
 सुखसागिन्त्यभूत् । वानरश्चिरं दुःखमभूत् । एवं स्वामिस्त्वमपि देवदोक्त्यादिसो गसिखं प्राप्य पुनर्भुक्तिकन्यासिवाकांक्षी
 वानरवद्विःखी भविष्यति । तेनैवः श्रियस्त्वया देवकन्यापित्या न त्यज्यते । इति पद्मश्रीकथा ३ ।

अथ जर्मणः प्राह—वर्द्धनं भोगान्, सिद्धान्तर्गतो न भवत्यङ्गरकारक इव । तथाहि—वर्द्धये चन्दनामाऽङ्गर-
 कारकोऽपीषामस्ये वाहि-समादायात्तव्यामङ्गरान् कर्तुं यथौ । अङ्गरान् कर्तुं तस्मै राशौ जलं दृष्टितं तेषां त्वत्त-
 त्वा तादृशोपः समजानि । राशौ-सिद्धस्येपथा वाधिना वापीकूपतलगतान्दृष्टिजलाशयस्य पानीयं सर्वं पीत्वा कापि
 मकरखलीकूपेऽङ्गरकारकः समागत । तत्रैतदपथाऽत्यन्तपीडिता वटपातन्तस्था वरदावज्जपुलकेन विन्दमानं तज्जलमाकेष्व
 जिह्विष्ये लिहन्ती न तेषांऽङ्गरकारकः । एवं जीवाः सर्वे रतन्पानस्योभोगवयुवस्त्रासरोपविधानादिसिद्धमनुभवन्ती न तेषाः
 स्युः, तथा-नाहमर्तुहाऽस्मि सांसारिकसिद्धये ४ ॥ अथ पद्मसेनोवाच—हे नाथ मुक्तयथा त्वसौहिकं प्राप्तां शिवं विसेजन्
 गोमायुरिवान्मममयज्जटां मा-भज । तथाहि कस्यांश्चित्त्व्या-भ्याज एकः विहितवर्द्ध प्राप, तमादाय संस्कारे
 भवतः । तं मांसं शोकेकमा नदीशैत्या वहिः शिषं मीनं दृष्ट्वा ज्ञेयान्जिष्वरिभूतं मांसवर्द्धमवा मुक्त्वा शोभान्ता
 पावन्तीनं यद्विदितमथावत तावन्मीनः पयोमय्ये प्रविष्टः । मांसवर्द्धं शोकेनको गर्दित्वाऽऽकाशो गतः । ततः भ्याज
 उभय अष्टौ सूर्या पश्चात्तापं दत्त्वा चित्से । एवं त्वमिमां शिवमुत्तमं पराजिकामीहेमान उभयअष्टौ जन्तुक-इव संविष्यसि ।
 अथ पद्मसेनां प्रति ज्ञार्थः प्राह—नाहं विष्यन्मां लिशिवामिदं व रागग्रहितो संविष्यासि । त्वयाऽपि रागग्रहितया

न मन्वितव्यं विदुःशालिषुग इव । तथाहि-वैतान्दयादौ उत्तरशोणितिसंपन्नं भ्रष्टरथविद्वन्मन्त्रिणामानां
 दौ सद्गोदशैः विद्याधरावसंतामं । तत्रत्येद्युमूर्तवैविद्यां साधयितुं वसन्तपुरं गतौ । सा मातङ्गीपाणिप्रहणं विना
 न सिध्यति । मातङ्ग्याः परिचर्या कर्तव्या एव विद्या सिध्यति । इति श्रोत्रा चाण्डालत्रेपुं कर्त्वा चाण्डालपटकं
 गतौ । चाण्डालानां सेवनं चकुरतौ । तत्ररहैश्चाण्डालैः पृढ-युवां कृत आगतौ किमर्थम् ? आवां म्लेच्छराजपुत्रौ
 साकंनपुरात् विद्या निराकृतव्रजगतौ । तत्ररत्नाभ्यां तथा प्रीणितश्चाण्डालः, यथा शैरत्नीये द्वे पुत्रौ काण्ड-
 र्वरौ तौ परिणायितौ । ब्रह्मचर्यपुरी भ्रष्टरथरत्नस्याः पत्न्याः पार्श्वेत् सर्वा परिचर्या कारयन् मातङ्गीविद्यां वपुण
 साधयामास । विदुःशालि तु तथा प्रियया वयोर्कृतौ सागसिक्तोऽभवत् । तथा गतौ वधे । भ्रष्टरथेन पृढ-शौ आत-
 रत्नव विद्या सिद्धा न वा । विदुःशालि प्राह स्वं चैदितम । भ्रष्टरथोऽवग-मूढ । तथा किमत्मा म्लेच्छलोसङ्गेन
 विगोपितः । विदुःशालि जगौ-एकवारं सदाचारं, गुणधारं, मनोरमं । अपराधो मदीयाय, क्षम्यतां भवतांश्विना
 ॥ १ ॥ पुनर्मां आतस्त्वया प्रीतिपरं-वधुप्रान्तोऽहं वाच्यः । एवमास्तिवति । क्षम्यतांमिदानीं पुनर्निजितमन्मथः सहिद्यां
 साधयिष्यामि । पुनर्धृत्वान्ते भ्रष्टरथरत्नजगत आर्तिप्रिया । पुनर्भूभूण युवां चाण्डालौ-वीक्ष्य भ्रष्टरथः पप्रच्छ-किमिद-

मर्याः शिवा दधते । ततो विद्युन्माली लज्जितोऽधोमुखोऽभूत्, पुनर्वपुं माणितं विद्यासाधनाय वधुवयान्ते पुनरायाता
 आता तथैव माहे मयं आतरं वदंशो भयस्थाः । ततो आतरं स्लेछकले मयं वीक्ष्य भयस्थाः पश्चात् स्वयहं गतः ।
 भयस्था निःस्पृहो निकामो भूत्वा सद्यो विद्यापारगताऽभूत् । विद्युन्माली तु स्लेछकले तिष्ठन् कामात्तया चाण्डल्या
 किङ्करीकृतो निःशङ्कं गीतमनीचं चादंशं करोति स्म । तादृशो दुर्गन्धं माहे तिष्ठन् दुःखभूत । पुनर्मुखा विद्युन्माली
 तारके दुःखभागभूत । एवमहं विद्युन्मालिवत् संसारे मया न भविष्यामि । तथा स्वमापि संसारसिखे रक्ता मा भव ॥ ६ ॥
 कनकसेनाऽयम-मर्दंयुं यत्रो मानय । शंखधमक इव लोभयान् मा भव । तथाहि-पुरा शालिज्यासु कणकटोऽभिभवः
 कौटुम्बी यसति । कणकटः कस्यचित् कौटुविकस्य शंखरक्षकोऽभवत् । शंखस्थः स सदा शंखनाहंन सरयधमककार
 जीवान् हरं नादोयामास । एकदा शंखयुतो निशोमिखे ग्रामस्य शंखरक्षायै ययौ । निशोऽधिसमये कस्यचित् ग्रामस्य
 गोधनं मूर्ति अपहरत्य चालमानसिख्य शंखस्य समीपे चौरा आवयुः । अत्रान्तरे तेन शंखरक्षकेण कथ्युः पुरितो हेल्या ।
 तदा ते चौराः शंखशब्दं शक्यं पृथगतवहाद्विशक्योऽङ्किया गोधनं भित्तया दूरतो सीता नेद्युः । तत्र चौरमुक्तं गोधनं
 शोल्या प्राप्तगोधनः प्रगो स्वसङ्घान्तः सदा शंखं परयासास एकदा पुनस्तत्रागतोऽसिख्यैव शंखमप्युपमाणं श्रुत्वा

तथा राजा षोडशकर्मसिद्धिं वदति स्म । श्रेष्ठिं प्रातरतं याजिनं स्वयमाख्या सप्तसि पयः पायायित्वा प्रत्यावृत्तः सन्
 श्रुत्वा पयःश्रेष्ठिं प्रदक्षिणावयं कृत्वा नत्वा प्रभुं श्रीनाभयं गृह्णति । एवं स षोडशो जलावयं जिनयति । जिन-
 दासयति भक्त्या । तेषाम्भ्यं मासं न जानात्यथः । इतः प्रत्यावृत्तं तं राजपवर्द्धनकरकं
 षोडशकं शोराया स्वयमायां प्रोक्तम्-कोट्यथ यत्तं षोडशकमजातयति । तस्मै आमपञ्चकं दारयामपहस्य । ततः एकः
 सेवको राजपसादंमासाद्य कपटश्रावकीभय वसन्तपुरं गतः । चैत्यद्वैवन्दनसिधेण जिनान् पुरमव्य वन्दते गृह्णति ।
 जिनदासेन ते वयं श्रावकं मन्त्रा स्वयहे भोजितः । राज्ञो ततो जिनदंसेन धर्मगोष्ठीं कर्त्वा स्वपञ्च स्थापितः ।
 शन्यदा कस्मैचित्वा कायाद्य जिनदासो गतः । स कपटश्रावो हृष्टरं हयमाख्या स्वयं प्रति चत्वा । स षोडशकः
 पयःस्थानकं देवयुहे जिनदासयुहे च भक्त्या । सप्तसि चैत्ये गृहे पुनः पुनर्गृह्यत । ततः कपटश्रावः
 विद्यः सन् प्रातर्षोडशकं भक्त्यं गीत्वा । तद्यः स श्रावः स्वस्थानके गतः षोडशकवृत्तं राजान् प्रोक्तवान् । षोडशको
 मासं भक्त्या । स्वस्थानजानतः स्वस्थाने गतः । प्रातः षोडशकं स्वयमायां वीक्ष्य सेवकैर्षोडशकापहरणवृत्तान्
 शोराया च जिनदासाद्य प्रोक्तः । ततोऽप्यो विद्येपतो राज्ञो श्रुतिना च सन्मालिनः सुखरभूत् । एवमहमपि जिनदंसेन-

चारिणःपुण्यसिद्धयः ॥ अथ कनकश्रीह-हेमपुरात एतौ वान्धवौ वृक्षात्तरं
 प्रति चेतुः । मार्गं गच्छन्तौ तौ कालि स्थाने पञ्चदशैरं वल्मीकं वृक्षैः । तस्य वल्मीकरूप एकस्मिन् शूर्पे-
 खनिव पयो निरससर । तस्यः पीत्वा तौ सुदृढौ वसुधुः । अथ ज्योत्सना लघुस्मिन्व-द्वितीय शूर्पे विज्ञोक्तये ।
 तत्रतस्मिन् शूर्पे विज्ञोक्तिं द्रव्यं वैतीक्ष्य स्वयं स्वयं स्वर्णं निर्गतं, पञ्चमं शूर्पे खन्यमाने ज्योत्सना आजोक्तं,
 अतिजोत्सना न क्रियते । यतः- "सूत्रं मोदोत्पद्यते स्वर्णं सुकेतनमसिद्धोक्तमसिद्धः, कोषाद्योरालः प्रतापतरोत्पद्यते-
 द्रव्यं तेषुः । कीदृशेषु कलेविकशोचिनः स्वसुनिर्गमपदार्थ-सिन्धुः कालिजलकलपकलंभो ज्योत्सः पराभयतस
 ॥ १ ॥ मदीयसालि ज्योत्सना, ज्योत्सना न परिसूयते । मया समधिकः क्रय, मावद्विनेन जीयते ॥ २ ॥ एकं शूर्पे
 तिष्ठति । ततः स आया वारितोऽपि लघुसाता ज्योत्सना पञ्चमं शूर्पे खनति यत्सातवत ज्योत्सना आता पञ्चमं ज्योत्स-
 न्यापविष्टः पञ्चमं शूर्पे खनिव दृढिपवाहेना निर्गतं स सरमंकेतः चिरकालं दृषीषी जगतः । तथाऽतिजोत्सना स्वसुनि-
 मुक्तिमुखे वाञ्छनं कल्पिकलघुसातवित्येतां सा गच्छ ॥ १ ॥ ज्योत्सना-प्रिये ज्योत्सनाकरोपमा न सविद्यासि ।
 तथाहि-कलिमन्त्रिणः ज्योत्सना न लिकयन्त्याणि माण्डितानि । अन्यथा तत्रोपविष्टः ज्योत्सनाकरः । अमता च

नलिकपञ्चोपाधः कृतः । तत्र दृढं स्वचरणग्रहं पतनमयात् कुर्वन् आत्मानमवहमपि बद्धं मन्वसानो नचारेण-
 तति । अहं बोधादिसिना लिङ्गमाहंपद्योः स्वच्छयोरेत्य गच्छामि तत्प्रक्षिपित्वा नारिम ॥ १२ ॥ अथवाऽत्रैयं कथा
 च वाच्या-विःष्यादौ परीवरं पयःपूर्वमभूत् । तस्मिन् जलशोथे काश्चिन्व कमतः स्थितः पुत्रपौत्राद्विद्युग् । कदा-
 चित् शोचत्पटलापरणाल पूर्णार्द्रमकाशौ तिलोक्य राशौ समुद्रं । ततश्चिन्तितं तेन-कट्टिरस्य दृशोविष्यामि ।
 ततः कट्टिपः पयोमूत्रं गतः स्वकुट्टिरपणशु । कर्मां शयत् स्वकट्टिभवं तवानिनाथ तावचाञ्छिद्रं गतम् । ततो आमं आमं
 चतस्रश्चिन्तितकथम् पूर्णान्द्रं नापश्यत् । तदाहिसं जिनवसुं संयमयाभिरवस्वत्पुं गृहसामर्थ्यं च प्राप्य न त्यद्व्यामि ॥ १२ ॥
 जयश्रीर्वागी-नामश्रीभिर मां किं विप्रतारयासि । तथाहि पद्मपुरे केलिप्रिया राजा राज्यं करोतिस्म । द्विनं
 प्रति नयां नयां कथां वारकंण लोकासुखीत् शोणित । अथ कस्यचिद् द्विजस्य वारक आगतः । तस्य मौनेयुं
 विद्यते । ततो द्विजाऽचिन्तयत्-किं कथयते मया शोणितेरेषु यदि नत्या कथा न कथयिष्यते तथा दृष्टो मूर्धो
 मां करारग्रहे क्षिपयति पितरं चिन्तापातिं कात्स्न्येवमात्स्य दृष्टिज्या कुमायूक्तं-त्वं चिन्तां मां कुरु । अहं
 कथां कथयिष्ये । ततः सा कथा राजपण्डुं गत्वाऽग-राजद्वारं कथां कथयिष्यामि स्वसोदराभ्युम् । राजाऽप्य-

यथा तथा नगणित्या अपि विख्यातः । तथा येषामि किं कथामिद्विज्जयसि माम् ॥ १३ ॥ जन्मः प्राह-ज्जि-
 ताद्वयदहे न भोगसिद्धे तथाऽऽसक्तोऽस्मि । तथाहि-कन्दर्पकोशोपे शोतायुषो राजा राज्यं करोति । तस्य लोलावती
 प्रिया । सा कदाचिन्नु सर्वाभरणसंपिता गवाक्षोपरि उपविष्टा ललितार्कःख्यं नरं विरगाञ्छे मनोभावावतारं गच्छन्तमा-
 लोक्य लोलावती पञ्चगणवाणीसहितः । तदा च ललितार्कःख्यं वक्ष्य पञ्चपुत्राणैरहितः । अपरन्ती दुर्लभा भवतीति
 ख्याता ललितार्ककृपारः स्वगृहे गतः । राजपत्नी कामशरणीहिता भूतानां द्रवाऽभवत् । दारया स्वामिन्या मनोऽभिप्रायो
 क्षातः कथितं चानेव्यते सोऽत्र मया । सा दंसी समुद्रप्रियेयन्तदंनं ललितार्कः खोरा तत्र रहोऽभ्येयोवाच ।
 मत्स्वामिनीत्यामिच्छति भोगाय । सोऽयम्-पुराणि मम तस्या दृच्छा विद्यते । यदाऽयसो भवति तदा प्रोक्तव्यमहे-
 मगमिष्यामि । दंसी स्वामिन्ययं प्राह-राजा तु स्तोकं गृहेद्वारार्कःख्यःसति । ततश्चैकदाऽयसं प्राप्य यावदासी तं
 ललितार्कः कृतरकारश्चैस्मानयामास स्वामिनीपार्श्वे तावदाजानि तजागतः । ततस्तथा विभयत्या दंसीपार्श्वे संचारामिभवे
 खाले श्लेषः प्रोक्तं च तथा न जल्पनीयम् । राजाऽगतोऽस्ति, यदि शोस्यति संप्रस्तामवागतं तदा शूलामिसोपपात
 श्लिष्यति । ततः स ललितार्कःख्यो विच्यत संलीनाङ्गीऽप्यात् । ततस्तत्रयस्य तस्याचिकम्पया राज्ञी भोजनं दत्ते ।

दृष्टान्तोपमयुक्तं । इत्युपरिणामविल्याः संप्र-
 दित्याः प्रणाममिदिविल्याः धर्मः । यतो जन्मान्तरं जीवन् सहे धर्मा गच्छति । जीवस्य यः परगामि, शिवं
 धरति गच्छितम । यानिदृष्टो विद्वेषाहं, धर्ममागच्छमयतः ॥ १ ॥ अतः कारणवहे संयमश्चरुषं धर्मं मिति-
 धित्वात्तरणशरीकरिष्यामि । ततो जन्मकारस्य संवेगान्तसामुद्रैवुचोमिः सवुचौर्युतस्य प्रभवस्य चाष्टानां कन्यानां
 धराद्वेषा मनोवाहित्वं जातम् । अष्टवर्षि कन्या ऊचुः—प्रमुखे सुवर्धः स्वामिन् । परिणामिदिविद्वेषः ।
 इत्येकान् देहा कष्टं, निपुत्र्यान्ता ययम् ॥ १ ॥ आपदां प्रथितः पत्याः, इतिद्वेषाणामसंयमः । तज्जयः
 सपदा गामां, युनेष्टं तेन गयताम् ॥ २ ॥ यस्य हेरौ च पादौ च, जिह्वा च सनिवन्तिता । इतिद्वेषाणि सुगुणानि, कदा
 राजा कशीति किम् ॥ ३ ॥ तच्चिद्विवाहसंबंधा-दंशं तमसि मज्जान्तरं । उद्धृतः स्मरत्या यदा, शयसे सङ्गतं सताम् ॥ ४ ॥
 शान्तिवतरतरव्या एषः, शितीरमामिदिविल्याः सदैव चेतनतामि, त्वमस्मान् शिवपचनम् ॥ ५ ॥ प्रभवोऽपि
 दृष्ट्या—विपरमाकं ये यदा परधनहेरणायोयतः रेमः । मया शैवुयुतद्विसेवाभिवृष्टिपमजितं तेन न शोयते का गति-
 श्रुतिता यतः—“ शैवुपद्विमस्येह, ययवन्वाहिकं कल्पम् । जायते परलोकं तु, चिरं नरकवृत्ता ॥ ६ ॥ ” असौ

पि जन्तुर्विधायः मुक्तिमार्गः एवाविधा शिष्य कन्त्यायुतां त्यक्ष्यति । ततो याऽसौ मर्तुमर्हतीकारिष्यति, स एव मया-
श्रितव्यः । एवं विप्रस्य जन्तुपक्ष प्रसवोऽवर्ग- । उवाच प्रसवोऽव्युच्चै-मुहोसस्व । मवर्हणीः । कष्टरत्नामविद्यास्यासि,
स्वकानापृच्छ्य निश्चितम् ॥ १ ॥ ततो वैराग्यवासितोऽयाः प्रसवादयः संक्षणात् दोसनद्वया बन्धनान्मुक्ताः

प्राप्यः जन्तुकुमरं प्रति । वयं स्वकुटुम्बं मुकल्यित्वा प्रयाते दीक्षां ग्रहीतुं भवता साङ्गमगमिष्यामः । जन्तुः
प्राह-सा प्रसव । जीवन्ती मनासि चञ्चलानि सन्ति । यतः-“क्षणं सक्तः क्षणं मुक्तः, क्षणं मुक्तः क्षणं क्षमी ।
साहिष्णुः शीघ्रयवाहं, कारितः कपिचापस्य ॥ १ ॥ एकाग्रमनसा ष्याता, देवा अक्षमया अपि । अचिरेणैव

पिप्यन्ति, किं पुनश्चेन्नो जनः ॥ २ ॥” तेन प्रमादी न करणीयः । “मज्जं विमयकमया, निदा विकहा ॥”
जल्पितं पाठनीयं तया, मवर्हयं वचः प्रमाणमिदमेतदा प्रभवश्चौर्युतः स्वस्थानं गतः । ततो जन्तुकुमरं सदांरं
दीक्षां निषर्षुं शोचता श्रमिणः पितरो च तसोवाचिषियासवोऽभवत् । अथ जन्तुकुमरोऽपि विविधज्जिनपुत्रां कृत्वा
सप्तश्रेण्यां स्वधनं व्याधृत्या विरहंरुद्धस्तासुः प्रियासुः सप्तं विविधोद्योगमरणमपि ताङ्गः स्वभातापिपेयतः श्रुसिष्यन्मु-

त्वाभिप्राश्य यथा दीक्षां ग्रहीषिस । इतः प्रसवः स्वकुटुम्बं मुकल्यित्वा पञ्चशतीचौर्युतो दीक्षां ग्रहीतुं तत्रागतः विःप्रवर्षि-

॥ कुरु पञ्चमगणधरं शिशुधर्मस्वामीं प्रणम्य जन्मवृत्तिज्योपत-संसारसंग्रहचारं, कण्ठधारं । मुनीश्वरं । मां सक-
 टुं चारिषु-यानपञ्चन तारु ॥१॥ ततः स्वपण्डितान्, गणधाराधिरुधरः । स्वजनैरहितं जन्म-कर्म तन्मूर्धन्यत ॥२॥
 द्वाधा पञ्चगतसमावृत्तियादित्याद्वानां दत्त्वा शिशुधर्मस्वामीति धर्मापदेशं दत्तौ । तथाहि-एके जीवाः संयमं सिंहवृत्त्या
 संजा यद्वृत्तिर्भूगाला इव पालयन्ति, एके जीवाः भूगाला इव अन्ता संयमं यद्वृत्तिर्भूगाला इव पालयन्ति,
 एके पुनः जीवाः भूगाला इव संयमं यद्वृत्तिर्भूगाला इव पालयन्ति, एके पुनः जीवाः सिंहवृत्त्या संयमं
 यद्वृत्तिर्भूगाला इव पालयन्ति । तेन अत्र शिशुधर्मस्वामीः संयमा निरतिचारः पालनीयतया यथा करतलगतता-
 यद्वृत्तिर्भूगाला इव पालयन्ति । प्रमादी न करणीयः प्रमादं न संसारं अमणं अवाति यद्वृत्तिर्भूगाला इव पालयन्ति । यतः—“ चउहसपुत्रो
 मुक्तिरपि अवाति । प्रमादी न करणीयः प्रमादं न संसारं अमणं अवाति यद्वृत्तिर्भूगाला इव पालयन्ति । यतः—“ चउहसपुत्रो
 आहरेणानि मणनानां दीयमाना य । ह्येति पमायपरवसा, तयान्तमेव चउगाइआ ॥ १ ॥ ” ततो जन्मवृत्तिज्योपतपः
 परीयते । तत्रैव तस्य मुनीश्वरस्य स्तुतिः कियते यतिभिः । “ नवगवई कंषणकोटीव, ज्योतिष्या अह व वालियाआ ।
 ॥ जन्मवृत्तिसुपमोतिभिः शिल्पः कालितः कलमूर्तिव-
 ॥ जन्मवृत्तिसुपमो पदमा सुगोणं, अपचित्तमा नंदव कवलीण ॥ १ ॥ ” जन्मवृत्तिसुपमोतिभिः शिल्पः कालितः कलमूर्तिव-
 ॥ जन्मवृत्तिसुपमो पदमा सुगोणं, अपचित्तमा नंदव कवलीण ॥ १ ॥ ” जन्मवृत्तिसुपमोतिभिः शिल्पः कालितः कलमूर्तिव-

च वदन्तु जनः समायुः । लोकं गच्छन्तं दृष्ट्वा श्रीसिधमुरवामिनं वन्दितुं तदा श्लोकमप्युवाचः काणकाऽपि
 तत्रागत । हिः प्रदक्षिणाकृत्य शीमही धर्मं श्रुत्वाऽपि तवः काणकस्य । धर्मपदं दामहेति गुरुः-साम्प्रति च-
 जाह्नु, कुलस्वराणामावञ्ज वृत्ति । सवणं गच्छेत् सदा, सजसां लोकांसि दृष्ट्वाहं ॥ १ ॥ काशेयं कर्मिञ्च सिधमपि-
 तदा दृष्ट्वा च गतोमतः, पञ्चालामरसं शशाङ्कमुद्वहतिः शीवरं गोमयात् ॥ २ ॥ इत्यादिदं दानान्ते काणकः शू-
 धममर्दकृत्य जगद्विप्रमर्दिश्रियवतुमस्तुतमाशोक्य पपञ्च । श्रीसिधमुरो ! कोऽयं, द्विषोऽपि सिद्विपः ।
 सिधमुरो विप्रोऽपि, द्विषोऽपि ॥ १ ॥ शालिवास्त्यमिवाशेषं, कल्पद्वयं इव दृष्टुं । अस्मिन्निषिद्धव
 दृष्ट्वाहं-शमकं विप्रोऽपि ॥ २ ॥ द्विषोऽपि तद्विषं, तद्विषं सिधमः । अञ्जितस्तव शिष्युः, प्राह-
 सतिशोपः प्रदुष्यते ॥ ३ ॥ द्विषोऽपि शोपकम् । ततः सिधमुरवामि गणमैव जगद्विप्रमिनः प्रागोमवततः सतः सतः शोपतः प्राह-
 पुरुषवाज्जितेन तपसा इदं दृष्ट्वा संपदस्य कृत्यजितोऽसि । एतदं कथ्युं राजा हृष्टश्चाप्युत्सु ययौ । लोकं श्रुत्वा प्रापञ्चिन-
 धमा शीकं प्रणम्य तपहे ययुः । सिधमुरवामि जगद्विप्रमर्दिश्रियवतः शीमहेतोरं नन्दिमगत । सिधम-
 रश्रियवत्सु पदं जगद्विप्रकृत्योर्दृष्ट्वा च सिधमुरवामि च सैवाशुभं । पपञ्च । श्रीविराजितोऽपि सिधमुरवामि दं यो-

दुर्दिभः । धर्मेन कुलमालिङ्गं, धर्मेषु श्लाघ्यतेऽयमः ॥२॥ सौख्यवर्धितं वञ्छयया विद्योर्ग, धर्मोत्तमः ॥
 प्रचण्डतामण्डितवाह्निदंष्ट्रा-रौप्येण पाण्डवः प्राप्यरथवाससम् ॥ ३ ॥ शार्ङ्गसगिनीभ्यां सह । अङ्घ्रिदृष्टिसकसमलंकेतां कामपि
 पृष्ट्वा वृकचला ययौ । तत्र पृष्ट्वापि सौते तत्र वृकचलोऽसौ पृष्ट्वापि । वृकचलो बह्वैश्वर्यपरिवृतां आस आस पुं पुं
 रत्नैर्ययौ यानि । यानिर्दृष्ट्वाया विदरेत्तोऽप्यदा वृष्णकाले वृष्णि सधे तज्जागतः । पृष्ट्वापिः ग्राह-यति ययुः करयापि
 धर्मापदयो न दत्त तदाय विष्टत । गृहीतमन्त्रमथ करयापि धर्मापदयो न दत्तयेते स्वाध्यायाध्यायनतीव्रतपश्चरणकरणाद्यतः
 शार्ङ्गानिर्दृष्ट्वा वृकचलदंष्ट्रं गृहे स्थितः । शर्षपसौ स्वाध्यायाध्यापनादिना नीत्वा पारणकविने गुरवश्चरिते-
 काना वृकचलं प्रति जगिः-शर्षपसौ गता चालिषामा वयस, शर्षिकणां पृष्ट्वा तदा सधेपद्युतिं वृकचलः कियस-
 विचरपरिवृचदात्त । वृकचलशामसामातिक्रम्य गृहीतमन्त्रं-सो वृकचल । इयं करय सीता ? । वृकचलोऽयं
 इयं मदीया मीमं । ततो गुरो जगिः-सहविभाग । वयं विष्टयेहे स्वाध्यायाध्यापनादिपरस्पर आस स्थितः ।
 अथ यावत् करयापि उपदंष्ट्रो न दत्तः । अयिना किमपि अस्मिन्ने यद्विष्ण । अस्मिन्नेषु जगिः स्थितो सवन्ति ।
 यतः-“ निष्कामोऽखिलदक्षिणा, निष्काममर्जलस । वृत्तित्तुवभूतानां, रक्षाभानो निरधरः ॥ २ ॥” वृकचलो

१०१-अगम दीयाम् । ततो गुरो जगि-अज्ञानकलं १ काकमांसं च न मधुणीये २, अन्तरकाष्ठि चण्डनी
 पण्डिता ३, प्रह्लादजनकाले च सप्तपदानि पश्चादपसर्वेण ४ इति नियमचतुष्टयं गृह्येण । ततो वृकवृत्तेन शुक-
 शोक्तं नियमचतुष्टयं गृह्येति प्रणम्य पश्चादाग्राहकवृत्तः । स वृकवृत्तः कदाचित् कारिणम् ग्रासे अवरकन्दं वृत्वा
 द्यावृष्टिं मां अष्टाभ्युत् । अदव्यामदतरतस्य लङ्घनत्रयं जातम् । ततो मनाहस्याणि कञ्चानि दृष्ट्वा सेवकै
 श्चैः शोक्तं-कञ्चानि सत्यं तानि मधुपते । वृकवृत्तस्तानि कञ्चानि शीघ्रं पप्रच्छ-किं नासौपां कञ्चानां वैदिकं नाम
 न दापते, वृकवृत्तेनाक्तं मयाज्ञानकञ्चमधुणं नियमोऽस्ति, तत्ररौक्यकमरमाकं नियमां चारिणं वयं मधुपिय्यामः ।
 २१-वृत्तौच्ये अज्ञानकञ्चानि चारुदाते । ततो वधुमाणा अपि ते चौराः सशोकानि तानि कञ्चानि वृमुञ्चिरे ।
 ततः सखरतपु चौरिषु विपद्येपु दद्यात्तानि निप्रकञ्चानि, येषां मधुणं मम गृह्णामिनिग्रमां दत्तोऽस्मि । ततः एका-
 क्युप निदिशे २१पृष्ठी गान्धेय निशोयकाले स्वगृहे गन्ना वृकवृत्तः । वृकवृत्तो दद्यात् शोचं नियमां यदि मम नाम-
 विपद्यदा मयापि मरामयाविद्यत । यतः-‘सर्वाः सप्तचपरतस्य, जायन्ते जाहिमनः खलु । यो गृह्येति वनं शैव,
 सुखते द्युज्जमानतः ॥१॥’ एतदा कारिणश्चिद् ग्रासे गते वृकवृत्ते वृकवृत्तस्य वैरिणोऽनैकैनाटकमस्तदधम । ततो वृकवृत्त-

१०१-अगम दीयाम् । ततो गुरो जगि-अज्ञानकलं १ काकमांसं च न मधुणीये २, अन्तरकाष्ठि चण्डनी

१०१-अगम दीयाम् । ततो गुरो जगि-अज्ञानकलं १ काकमांसं च न मधुणीये २, अन्तरकाष्ठि चण्डनी

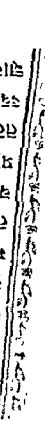
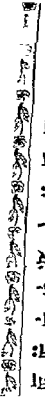
भाकरिधिं तत्रागता नतका गृहे । ततो वंक्चैलभगिःया व्यातं-याहि वंक्चैलं यामान्तरं गतं शारयाति, ततो न सत्यक
 इत्याहिं विमृश्य आवेवं परुषाय तत्र गत्वोपविष्ट । तस्यं विलोक्य दानं दत्त्वा स्वगृहे समस्य आवपन्त्यायता पुष्कचैला
 एकपुत्रेण युता सुजाय । इतो वंक्चैला गृहेमागतः । स्वां प्रियामन्यपुत्रेणयुतां पत्युङ्क्ते सुतां वीक्ष्य क्रोधोत्पन्नाचनः
 तद्योदुःखोर्षवाय कृपामाकृष्य निवृत्तमसरोणाञ्च सधपदात्पुत्रस्यैव यावत् प्रहरं दत्त्वे, तावत् संचलितवत्प्रहर-
 प्रतियोदुःखं जागरिता संभ्रान्ता पुष्कचैला जीवति आता सम वंक्चैल इत्याहिं उच्चरन्ती उच्चरन्त्या । ततः प्रणामपूर्व-
 वंक्चलेन पुष्कचैलकारणं भागिनी पृष्टा विपुनटनां समगमाहिं जगौ । ततो वंक्चलो हृष्टो गुकदवं निवृत्तं प्रया-
 शोसिल-अहो ते गुरो शोचिनः । एकदा वंक्चैला वणिगंगृहे प्रतापुत्रयोल्लेखके कलहं वेदयामहे वेदयां कृष्टिनमपि
 कामयन्ती वीक्ष्य करुणापि अपहेरन्तःपुरे शिष्टे विद्वयान्तः प्रविष्टा निश्री राड्या हरेता लभः । ततो राज्ञो तं कुमारं
 प्राह-मया सह भोगान् सुखं वर्द्धनि रत्नानि वारयासि वीक्ष्यस । वंक्चलो गुकदवं निवृत्तं समस्य प्राह-वं सम
 माता । तत्परतया विरक्त्या अयमपुत्रिरिति पुरेकेते राजपुत्रैर्निवृत्तस्य प्राप्तमुपपाश्वे नीतः । राज्ञो पृष्टः स वंक्चैलो
 यथासिद्धं साधुवचानं जगौ । ततो राज्ञो कृत्यान्तस्त्रितेन साधुवचानवाहनां तद्विपारहितेन स सामन्तीकृतः ।

राधाः स्वप्नं जानन्नि न प्रकटीचके । स्वप्नहेतुत्वं कथयामि । यतः—“स्वप्नितं कृतं छद्मं,
 मृदुदञ्जलिं पुनः । वक्ष्यं चापमानं च, मतिमद्य प्रकाशय ॥ १ ॥ राजापदेशेन वृकचूर्णश्लोकं सुतया
 तन्मार्गिणी वामं । अपादेशान्श्लोकः कस्यिदं दृष्टानं श्लोकं जित्वा प्रहरिष्यती वृकचूर्णः स्वप्नसमाप्तौ
 चिकित्सा क्रियते वैश्वरस्य । तस्मात् प्रहरणानादव्ययान्श्लोके शोभा जाताः । उपचारे वृत्तिक्रमोऽपि
 तस्य गुणो वाञ्छितं प्रयुतं दिनं दिनं प्रति क्षीयते शरीरं पथ्यं च न रोचते । तत्रतस्य शरीरकटनाशं राज्ञो पटहोद-
 धाणो कारिता । योऽसि जीवयति तस्मै यद्युदं राज्यादिं दद्यामि । तदा केनाप्यजातस्य वैद्येन (काक) मांस-
 पथं प्राक्तम । काकमांसं वैद्यैः कथयमानं वृकचूर्णः श्लेषा कश्चिदान्-अस्यैव काकमांसं ततो नाहं अक्षयामि ।
 ततो राज्ञो जिनदत्तारव्यथाहं धर्मकर्मसिद्धिमाकारयितुं वृकचूर्णप्रदोषाय जनः प्रेषितः । यतः जीवस्य सिद्धोक्तं
 दृष्टव्यं भवति । जिनदत्तो वृकचूर्णश्लोकं समागतं पपञ्च । यथा ! वृकचूर्ण ! तव देहे समाधिपरिते ? । वृकचूर्णो
 जगो-स्वागतं भवती यक्षुवन्तो । समीरित । देहे ममेदं ज्ञातम । यतः—“शोभायत्सिद्धं देहे, कर्मायत्तं च जीवितम ।
 शोभायता तदापचा, हृदं मित्र । यथावितम ॥ १ ॥ अथाह जिनदत्तोऽपि, तदापचादृष्टव्या । काकमांसोपथं सुदेव,

दृष्टपाठवहेतव ॥ २ ॥ साक्षेपं वृकचूलाय, स्माह साहसिकाश्याः । कठोपकण्ठविशन्त-जीवितोऽथ सतां वरः ॥ ३ ॥
 दृष्टश्चलाचलां शोभां, समरैरिषि वारिहः । कः कृती वरकृते कथं विजानिजामिप्रहखण्डनम ॥ ४ ॥ प्रशंसामुक्कं प्राह,
 शोभ मित्र ! यथाश्रितम । एकदं सवृथा जन्तोः, सर्वे भावा न निश्चलाः ॥ ५ ॥ तस्माद्देहे कटुभ्यं च, यौवनं विप्रस्य
 सव । जीविते च प्रतिबन्धमकृत्ये मा कथा वथा ॥ ६ ॥ प्रतिपद्य चतुःशरणां, परमसुखिपरायणः । उत्तमार्थविधि
 कः प्राप्स्यते चलां गतः सुधाः ॥ ७ ॥ ॥ इति वृकचूलाकथा समाप्ता ॥ २१ ॥
 उपसर्गात् सहेमनां, जनः प्राणान्तकारकात् । लभते निर्द्वन्द्वं गज-सुकुसुमात्परीशिवत् ॥ १ ॥
 तथाहि—गजसुकुसुमात्कथां सुखसामानाश्रितिक्रमोपकारक्यां विना न कथयितुं शक्यते । तेनाशौ तेषां सम्यग्-
 प्राप्स्यते । अहितपूर्व नागशयि वसव, तस्य प्रिया सुखसा । वसुदेवप्राप्तौ कसेन याचितानां समानामपत्न्यानां मथ्यात्
 पदं पृथा देवेन केनचित् नागपत्नीनिन्दितसुखसामानाश्रितो हे मुक्ताः । सुखसया वाङ्मताः कसेण तान् देवकीसुतान् पठयि
 दान् देवान् कन्याः परिणीयताः प्रत्युक्तम् । पठयि शान्तिप्राप्त्यै प्रवृत्ता वीक्षां जगद्भिः । सर्वे चरमयोपरिणो ह्यव-
 द्याङ्गीसाजोऽस्यत् । स्वाभिना सह ह्यारिकां गताः ते पठयि यतयः पृथपरतोऽप्यदा युगलिनां सन्ता विधा ह्यारका-

स्थायी-द्वेषः किं तावन्मि, तव प्राणैकं कर्मान् कलितम् । त्वया सपत्न्याः सप्त रत्नानि हतानि प्राणस्यै । तस्या
 रदस्याः पुनर्येकं रत्नं प्रपञ्चनं समर्पितम् । ततः प्रभुं प्रणम्य प्रान्नं कर्तुं निन्दन्ती द्वेषकी स्वयद्देवता
 कृष्णार्याः स्यात् । मातरं दुःखितां वीक्ष्य कृष्णार्या-मातः । किं तव दुःखमस्ति । द्वेषक्यवर्ग-पुत्र ! निष्कलं
 मम जीवितम् । त्वज्येष्ठान् सुखसां बाल्ये, यद्योदां त्वामपाज्यत । अपूर्वत न मे बाल-लालनस्य मनोरथः ॥ १ ॥
 वरस । तस्माद्दं प्रक्याहे वाडिष्ठनदेषु । बाललालनदेषु हि, द्वैवानामपि दुर्लभः ॥ १ ॥ विष्णुराचष्ट-मातः । खिदां
 न कायुरेवया । द्वेषं वासववजिनीपतिमाराध्य तव मनोरथः पूर्येयते मया । कृष्णनाराधिनी द्वेषो हरिणोमसोर्षी
 प्रकटाम्बायाम्-द्वेषक्याः पुत्री भावयेत्यष्टमः, परं प्रासनाः प्रपञ्चः प्रवर्जित्वा । ततः किमप्यपि काले गते कोऽपि
 मद्द्विद्वेषः स्वर्गाः स्यात् । सिरधमर्षिणी द्वेषक्याः कृष्णवर्णीणः । कमाद्द्वेषकी पुत्रमसत । पुत्रजन्मरत्नं कारित्वेया
 वसुद्वेषो गजसुकुमालिनामादाव । ततो निरन्तरं द्वेषकी स्वत्यपानदानैरिष्टद्वैतारोपणाद्विना बहुयुगमास । मत्तिसुर्विष
 नेत्राणि प्रभुदंयत् कमाज्जलपत्र मनोहरं प्रभुदं ददानीं गजसुकुमालो लघुवृत । प्रासवौवना गजसुकुमारी इमम-
 दीपतेः प्रसावत्यादां कन्यां परिणित्य विविराजया । अथ सोमयोर्मांडिलस्य पुत्री सोमद्विमानिच्छयापि गजसुकुमालो

माताभार्यापरिणीतः । अथ तस्मिन्नेव दिने श्रीनिवायां बाहेक्याने समयापाते । तदा श्रीसमुद्रवृजयराजा
 कुण्डस्य सपरिवारो धर्मोपदेशोऽस्ति श्रीनिवायापक्षे यथा । अगवास्तत्रैति धर्मोपदेशो ददाति स्म । “ निदंन्तः
 कुर्यात्तु देवो गतजवक्ष्यते विना शर्वरी, निर्दंन्तं कुर्यात्तु गतजलं जयाविहीनस्ततः । शोच्यं निर्दंन्तं सुतो गत-
 गणेशविग्रहो यो यति-निदंन्तं भवनं न राजति तथा धर्मं विना पौरुषम् ॥ १ ॥ इत्यादि धर्मोपदेशो श्रुत्वा गजसिं-
 हात्तौ वीरमय्यासितरवतः पितरावापञ्चय अयायुगं वीक्षां जग्राह । यतः— “ जहं चयद्दं चकवद्दी, पतिर्यद्-
 तन्वियं मुहुश्चण । न चयद्दं तदा अहेतो, द्रुवद्दी खण्डं दमयो ॥ १ ॥ ” ततः प्राससंयमा गजसिंहात्तौ वीरमय-
 यासितौ त्रितयं पण्डितमद्वयमाहितयः कर्वाणो नगराद्विहिः कावोत्सर्गं स्थितौ ध्यानपरः परमात्मलान्तिभवे । अन्त्ये-
 यमेसापञ्चय दमयोत्तं सायं प्रातिमया गजसिंहात्तं दृष्ट्वा सोमप्रोसोणां विजेन ध्यात्तं-अयं पापी मदीयां पुत्रीं परिणीय
 तत्कालमेव यकार । ततः स हिजायमः कृत्वा गजसिंहात्तंमूर्त्तौ शकटां मुक्त्वा [घटाकंठं च मुक्त्वा] तदुपरि स्थितौ
 स्वतर्कप्रकाशानाय सौम्य । तैरर्कैर्गजसिंहात्तस्य कर्मवचनानि सर्वाणि तथा वृथासि, यथा क्षणमात्रात्कैवल-
 योनासिपक्षं स्थितरेवामवे । अथ कणः प्रसू नन्तुं गतो गजसिंहात्तमसमाक्ष्य क स आलापित इति प्रसू पपञ्च ।

प्रसुप्तोक्तं-द्विजादिवाणममंसस्य । हरितरत्नसुवचः श्रुत्वा सर्वमाप । पुनः पपच्छ कृष्णः-कथं केवलज्ञानं जातम् ? ।
 प्रभुरादि-द्विजसहितयाव, द्विजन मरतके अङ्गरभूता शोका, तेन कर्मक्षयोऽभिव्यत । यदि स द्विजाद्युना सहित्य
 नाकरिष्यत तस्य कर्मक्षयावृष्ये तदा बहुकालेन कष्टात् कर्मक्षयोऽभिव्यत । यथा अथ त्वया मार्गे आगच्छता विप्र
 एकामुकाभिप्रायिकां वहेन देवकुलिकायुं दृष्टः । तत्रत्यया एकदिका तत्र नीता । ततः सर्वेण परिवारेणापि नीता वही
 तत्रतस्य द्विजस्य प्राप्तौ निषद्यः । क्षणमात्रेण तस्य द्विजस्य इदिकावहेनकामुं समाप्तं तत्र सहितयाव । तथा
 भजसुकृमालरयापि तस्य द्विजस्य सहितयाव सर्वकर्मक्षयोऽभूत् । तस्योपरि त्वया कोपा नायेयः । केषान प्रोक्त-किं
 नाम स द्विजः ? । प्रसुप्तोक्तं-अथ त्वां प्रोक्ष्या प्रविशानं वीक्ष्याकरमाद्यरयोदरकोटनान्मृत्युमूर्त्वा स एव श्रेयः ।
 ततो मुकुन्देनाभिमुखकारः कृतः । प्रसुप्ता शोक उच्चारितः । ततो विष्णुः प्रभुं नत्वा निरससर । स द्विजा वनादागच्छन्
 कृष्णमागच्छन्तं वीक्ष्य देवप्रकोटनान्मृतः । तमकरमादिषुं मृतं दृष्ट्वा विप्र उपलक्षितः । कमयुर्दोरिकां वन्दयित्वा
 पुनीमव्यु आभितो द्विजः । पटहो वाहितश्च केषान । यो यतीनां देवता भविष्यति स एव द्विगीत्या मया । ततो
 देवत्या अनित्यतादिदंशैः प्रसुप्ता शोक उच्चारितः । ॥ इति क्षमायां भजसुकृमालकथा समाप्ता ॥ ३० ॥

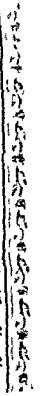
श्री
 सु
 या
 वा

व्याप्तमिदं पृथिवी-सुप्तगाम् बहून् हतान् । प्राणानि चिन्तितं स्थान-सर्वनीसिकमात्रव ॥ १ ॥
 तथाहि-अन्यथः शश्विद्विस्तरया मूल्यं प्रबोधयन्ता देवाविदेववन्दनाधुमवन्ती ययः । तत्र सदः शश्वि
 यमतिरम । तस्य अदा प्रिया । तयोर्धुमकर्मकर्मकर्मोपायान्तर्यः सत्सवर्षाचिता नन्दनाऽभूत् । जन्मोत्सवः प्रिया
 कर्तितः । कमान्तस्यावन्तीसिकमात्रेण नाम प्रिया वत्सम । मातापुत्र्या धुमकर्मयोर्ब्र पण्डितः पुत्रः । पुत्रवत्स
 द्वात्रिंशत्सहस्रानां पुत्रीद्वात्रिंशद् देवकर्मसोदाहरा अवन्तीसिकमात्रः परिणयितः प्रिया । अन्यथैस्त्रय सदस्य-
 शोष्य अददत्तोपाशस्य शश्विद्विस्तरयः स्थिताः । तत्र प्रदीपे तेष्वन्ये-रात्र्यायां सखिरया निरा, गुणयान्तिरस
 नान्ती-गुणययनमादरात् ॥ १ ॥ तत्रम अदात्मजोऽवन्ती-सिकमात्रे निजालये । द्वात्रिंशत्सहस्रानां-पौत्र-
 रत्नदंशुणीव ॥ २ ॥ अवन्तीसिकमात्रोऽप्यनं तर्ह्युसोभोप्यमानं श्रित्वा दृष्ट्या-किमिदं शश्विमपेयमानं मया
 दृष्टमादृत नान्तीगुणययनानि पुरः पुनरदृष्टोपादेपर्योऽवन्तीसिकमात्रे जातिरस्यतिवचनभूत् । अहं प्राणोभव
 नान्तीगुणययनानि देवोऽभूत् । नान्तीगुणययनानिसिखान्तायामुण्डमधुमपुत्र्याऽन्तरं स्थिते । तेन यद्वि तसिखे
 प्राप्यते तदा वरम् । यतः-“देवाणि देवलोप, जं च सिखं तं नरो सिमान्तिशिवि । न अण्डे वाससपुण्ड्रि”

जस वि जीहिस्यं हृजा ॥ १ ॥ एवं विमथ्य विपथ्यं गत्वा गुरुं सत्तया नत्वाऽवन्तीसिकमात्मा
 जगौ भगवन्तो । येषु किं नलिनीगुल्मविमानादवाधुना समायाताः । येन धीपूर्युः तजज्यवरेषु कथ्यमानमस्ति ।
 गुरुभिरुक्तं-वयं तदाधुना न गतः स्मः । किं धीसिद्धताहोक्तमधुना धीनलिनीगुल्मविमानस्वरूपं गण्यमान-
 मस्ति । तस्मिन् नलिनीगुल्मविमाने सति यं देवानदेतौव सिद्धिनः सति । अवन्तीसिकमात्तः प्राह-अहं ते ततो
 विमानादाद्युः क्षयादत्रोत्पन्नोऽस्मि । तस्य विमानस्य सुखरसरणादहमेव स्याति न दोक्तोऽस्मि । अद्युना एता वृत्ता
 राक्षसवित्याः दोभन्ते ताभ्यो देवनाभ्यः । तेनाज क्षणं स्याति न दोष्यते । तथा कुरु यथा मद्यं वीक्ष्यं दत्त्वा
 जन्म कृतायुं करोसि । एता वृत्ता व्याडय इव मम भानि । तेन संयमं मद्यं दत्तं ययस । गुरुभिरुक्तं-माता-
 तितेवन्तंमगुमाह विना वीक्ष्यं दत्तं न दोष्यतेऽस्माभिः । ततस्त्वरितं तज विमानं गन्तुकामेनानवन्तीसिकमात्तेन
 स्युं संयमं गृहीत्या गृह्यता इमथानवन् गत्वा कथोत्सुं स्थितम् । तदा पश्चात्सवसवन्तिवन्ती
 प्रिया शिवाभवा तजगता । अवन्तीसिकमात्तं कथोत्सुं दृष्ट्वातीव कोपाविष्टा ते तथा खड्गश-
 करं शिवा, तदा दोभयानादवन्तीसिकमारा मत्वा तदानीं नलिनीगुल्मविमानं गतः । गतः सातापितरौ

श्रीभ
 सुक
 वरि

रति । तेन ममपि तद्विह । मज्जोक्तं-पुत्र ! इत्यं विना कथं मया परमाद्यादिं विभ्यं दारयते । स पुत्रः प्राह-
 मातः । यथा तयाऽऽनीय तन्मद्यं देहि । यतः-“ चोरा य चौरिका विभ्यं गंधी विजा य मद्रप्राहिणया । वेसा-
 युचनरिदां, परम धाडं न याणाति ॥ १ ॥ ” ततस्तेन पुत्रेण कथं तयाऽऽत्ययुं माता मांनिता तदंश्याभिवर्ती करोति । तां
 रदन्तीं शील्य प्रातिवेशमक्यस्तद्विःखिता अपाशुर्द्विःखिता कारणम् । तथा च पुत्रमनोरथः प्रोक्तः । तांभिराद-
 विचाराभिः प्रातिवेशिककाभिः पृथक् पृथक् क्षीरादिभ्यं दत्तम् । माता संकेत्य परमाद्यं खल्विदृश्यं पुत्रस्यालं परिवेश्य
 कर्त्तव्यं केनचित्पुत्र्य गतम् । इतः सिकेतोराकेटस्तस्य गृहेऽर्द्धेण सासक्षपणपरण विद्वेत्पुत्रमागन्मनिः ।
 ददां तं मनिमनभयदृष्टिमव रोमाञ्चकञ्चिकुतवाल तस्याय पाणिभ्यां पायसस्यालं गृहेत्या प्रणम्य चावग-
 मगवन् । इदं परमाद्यं प्रासिकं विद्यते । कथा कथा ममोपरि गृहेण, येनाहं कृतार्था मयासि । तच्छुद्धमद्वारं
 मया मुनिः पञ्चमधरयत् । यन्मन्व्याऽनुक्तः सोऽपि परमाद्यं तस्मै ददां । तस्मात्त पात्रदानतः स मन्व्यायि-
 श्वयम् । ततो माता समगता, त्रिकं स्यालं वीक्ष्य पुनः पुत्राय परमाद्यं पर्वेष्वप्यत् माता । यद्वि परमाद्यं मन्वितं
 िन । ततः स पूय वास्ती वाहिनीतो वत्सस्त्र्याणि गत्रेपयन् मद्रपि प्रणम्य तस्याञ्जं उपविक्षत । “ देव्याद्यं प्राप्य

मन्त्रं, कथं तव किञ्चिद्वचसः । योनायु लभ्यते मुक्ति-सातं संसारिणा रक्तम् ॥ १ ॥ संसारसि असारं, नरिय
 सिद्धं वादिवेषणापत्तं । जाणतां इहं ज्ञातुं, न कुण्डं जिणवसिधं धम्मं ॥ २ ॥ इत्यादिं तत्प्राप्तं धर्मापत्तं
 श्रुत्या इहं वास्तवस्यासौव राधावकस्माद्विद्युच्चिक्या मृतः सन् गोपाळः तत्रैव पुरे धनसागरस्य श्रुतिनः शीलवती
 प्रियाया गन्धं पुत्रयोपार्थ वयुस्त्वमसन्निवितोऽवतार । ततः कमार सा पुत्रं धार्यत प्रयासतेऽहं तच्चैः स्थितेषु ग्रहेषु, तेषां
 पुत्राणां नामानि कमन्सातापुण्यां दत्तानि । धनदत्तः १ धनदत्तः २ धनचन्द्रः ३ धन्यः ४ । आद्यत्रयाणां
 पुत्राणां कमार प्रिया अर्भकम् । धनश्री १ धनदत्ता २ धनचन्द्रा ३ । धन्यजन्मनि तदाहं इत्येतच्छे निधीयमानं
 निधानं निःसृतं तेन धन्यायुं नाम कृतं तस्य । धन्यं बद्धमानं कमार श्रुष्टियहं द्विनं द्विनं लक्ष्मणवर्षे । समये
 कल्याणायुषं सकला धनकमुकला आहितो धन्या मातापितृभ्याम् । धन्यस्यातीव गौरवं कियमाणे यथाऽपि सोऽसौ
 लक्ष्मणः प्रियोरुं प्राचिः-एकौद्वरमवस्यास्य कियते किमादरेऽपि कौद्वरमभ्यम् । ततः पितरवचसिः-गौरवेषु पूज्यः, यतः-
 "गुणा एव हि पूज्यन्ते, ननु शोभयन्तारः । वानसं गच्छते पुण्य-मङ्गलरत्युत्पत्ते मलः ॥ १ ॥" अथो बभूवुषे
 ते आतः पितरं प्रति-परीक्षा कियतामिति । इति शोभयन्तारोऽप्युक्तोऽस्ति ॥ १ ॥ पणायित्वा श्री

एतं दशोदित्यय ययम् । प्रवृत्ता व्यवहृते वै । धन्यसि वलाढयं मूढकं ज्ञाना राजपुत्रसेवकेन सममयाधयत् ।
 दीनारणां महसं पणीकृतं, यस्मै सेवको दशयति सोऽप्यस्यै दीनारणां महसमपयति । तथा धन्यराजपुत्रसेवकयो-
 गुप्यमामयाधुवसदकेन ज्ञानम् । ततो दीनारसदसं तत्र धन्येनाज्ञितम् । धन्यो दीनारसदसं ज्ञाना महमाययौ ।
 अपरे सोदराः स्वल्पज्ज्जाः समाययुः । धन्ये प्रशंसिते मातापितृभ्यां पुनरसे हितोद्येहनि शोचुः-एकशोऽप्यानेना-
 जितं धनं तेनास्य ययुनं क्रियते । अस्मान्निखि वदुशो धनं पूरा यदज्ञितं तद्विस्मृतं किं क्रियते । पुनः परीक्षा
 क्रियताम् । ततः निवृत्त्यामर्षितः पतिः कल्याणमापकरोत्युः पृथक् पृथक् [दत्ताः] । सर्वोदरेण व्यवसायं कृत्वा
 अमापलासाज्याऽपि महमाययुः । धन्यसि धीमान् धन्यस्युः आपणमद्यं गत्वा पणायोपावृत्तव । इतरतत्र
 महाधनः श्रेष्ठो कृपणश्रेष्ठो अरिभारसमूहमनमज्जयामास । दत्ते किमपि नो धनं परिवारस्थानि ज्ञानावृत्तावदानं
 विशाणयाति, स्वयं ज्ञोषे वक्षं परिषत्, धान्यं वर्धरोसंसक्तमवलं मुञ्चि । धनस्थाने हेतुमेव रत्नाकं मुञ्चि । योषिकाद्विपु
 पशुसं मनगापि धनं न व्ययति स्म । तावदस्य स्थाने योषिकाद्विपयाणि सधयतिस्म । अन्यं पुनरं धनं व्ययत्तं
 धान्यं शिरोहिसुवत्यस्य । तदभावेऽस्मिन्नि कर्तुं क्षणमपि विश्रामं न गच्छति । खलित्वाऽप्यदा महेश्वरतर्जनीं

श्रीधर
वर्णन

विगतं दृष्ट्वा क्रीदित्वाकोऽयम्—मा अतिथि । गृहेण त्वमसि विधिम् । स्वस्वतया विना तौ विधिः
 विधिः यदुच्यते अथ । तत उदरपकवित्तत्वं विधिं तस्मै दत्त्वा ततोऽचलत्वं कर्तव्यमासीत् ।
 ततश्च राजगृहेपुरवाण्योऽयं गत्वा धन्यां निषेधित्वात् । पूर्वोऽयं कं वनं देवादिमावती धन्यपुण्यप्रसादात्
 पुण्यं फलितं चाभवत् । धन्यस्य प्रसादात् स्वं वनं फलितं पुण्यं दृष्ट्वा देवादिभ्यः फलितं च गृहे मालिकः-
 स्यात्किं चकार भोजनदानात् । राज्ञोऽयं शोणकस्य भवत् सोमश्रीर्नाम्ना पुत्रिका । स्वमा च कोटिसदस्य सुसद्वृत्ति कनी-
 यती वसत् । तथा कुष्ठमपत्स्य पुण्यवत्यादिसित्तम् । तच्छैकदिवसजातत्वात् सर्वा विधयः सर्वेषां भवन् । ता
 विद्यादिव्यविधि कन्याः यद्वि अस्माकमुक्तः पतिभूवति तदा विद्यायां न स्यात् । अन्यदा पुण्यवत्यां सर्वो-
 परः धन्याऽयं गणवान् दृश्यते, तेषां वा नो भवति तदा वसत् । ततः सोमश्रीः विद्विष्येयम्-धन्यां मे भवति
 भवति । ततो दृष्टेन राज्ञो सोमश्रीर्धन्याय दत्त्वा । ततो भद्रया मालिकेन च स्वपुत्र्या तस्मै दत्त्वे । ततो राज्ञो
 धन्याय अर्पितो आमा दत्त्वाः । धन्या भोगान् अर्द्धे प्राकैकेतुपुण्ययोगात् । अन्यदा धन्या गवाक्षयः विद्याभूततासु-
 समं समगता मातापुत्रौ चातिद्विःखितौ राजभर्ता गच्छन्तौ ददौ । द्यःस्थेनानाथ्य संस्थाय तौ पितरौ सदृश्या-

शरीरं भूयते वा सन्निभं धन्यः प्रणाम भक्त्या, पुनर्नृणां सुखं धन्यः । कं गतं तस्मै धनम् १ ।
 वा विदुः श्रेयः-तद्व्यसनात् धनमपि गतम् । कमास्वमजस्ता मप्यद्विद्विभ्राणितपुत्रकः श्रुतोऽस्माभिः । तेनाजा-
 गाम धनम् । पुनरपि धन्याः प्रथम-मालम् अतः क गतः । साद्योचत-ते न्योऽपि उज्जमाना बहिः स्थिताः
 गतिः । धन्यस्ते तान् आवेत् तत्रानास्य सन्मानदानपूर्व पृथग् ग्रामान् ददौ तेभ्यः । धतः-“ सन्तः स्वभावतः
 सन्-श्रेयसिवाद्यै र्कृतम् । कठणावाभिरस्यन्ताः, भवन्ति प्रतिवासरम् ॥ ११ ॥” ततः सर्वं कृतम् सन्मानदानतः धन्यः
 प्रणयतिरस । मातापुत्रौ धन्यं धन्यमिति जल्पतः । यदा ते सादरा धन्ये मत्सरे कुर्वन्ति धन्यश्रवाणामसहस्रानरं
 यद्विद्य विभक्त्य मयके स्यात् जल्पन्ति । ततः श्रेष्ठा दद्यात् । निसर्गयशोवसा एते नन्दना ध्यान्ति तान् प्रति
 श्रेष्ठा जगौ-धन्यं मत्सरे न क्रियतेऽस्यैव आयं वदन्ति । ते प्राच्यः पुनः पुनश्चात । त्वया धन्यश्रवा क्रियते नैत-
 युक्तम् । यदा पृथग्गमनो गृह्णाहिनातः तदास्मिप्यगृह्णादन्तानि वदन्ति तन्वा गतः । तेनाज दैरन्ते मूढोक्ता जाता
 स्यात् सन्मानितश्च । ततपदाः प्रकुर्वन्ति श्रवां धन्यस्य । अथ पृथग् भवनं विना अस्माभिरु सादयते ।
 इति आर्षवचः श्रुत्या धन्यः पुनः स्वकृतम् सुखं भुक्त्वा राजावैव शान्तिर्गता दैरन्ते वाचिम् । नानादद्यात् सान्त्वा

एकाग्रचित्तवत्या विवक्षितं विवक्षितं भवत्यस्य ॥ यतः—“सुखं च विमवाञ्छसि, क्षीयः सेव्यं पितृगृहेभ ।
 श्वसितस्य गृहे दुःखं, सुखं मोच्यं न सर्वदा ॥१॥ दुःखी पितृगृहे यति, दृष्ट्वा दुःखं प्रियात्वे, पितृगृहेसुखं भवत्या,
 दुःखं विपिनं सुखियः ॥ २ ॥ सुखे दुःखे तथा दुःखे, विवेकयोगमनेषु वा । देहच्छावेष तर्जानं, स्थास्यामि
 श्वसितस्य ॥ ३ ॥ ” तस्माद्देहं सुखे दुःखे वा श्वसितस्य एव स्थास्यामि नान्यथ । देहः श्रेष्ठः धनस्यः वधैवचः
 श्वसितस्य । सपरिवारो गृहेदारैः सुदां विधाय विवक्षितं विधिः । ग्रामाद् ग्रामं पुरात् पुरं देशाद्देशं समन् धनस्यः
 दशककम् कुर्वन् कौटोभ्यां पुं यथा । श्रेष्ठं नरं कश्चित् तत्र दृष्ट्वापुच्छत् । सो भद्रं कथयतां निर्देव्या योज
 नरः समति स कथं निवृत्तं करोति । नरः प्राहे-हे श्रेष्ठम् । सधना व्यवसायेन निवृत्तं कुर्वन्ति । निवृत्तः कम्-
 कतः परगृहे कम् कृत्वा निवृत्तं । यं च निवृत्ता अयायन्ति, ते धन्यराजस्य सरसः खन्यमानस्य खननद्वन्द्वेण
 निवृत्तं कुर्वन्ति । नराणां तत्र सरसि दीनारद्वयं दीयते, क्षीणामिकं प्रवाहेण दीयते । कष्टहेतुं ते भोजनं कुर्वन्ति
 सरःपनकाः । तत्रत्या धनस्यः सकृत्परतत्र सरसि गत्या, खननकर्मकैः साह्यं खननकर्म करोति । तत्र
 राननद्वन्द्वेण च निवृत्तं करोति । अन्यद्वन्द्वेणः क्षीरोर्ध्वश्वतच्छत्रोऽश्वास्तः पदातिश्रोत्रोहितः सरोवराञ्जलिकानाम्

गतः । तथा जीव नन्दं ज्ञेयत्वात् । विषयवत्त्वः परिदृशिः प्रोच्यते । तदा जय जयति भाषिणः कर्मकरः सर्वे निजं
 निजं कर्म त्यक्त्वा धन्यं प्रणमन्ति स्म । हेतुं मय्ये स्वकर्मण्यकं वीक्ष्य धन्या धन्या किमेतद्द्वेषेन कृतम् । माता स्वयं
 पिता वाप्यं ममैते साधारण्यः । आर्यजात्याः पुनरिमाः सुमहा प्राण वृद्धिमा ॥ १ ॥ गोमहा जनको यस्या, अहा
 यस्या जनयति । शालिमहासिजा स्वयं, शीघ्रं वदति मूर्च्छिका ॥ २ ॥ विचित्रस्यति धन्यः प्राहे-युं कृतः समागतः १ ।
 ततः ते कर्मकरः स्थाननामाहं संगीत्य मृगउत्तरं वदुः इति धन्या धन्या-एते मां नोपलक्षयन्ति । यतोऽहंमाहवो
 राज्यावरथा प्राप । ममैते स्वजना दुःखावरथायां पतिताः सन्ति । यतः-“करोति महेश्वरयो, लक्ष्मणस्यश्च करोति नराः ।
 नाम्नामराः करोति, फलमृतसिद्धिर्कृतव्यक्तयोः ॥ १ ॥” ततः स्वसेवकानाकायुं धन्यः प्राहे-एतेषां भोजने धृतं
 ह्यं, एतेऽतीव दुःस्था इत्यन्ते । दयारथानं च वैद्वेषिका विद्यन्ते । ततस्तैरकं-स्यामिन् । सर्वेषां धृतं रमाचरा
 धरम् । शशोक्तधृतं भवति । ततः कर्मकरः सर्वे इहा धृतं मधेयन्तो जल्पन्ति स्म मिथः-एतेषां प्रभावतोऽस्माकमपि
 भोजने धृतमभवे । द्वितीयाहं हिने तन्नामो धन्य आह्वय शशिनं प्रति मधुरया निरा प्रोच-शशिरसव कर्तव्यमनाव
 दृक्कृतं इत्यन्ते । शशी जगौ-तकाभावात्सर्वस्य कर्तव्यस्य राज्यान्वताऽजानि किं किमपि, पूर्वकृतकर्मपूर्वाविधाऽवस्था

व्याश्रितः । ततो वन्याजग-असमदृग्हे बह्व्यो गवो महिषश्च दृष्टान्ते, तेन तकमहेणाय त्वयैका वर्षवर्षिकेण
 प्रया । ततः श्रेष्ठी जगौ-महेन प्रसादस्ते, आतिप्रणामं चकार । ततो वन्या दैवगतिं निरदं च बह्वजनपरिवृतः स्वयद्दे
 ययौ । ततः प्रियाश्रे माहे वन्यः-सो प्रिये । एकः श्रेष्ठी करुणारपदं बाहिःसरः खनिदं समगताऽस्ति । तस्य पुत्रचविवृष्य
 विधत्ते । तेषां पत्न्यः क्रमाद्देताश्चतस्रः सन्ति । तासां मध्याधदा एकाऽपि वर्षारयाति तदा तस्य महिक्रमसरतकर्पणः
 समप्युणीयस्त्वया । यदा त्वया रसति तदा तस्यै क्रममकाहिं वान्यं आख्याहिं देयं त्वया । तैऽतीव दुर्बलाः
 सन्ति । तेभ्यो दानं ददत्येतरतयापि पुण्यं भविष्यति । दानेभ्यो दानं दत्तं बह्विपुण्याय भवति । यतः-“अभयं
 सिपचदाणं, अणुकरं उच्यतेकिञ्चिदाणं च । दौहित्रि सुपत्नी भणिष्ठा, तिष्ठति भोगाद्देयं हिंति ॥ १ ॥” पालिनि-
 दंशोव सा तस्यै आत्तिकां ददौ । स्विषां आत्तिकासहितं बह्वितकमानयन्ती वाक्ष्य श्रेष्ठयाहे-एषा भगवती स्विषा ।
 तस्यैत्या श्रेष्ठिनं प्रति तिष्ठो वच्यः प्रोच्यः समत्सराः । त्वया व्याख्यातौऽप्येस्माकं देवस्य विदेयं गतः । अखिलैव
 व्याख्यायमानाऽस्मिवापि गमिष्यति । दिवा च सूर्योत्कावहनं कुरुते । रात्रौ च सूर्यो स्वपिति । एतावती एषा भाव्यशोऽस्तिती
 विधत्ते । अन्यदा वन्यरतां सुभद्रां समागतां वाक्ष्य पपञ्च का तं कथमिहगतता ? लज्जयाऽप्योसुती साऽजग-अहे

॥ १ ॥

श्रीश
वसिः

शालिग्रहवसा गोमदशुद्धि । त्र्यम्बो॥ सुधान पुष्पण परिणीताऽहम् । स च गृहेकच्छे जयमाने विद्वा
 गतः । धन्याऽयम्-गृहे तव पतिविद्वा गतः सन् त्वां विना मृत एव सम्भाव्यते । ततः पतिवतं त्यक्त्वा
 मया सह आगतम् सुध्व । साऽपि तद्वचः श्रुत्वा वञ्चतेव हृदि कर्णां विधाय तं प्रत्युपशङ्कासारमाह-
 “ गतिशून्यकर्मव्याप्त्युत्पत्तिकारस्य, विनयनवर्षजा वाऽथवा औषधतः । विमलकुलभवानामर्हन्तानां शरीरं, पति-
 कर्तारजा वा सेवते समाहितः ॥१॥ ” हे धन्य सा विरसाधिरत्वं दृश्यसे मयाऽपिना । यन्मां वाञ्छसि पशुषियम । परकी-
 आगाहित्वा लोके परलोकं च दुःखं लभते जनः । यत- “ विक्रमाकान्तविश्राप्तिं, परकीषु विरमया । केत्वा कुलध्वं
 गाम्, नरकं दृशेकन्धरः ॥ १ ॥ ” धन्याऽयं क्व क्व सा अर्हे ! कारणं च निशेयताम । परकीलभ्यतां नाऽहं, नाह-
 मन्धरमाह्वरः ॥ २ ॥ इदं वचनं त्वां परीक्षितुं मया जलितम् । साऽयम्-गृहे मम त्वं पतिरसि तदा किमव्याप्त-
 शानं कथय । साऽयम्-राजगृहेऽस्य धन्या जामाता वसव । तत्र विद्यजयं सुक्त्वा गान्धर्वाऽपि स्वामसम् । मया
 विन्यसुका मुदिका रत्नमयी दत्ता । इत्युक्ते तेन सा प्रियं मत्वा धन्यमन्या श्रुत्वा अथा विज्ञेकयामस । ततो
 जलिवरिपरित्यागाहवृत्तिसारणमूर्धितां प्रियां केत्वा धन्यशक्रे स्वगृहेरवासिनी ताम् । इतः तामनागतां लब्ध्वा

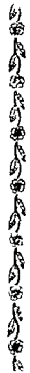
एवं वीक्ष्य पुंसो वृक्षवर्षं प्रत्यक्षक-कं गता सुमदा निखिपयतां वही वेला जाता । वृक्षा वर्षः प्राह-तकरीहिनी
 गरीत्या गरीत्या धनसाधिमहे गता दाम्बिव तस्य गृहे तिष्ठति । स परिचुष्टो वयुमाहारोहि तस्यै दाम्बिमास । तेना-
 नित्यमाव विपता तत्र संभाव्यते । तत्रतत्र गत्या वृक्षा वर्षतां दिव्याभरणमपिता वीक्ष्य पश्चात्त्वारिं समस्य
 भर्तृराज प्राह-मयात्-एषा तत्र यान्ती कदाचिद्विद्विष्य कतिरप्यसि । अथ तत्र गता सती तस्य धन्यसाध्याः प्रियाञ्जलि ।
 स्त्रीणां चरितं को जानाति । यतः-“अश्वस्तं माधवगजितं च, स्त्रीणां चरितं साधितव्यता च । अत्रपूर्णं चापि
 संपूर्णं च, देवा न जानन्ति कुतो भवत्याः ॥ १ ॥ प्राचुं पारमपारस्य, पारवारस्य पादुते । स्त्रीणां प्रकृतिवकाणां,
 देवलिपय नो पुनः ॥ २ ॥” तच्छ्रुत्वा श्रुति वज्राहत इव क्षणं मंगला व्यचिन्तयत । अतया स्त्रियया किं कृतं, हा
 शिकं, कुतश्च्युति कलङ्कः कृतः । ततः श्रेणी तं वैचारं, स्वपदरेणकृतं व्यवहारिणां पुरः प्राह । व्यवहारिणः प्राचुः-
 धन्यसाधारस्य न कदाचित् कर्मार्थं प्रवृत्तिहेतु । धन्याऽस्मि जीयते परनामीसहोदरः । अथिना तु पादपरीतं कृतं तत्र
 द्विद्विरसाध्याः सम्यक् न ज्ञायते । एष गौतमना विद्यते । तद्यथा तस्यान्न सवस्तिपाछोत्तनिवप्य कथयिष्यते । तस्मिन्
 श्रुति स्वस्यानं गते इत्या धन्यसाधारन्ते गत्या प्राचुः । धन्यस्तं राजजामता, धन्यस्तं साधुशोचरः । तत्रोदं युवयते

शिव, परमेश्वरः ॥ १ ॥ तेषामिह वचः श्रुत्वा वारामपरां कर्तुं शन्यो ज्ञप्तः । ततो धन्यस्थानादौषोमासि-
 प्रापुं मत्वा ते इत्याः खं खं गृहे ययुः, मिथो निमन्त्रयन्तिरभौ । एषः पूर्वं वर्षां शोतोऽपि तु प्रकृतिरस्य परा-
 वृताऽभवत् । यतः " वदंशी राजसन्मानं, महोऽजिज्जालिः पुनः । एतानि पुरुषं सद्यो, नयन्ति विकीर्तं सदा ॥ ११ ॥ "
 ततः श्रेष्ठी धनवदो धन्यसाधोः पुरो गत्वा जगद्व-अन्यायं कुरुतेस्य योज्य तस्य वृणुं कुरु तस्य । तद्वन्यायं
 परिच्यय मम स्थितं मुञ्च । ततो धन्योऽयं-मो भद्रा एष वयं मार्ग्यानि, तेनाऽयं मार्ग्यानि क्षिप्यताम । तत्ररत्न-
 भूदरेषां धनवदो मार्ग्यानि क्षिप्तः । तत्ररत्न गत्वा धन्यः कृताञ्जलिः पितरं प्रणम्य-गृह-क्षन्तव्यां सुपराध-
 रत्नया । मया वात्सकव्यापयं केतस । अहं तु तव पुत्र एव । तव श्रुत्वा श्रेष्ठी इष्टः । ततो धन्योऽयं-तयोश्चैव
 वत्सकमयिना । तत्रयः पितो गौरवितः । श्रुत्वाः पत्न्यादिकं विस्मृतं तदा । ततो मातापि तत्रैत्य-गृह-मो-
 धन्यसाधो तदा कथं मम स्थितं पालिष्य रक्षितः । तान्यां कोऽन्यायः कृतः । ततो गम्यन्तरे तं मातरं स्थापयित्वा
 मन्वे गत्वा प्रणम्य पृथुवत् धन्यो मातरं धन्यापाम । एवं आतरोऽपि तवां कर्तुं सप्तमताः स्थापिताः । ततो
 आर्षिजायाः पूर्वकारं कर्तुं धन्यो धन्यद्वारे समुत्सृज्य प्रायुः-असौ राजा अन्यायं कुरुते, अस्मद्व्यायः पतयोऽपि धृताः अनेन

धन्यसाधुनाऽपि कस्याञ्च प्रकारः कारिष्यते । ततस्ताः प्रहरेत्सकं द्वारं स्थित्वा स्वकुटीरे गताः । प्रातरताः स्त्रियाः
 दानानीकभूमिसमायां रावां कर्तुं श्युः । चिरं जीव चिरं नन्दति जल्पन्त्यः प्राच्युश्च ताः-वयं कर्मुकरन्वेन भवतो
 नगरे समागताः स्मः । भवतः पुरेष्ठिना धन्येन साधुना प्रथमं देवराष्ट्रिया पश्चात् शशिरः ततः शशरत्नतो-
 रमर्दयाः परमश्व देताः कर्तागारं क्षिताश्च । त्वमेव राजा प्रजापालोऽसि । हतं कुटुम्बमस्माकं वयं कथं स्थारयामः ।
 उत्तरमपि स धन्या न दंसे । तासांमिति वचः श्रित्वा राजा धन्यपार्श्वे स्वसेवकं प्रेष्य निवेदयामास । एतासां
 स्त्रीणां कुटुम्बं भूष । अन्याया न क्रियते । धन्याऽवक-भा राजसेवक । अहं नान्यायं करोमि ।
 कदाचिदप्यहमेन्यायं करोमि तदा किं सिद्धयते राज्ञे । ततः स राजसेवको राजपार्श्वे गत्याऽप्यग-
 धन्या जल्पति-अहमेवैविवमन्यायं करोमि चेत्तदा किं करोति राजा । ततः क्रुद्धो राजा दानानीकरं जामातरं
 द्वेष्यं सकल्सेनिकायं शूषीत् । सकोपं भूषं मत्या धन्यस्तदा तदक्षणात् संनद्य अकट्यु स्त्रियाद्विद्युत् सर्वे वस्त्रि
 क्षित्वा स्थिता यावत् तावदाजसेवका युद्धं कर्तुं समागताः । मिथो युद्धे जायमाने दानानीकसेवकेभ्यं नष्टं च ।
 ततो भयं स्वस्वमाकष्यु दानानीको रणाय समागतौ । अत्रान्तरे महामातृशूरभ्ये प्रोक्तं-स्वामिभयं तव जायता।

तेन समं युद्धं कर्तुं न युज्यते । यदा धन्याऽप्यायततदा त्वयैव बहुपरिच्छदः केतः । बला जालोऽपिना, कुत्रापि
 विपमकस्यै विद्या दृश्यते । अयं दुर्नयं कर्त्वापि न करोति । अधुना न ज्ञायते । कस्माद्धेतोरेव करोति, किंचित्त
 कारणं विद्यते । पृच्छयन्तामताः शिष्यः । इत्याह विप्रस्य ताः पृष्ट्वा अमात्यैः । भवन्तीनां कोऽस्ति वानधवा
 देवता वा ? । ताः प्रोचुः-अस्माकं धन्याभिधा देवतः पुराहितस्य कुत्रचित् गतः । अधुना न ज्ञायते जीवद्भिरत
 भूता वा । सचिद्वैः शोक-तस्याद्दक्षिणं ययं विद्य ? येन प्रकटीकृत्यते सः । ताः प्रोचुः-अस्माकं देवस्य पादौ
 पद्याङ्कितौ देवता च ऊर्ध्वस्थाङ्कितौ । तैरमात्यैस्त्वै-तद्वि धन्यस्य चिन्तयौषणहेतवे पादौ प्रक्षाल्यताम । ततस्तः
 शिष्याऽमात्यैर्वत्सपञ्च श्रुताः । परोक्षायु आर्जुनायावयमानं वाप्य धन्याऽब्रवीदिति-ययं किमर्थमिदमेतत्,
 यस्माकं किं प्रयोजनमस्ति । ताः प्रोचुः-देवतास्ति तं नः । धन्याऽयक-किं भवन्तीनां भ्रमाऽभवत् । अथवा
 किं ययमाकाशे सिधाः, स धन्यः शयते राजगृहेऽस्य सुतापतिः । तेषां विद्यते कर्मयोरस्माकं देवस्य, तेनैकदा
 पादौ प्रक्षालयितुं तं देहि । ऊचु धन्यः परस्मिन् रपशोव पातकं भवेत् । नाहं परस्मिन् साद्धं वदामि । ययो
 वि का कथा । तेनेत्येके ता मौनेन स्थिताः खडं दधत्यः सचिद्वैरक्त-खडं मा कुण्वं ययं स्थिरं तिष्ठन्ति । सो

धन्य । त्वं मा स्वअर्पजायाः खदं नय । पापं तव लगदाहेत इत्यादिं साचिद्वैरुको धन्यो मायां मुक्त्वा आर्पजायाय
 निजानिकेतने प्रेषीत । ततः संरसं मुक्त्वा सर्वं कुर्यात् प्रकटीकरेण भास्किपूर्वं धन्यः प्रणाम । जेमणकं च चक्रे ।
 ततो धन्यो नृपपञ्च जन्तुं गतो यावत्सवदाज्जिह्मनं दत्त्वा तस्मै जगौ-सो धन्य । त्वं धन्योऽसि । त्वया कथ्यता
 आर्पजायाः खदितः सचिद्वैरुः ? धन्योऽयम-सोमैप श्रयता वन्द्यप्रिया वन्द्यता । मया भदं कथं नित । यतः-“वन्द्यतां स्नेह-
 वदनां, विना तस्मै नहि च्यतिः । तालकस्य द्विधाभावं, करोति कृत्रिका क्षणात् ॥१॥” नारीणां वचनैर्द्वैतं, वन्द्यताः
 स्यः पथके पथके । इति हेतुमुया आर्प-जायाः संप्रति खदितः ॥ २ ॥ इत्यादिं प्रीतिसंज्ञाः प्रीणयामास भूप धन्यः
 ततः क्षोणीयां प्रणम्य धन्यः स्वर्गहे गतः । ततो विनयेन प्रियादीन् प्रणम्य पूर्वं सजानं स्वर्गहेवसानतमा-
 प्पञ्चकन्यः । ततः श्रुतिं जगौ-यदा त्वं निर्गतस्तेदां राज्ञा सर्वस्वं जग्महे । यद्यु द्दोष्यु यद् द्रव्यं लयवसायाधुम-
 भूतं तस्यदा विनयम् । इतिदं समागतं यद्दे मुदां दत्त्वा आर्जविककर्तुं वयमत्र समागतः । ततो राज्ञा योतानी-
 कृत्यं समं सदाप्रीतिर्द्वैतस्यजानि । सुभाषितादिभिर्मया राजधन्यो कालं क्षणमिव नयतः । ततः पिता सर्वेषां पुत्राणां
 पुत्रः प्राहे-सवाङ्घ्रिद्वैतं धन्यस्य भाग्यम् । ततः सर्वं सोदरा धन्येन मानिताः । ततः पत्नीद्वयवतो धन्यो माता-

विद्याद्विः सह राजार्हदुर् यो । श्लोकं तदा महोत्सवपुरस्सरं पुरस्च्यं निवेदितां धन्यः । चतस्रो महेश्यानां
 धन्यकरतदा धन्यः पशुपीत । विद्याकं तदा धन्यस्य ज्ञे । तदा धनदस्य धन्यस्य च धनननरं न ज्ञायते ।
 इतरं आतरे धन्यदशमामाः सुखेन निरतिरस । कामाव तत्र हुंकारे पातिते सर्वे लोका विद्वेषे ययुः । तेषु
 धन्यसोदराः धीगधना लक्ष्मणा अमृत । अनिपद्युं ग्रामुं निहृनास्ते यदा धन्येन दधाना लोकेकहेकिता माखवं
 ययुः । आज्ञाविकारिते यूपान् वदुसारमहितान् कृत्वा ग्रामदेयान् गच्छन्तरे धनवदुपयाः खेदं लभन्ते स्म ।
 निगूया लाममिच्छन्तरे गार्धुर्धुपान् मृत्वा वाणिज्याय राजगृहे समाययुः । तेषु चविषयस्थितेषु कथविकयादिक-
 धुंषु विनास्ते धन्या यूपमिदराव समाययु । धन्यस्य हि यं तथाविधं वाचवनां तादृशी च वीर्ये जनाऽवत-दो वृ-
 वनिमित्तं कौर्य वाचव्ययन्तरं ददयते । यतः—“एकोदरसमुपधाः, एकनक्षत्रजातकाः । न भवति समाः शोभाः यथा
 वदरीकटकः ॥१०॥ धन्या लोकयः श्रिया करणापराऽश्वादिर्षु पादयान्युपतव । अत्यर्थं लज्जितान् मौनं दधुस्तदा ।
 ततरान् महोत्सवा स्वर्गहे यथा धन्यः । ततरान् यथाविष्टे निवेद्य धन्यः गृहे-युष्माकमिषु लक्ष्मीमृद्वेसन्वादिषुना
 र्हेत्यथा लिखस्यु भवतः । यतः—“विपुलापि न सा लक्ष्मी-मुच्यते या न कश्चिः । काकाऽपि वपुषे-सिद्धि-भूयः

स्वजातिप्राणतः ॥१॥” हेऽप्युच्यते-तव गृहे वयं न स्यास्यामः धन्याऽयं-तर्हि विमज्ज पुरुषानं धनस्य महा-
 ददति भवन्तः । ततश्चतुर्णां आर्षणां प्रत्येकं हेमः कोटयश्चतुर्दश जाताः । तैश्चाविभक्तुं च धनं गृह्णीतम् । यतः-
 ‘दीपमानं न गृह्णीत, यं हे जगति पञ्चपाः । स्वकीयं परकीयं वा, धनमिच्छन्ति जन्तवः ॥१॥” ततो हेमयुता यावत्
 चालितरतावाहिसाधुषियक्या दृव्या दारं हे स्तस्मिन्तः । व्यावृत्तस्ते विलक्षः सन्तो गर्ह्यं भुक्त्वा धन्यापार्श्व-
 न्युत्थायुः । त्वदीयं भव्यमस्मान्मुदं भव्यविवर्जितैः । मुधा अस्मान्भुरेवद्यु मत्सरः कृतः । अथ प्रभति नारमा-
 भिमूनाकं त्वद्यु मत्सरः कर्तव्यः । ततो धन्याऽयं-भवन्तः सम्राधना भिज्जन्तु हेवर्षाज्जाहेपुष्यं कर्तव्यः । ततस्ते
 तथा हेवर्षाज्जाहेकं कर्तुं कर्तव्याः सम्राधिसाजाऽभवन् । अन्येषुस्तजगताश्चतुर्दशानवारिणां धर्मोपमस्यः तेषां पार्श्व-
 धर्मं श्रुत्वा धन्यः सकुटुम्बोऽजामत । स चतुर्दशानां धर्मोपदेशं दत्त्वा । तथाहि-जन्तानामवनं जिनरोमहेनं
 भक्त्यागमकणं, सार्धनां नमनं महापनयनं सम्यग्गुरोर्माननम् । मायाया हननं केषश्च योमनं लोभदुर्मोहमूलनं,
 स्वतःशोषनाभिरद्वेषाश्वदमनं यत्तद्विद्योपायनम् ॥१॥” हेऽनेनान्ते धन्येन पुरु-भगवन् । केन कर्मणा आतरोऽसि
 ममापजः व्यवसाये सत्येन निवृत्ताः । एतेषां गृहे धनं कथं न तिष्ठति ? सर्वान्दः प्राहे-पुतैर्भूरितरं धनं न दत्त्वा

पृथगेव पुनर्न भवेत् । तथाहि-लक्ष्मीपुत्रे पत्ने ज्योतिष साधुः सन्निहा धारिदमाजोऽर्भवत् । ज्योतिष नित्यं काष्ठानि
 कृत्वा पनादात्तानि विदीप्य कृत्स्नं पापयन्तिस्म । अन्येषुते सद्योत्पलाः काष्ठानपनान् पृत्ते ययुः । मय्यान्हे ते
 पापकामिभिरुपविशन्ति, तावन्मनादः शान्तात्मा मासक्षणपापराणां तदगतः । ते तादृशं यतिमगतं दृष्ट्वा ते प्रीत्यप
 अयायाता सुषाडस्यैकं शम्भुं लाला गतः । न दायादी न गोत्रजः । अथवा सावोरस्य किं दूषणम् । वयमेव मता
 यतीतिसेत्येव दत्तं शम्भुलम् । पश्चात्पापपराते स्वभदं ययुः । दानस्याविभावेन तस्मिन् दिने किञ्चिदंशं
 सिपायाय दत्त्वा पश्चात्तप चक्रुः । तेन पुण्येनान्पद्विद्वन्तरेत् प्राप्य तस्मात्प्राप्त्योऽपि आनरो भवदीया अर्भवत् ।
 तादृशं दानप्रसादाणांभीषा लक्ष्मीपुत्रेनपदाऽभवत् । योऽन्याऽपि साधु-यो दानं दत्त्वा पश्चात्तप कर्तुं स दानकले न
 प्राप्नोति । उक्तं च-“दत्त्वा दानं ये मुनीन्द्रेषु पर्वे, पश्चात्तप कर्तुंते पुण्यहीनाः । मायाञ्छिञ्चया दानपत्रं प्रथानं,
 क्षयापातं तन्वते ते समुद्रं ॥ १ ॥ दानस्य पुण्यं बहुमाययात्सि, संप्रापयत्येव बहुसिधिरत्तम । न मायाहीनाः
 लब्ध येन कृष्णं, न पापसं लिखति कर्कुरस्य ॥ २ ॥ पश्चात्तपान् न तत्कार्या, दत्ते दाने मनीषिभिः । किन्तु पुण्य-

अनित्यव्यक्तिकां शिवां, भावनां स्मरतीं हृदि । इलातीतनयस्यैव, पुंसः स्थाय क्वञ्चि मुनिः ॥ ३ ॥

अविचरविमाने गतः । तस्मिन् शालिभद्रकथानकाञ्चोद्यम । इति दानपुत्रोपनिषत्प्रकरणे ॥ ३२ ॥
समं दानं कर्तव्यं इव भोगान् भुञ्जानः सखी वसुधैव कुटुम्बकम् । अथो यथा दक्षिणां कृत्वा, यथा तपःप्रसक्तिं पुण्यं कृत्वा ।
सपत्न्यां शोभमानां धर्ममूर्त्तिकृत्य स्वर्गं ह्ययम् । ततो विवे विवेकिकामधिकं लक्ष्मीं प्राप्नुवन् राजमान्याऽसौ । अद्यापिः शिवाभिः
दास्या मूर्त्तिकां वदेति शोभां व्यतारि पूर्वमेव, ततोऽस्मिन् भवे तया मूर्त्तिका व्यतारि । इत्येवं संशयं शिवाया धन्यः
दृश्यान्त । येन तया दानं करणया गीपत्यय दृःस्थाय व्यतारि, तेन शालिभद्रस्वसा त्वमर्थः । येन तया तस्या
कलहं कर्तुं शोभां दाम्नीं शालिभद्रमयं वदेन्ती तया वदितेति-२ दाम्नीं शरस्योवदति । एवंविधया शिवा सा दाम्नी
शायं वयं चरित्या ददं । तान्शिरव्यर्त्तितं पुण्यं दानेन । तदां सुभद्र ! यस्वया सुभद्रहेने कर्म वदं तच्छुणु । तथाहि-
शिरव्यां जातः । गोपेन शान्तिं भक्ष्ये तदां प्रथमया ददां ददं, द्वितीया तद्वत्तदां ददित्, तृतीया ददं, चतुर्थीया ददं,
सुभद्रं वीर्यं । शिरः शोभः-शोभं भवे शोभु । यदा धन्यः पूर्वमेव वसुधैव कुटुम्बकम्, तदां ययं चतस्रः प्रातिवे-
दियां भव-जलेन परिशिष्यते ॥ ३ ॥ अथ सुभद्रा शालिभद्रमगिन्यापि प्राहे-भगवन् ! मया केन कर्मणा

॥ ३ ॥

श्री
वति

तथा हि - इत्यवदन् पुरे इत्याभरणे नराधिपशतसेव्या न्याया जितशयिन्या राजाऽभूत् इत्येतानामा श्रेष्ठी तत्राजानि ।

तस्य धारिणीति अथा शीलविरिगिणधारिणी वाम्ब । तद्योसुजानयोः सौख्यमपत्यामव इति इःखमभूत् तत इत्याह्वयः

शीलिनानिधिप्राधिकारः पुत्राधुपाराधनं कर्तुं तान्याः प्राक्तं च यथावयोः पुत्रो भवित्यति, तदा त्वयामाऽङ्गितं ताम तस्य कति-

प्यते । तयोः सुतः क्रमाज्जज्ञे तस्य जन्मोत्सवकरणपूर्वं इत्यादीपुत्र इति नाम कर्तुं तान्याम् । स ततो धार्मीसुखल्य-

मानः क्रमादपवापिकेऽभूत् । ततः पितृभ्यां पाठाय लेखाचार्यसंनिधौ मुक्तः । विपमण्यपि शोभाणि इत्यादीपुत्रः पपाठ

सुधाधुभ्याम् । यौवनं प्राप्तः स तदणीजने न मननार्जं मनो वसे किन्तु सखिजनस्यैव सस्यके शोखिविचारो । यतः-

“सन्तोषाक्षिपु कर्तव्यः, स्वदरे भोजने धने । विपु शैव न कर्तव्यो, दाने स्वाप्यने तपे ॥१॥ पण्डितेपु गुणः सत्, सत्,

मूर्खे शोषारवि कृत्यः । तस्मान्मूर्खसदृशेण, प्राञ्ज एको न उच्यते ॥२॥ ” तत्र विजयगर्भोऽप्यायं मामवदिति प्यात्वा

जडधीः पितृ इत्यादिवाक्या गीष्ट्या तं पुत्रं सुमाच । अत्रान्तरे वसन्तसमये समायाते नानापकाराशोकस्यपकचूर्ते-

जस्यैपमैतिवैषकल्पव्याहृशोऽङ्गितं वने इत्यादीपुत्रो जगाम । लंघिकारणस्य नटस्य कन्यका नैयन्ती तेन दृढो ।

तत इत्यादीपुत्रतमार्गकृतिकामः पुनः पुनर्थायान् विश्वेष्टः कालित इवाजानि । इङ्गितं तकारकियलरतसेवकारत्वं

वास्य वयस्या इलातीपुत्रं प्रति जगुः-तव पिता त्वं विना अर्थात् करिष्यतीति । स्वर्गहे गम्यते । वैरिजातीपुत्रः
 स्वर्गहे नीतः । तत्र शयने सुप्तः क्षणमपि समाधिं न लभते । तं तद्याज्यस्य पुत्रं वीक्ष्य पिताज्यम्—सो वत्स ! तव
 किं मन इदृशं दृश्यते । तव केनापराधः कृतः । त्वय्युत्थाज्यपरः कोऽपि विचारवशात्कारित । ततः पुत्रं मौनं श्रिते
 वयस्याः प्राचुः । अस्य लंखकनटस्य कन्यायां परिणीतं मनोऽस्ति । ततः पिताज्यम्—सो पुत्र ! त्वं कुलीनोऽकुलीना-
 मिमां किं परिणीतमाहसि । इति विवक्षितः श्रुत्वा इलातीपुत्रो बभूव । ततः ! जानाम्याहं सर्वं सन्मार्गप्रवर्तनादि
 परं किं कियते, मनो मदीयमस्यामेव मन्मथित । तस्यां लंखकन्यायां रक्तं पुत्रवचो मत्वा श्रेष्ठी दय्या—
 मयैतव कृतमविचारितं पुत्रस्य कुमङ्गलिकरणत्वात् । अथ वारिष्ठं न शक्यते । मया निषिद्धः सन् कदाचिन् प्रियेव
 तदा मम का गतिः । इतो व्याध इतरतटीति न्यायः । यदि तामसौ न परिणीष्यति तदा मृत एव इत्यादि व्याख्या श्रेष्ठी-
 लंखकं प्रति जगौ—मम मनो स्वसुतां त्वं देहि । ततो लंखकोऽभाषिण स्पृष्ट-स्वर्गमनोर्थादिं वाञ्छन्त्या स्वान्तोऽस्माकं
 मिलत्वसौ । ततः श्रेष्ठी विधायापि प्राह सुताश्र-वत्स ! सवत्येवं ते लंखपुत्रो । पित्रोर्द्विभं श्रुत्वा दय्याविति इलातीपुत्रः ।
 ततोन मरुते विरुद्धमपि वाञ्छितं प्रतिपन्नम्, अहं तु तां विना न क्षमो जीवितं धत्ते, विचिन्त्यैवं गुरुजनोपदेश-

मरणाय मृत्याय मितिं संवत्सरात्कालात्संजातः । तथा संवत्सरात्-यदि स्वस्मदीयां चत्सकला
 शिष्यायुः । तदा विद्यायुः कन्या दास्यते । ततः शिष्यायुः स उद्यः कामार्था । “ यतः कामार्थाः स्वान्त-कामं
 जज्ञीरत सति । राजकर्मण्युद्देशात्सः, हिंस्रं सन्तिष्ठत कथम् ॥ १ ॥ प्राणानपि विमुञ्चन्ते, क्षीयन्तीदीर्घा-
 यशसः । मत्प्राप्तेष्विमानस्य, यथा हि किमदृक्काम ॥ २ ॥ ” प्रयोपकथयन्प्रयोजनस्य कालोत्सृज्यते-
 पुनः । ततो संवत्सरात्काल-स्वविद्योत्पन्नं प्रकाशयत्वं इत्यमर्त्यम् । ततो महाप्रदोत्सवेन कन्येयं विन्यं दास्यते । ततो
 वेनातदपुत्रं संवत्सरात्कालः इत्यतीत्या गत्वा मदीपात्वं मूढं व्यजिज्ञोपद-स्वामिनम् । अथ वयं नत्कं दशोत्थियामः ।
 नत्कं दशोत्थ स्वामिन्युक्तं मूढेन इत्यतीत्यापुनः प्रथमं नानामिनयवन्द्यं तथा चक्रे यथा लोकाः सर्वेऽस्वतं चमरुकेताः ।
 तदानीं राजा संवत्सरात् दशोत्थं माहितो ददुःकामोऽभवत् । ततो राजा जगौ-मां इत्यतीत्या । वंशोपरि सुभरत्तन्वत्वं
 षट्षोडशं विदुषां नृत्यं कुरु । ततस्तथा नृत्यं कुरुते तेन राजाऽप्यग-निराधारो भव । निराधारो व्योमनि स्थिते
 तस्मिन् राजा दृष्ट्वा-असौ हि न मृतः कथं संवत्सरात्कालं मम मतिव्यति । एवं द्विविधोऽयं स मूढेन नृत्यं कारितः ।
 षट्षोडशं वंशोपरि स्थितो राजानं संवत्सरात्कालं मनसं ज्ञात्वा इत्यतीत्या दृष्ट्वा-असौ विषयवैषम्यं, रक्तोऽयं

राजा नीचकुलेरपद्याया नद्यामप्यम्व । मां मारयितुं पुनः पुनः नद्यं कारयति । स्वःकीविल्युत्तःपुरे सत्यपि अस्यां
 क्षियां मनः कुर्वते राजा । ततो क्षिप्रं मामिमं मयं च । यतः-“स्वाधीनेति कलत्रे, नीचः परदारलक्ष्मणो भवति । मय-
 षोऽपि तटाके, काकः कुस्मोदकं विबलि ॥ १ ॥” मया यन्मतापि ज्योर्वृक्षमनमिच्छेत्स्य एवंविधमकल्पं कृतम् ।
 मया निमूलेमपि कुलं कलङ्कितं-इत्यादिद्वैश्यायवासिताशय इत्यतीतुनः कस्याश्चिन्महेयस्य यद्दे शान्तचित्तान्
 मुनीन् शिक्षावै गवितान् दृष्ट्वा दृष्ट्वा-धनपतेरता वर्षे रूपजितरम्भा दृष्ट्वा एते साधवो मनोगपि न समुखे
 विलोकयन्ति स्म । एते वन्दनीया एव । यतः-“ते कहे न वंदणिजा, स्वः दृष्ट्वा परकलत्राण । धाराद्वयव वसद्वा,
 वञ्चति महीपलोभता ॥ १ ॥ अलसा द्रोह अकञ्ज, पाण्डवहे पंगुला मया द्रोह । परतन्वीसिधवहिना, जञ्चथा परकलत्रेसि
 ॥ २ ॥ अहं तस्यां नीचकुलेरपद्यायां नद्यौ मनोऽकोषम् । एवं व्यापतः स्वकर्मभूतः इत्यतीतुस्य वंशोप-
 सिधितस्य केवलज्ञानमुपधाम । ततो देवतादत्तलिङ्गं दिव्यस्वर्णान्बुजस्थितो मण्डो धर्मोपदेशोमेवं दत्तवान् । सो अद्या
 इह संसरे, मनुष्यमतिदुर्लभम् । त्वया पद्योनिधौ मयं, चित्तारत्नसिधामलम् ॥ १ ॥ इत्यादि धर्मोपदेशोमाकण्ड
 राजा पुर-भवतीत्यां क्षियां कथं रागाऽभवत् । ततः केवली जगौ-पूर्वं वसन्तपुरपत्तने मण्डुसिद्धितो मदननामा

विज्ञानं गौरी कृष्णा प्राणव्याप्यविद्ययाऽऽर्त्ता । अन्यथाः धर्मापदेशं श्रुत्वा सुगुरोः पार्श्वं ततं लज्जतः ।
 निरित्तं निगदन्, गौरी तपोवृद्धयोरतयापि शीलः सर्वव्याप्योऽप्यंशं नञ्जित । माहेना मुहुरासाऽप्यंशं जालिमदं
 भगवत् पक्षे । तत्कर्म अनादाव्य माहेना गुरोरेषु कर्मादिव गता । हिजाऽपि मृतः स्वर्गं गतः । ततो दिवश्च्य-
 त्वाऽऽद्युःशेष इत्यवर्त्तनपुरे शोष्ठिगोऽमूर्ध्वः साऽहेनिजालीपुत्रः । माहेन्यापि स्वर्गाऽप्युत्था जालिमदकरणाच्छिष्यमूर्ध्व ।
 तत्र पूर्वशयस्यलक्षणं गौरीनास्मिन् मत्तं मम तस्यानभयं स्नेहः । तच्छ्रेया शैरप्यवाप्सिता राजराशौनतारमजादया
 धर्मं प्रपदरे । ततः शुकलव्यानात् प्राप्य केवलज्ञानं मुक्तिकं ययुः । इति इजालीपुत्रकथा समाप्ता ॥ ३३ ॥
 कृतप्राणोऽपि संसारात्, मुच्यते श्रुतिकर्माभिः । निजालीपुत्रवत् स्वर्गा-दिषु विविधैः पुनः ॥ १ ॥
 तथाहि—दिलिपिराष्टिगतपुरे जगन्मयो यज्ञदेवाद्वा हिजा जिनमतनिन्दयां दौर्धर्मसामरथाद्यैर्ना करोतिरम ।
 देवं पाठितमन्या हिजाऽप्यंशं वाद्यंय केनापि च श्लिकेनादितः । ततस्तेन हिजेनाकं यो मां जयति तस्याहं शिष्या
 भवामि । ततः श्लिकेन निगदन्त्यानं नीतः शणादीषां आहितो हिजः । अथाप्यंशं आसनदेशे हिजं प्रति प्राह—
 यथा तस्मिन् विना चक्षुमानपि न पश्यति, तथा जीवो ज्ञानवानपि शुकं चारित्रं विना मुक्तं न पश्यति, यद्विभव ।

१००
 १०१
 १०२
 १०३
 १०४
 १०५
 १०६
 १०७
 १०८
 १०९
 ११०
 १११
 ११२
 ११३
 ११४
 ११५
 ११६
 ११७
 ११८
 ११९
 १२०
 १२१
 १२२
 १२३
 १२४
 १२५
 १२६
 १२७
 १२८
 १२९
 १३०
 १३१
 १३२
 १३३
 १३४
 १३५
 १३६
 १३७
 १३८
 १३९
 १४०
 १४१
 १४२
 १४३
 १४४
 १४५
 १४६
 १४७
 १४८
 १४९
 १५०

ततो हिजः शूद्रं चारिषं पालयति । द्विजप्रिया श्रीमती तस्य वश्यतां कर्तुं तपःपारणकं कामुणं ददाति प्रियस्य ।
 तेन कामुणेन विद्वयमानतर्जिज्ञो मया स्वर्गो गतः । ततः सा ब्रह्मण्यपि तर्हुःषट्ःखिता वतं ज्ञान्वा स्वर्गो गता ।
 पतिवियस्य कृतं कामुणं जालोचितं तथा । ततः स्वर्गाच्युत्या यज्ञदेवो राजगृहेषु वनसामुवाहस्य चित्वा
 दास्या उदरेऽवतरार । कर्मात् पुत्रो जातः, तस्यासुधानं चित्वातीपुत्र इति मणुनामविमरुणोऽसौ । यज्ञदेवाप्रिया
 स्वर्गाच्युत्या वनपत्यां मद्राह्वियां पुत्रो सुसिमाऽसौ । पञ्च पुत्राश्च पूर्वैः सन्त तस्य । वनेन सुसिमात्वाया इहितं रक्षायु
 चित्वातीपुत्रो मुक्तः । यदा यदा सुसिमा रोहितं तदा तदा तस्या योनौ अङ्कुलीक्षेपं करोति । ततः सा न रोदिति, अतीव
 सुखं मन्यते । तं चित्वातीपुत्रं तथा कर्वाणं ज्ञान्वा राजदण्डमात्या तं स्वर्गोहाहिरकाशोपत । यतः—“ शिष्याणां हि
 गुरुः शारता, शारता राजा दुरात्मनास । अथ प्रच्छन्नपापानां शारता वैवस्वतो यमः ॥ १ ॥ ” चित्वातीपुत्रः
 सिंहगृहेऽभिषां भिष्यच्छ्री यथा मष्टिमाजामिषमधुवतः । मते चौरपत्नी चित्वातीपुत्रः स्वस्वामी चौरैः कृतः । “ विदेयो-
 न्त-
 चित्वातीपुत्रः सुसिमा च तस्य । एकदा चित्वातीपुत्रगृहे-सो चोरा गम्यते राजगृहेषु, तत्र वनश्रेष्ठिगृहे वद्वी श्रीमरित एका

सुष्ठुमाणा सुता समरित च । यत्नं चतुर्ल वरुवतां सुष्ठुमा मम भयं इति व्यस्यया दे चौरा एवो तत्र जग्मः । चौर्य
 गेःस्येयमिदं सुष्ठुमा व्युत्तः पञ्चपञ्चके काचुर्वात्प्य इति स्थितं आतः । यतः—“पञ्चसमा नस्य जरा, खड्गो समा
 वृणो नस्य । मरणसमं नस्य मयं, दारिद्र्यसमा वयसि नस्य ॥१॥” इति चौरा विचमद्यथ चित्ततीव्रश्च सुष्ठुमा
 तत्या सुतः । ततः कटकं कृत्वा पुराणसहितः श्रेष्ठ पञ्चपञ्चके चौरपुष्टौ चत्त । तत्रते चौराः पुष्टौ पुराणासि-
 काशितासनायातान् वीक्ष्य मयावृत्ता वभूवुः । ते सर्वे चौरस्यकलापेया द्विधाद्विधा नद्युः । पुराणा आचविचाः
 पञ्चाशुतः । ततश्चित्ततीव्रः रक्तं वा कत्या वहेमानरविरं चत्त । पञ्चपञ्चके श्रेष्ठिनं वनं निष्काशितासि-
 मावृत्तं वीक्ष्य कत्याशिरः चित्वा क्वन्धं तत्रैव मुक्त्वा काराकन्यामस्तकोजराश्रितातीव्रश्चत्त । इतो
 पनश्रेष्ठि वनं गतं वीक्ष्य पुत्रीकवन्धं वीक्ष्य क्षणं वृष्टिं विल्लय पश्चाद्विल्लया स्वपुरमाजगाम । ततो वनः श्रेष्ठि
 शीवोरपान्धु धर्म श्रेष्ठि गतः पुत्रयुतः । शीवोरगोति धर्मापदयो वृष्टे । “न शीमं विपुलाजानि नच मता जाता न
 वा सूनवा, जातं वा न गीणारपदं न च मुदं धसे कुटुम्बं मम । द्विष्टो अपतिसं खलाश्च कुट्टयो वृष्टे कर्ता
 सुता, वाणा अरे कर्णं गीणन्ति, गीणितां चेतसि चित्ता इमाः ॥ १ ॥ इति संसाराप्याधौ, मासिष्यं प्राप्य

इत्थम् । आरम्भितं हि कर्तव्यं सर्वश्रेष्ठं धर्मात् ॥ २ ॥ प्राग्जन्मजाते सुकृते सति प्रभू,
 विविकिभरत्पुनरज्यते नवम् । नीचीषणादस्य पुनः कृतीर्जनं, वाप क वा प्रीतिवर्जितभाजिनः ॥ ३ ॥ इह लोकेषुभि
 कञ्जे, सर्वश्रेष्ठेण जह जणे तणइ । ता जइ लक्खसेणवि, परत्तेण ता सुद्धे होइ ॥ ४ ॥ " यतः— " प्रवृत्त्यस्य
 प्रवृत्त्यस्य, हिधा सपदि मानय । गृहे जलति चौरा हि, सर्वस्य लुण्ठयन्त्यामी ॥ ५ ॥ जरा जाव न पाहिइ, वाही
 जाव न वट्टइ ॥ जाविदिया न होयाति, ताव धम्मं समाप्ये ॥ ६ ॥ " इद्रेयादिश्रौतिस्यारथादाकथ्य धर्मदेशनात् ।
 पञ्चामिः श्रुतितनयैः श्राद्धधर्मः समाश्रितः ॥ ७ ॥ धनः संप्राप्तवैराग्यः, शीघ्ररिजिनसंनिधौ । जगद्द संयमं स्वर्गा-
 पवर्गसुखदायकम् ॥ ८ ॥ तीव्रं तपस्तपत्वा चिरं धनः श्रेष्ठी स्वर्गमागत । इतश्चिञ्जलातीव्रस्यै कराचस्त्रोमस्तको
 दाधिराक्षिदाशीरोज्यतो वस्मान् त्वरितं वजनं मुनिमेकं यान्तं कार्यात्सर्गस्य ददधौ । चौरोऽजग-भो मुनिपुङ्गव ! त्वरितं
 धर्मं कथय, नो चेदनेनासिना स्त्रोमस्तकवक्त्रवह्निरः छिन्द्यासि । तत्ररतं योयं सत्पात्रं चौरं भव्या मुनिकपयाम-
 विवेकसंवेरति पदवयमचरन् व्योममार्गं उत्पपात । स चौरश्चिञ्जलातीव्रो दधौ—अनेनाकारोगामिनी विद्या किं प्रोक्ता?
 अथवा मन्त्राक्षराण्युक्तानि, अथवा धर्माक्षराणि, इति व्यायम् मुनिपदस्थाने उच्यतेसमविवेकसंवेरति व्यायंरस्यै।

तथाहि-पाटलीपुत्रं नगरं शोभते स्म । तत्र विक्रमभूषणं राज्यं कुरुते स्म । सर्वानरेखा तस्य पत्नी वर्धते ।
 महिसागरनामा मन्त्रीशो वर्धते । अन्यथा राजा सचिन्ता पत्नी वीक्ष्य दुःखहेतुं जिज्ञासुः पण्ड । आ पत्नि । तव
 कस्य वरणिना विषये चिन्ता विद्यते । इति सर्ववचः श्रुत्वा प्रिया प्रिया—नादिना वर्तते किञ्चि-दन्त्यदुःखस्य कार-
 णम् । ज्ञातिव्याप्तव्या पत्या, विद्वेष निरपत्यताम् ॥ १ ॥ तस्याः प्रियाया वचं श्रुत्वा निमन्व्य पञ्जापूर्वं पुत्राव-
 नपः कुलदेवतामाराधयामास । क्रमात् पत्या गमाऽभूत् । क्रमात् प्रापसमये सा पुत्रमभूत् । महोत्सव कृत्वा
 युगावार्हिरिति नाम दत्तौ राजा तस्मै । क्रमात् वर्षमानो देवमानो देवदत्तया पठितुं मुक्ता युगावार्हः प्रिया । वतः—“वन-
 हीनो न हीनसि, वनं वा कस्य निश्चलम् । विद्याहीनसि यः काश्चित्, स हीनः सर्ववसिषु ॥ १ ॥ विद्या यदकरुते पुंसां,
 विद्या श्रेयस्करा मता । सम्यगाग्राधृता विद्या, देवता कामदायिनी ॥ २ ॥” अन्यथा देवदत्तया काश्चिद्देवदत्तिकाऽतिथिः
 समायातः सोऽभाषात् । वत ज्ञोकोत्तररफौर्ति, कथं भूयःपुमानिति ? जगद्विजगतीशेन, गौडिनामहिता वधाः ॥ १ ॥ आत्मे
 शोक्षे च जगति, यस्य कीर्तिरनेचरा । साधितः पुरुषः सैषः बुधैर्लोकोत्तरं परम । उपाख्यायानि प्राहे-यस्य शोक्षकत्वायां
 शोक्षकत्वायां च बुद्धिः प्रसरति स उत्तमो बुधः । उपाख्यायस्वैव वचं श्रुत्वा नृपाङ्गुजा बहिर्वने गतो मुनिपञ्च पण्ड-

लोकाणां कृत्यानिः कथं जायते पुंसाम् । ते मुनयो जगिः-सो विक्रमवाहिनन्वम । इमकमविकृत्याव सर्वे इमं
 निवारि जायते । अग्निमकर्मणा इःसर्वैर्बलिं भवति । पुनः मुनयः प्राचिः-पञ्चम्यादित्योयोर्-द्वैवतरावधनेन च ।
 धानम्यानिभृष्टाणां, मुक्तिर्साव्यपदातिनी ॥२॥ तपसा च दृढं कर्म, कृतं प्राणसिद्धिं संशयम् । क्षयं गच्छति सात्त्विक-
 निःशयकरसद्यः ॥ २ ॥ श्रुत्या मुनिवचः स युगवाहः पणसां यावत्तपश्चकार । अंधकारमन्मेषः समागत । अन्मोह-
 पटलेत्यग्नि, जहितः शिवदीपितः । मुखेन्दुः पान्यनदीणां, सकज्जलजलाश्रुतिः ॥ १ ॥ वारिभुः सरोद्धेयादि-
 भूतम् । एवंविधं यत्नं सर्वं कश्चिद्वाजानं यति प्राह-गर्हाप्रवाहः प्लवधमं नगरं प्रसरति, स ततो भूया याव-
 द्दृष्टिपति गन्धप्रवाहं पश्चात्कालात्तद्वि तवत पुनः प्राह-ममाहं देहि तत । अहं यास्यामि । राजाजग-हेपुत्र ।
 स्तोत्रप्रभादप्य तत्र गच्छ । पुत्रोमस्य केषा जलमव्यु प्रक्षिपुः । यथा जलोपसर्गः शान्तिं याति । तावत् प्रोक्तम्
 तत्र गत्या यावत्ततोक्तं चक्रे पुनः, तावदाजपुनः कस्याश्चिद्व्यापुः कफोत्पन्नं शिशुव । यावत्कृपमूर्तं कर्तुं दृष्ट्वा
 तवत काले स्त्री कृत्वा जलचरान् धानी कर्तुमर्ता जलमव्यु, प्राह च स्त्री-कोट्यस्ति भूया अपवृत्तवा । यो
 मां दृष्ट्वा प्रवाहादक्षति । प्राह पुनः स्त्री-रमगमादि वन्द्यास्ति, कृता देहि । वसुन्धरे । यद्य जगत्स्वया कोटि

१
 २
 ३
 ४
 ५
 ६
 ७
 ८
 ९
 १०
 ११
 १२
 १३
 १४
 १५
 १६
 १७
 १८
 १९
 २०
 २१
 २२
 २३
 २४
 २५
 २६
 २७
 २८
 २९
 ३०
 ३१
 ३२
 ३३
 ३४
 ३५
 ३६
 ३७
 ३८
 ३९
 ४०
 ४१
 ४२
 ४३
 ४४
 ४५
 ४६
 ४७
 ४८
 ४९
 ५०

मन्त्राणां प्राणकारणम् ॥ १ ॥ श्रुतेति वच्चा अर्पयः सर्वे परिवारमवगणयन्ते। विषु कर्षितुं जलान्तः प्राविष्टः। वीक्षितः
 सैनिकैः कन्या-मुहूर्थाभिमुखीभिर। स्फुरदन्तलां सोऽयं, नारायण इवावभौ ॥ १ ॥ लब्धमानः कुमारो यावत्तस्याः
 पार्श्वे ययौ, तावत्सा दूरे दूरतरं याति स्म। कमात्तस्याः पृष्ठौ गच्छन् कुमारः सैनिकस्य दृष्टिगोचराद्दृश्यतां भजे। ततः
 सर्वे कुमारान्निगा राजपुत्रमपश्यन्तो दुःखिनाऽभवन्। इतस्तं कुमारमपहृतं दृष्ट्वा सूर्योत्तरं गतः। यतः-“अस्तौक-
 शोकमृष्टिक-चक्रं चक्रन् चक्रवत्। तत्र सिन्धु स्फुरद्देसा-दृशे देशान्तरं गते ॥ १ ॥” तदा लोका एवं जग्मुः-
 हिदृश्वरिव तं शत्रुः, कुमारं मारविशदम् ॥ पाशुनाशपशुनाश, पातालमृषजामवान् ॥ २ ॥ अथ ते सैनिकाः पुर-
 मयुऽप्येत्य कुमारस्य वस्त्रं अर्पयन् प्रोचुः। दन्मालिनेव अंपाल-स्ताहिता ददंयेत्यतः। तदा तौवुःखसंघट्ट-जन्मना
 शोकशङ्कना ॥ १ ॥ चन्दनलटादिपक्षेपादाजा स्वस्थीकृतः प्राहे पुत्रगुणस्वरूपमिति-क सा भक्तिः क सा शक्तिः,
 क सा क्षान्तिः क सा मतिः। एकैकशोऽपि दृश्यन्ते, हा हन्त नहि ते गुणाः ॥ १ ॥ त्वं तावत्समस्तो
 वस्स, जन्मतोऽपि प्रमत्तयमः। मां जगज्जौरितं हिन्वा, तस्मैप्रति कृतो गतः ॥ २ ॥ ततोऽमात्या अर्पुं
 प्राति प्रोचिरतद्वति। स्वकमुकलभोगेन, संसाराब्धौ योगिणिः। बुद्धिंश इव यान्तेक, समयात्सपरे पुनः

॥ १ ॥ यद्वैश्वानरादि, निरुक्तः कारणं सत्तम । माह्वानां तद्वैश्वानरा, कौशिकीकर्कं परम ॥ २ ॥ न चिकीर्णा
 म दत्तं, कृतविरुद्धमसकमम । विश्वकर्षारमाह्वानि, वैश्वानरादिषु वृथाः ॥ ३ ॥ वरसेन्येन दैत्येन, सेवितः परि-
 द्रवितः । असी प्रकृतितुल्याः, कृतान्तः कृतं शयते ॥ ४ ॥ इदं महिजयवः श्रुत्वा केषामाकष्य भयः प्राह-कृतं
 तयानेन यत्तन्पुन, दृष्टिपयाद् दूरं यज । ततो योजितव्रजलिः साक्षिश्वरः प्राह-स्वामिन । मया साहवाह्वितुसिकं
 तयादि किञ्चिदुच्यते । तदेवं दैवं यत्कथं, कर्म कथं च्छुभाशुभम । योभूव सौप्तिकार-कारिकारणवर्णना ॥ ५ ॥
 यथा नित्यं पृथुं यथाति । पुनः सम्यक्त्वि दैव्या न कियते । इतोऽकरमात् प्रातस्सुखल्लयानिः मंसलः श्रुतः । कश्चिन्नररतव
 तदेषणात् संप्रवृत्त्यस्य प्राह-आण्यदेवितमःस्तोम-व्येदंसासिरसायतः । दिष्टया त्वं वदसे देवं, युगवाहोरोहणामाव
 ॥ ६ ॥ पातितोपि कं दानं तस्मै विदीक्षुं भूषा विरमेरनेनो यावद्विचिष्टिरस्य । तावद्विककोकानां, शोकसुसुल्ययवयम ।
 यच्छरीरिच्छरीर-भाषिणकारविग्रहः ॥ ७ ॥ स्वयमीक्षणराजोव-जोवाविः प्रातरगतः । सास्त्रानिचोदयकला-
 द्भिरीक्ष्या भूषाः ॥ ८ ॥ युगसम । नन्दनं प्रणमन्तं परिजय्य भूषा जगादिति-पुन । तं क्व गतोऽस्य ?
 कथमवागः ? ततो मन्मथाकरः केमारः प्राह-तताहं गङ्गाप्रवाहं वाञ्छन्निवृ गतः । तत्रैकां खां कथंती कर्तुं प्रविष्टः

तदा मूर्च्छामपम । अग्रे गच्छन् मूर्च्छामिषितचैतन्य-सामथ्याविजज्ञसदा । कोऽहं किमर्थं कुजास्मी-त्येवं न प्रतिपद्य-
 वान् ॥ १ ॥ क्षणेन सचेतनीमूर्च्छाहं स्वसैकते स्थितमपश्यम् । न तद्युं न सा गर्हा, न सा कन्या न सा रसा । आक-
 रिमकमिदं जज्ञे, किं विचारपथालिगम ॥ १ ॥ किमिदं जज्ञे किं वा स्वप्नं किं वा चैतन्यविलम्बः, विचिन्त्यति क्षणं समु-
 द्याय पशुञ्जमन् कल्पदृमाणां काननमकमपश्यम् । तमरामं विजेकयद्यदसुकं चित्रकारकं प्रासादमस्यैः समममपश्यम् ।
 यावदहं तस्य पथ्यां म्रिषि गतरतावदपूर्वं गीतव्यानिमशूषम् । ततोऽजता गत्या हारदंशे विजम्बिताऽहं कथाचिह्ने-
 यथापिप्यगत्य सापितः । अहं श्रीशारदादेव्या, तदाकारणहेतवे । आदंविद्या प्रतीहसि, प्रविता तस्यो मय ॥ १ ॥
 ततरतया तत्र नीतः । शारदादेव्यामपश्यम् । चाकनारूपचरण, नतेनापसरसां पुरः । प्रक्षाकौतहेलेनास्यैः क्षण-
 साक्षिभचक्षुषाम् ॥ २ ॥ तर्कुसुहिन्यविद्याभ्यां, वामदक्षिणपशुभ्याः । बालव्यजनपणिकाभ्यां, वीज्यमानां मुहुर्मुहु-
 ॥ ३ ॥ अथाहं तस्यै देव्यै नमोऽकापुम् । ततोऽहं वाग्देव्या स्वपादपीठे निवसितः । हारहरेरमविरया वाप्या-
 सापितश्चलि । सा वरस । विस्मयायत्, कार्ष्णिञ्च नृपाह्वज । ततो विनयं कृत्वां राजपुत्रं हर्षा वाग्देवी जगौ-
 गार्हाकन्या मया तव सम्यगाराधनाभाजः स्तवनपूजनैः सस्वपरीक्षणं कृतम् । किंच स्या प्रतीहसि प्रेष्य त्याहवतानी

॥१॥ श्री वसु ! कृतस्व संमगः उवाच सोऽपि निधुनः-सम दारिद्र्यमथापि न गतं, युष्मद्वैकीर्णं च विनाऽहं
 दृष्टं च न पञ्चाङ्गमणिपानेन प्रणमम । स्थानतलेषु मुनीन्द्रोऽपि, ज्ञानवयमयः स्वयम । ज्योतिषकारमन्त्रं च, सिधामधि-
 नमस्करं चकार सः । क्षमापातं चिकीर्षुष, द्विजो व्याज्योक्त्वयम । शोभं सर्वसिवाशोक-तले अतिमुद्दहत ॥ १ ॥
 व्यासि । यथा दुःखमजानं भवानरे न भवामि । पयसिच्योति श्रुत्वे भुगुपातं कर्तुं गतः । अस्माद्वैवतायाश्च,
 कृतं सुकृतं पुन । दुःखपात्रं तद्वगह-समयं विभवं विना ॥ २ ॥ ततोऽहं कश्चिद्वैव गत्वाऽहं वैवस्यां कारे-
 ष्यते, विदोषोऽयमसौ यव । तद्वगहमहो मन्यु, पुण्यापुत्रो विवन्धनम ॥ १ ॥ तन्मया यव कश्चिद्व किञ्चि-
 द्वा । मया(म)-समः समरतोऽपि, नरत्पत्यः कोऽपि भूतले ॥ २ ॥ एवं विधेऽप्युरसैव जायमानं मया न ज्ञव
 मणिगणितं श्रेष्ठं, गणारिषि न मां मुञ्चति । इहे मया यद्व श्रेष्ठं न ज्ञव तदप्युक्तमवित्तिसिन्धु । समानोऽपि मयि-
 धीरुविवारमयदं विद्यम । प्राच्यकतकामुसन्धयः श्रुतम । यथाहि-पुन पुन्यपुत्रे निधुनः कोऽपि ज्ञानसिद्धिर्नास्ति,
 ॥१॥ रवकीर्णं ददौ विभम । नं वि सखवान् योतोऽसि । तव तपसाऽहं हृष्टास्मि, प्राच्यः पूर्वकतकामुसन्ध-

कृतकृत्याऽसि । अथावाच भुनीन्दः-कृतस्त्वामिति मूर्धाऽसि वत्सामिद्वितन्वाविव । तथाहि-सुखमा ज्ञातुंलोकैरिमन्,
 धृतिः शोः सुखसम्पदः । चिन्तारत्नमिवात्पत्तं, इल्लुभं जन्म माविपम ॥१॥ असतो देहो विनश्यति तत्रतपः कर्तव्यम् ।
 तत्र कर्माविनाशाय, प्रायः कायूरतपोऽश्रिता । संशोष्यान्मृतः स्वर्गमा, बुद्धिमहिर्विधायते ॥ १ ॥ महान्मन् पूर्वदृक्कम्,
 निर्मूलनसमीहया । युज्यते तपसाऽऽराहं, तत्रते ज्ञानपञ्चमी ॥ २ ॥ तावज्जाड्यवरोद्धारै-जार्थान्ते हेम जन्तवः ।
 यावदाविभुर्वयुश्चैस्तरपरतनवैश्वस ॥१॥ यथा तपःकुठरोऽयं, कठोरः स्फुरति स्फुटम् । मूलद्वैच्छेदंसायाहित, तेषां दृक्कम्-
 धाकषः ॥३॥ आवनराधिपतो येन, तपोधमोऽतितिमलः तैवैवाराधिपतो दान-शौलधमार्वापि धृजम् ॥३॥ सत्पदानान्यसामान्य-
 तपःसन्देहद्वैहदः । जितनाति कलस्फूर्ति, मनोरथमहोकेहः ॥४॥ तत्तरेष्ठीणान्तरायस्य, पञ्चमीतपसाऽसुम्ना । मनोरथतकः
 सर्व-वाञ्छिताय कलिष्यति ॥५॥ इत्युक्त्वा मुनिना तपोधमो निःपुष्येन तेन पुरोधेण गृहीतः । ततः स्वयहे समागत ।
 ततः पञ्चम्याद्वितपः कुर्वणः स्वजन्मकृतापूर्वा चकार सः । ततः आयुः सप्तर्षीकृत्य स दरिद्री पुरेपः पञ्चम्याद्वितपः-
 प्रमावाचपतेः सुतो युगवाहिरिति नामभिः । एवं पञ्चाङ्गवसन्तव्यः प्राक्तो सदीयो देव्या । पुनस्त्रिष्टया देव्योक्तम् । योक्षे-
 योक्षि च कौशले लोकोत्तरं भवतु तत्र । प्रतिपक्षप्रतिक्षेप-धर्ममेकं परं पुनः । कामान्त्रं ददौ देवी, कञ्जाकौशलेदा-

अथासौ पुरुषः प्राह, मद्र । इति मद्रः सर । रजकर्यायै विधीषा, खरवादिभ्यसे कथम ॥ १ ॥ कुमारोऽर्वा-प्राणः सत्परगत्यै-
 रोऽनुः स्वायुः प्रायुश्च प्रतिभः कहेत्य एव । किं चाऽतिरुमेतत्, विमर्षि कम् नोचितम् । लोकद्वयविकेकं हि, विद-
 धाति सिद्धाः कृतः ॥ १ ॥ नरोऽर्वा-दृष्ट । किं ममाप्युपदेशं दद्यासि ? । इत्युक्त्वा स नरो युगवाहं हन्वमिच्छत्या ।
 खड्गं खड्गं युद्धं विरं दान्यां कृतम् । अथ कुमारमजयसरविक्रमं हन्वुं दन्वदौकात् साक्षेपमाक्षेपधरः । ततः कुमारः-
 योरदादं च मद्रं नागपादानाशाय सरमार । तथोरखमक्षेण निवारयतीमुद्यक्षिंर युद्धमभूत् । कुमारोऽर्वा-प्राण-
 नाविषया स नरः रतस्माकृतः । तदा कुमाररूपमाशोक्य सा कन्या विस्मयात्ताना मनसैव व्यचिन्तयत् । स एव
 यद्वि राजेन्द्र-नन्दनोऽयमिदमिदममत् । उपचक्रे मधुतेन, नष्टे विद्याधराधमः ॥ १ ॥ ततः स नरस्तेन वन्दनान्मुक्तः
 सन् कुमारस्य पादयोः पपात् । तदा कोऽप्याविबुधस्य विद्याधरो विमानादुत्तार्य मासिरोदरनेपथ्यधरः । स
 विद्याधरः कुमारस्य पुरो भूया जगौ-भौ युगवाहो । त्वं सिन्धुतः सन् भूय स वचः । तथाहि-
 मरतक्षेत्रसामान्त-शैवाद्याचारविगतम् । अरथ्यपरतामरुर्, पुरं गगनवद्विमम् ॥ १ ॥ तत्र मणिवैवनामा
 खग आसीत् । तस्य प्रिया मदनवती । तयोः पुत्री जलदेवतया दत्ताऽनर्हसिन्दी जज्ञे । क्रमाद्यौवनं प्राप्ता । चतुः-

तारेण चो वदति शोवा स्वपुत्रिष्यविचरन् विक्रमवाहः समगात् । सङ्गमस्तत्र चान्योऽप्य-सुस्योरपि भूमिजाः ।
 प्रशस्यः समसङ्ग-कालिन्दीसोतसोत्रिव ॥ १ ॥ ततः पवनव्याधि युगवाहं प्रशस्यह-मया स्त्रीहरेणोरपापं कृतं ततः
 क्षमस्व । ततो युगवाहस्तं स्वसेवकं चक्रे । मणिवहः सर्वान् खगान् स्वपुत्रैर्नृपात् । ततः पृथीपरिसरे स्युः सुसंज्य मण्डपं
 करयामास मञ्जान्मञ्जान् । ततः सर्वेषु भूचरेषु मञ्जान्मञ्जुषु उपविष्टेषु विक्रमवाहं मणिवहं चतुर्भुवेषु ।
 युगवाहं चोपविष्टः । ततोऽनङ्गसिन्दरी थापयानाकृष्टा । साराङ्कुरवज्रभूमिगतगात्रा तत्रागत्य विपुशरणी प्रणम्य
 निपसाहं विवरेभतः । ततो राजाऽवमो-इयं मम पुत्री प्रशचवेष्टयं स्वकृतं जल्पयति । तस्य यः प्रत्युत्तरं दास्यति स
 परिणयति मय्यर्जस । ततस्तयोक्तं कः सकलः १, कः सङ्घिः २, कः शुभगाः ३, को विश्वजया ४, एतस्य प्रशचवेष्टयस्य
 प्रत्युत्तरं न केनाऽप्यपि । ततो युगवाहं स्वपुत्राञ्जलिपाश्याहं पुरयामास । कः सकलः १, विकृतकविः २, कः सदेवहिः १
 विवृणक्तव्यापारः २, कः शुभगाः ३, को विश्वजया ४, को विश्वजया १, जितक्रीधः ४ ॥ १ ॥ एवं समस्यथां पुरितया जयजयारावे
 जायमानं कुमारी युगवाहिकं वरमात्तं विक्षेप । युसे मुहूर्तं विद्योपतो राजा तयोः पाणिग्रहेण करयामास । ततो
 मणिवहो विक्रमवाहं प्रसूतो न भूषान् सदखसैपणान्दिना मानयामास । ततो विक्रमवाहः पुत्रयुतः स्वपुत्रमापयौ ।

प्रवृत्तः । तेन ते वीथयिषु न शोकिरे । प्रतिबोधयितुं वन्धवाम् मोहप्रहयस्तं तदाहिन्य वसिमूर्तिः स्वयं स्वयुषं तत्र
 निन्द । तत्र व्याख्या अयथापद्योतिः श्रीसिद्धेतिना समरत्वा । तत्र शिक्षायामयुमहागिरिययौ । तत्क्षणमवोरथाय
 श्रीसिद्धेतिस्मृतिस्मृतिपुत्रे श्रीआयुमहागिरि वचन् । श्रुति जगत्—मगवन् सिद्धेतिस्मरे ! तत्र सर्वगुरोरपि किमप येषः ।
 श्रीसिद्धेति प्राहे—गुरोऽमी मम तपश्चरन्तोऽपि त्यागाहे भक्तं पानं च यद्विने कर्मरोगिच्छेद् एवंविधं तपः कर्त्तव्ये-
 रमासी । एवं विनयं तस्य सर्वेष्वपि समापदेशमाकष्युं च तत्कृत्स्नं प्रवृत्तम् । ततः सिद्धेति तान् वन्द्यन् प्रतिबोध
 स्वाशयं ययौ । इतो वसिमूर्तिरमापिष्ट, स्वजनान् प्रति—इदम् मुनीन्द्रो मोक्षमार्गद्वयी यदाऽऽत्मीयगृहे समायाति, तदाऽ-
 स्मिं मुनीशाय त्यज्यमानं भक्तं पानं च देयम् । तदानं बह्वकलं मुक्तिद्वयिनं भविष्यति । अथ तत्रैव शिक्षायु-
 प्राप्तिः श्रीमहागिरिस्तजगत् । यदा ते शब्दस्त्यज्यमानभक्तपानप्रतिबोधसमनायायता अभवन् । तदा ज्ञानाद्-
 शिष्टमाहर्षं कोरवा महामिनिषयाशये गत्वा सिद्धेतिस्मरे प्रति जगत्—त्वद्विपदेशात् शब्दा अशब्दां भिधां मया
 दद्विममज्जयन् । नृदं पुनः कारुण्यम्यशब्दमाहोरमित्युक्त्वा आयुसिद्धेतिना क्षमयामानं विनीतरमा । जीवन्तस्वामि-
 प्रतिमरथयाजां निरीक्षितुं आयुमहागिरिसिद्धेतिस्मरे गच्छतः स्मावन्तीम । तदा तत्र तपः संप्रतिबोधितानेकैरिचक

१०३
 १०४
 १०५
 १०६
 १०७
 १०८
 १०९
 ११०
 १११
 ११२
 ११३
 ११४
 ११५
 ११६
 ११७
 ११८
 ११९
 १२०
 १२१
 १२२
 १२३
 १२४
 १२५
 १२६
 १२७
 १२८
 १२९
 १३०
 १३१
 १३२
 १३३
 १३४
 १३५
 १३६
 १३७
 १३८
 १३९
 १४०
 १४१
 १४२
 १४३
 १४४
 १४५
 १४६
 १४७
 १४८
 १४९
 १५०
 १५१
 १५२
 १५३
 १५४
 १५५
 १५६
 १५७
 १५८
 १५९
 १६०
 १६१
 १६२
 १६३
 १६४
 १६५
 १६६
 १६७
 १६८
 १६९
 १७०
 १७१
 १७२
 १७३
 १७४
 १७५
 १७६
 १७७
 १७८
 १७९
 १८०
 १८१
 १८२
 १८३
 १८४
 १८५
 १८६
 १८७
 १८८
 १८९
 १९०
 १९१
 १९२
 १९३
 १९४
 १९५
 १९६
 १९७
 १९८
 १९९
 २००

आसीत् । उत्सवाद्य श्रीजीवन्तस्वामिनो निर्वृत्तौ स्यः । संसारासाराकारां नीयमानः स रथोन्वीयमानः
 सुदृष्टिरसुरिणा श्रीसङ्घेन च पृथुं स्थाने स्थाने पर्वतस्मिन् । इतो रथो आत्यमणो राजहारासागत । तदा राजा
 संप्रतिगीवाक्षस्यः शिशुदृष्टिनं सूरिं गच्छन्तमवलोक्य दृष्ट्वाविति-किमेव यतीशः शान्तात्मा पुण्यमूर्तिमया
 पर्वस्मिन् अथ वा ऊर्ध्वदिक् दृष्ट्वासी, येनास्मिन् दृष्टत्वात् मोक्षो जायमानोऽस्ति । “यस्मिन् दृष्टे भवन्मोक्षे, द्वेषश्च
 प्रत्यं बभूव । स विज्ञेयो मनुष्येण, बान्धवः पूर्वजन्मनः ॥ १ ॥” इत्येवं पुनर्विभूयान् प्राप्सुमच्छौ चर्तुवः
 पपातपनीतच्छे । तदा मन्त्रिभिरनेकैर्वातपक्षिपादिसिक्पचारैः सचेतनीकृतः । सचेतनो भूया जातिरमतिं प्राप । उरथाय
 तदधोगान्द्वयो गच्छे विःप्रदक्षिणाकेत्य शिशुदृष्टिनं पूर्वभवसम्बन्धिनं स्वगुरुं जानन् भूतलमिच्छन्मौलिनमाशुचैः ।
 ततो हस्तौ योजयित्वा राजा सानंद उवाच-भावन ! केन कलेन जिनधर्मः फलति । आद्यपद्विस्तरैरतस्य,
 सिपकमर्षं कल्पस । अपकफलेभदसि, कल्पश्रुतिचराश्च ते ॥ १ ॥ पुनः पृथ्वीशः पप्रच्छ-अपकस्य सामाधिकस्य
 किं फलं भवति ? गुणह-सामाधिकस्य कथिभुस्युषं भवति, तस्य सदेव्यां कथि शक्यते न । “समाह्वैअसि कप,
 सपणो देव सपञ्चो देवदे जग्हे । एण कारोणं, वड्ढिसो सामह्वं ऊज्जा ॥ १ ॥” ततोऽप्यकसामाधिककट्ठस्य

॥ ११ ॥

श्री ३
 मणि
 श्री ३
 मणि
 श्री ३
 मणि
 कथान

मया यत् कदाचिद् दृष्टं नाहं तद्विकं, एवंविधाः साक्षाद्दया मामथा वीक्षितं वन्दन्ते । वन्दमानमात्रे रङ्गः पञ्चाल
 रङ्गः सद्यः प्रीतिः । साक्षात्पुण्यस्य सहेयप्रियाप्रियायुतासुवन्दितो यतिः । तदा द्यात् वेन-अहो धर्मस्य साक्षात्,
 मुद्राभूः सधर्मस्यैव विधाति । अणुमायुम्भवा स्वभावानन्देन भोजयित्वा भाववृत्त्यै साक्षात्पुण्यं साधियुते
 तिर कष्टं सहेयस्य । तद्वत् वलजं कष्टं, यद्वत् यत् सुखं ॥ १ ॥ रङ्गः प्राह-मम सधर्मं ददन्त ययम । ततो
 निरतिशयानवदितस्यैवमेव यत् दृष्टं योक्तं-यत् चैवमेव तदा ज्ञानस्य अकमस्मत्पञ्चाल । अतिवन्द्यं रङ्ग-
 जानन्ति यत् वे तदधीनः, स्वयं द्यात् किमपि नेश्याः । ततो रङ्गं शिष्यान् अथा भोजनमाचरत् । तदा शिष्य-
 वत्सलं जगौ-अहं दीनां सुखितोऽसि, शिष्यद्वे वेन भोज्यं किञ्चिदीयताम् । साध्यात्सर्वाया जगः-गुरो
 कृत्यात् शिष्यात् गुरो साध्यात्सर्वाया शिष्यात् ययुः । तदा एका रङ्गतेया प्रदित्या यान्त्यं वदति विदित्यासां वीक्ष्य
 यतोः सधर्मोऽस्य पृथक् स्थितो आत्मा तदात्तित्तिसुधं यदीमान् श्यात् सहेयिका अरेमस्यं वदति अहं विदित्यात्तरेम ।
 तिराह-श्रीगुरुपात्त विदित्यात् यत् श्रीगुरुपात्तिसुधः समं सगच्छः कोऽप्यात्तिसगच्छाम । साधियात्तिस्यात्
 गच्छतं ततो गच्छतम् । एतत् गता गता जगौ-अगतम् । अहं तयोपलक्ष्यो न या । उपयोत्तन विदित्यात् गुरो-

शास्त्राणां समागताः कस्मिन्दिष्टाहाराणां चालनाभूता राज्ञो तस्यां युक्तिमन्त्रियामितो मुनिः । स रङ्गसावित्र्य-
 त्तसामाधिक्येन विषय राजस्त्वं सुगालभूपकणालिप्रियाङ्गुजाऽम्; एवं ते रङ्गस्य वीक्षादातरः रमः । पुनः संप्रोक्तव्ये-समावक्ष्य
 रक्ष्यसम्भवा अवरप्रसादः । आगवम् । यदि तदा युष्माकं दशानं नामवन्मम, तदा मम केशमः । पूर्वजन्मानि
 यं गुरो जाताः । अस्मिन्नापि भवे अग्नौ गुरो भवन्ति । श्लिष्टहेतिसिद्धिराह-राजदाजन्मस्वर्गापवर्गसिद्धिदं
 प्रपुं जिनयम् भज । युन धर्मण संसाराद्विस्तारा भवति । ततो राजा बह्वपरिवार्युक् शीघ्रकृपाश्च धर्मं शोचि
 गतः । ततो गुरोराह-“ निवर्तसंसाधनमन्तरेण, पर्योविवायुर्विकलं नश्य । तत्रापि धर्मं प्रपुं वर्द्धति, न ते जिना
 यद्वत्ततोऽप्युक्तम् ॥ २ ॥ ते वर्द्धते वपुः सवने प्रान्मस्य कल्पद्वयं, चित्तारत्नमपश्य काचयोकलं स्त्रीकुर्वते ते
 जताः । निक्षिप हिरदं हिरदसदृशं कीर्णानि ते रासम्, ये जलं परित्यज्य धर्ममपमं धावन्ति आगोपायः ॥ २ ॥”
 संप्रतिजनयम् जग्राह । देशो गुरुर्धुं एव स भवति । ततः संप्रति संप्रतिजनयम्वासितससधविश्राह्युद्धवोऽभवत् ।
 पतः-“ आसने परमपर, पर्वपर्वानि सयत्कच्छिणे । जीवो जिनिदंमणियं, पण्डितवज्जइ भावयो धम्मं ॥ २ ॥”
 सन्त्याग्ये जिनाचौ करोतिरम राजा । साधर्मिकवात्सल्यं प्रतिदिनं व्यधात् । ससक्षेप्यं धनं व्यधत् मनोगति

धाम
 सिद्धि
 स्या
 वासि

शाल्याः समगतीः क्रमद्विषाहाराजीर्णत्वान् लानामौ शौ तस्यां गुक्तिभिन्यामिती मृतः । स रङ्गसाधिर्य-
 क्तसामाधिक्ये विषय राजरत्नं मणालम्पकणाल्प्रियाङ्गुलीः, वयं ते रङ्गस्य द्वाधादातरः रसः । पुनः मूषाः-सगवक्षेप
 राः प्रसप्तमो अक्षयसादः । सगवन् । यदि तदा युष्माकं द्वाभौ नामवन्मम, तदा मम केदरा संयमः । पूर्वजन्मनि
 यं गुणो जातः । अस्मिन्नापि मत्वे भवन्ती गुणयो भवन्ति । श्लिष्टविरिषैरिह-राजशाजन्मरवर्गापवर्गसिषदं
 प्रवृत्तिमयम् भव । येन धर्मण संसाराद्विरता भवति । ततो राजा बह्वृषिवारयुक् श्लिष्टकण्ठ धर्म श्रोति
 गतः । ततो गुणह-“ विद्यासंसाधनमन्तरेण, पयोविद्याविक्रमं नश्य । तत्रापि धर्मं प्रवृत्तं वदति, न तं विना
 यत्नवतीत्युक्तम् ॥ २ ॥ ते धर्मरतं वपन्ति भवन्ति प्रोक्तव्यं कल्पद्रुमं, चित्तारनमपारय काचदोकरं श्लोकरते ते
 जडाः । विक्रीय विरदं विरिन्द्रसदयं कीर्णानि ते रससं, ये लब्धं परित्यज्य धर्ममयमा धावन्ति भोगियोः ॥ २ ॥”
 संप्रतिज्ञायाम् जगद् । देवो गुह्यं एव मे भवति । ततः संप्रतिमूर्तिजिनधर्मवासितसमवाविश्राद्धवृत्तौऽभवत् ।
 धतः-“ आसने परमपर, पद्मपत्रं सयत्कच्छिण । जीवो जिनिदंमणियं, पडिवज्जइ भावओ धम्मं ॥ २ ॥ ”
 सन्ध्यायु जिनार्थो करोतिरेम राजा । सार्धमिकवात्मन्त्वं प्रतिदिनं व्ययात् । ससक्षेपं धर्मं व्यय- म-गति

श्रीम
 विष्णु
 सूर्य
 चरिः

पञ्चभिः कुलकम् । त्रिषण्डहमातलोद्धार-वृद्धैः संप्रतिभूयते । आर्यैः स कल्पमाणाऽपि, राजद्वारं शोभैर्युग्मा ॥ १ ॥
 कर्माण्युच्छेत्सिवाद्या अप्यकाराभिः पूजाभिः संप्रतिभूयो जिनप्रतिभामपूजयत् । तद्वैवाह्य स संप्रतिः आर्य-
 ताड्यं सामन्तान् तानित्यवोचत्-अपि चेन्मद्य यदि भवन्ती अक्ताः स्युस्तदा शमणानामपसका भवन्ति । इति संप-
 तिगजादंशोत्तं संपाः स्वस्वदेशे जैनधर्मं शमणोपसकपरस्तिनरे । अयुदेशेस्थान् संपान् जिनधर्मकरकान् कृत्वा
 शुद्धधीः संप्रतिभूयतिरिति दृष्ट्वा निरीक्ष्य । अनायुदेशेऽपि मया कथं जैनधर्मः कारयिष्यते लोकपश्यात् । सार्धम्
 विना धर्मोपदेशं को दद्याति । तेन प्रथमं शमणोपसकाः प्रेष्यन्ते । ते तत्र धर्मोपदेशं दत्त्वा श्रावकान् कुरुते । ततः
 संप्रतिभूयन् वहेयः श्रावका यतिवेषधारकाः कृत्वा चालिताः तत्रोपरि प्रोक्तं-तत्र भवद्भिर्द्विचत्वारिंशद्वोपवाजितमाहारं
 गृहीत्वा साधुभिरेव भवद्भिः स्वाध्यायाद् सर्वं कर्तव्यं नो चेदयं यः सर्वो आसौ गृहीष्यते मया । एवं मर्दकं चैवादि
 कारिष्यते तदा द्विगुणो आसौ दास्यते मया । ततः संप्रतिभूयतिरिति नदंशोत्तं शमणोपसका गृहीतसखिवेषा निवृत्तमात्रगृही-
 तधना अनायुदेशेऽपि मयः । तत्रत्या लोकाः श्रासप्रतिभूयन्ते मत्वा धर्मोपदेशोसिति श्रुत्वाति । तथाहि-धर्माज्जन्मकुले
 दोभिरपट्टता सोभायमयुर्वृद्धं, धर्मोपव भवन्ति निमल्यद्योविद्यायुसंपत्तयः । कान्ताराञ्च महाभयञ्च सततं धर्मः परिजायते,

श्रीअ
 मता
 श्रीअ
 सदा
 सति
 वरि

धर्मः सत्यगुणसिद्धिं भवति हि स्वर्गोपार्जनम् ॥१॥ अहिंसासत्यमस्तेषु, त्यागो भूयुजवर्जनम् । एतेषु पञ्चसैक्ये, सर्व
धर्मः प्रतिष्ठितः ॥ २ ॥ प्राज्यानि सज्यानि सुभोजनानि, सोमायमसोमयसुषुयोययात् । सोमा सोमा रसययोविजसाः,
रगुणोपार्जा प्रभवन्ति धर्मात् ॥ ३ ॥ दार्ष्ट्यमदा परकमकृत्या, दृष्टस्यमावासिषसङ्गतानि । एकवर्द्धत्वकदम्बसो-
म्य-कुलसुखेयानि भवन्त्यधर्मात् ॥ ४ ॥ नित्यं कृत्वात्पापनादानं प्रतिजामयन्ति ते तत्रत्या लोकाः क्रमात्सैयुतिभिः-
रादृशैरेते वदन्ते जना जिनधर्मं ग्राहिताः जिनसर्वनादिषु स्यां शिषं व्यथितरसम् । तैः साधुभिरेते अनायुर्दोषास्त-
व्यजनाः श्रावकक्राताः सन्ती जल्पन्तिरसम् । भवतां को गुणरहित । तैरुक्तमस्माकं गुरुः शीघ्रद्वैतमभिः । क्रमात्संप्रतिना
साधुनिष्ठरमनायुर्दोषेषु जाममानं श्रुत्या दृष्टम् । ततोऽनेके साधवस्तेषु तेषु अनायुर्दोषेषु गुरुभिर्विद्वहिताः । अयतना
यु साधवस्तत्र गतरतेऽपि यद्वैतं संप्रथं न समुच्चः । यतः-“ अथापि नोऽद्यात्ति हरेः किञ्च कालकटं, कर्मो विभक्ति
धर्मा खलु पृष्ठभागे । यतानिधिवद्वृत्तिं दृवृद्वेवाजवाभि-मङ्गीकृतं सुकृतिनः परिपालयन्ति ॥ १ ॥ ” अन्त्यैः शीघ्रिके-
निरुक्त-मां संप्रतिभ्यम् । विदोपत्ती दानमनोऽजं दीयते । दानं विना योगो न भवति । चतुर्धा धर्मः शीघ्रिनैरुक्तः ।
तत्र दानधर्मो मुख्यतया शीघ्रितोयोरपि शोक्तः । यतो दानं विना अपरे धर्मो कर्तुं न शक्यते । यतः “ निधि-

मद्विदमपि श्रुत्वद्यथा यद्विनिश्चयं साधयः । सेहे स्वयं सुहेती वु, सद्येषु तद्विदंयपि । सैनोरिव स्वाशोषयस्य, को
न रागोप लिप्यते ॥ १ ॥ अन्वयः श्रीआर्षुमहाशिरः श्रीसुहेतरिसौरे तथालिषाद्वारं यद्विन्तं श्रुत्या तत्रोवाच । किं
राजपिण्डं सद्येषु जानयपि त्वं यद्विद्विषि । यद्विद्विषि । सद्येनारं वु साधुनामाद्वारं यद्विद्विषि न कल्पते ।
यतः—“आदिकात्मद्वेषिषु पद्वेषकम्सु य सासजाप य त्वणा पाद्विद्विषाणु ० १ । सुहेतर्येषु—यसो अतिक्रमस्य अमी
ददते दानम् । अरमाभिरुद्वेदनाविषाणानविषय किमप्युक्तं नास्ति । स्वभावतः पराधुमज निष्पद्यमानमस्ति तेनाज
को द्येषः । ननु मणिणा जं न कयं, न कारियं ननुमाद्वेषं तंमि, विद्विषा कडमद्वेषु, विगरोपसुद्वेस को द्येषो ॥ १ ॥
न कारितं केतमवुभवतममभिराज दाने को द्येषः महाशिरगुणः रमाह । सच्चं तद्विषु मृणालो निन्दते उद्व
पसंगं से । निद्वेषो य निद्वि, न सुयद्वे सजीयपि वद्वि पञ्जा ॥ १ ॥ महाशिरगुणः रमाह, दानं पापं किमप्यस्य सोः ।
अनेन वचसा शस्य-पातो भवति द्द्विद्वेष ॥ २ ॥ पृथगे जननां साधुनां, सायाचायैव सङ्गतिः । सायाचायै
विभवेन, दृग्विजयते वद्वि ॥ ३ ॥ अथेन विभवेद्वेष-मानो मानयिषु गुणैः । पादावादाय विरसा, जगत्वायु-
सुहेतर्य ॥ १ ॥ इहे महापराधायुं, मयैको विद्वेष विमो । शन्तव्यं भवताऽद्यैक-वारं कुर्वे इदं न वु ॥ २ ॥

श्रीमद्भगवद्गीता

सोमदेवोऽपि जगत् चान्द्रमणिं साधुमेनं वदामि । तदा गुरुभिः प्रोक्तं-मृतं साधुं वदतां सार्धनां देवा विद्वं कुर्वन्ति ।
 यदि न क्षम्यति साधुस्तत्र तदा तस्य देवा अपि प्रसन्ना भवन्ति । तदा सोमदेवो जगौ-अहमेनं साधुं वदामि ।
 ममानन्तं पुष्यं भवति । गुरवो जगुः । अत्र विद्वं बालकादिकृतं बह्विं समुत्पद्यते तत्र साधुं वदतः । सोमदेवोऽपि
 मया सर्वं उपसर्गः सहिष्यते । तदा सोमदेवः साहस्रैर्मय साधुर्मपटयिषुं तदा यदा तदा श्रीगुरुभिः शिक्षिता
 बालकास्तजाम्येत्याकस्मात्स्य साधोः सोमदेवस्य धार्मिकं कर्षयामसिः । तदा गुरुभिः प्रोक्तं-सा साधव एकं बल-
 मानयत आनयत । तदा सोमदेवो जगौ-जं वद्वं नं तु वद्वंसेव । एवं जल्पन्तं सोमदेवं चोत्पदं परिषाण्यामसिः ।
 ततः सोमदेवं, सत्यसाधिरभूत् । तस्य साधोर्गुरुभिरकरो कृतं गुरवो यदा देवगृहे देवजन्तुं आगतः तदा सर्वान् सार्धन्
 सोमदेवं च आह्वय वन्दन्तरेम । सोमदेवो लज्जमानो मिषाधुं आह्वयहे न गच्छति । एकदा श्रीगुरुभिःसह आम्
 गच्छाह्वः प्रोक्तं-शुद्धसद्यमानोय साधितव्यं सोमदेवो मिषां विना तिष्ठतु । श्रीगुरुषु आमं गतेषु साधुभिर्गुरुकं
 कृतम् । एवं द्वितीयं दिने गते तृतीयं दिने गुरुगतात् । सोमदेवेन तद् अकस्मत्त्वं प्राप्त्वं । ततो गुरुः प्राह सा-शिरया
 अस्मदिपतिः कथं भक्तं नानीतम् । ततः पूर्वोद्दिक्षिता जगुः । किमयं स्वयं विद्वं न याति । ततो गुरुभिरुक्तं-सोमदेवोय यद्यम-

आसन्नगद्दे गद्याऽऽहारमानयत् । गिदणोक्तो लज्जान् कस्यापि महेश्यस्य गद्देऽलिके प्रायः । अष्टिनोक्तं-यतोऽलिके न
 प्रायश्चित्तं । साधिः प्राह-लक्ष्मीः अलिकेऽपि प्रायश्चित्तं यथा । श्रेष्ठी ह्येवः द्वाविंशत्तान् मादकान् वदती । ह्येवो यतिगुरु-
 पान्तेऽद्वैतपत्त । गिदणोक्तं साधिनो मादकान् वदत । साऽपि-एषां प्रस्तया दीयन्ते श्रेष्ठमहं विगोपितः । गुरु-
 लिखितं-यथा राजव्यापारं लिखितः पूर्वं सेवकस्यो दत्तं यथा आत्मारः । अखिलाऽपि तथा कथन्ते । ततः साधिनो माद-
 कान् द्वाविंशत्तान् वदत । एतन्मादकमुद्योगात् परमाप्तं लिखित्यागात् परमाप्तं चक्रे । ततो लज्जां मुक्त्वा सर्वो
 त्रिदश्यायाति सोमद्वयो विधापानाय पारणं चकार । श्रीअध्यायश्लोकसंख्यां मन्वन्तान् प्रवाषयासाधिः । अन्वयः
 श्रीअध्यायश्लोकसंख्याः पटलपारपत्रे ययुः । तत्र चन्द्रनरेभ्यो धर्मं श्रोतव्यम् । तत्र श्रीगुरुशिरसि धर्मापदेशो ददौ ।
 “ लिखितः कर्तव्यो ह्येषा गतजवशब्दं विना योर्वी, निर्गन्धं कुसुमं सरो गतजलं छायाविहीनरतकः । रूपं लिखितं
 सुतो गतगुणश्चातिवद्विना यति-निर्वृत्तं सुवनं न राजति यथा धर्मं विना धर्मपूजकम् ॥ १ ॥ ” इत्यादि धर्मापदेशो-
 माक्यं राजा दिनधर्मं प्रवृत्तः । श्रीअध्यायश्लोकसंख्याः क्रमादवसरे स्वर्गलोकं ययुः । श्रीअध्यायश्लोकसंख्या
 श्रीअध्यायश्लोकसंख्याः पटलपारपत्रे ययुः ॥ ३७ ॥

अनर्थं वसि भुक्त्यापि, न मुञ्चते धृतिमात्मनः । राज्ञिपुत्रमादायो-दायनः शिवमासदत् ॥ १ ॥

तथाहि—एकदा श्रीवीरजिना राजगृहे समवासापूर्व । तत्राभयकुमारो धर्मं श्रुतिं समागत । परमं धर्मि

वीर्यापार्थित-भगवन् । कोऽयं यतिः ? प्रसिणोक्तम्-अतितमा राजपुत्र्यमिदं यत्नर्षः । असयाऽवर्ग-अनेन कथं वत

गृहीतं कथं धर्मिकं शसिष्यति । प्रसिणोक्तं-श्रयताम । सिन्धुदेहालङ्कारेण वीरभयो पत्न्ये उदयनो राजा यद्यं करो-

तिरम । तस्य चैतकराजपुत्री प्रभावतीनाम्नी पत्नी बभूव । इतरेतत्र वास्तव्यः कुमारनन्दो सुवर्णकारो विषयलज्जो-

ऽन्यथा देवताद्वयदर्शनात् प्राह-के भवत्यौ स्तः ताभ्यां प्रोक्त-पञ्चदशैल्लक्ष्मीपुत्रासिन्धु देवसाप्रहसहि देव्यौ स्तः । यद्वि-

तत्र भोगेच्छाऽस्ति तदा तत्रागत्यावयुः पतिभुव इत्युक्त्वा ते गते । सोऽपि स्वर्णकाररत्नयोर्देव्योः पतिभुवामिति वाञ्छन्

कृत्वापि नरोण समं तस्मिन्नेष्टं नीरधौ च्वाल । वरेमुनि स्वर्णकारः प्राह-कथं देवसाप्रहसयोर्गो भवति । तेन

सांघातिकोक्तम्-अथ इत्यमानागारेरुपकण्ठे तदुद्देहनास्ति । तस्याधो यानपत्रे गच्छति यः साहेसा तस्य तसोः

शाखा इतराभ्यां गृह्णाति, तत्र वृक्षे स्थितश्च निशि विशान्तानां आरुह्यपक्षिणां चरणे विजगति च । स तत्र गतो मुत्वा

तयोः पतिभुवति । इति तस्य नागिलस्य (सांघातिकस्य) वचः श्रुत्वा स स्वर्णकाररत्नयोर्देव्या तयोः पतिभुवन्तराऽभव ।

गणितोऽपि मयं यान् (मिथे मते) प्रवच्य तपरतया हादयोस स्वप्नं सुरोऽर्भव । अथाव्युत्तरेषां नन्दीश्वरं यात्रायाम्
 गच्छन् सं व्यन्तरं गच्छे वरुमुदरुमुपलस्य गच्छे-किं जातमिदं तत्र । व्यन्तरेण तेनोक्तं-दुःखं पतितोऽस्मि निरतारय
 मारुतमाकलय । ततो देवेनोक्तं-यादृ त्वं श्रीदेवाधिदेवप्रतिमां नवीनां कुर्यात् गौरीपुत्रवन्दनादिना प्रपूज्य क्वापि तां
 प्रपूजयामां कारय । तत्रतवस्मात्कर्मणा निरतारो भवति । तदा स व्यन्तरतया कुर्यात् तामेव प्रतिमां केनचित् सांयाजि-
 कृषान्तेन वीतमये पचने प्रापितवान् । तां प्रतिमां च प्रमावत्यै अर्पयामास स सांयाजिकः । बहूकालं तां प्रतिमां
 प्रमावती प्रपूज्यासन्नमस्युं शोभा श्रीदेवाधिदेवप्रतिमां दारयाः कृञ्जिकायाः पूजायै अर्पयामास । सा ततो विरोधत
 प्रभुं पूजयामास । राज्ञी समुत्पन्नैराराया श्रीवीरपुत्रैश्च संयममादाय कर्मण सौषम्यं देवदेवेनोत्पन्ना । देवाधिदेवस्य पूजां
 कृत्यारतस्याः कोऽपि गन्धारण्यः श्राद्धो देवान् सर्वत्र वन्दमानस्तथागात् । कियन्तं कालं स गन्धाररत्नत्र स्थितः ।
 अन्यदा तस्य देहे शोभाः समुत्पन्नाः । तथा दारया श्रीशैवितरत्नवा । तत्ररत्नेन श्राद्धेन तस्यै दारस्यै गुटिका बहुभ्योऽर्पिताः ।
 ततः कृञ्जिका एकगुटिकासंभोजनं देवाङ्गनागुत्स्यदेहाऽर्भव । ततः सा वयुं वरमर्द्धीकपुं व्यापयति । ततः केनाचिद्व-
 द्याः प्रद्योतनां संपः प्रोक्तस्तत्र योऽर्पित । ततो द्वितीयागुटिकां माध्वता । तस्या अविष्टिषकदेवेन तस्या दारस्या

मनोगतमव स्तुं च षण्प्रद्योतनान्निवर्द्धितम् । ततः प्रद्योतनोऽनिलगिरिकुञ्जसकृत् रक्षोवत्या तन्नागत्य द्वासी
 द्याधिपदप्रतिमायुतां जत्या स्वस्थानं ययौ । उदयनां निजेभ्यमदंगलनादिना द्वासीप्रतिमाह्वरणस्य स्वल्पं शरणा
 युक्राम । ततः संनष्टा महोत्तमायुताः उदयनः प्रद्योतनाधिष्ठिताभवन्ती ययौ । तत्र द्वासी प्रतिमायुता माण्डिता ।
 स यदा नापुयति । तदा महद्युद्धं जायमानं उदयनः प्रद्योतनं ब्रह्मण्य रण । द्वासीं नष्टा प्रतिमां तु ततः स्थानाञ्च
 चालिता यदा तदा उदयनपत्नी प्रमाथतीदिवः स्वर्गादंगत्य प्राह-मा उदयन ! त्वन्मरणायैव धीतमये पत्नये धौलि-
 कादिः पतिष्यति । तेन न तत्र नीतव्या, अत्रैव तिष्ठतु । तथा कृतं तेन उदयनेन । मम द्वासीपतिरेष इति अक्षराणि
 प्रद्योतनमरतके द्वापयित्वा स्वर्गं प्रति चालितः, ततो मर्त्तुं पयुष्माणुं समानतं तत्र राजा स्थितः, प्रमाः पूजा
 कृता राज्ञा तस्मिन् हि हिंसे क्षणं कृत्वा संप्रकारायादिष्टम् । प्रद्योतनमापञ्चय यत्सस्य रोचते तस्मैजने तस्य
 दयस । ततः संप्रकारः प्रद्योतनपशुं गत्याऽप्यग-भवतीत्येव का रसवती रोचते । तदा प्रद्योतनेन चिन्तितमव यावन्न
 तिमिषि पृथं राज्ञा सह भोजनं ममाऽप्यभूत् । नूनं त्विदं दास्यत्यसौ मम । एवं ख्यात्वा प्रद्योतनः प्राह-पुत्रा एवं
 सुदाऽपि न परमवित्ता एवं कथं पृच्छयते ? तत्रस्तेन राज्ञोक्तं सद्यं पयुष्माणुश्चान्तं संप्रकारोक्तम् । ततः सोऽपि

॥

मायां विषयं ग्राह्यं-अहमिदं शब्दः पर्युष्णपर्यं विस्मरितं इःषात् । ततो ममाव्युपवासां भवति । ततः प्रद्योतनप्रोक्तं

राज्ञोऽपि तेन निवेदितम् । ततः राज्ञो साधर्मिकोऽयं मन्त्रो कृत्वा क्षामणकं विना प्राज्ञिकमणकं न श्रूयति । इति

व्याख्या च प्रद्योतनो वपयनवच्छादितः । मस्तके तस्य स्वर्णमयं पट्टवन्धुं कारयित्वा क्षामणकं च कृत्वा उदयानः

प्रद्योतनं पश्चात् प्रथमाग्रास । ततः प्रद्योतनो राजा जैनधर्मं श्रुत्वा माराय । उदयानः स्वयं प्रासः । उदयानः परमाहृतोऽ-

न्यादा श्रीशरत्त्रिजयशब्दं धर्माभिहितं शिशुव । मज्जं विषयकसमाया, निदा विगहाय य पञ्चमी मणिया । एष पञ्च पमाया, जीवं

पाहति संसारं ॥ १ ॥ आयुर्दशकुलरूपवज्जय-वृद्धिचतुर्विंशत्यय नरत्वम् । धर्मकर्म न करानि जहा य, योतमुञ्जति

पशुविगतः सः ॥ २ ॥ इत्यादि धर्मापदेऽं श्रित्वा प्राप्तवैराग्यः स्वसाधितेयं स्वराज्यं निवेद्य श्रीशरत्त्रिजयशब्दं दक्षिणां

जग्राह । ततो नानातपः कृत्याः क्रमाहर्षो धातमयं समागत । साधितेयं राज्ञो स्वराज्यापहरेणशोऽह्निनेन हि पारणेपि

त्रिषु द्वापितं प्रपञ्चेन । आसनदेवतायाः सान्निव्याससमिन्वाणिविपः प्रान्ते महोव्यानपरः सर्वकर्मक्षयं कृत्वा मुक्तिं यास्यति ।

उदयानोऽयं चरमराजार्थः । ततोऽन्यकर्मरः समुत्थाय तं चरमराजान्पुत्रं धर्मसंनिभस्तथा प्रणम । ततः क्रमादायः समासा

उदयानो मुक्तिं गतः । प्रभावतीजीवोऽपि मुक्तिं गमिष्यति ।

इति उदयानप्रभावतीकथासमाप्ता ॥ ३८ ॥

सिद्धिं भवति शोभते । मण्डपिपरं दंसिक्कलयस, निज्जहं वदे ॥ १ ॥ मणं पद्वि
 सिद्धिं भवति, निज्जहं दंसिक्कयण । वेयालिया य ठिया, तस्य दंसकालियं नाम ॥ २ ॥ छि मसिहि
 अहीअ, अहंयणमिणं व अज्जमणोणं । उमसा परिअओ, अहं कालगओ, समहोए ॥ ३ ॥ आणदंअसुपायं, कामी
 सिद्धिं भवति शोभते । जसअहंस य पुच्छा, कहेण य विअलण संघ ॥ ४ ॥ इति श्रीमनककथा समाप्ता ॥ ३९ ॥
 दूतं भुवि याग-फलं पुष्टोऽन्यदा ददात । कालिकायायु आचर, नरकस्य गतिं मुच्यते ॥ १ ॥
 तथाहि-वेमया पुत्र कालिका भूदो वभव । तस्य भद्राहा महोदो जाता । तस्य स्वकीया दंस इति
 नामाभव । कालिकः कमाव गुरुपान्ते धर्मापदेशमाकथु वैराग्याव संयमश्रियं जगद् । तं आस्ति विना दंचोऽत्यन्त-
 निगोऽभव । कमात्सिद्धयसनासक्तो वभव । कमाद्विद्वेययोगाजितश्रेयसपस्य दंसः सेवकोऽभव । अज्ञेन भूवेन
 जितश्रेया स दंसः प्रधानपदवीं प्रापतः । कमात्सवाम् सेवकान् वशोऽकथं तं सपं निवारय दंसः स्वयं राजाऽभव ।
 द्रुचिष्टयगत्याल-व्यापमज्जिवाहिवत् । नोपकारैः परिग्राह्यः, स भूयो विवृषेति ॥ १ ॥ ततस्तस्य राज्ञो वृथाः प्रजाश्च
 विश्वासं न कृतं विश्वस्तथातयात् । यतः-‘ये कुलचारतो भवाः, परलोकादभिरवः । तेषां कृतं विश्वासं, न कथं-

यत्र मानवाः ॥१॥ " आचार्यं दंतं पाणिं प्रकृतिं विश्वसितरम । जितशक्तिरस्य प्रच्छन्नं स्थितः । राजचक्रं
 समाकृत्य, दृष्टगोष्ठोत्थितः । अविनीतः प्रकृत्यात्मैव, दंतो हृष्य मानवम ॥ १ ॥ स दंतो राजा यानं कार-
 यन् अहिजीवान् निरन्तरं हन्ति । यथा यथा यानं हन्यमानानां पशूनां क्षिरप्रवाहः प्रससर तथा तथा स दंतो-
 राजा जहदु । अन्यथा श्मशिरपदप्राप्तः कालिकाचार्यरसतयात् । तमागतं तत्र सूरि श्रुत्वा दन्तसतत्रयथा । तेन
 राजाऽप्यदा यज्ञकलं पृष्ट्वा गृह्यत्वात्-धर्मात्-विद्विष्टपयाक्षिरधर्माक्षरकपालिर्बुधम । ततो अगोऽपि तेन राजा यज्ञकलं
 पृष्ट्वा गृह्यन्तेकमादिदंश । तत्र श्वसगतिभिव्यति । यतः-" अस्मि वसति कदम्ब, मांसं वसति जनार्दनः ।
 यज्ञे वसति वराह च, तस्मान्मांसं न अर्हथेव ॥ १ ॥ तिलसधूपमात्रं तु, मांसं यो अक्षयकरः । स निवर्तते नरकं
 यत्र यत्प्रादुर्भावको ॥२॥ " सो राजन् । सप्तदिनमथे यदि त्वयानने विष्टलेशः पतिष्यति तदा त्वया ज्ञातव्यं नरकगतिः
 स्वय । तदानीं कदा राजाऽयम् सो मारुत । तत्र का गतिभिव्यति । गुरोराचष्ट-अहं वतं प्रपत्य स्वर्गं यास्यामि ।
 तदानीं दंतो न स्वसेवकपशुदक्षिणा हन्यमानोऽपि शीकालिकाचार्या जगौ-यानो नरकाय भवति । उक्तं च-" दंतोण
 प्लुतथा वा, जघकलं कालशा विरमणीय । समयाहियाहिएणं, समं बुद्धयं भवतेण ॥ १ ॥ " दंतो न क्वातं यदाहं

सप्तद्वितीयः पुरा जीवित्यासि तदा कालिकाचार्यमम् देविष्यामि । ततस्त्वस्य सूरैरहितके स्वसेवकात् भक्त्या स हृद-
मतिद्वेषः सौषमस्य सप्तद्विनासि स्यात् सिपतः । इतो जितशत्रुसंप्रसादात् जितशत्रुसंप्रसादात् प्रकटीचके
प्रच्युतः । इतो स्वयमालोपि राजमार्गेण अग्रिचिपु वरविपु अपसयामालोपि सप्तमे दिने दंतो राजा देवस्विरगारुहो-
दमद्विषयान्त्या विषयानालपयो राजमार्गे निरससर । इतो मालिकः पुण्यपूर्णकरणदकृत्यो राजमार्गे समगतात् ।
सुधीद्विनासः श्रुतमार्गैरकरमचस्यात्तत्तं मलेरुसर्गोचिन्ताऽसंमालिकस्य । लोकवाहृद्व्यादन्वयन शन्तिमयोक्तवत् लज्ज-
तक्षतया त्वात् मलेस्सर्गं तत्रैव कृत्वा तस्योपरि पुण्यपुञ्जं भक्त्या मालिकोऽग्रतो गतः । तदा राज्ञो वचस्य तस्मिन्
गतो गच्छतस्विरमखिरागता विदलेद्यो वदन्वविशत । स राजा वचनेन प्रत्येन पञ्चाधावर्षं गृह्णासिमुखं समा-
याति, तावन्मार्गानुवृत्तः सेवकैर्द्वेषो हेतः, स दंतो मृत्या सममनरकं गतः । स जितशत्रुसंप्रसादात् स्वराज्य-
वपदिष्टः । ततस्तं कालिकाचार्यं संप्रसादात् सिपतैस्स, जितशत्रुसं चार्द्धीचकार ॥ इतो कालिकाचार्यकथा ॥
श्रीपुरे प्रजापालस्य राज्ञो पुत्रं प्राप्तं । तस्याभियानं कालिककेशर इत्यमृत । पुत्री तु सावित्रीरासीत् ।
कालिककेशराः शृणुष्वपाम्बु वधुं श्रुत्वा वीक्षां लब्धे । स च वदुश्चोऽमृतं गृह्णासिः संप्रसादात् वचसः । इतो राजा

अविद्याभ्रंशकच्छेदितारिभ्रंशय दत्ता । तस्याः सुतो बलमजसविभ्रंशो । तद्युगानिनाया बलमजस्रभ्रंश ।

एकदा तत्र गुरवः कालिकसूर्य आगतः । तत्र धर्मापदेशं श्रुत्वा बलमजस्रं विधां जग्राह । तदा गुरुसूर्यकः
शुद्धकर्माधारः पुराहितो वाहं जितः । एकदा गुरोर्ब्रह्मं कृत्वा तजानतः, बलमजस्रमभिजयोराग्रहात् गुरवस्तत्र

चतुर्गोप्सो स्थितः । ततो गार्गाधरपुराहितरत्नान् गुरुन् कर्षित्विच्छन्न पूर्ववैरात् संपन्नं छडां जगौ-देव ।
इसुं जडं पुजा, अमंति जाहं तस्य गच्छिंमि जगौ । गुरवपयअकमाकया, इहोडं अवधा हरिअहेज ॥ ९ ॥

उक्तञ्च "यत्र देवापिपूर्वजादः कियतेऽतिक्रमः कश्चित् । तच्चैस्सहते राजा, धरं तत्र मयं भवेत् ॥ ९ ॥"
राजाऽयक-किं कियते गुरवः सुस्थिताः, तेषां चलनविषये वक्तुं न युक्तम् । पुराहितोऽयम-गृहे गृहे नवीना वयुं रस-

वती कायुते । यदा साधवो विद्वद्विमयाति तदाच्यते-शुपुज्यपादकते रसवती कृताऽस्ति । ततोऽनेषणां शोभा गुरवः
स्वयमन्यत्र गमिष्यति । अपून तथा कारुते गुरवः प्रविष्टानपुरे चाविमसकमय्ये गताः प्रवेशमहेत्सवोऽभूत् । तत्र

आलिखाहेतो अपः पृथिवीं पालयतिरेम । पर्युषणापवुं समीपं समायातं, तत्र संप्रोत्थो-समागतं । पर्युषणापवुं

गुरोर्ब्रह्मं विद्वे कतिप्यते गुरोर्ब्रह्म-मादसिद्विपञ्चम्याम । तदा संप्रोत्थकं पञ्चम्यामवृन्दमहेत्सवो भवति तेन

पयुष्माणो एकस्मिन् दिने कथं करिष्यते । मादसिंहपञ्चम्या अर्वाकं पञ्चदा भवति तदाहं पयुष्माणो वर्णानयम-
जिनात्प्राप्त्याहं करोमि । तदा गर्वा जगुः-मादसिंहपञ्चम्याः पुनतः प्रहरेऽपि न क्रियते अर्वाकं तु भवति ।
उक्तं च-“तेषां कालेषां तेषां समूहं समूहं मयायं मयायं मयायं विदेकंते वासावासं पञ्जासवति ।”
उक्तं च-“आसाठपुलिमप, संवत्सरियसमिन्ना होइ पञ्जासवणा । तसो सावणपंचासि-माइसि अमिवाइकारणओ ।”

॥ १ ॥ इत्यादि । “इत्येव पणानं पणानं, करणीयं जाय वीसई मासो । सुद्धसंसिद्धं विद्याणं च, आसदां
पुत्रोसोसणं ॥ २ ॥” इत्यादि । यादं चरिष्यां क्रियते तदा वटते । ततो राजा प्रतिपदिने उत्तरपारणकं चकार आदा
अपि तथा चक्रुः । ततः सर्वोच्युसंभवं पयुष्माणो श्रीकालिकसिंहिसः कृतम । ततः सर्वैः सुरिसुरतथा सर्वत्र पयु-
ष्माणो चक्रु यतः-“अवतंविज्जा कज्जं, जं किंचिच्चि आयरंति गीयत्था । धोवावरहवहृगुणं, संवोसिं तं पमाणं ति

॥ २ ॥ आपरणा वि हे आणा, अविपेत्ता होइ चैव आणत्ति । इयथा तित्थपरसायणं ति, तद्धिक्खणं चैवं ॥ २ ॥
असदणं समदं, जं करुइ कणइ असवज्जं । न निवारिअमदोहि, वरुमणिसयमयपरिअ ॥ ३ ॥ कदाचिदवन्त्या
कालिकसूरयः स्थिताः । तत्र प्रमादपयानं साधने दृष्टं जगुः-सो साधवो सजगं चैव, प्रमादः क्रियते वसे ।

प्रमादः पातयत्येव, यदि संसारसंगरे ॥ १ ॥ उक्तं च-“चतुर्दशसुखी आहारेणा य, मगनाणिवीर्यरणा
 य । इति पमायपरवसा, तथानरसुख चउगादेआ ॥ २ ॥ न तं चोरा विजुषति, न तं अमी विणामप ।
 न तं जैरणहारिजा, न धम्मंमि पमचओ ॥ ३ ॥” एवं चोदितो गुरुभिः साधवो न प्रमादं तत्पुत्रः । ततो गुरुषु
 दृश्युः-अमी साधवः प्रमादंनरत्याज्या एव । यतः-“छंदेण गओ छंदेण, आगओ विडवडिअ छंदेण । छंदेण
 वडेमाणो, सीसो छंदेण सोचओ ॥ १ ॥ एवं व्यारोवा साधुं प्रमादं त्याजयितुं बोध्यातरस्य आहस्य विधा।
 इत्या गुरुवो रत्तो छंदं निर्गत्य सुवर्णमैसां स्वशिष्यसंगरेचन्दसमीपं ययुः । तदा वृद्धं साधुसंगच्छन्तं दृष्ट्वाऽप्युत्थाय
 संगरेचन्दसैरिः प्राह-अरिमन् विजने मवाङ्कः स्थीयताम । ततो गुरुवस्तत्र स्थिताः । संगरेचन्देण नोपलक्ष्यते ।
 व्याप्यानं कृत्वा संगरेचन्दसैरिः प्राह-मयाऽहं व्याप्यानं कौटुके कृतम । गुरुवो जग्मिः-विहितम । ततः संगरेचन्दः
 स्वव्याप्यानकलया दृष्टः । ततो द्वाभ्यां सैरिष्यां धम्मसुखापानोत्थापनाभ्यां विवाहं कृतः । संगरेः प्राह-नैवारित
 धम्मः परलोकधम्मकृत, न तावदास्ते परलोक एव मः । साक्षात्सवाव परलोकिकरततः, पुण्यस्य पापस्य सुनरुप
 कः फलम ॥ १ ॥ कालिकसैरिगदे-अहं सिद्धो इत्येवमवाम्यदिद्वरः, संपत्त्यः कस्यचनानि जगिचिव । माय

समन्तात् भूतसंख्या-धिकं विनत्मानमवापयान्वितम् ॥ १ ॥ आत्मास्य सर्वदन्तः प्रत्यापत् स्वार्हे परान प्रत्य-
 मानतोऽपि । तथा च सर्वत्र हि बुद्धिपूर्वको-त्यायाः केषां उव(प)त्प्रमतः खलु ॥ २ ॥ इतो यतः पश्चादावाव-
 स्थिता यावद्भूतं शब्दयन्ति, तावत्कोऽप्युचर-न वदति । ततः शून्यादिनाः शब्दातरं श्रावकं पृच्छन्तिरेम ।
 गुरवः कुत्र सन्ति ? स प्राह-अहं किं जाने, ययमव आत्मना गच्छामि स्थितिं न जानीय ? ततो नादितः
 शब्दातरं स्थिति साधवः । शब्दा येषान् त्यक्त्वा गताः । इयं नः गच्छामि स्थितिकता । तत्रही साधवः प्रमादं त्यक्त्वा
 शब्दकविधिना चारिषु पालयन्तिरेम । शब्दमवाहिकासुमुद्रिकं भूत्वा पुना रिक्ताकृत्य पुनर्भूत्वा अहंभ्राणकं वाह-
 कानां दशोपिवा प्राक्तम-गौतमस्याभिप्राश्याव पतन्ती विद्या वतीति वाहिकान्यनदशनात् ॥ एकदा श्रौकालिकसुरिः
 प्रातिपन्नपुरं चणुमासा स्थिताः सन्ति । तदा प्रथमस्वर्गस्वामिन्दो महाविदेक्षेत्रे श्रौसिमन्धरं कर्तुं गतः, तत्र
 श्रौसिमन्धराऽकथयत् अतस्त्रेयं शत्रुवर्तनीषु सर्वतोभूय उत्केष्टं समरित श्रौकालिकसुरियाहो निगोदस्वल्पं
 कथयति तादृशोऽप्यः कोऽपि तत्र नास्ति । तत्र इन्दो वदतिप्रल्पं कृत्वा साहं प्रहरसमये शुकेशु समागत ।
 यत्रे प्रणम्य विप्रको जगौ-अहं वृद्धोऽस्यं समयः कियदस्ति । अहंमनशानं विषयुरिरेम । ततो मुनिभिर्विज्ञेय

शान्तोक्तम्-तत्र सागरद्वयमित्युक्तम् । तत्र इन्द्रोऽपि स्वल्पं प्रकटीकृतम् । निगोर्द्विचारा यादृशः शीतोत्पन्न-
र्यामित्ता प्रोक्तः तादृशो गुणोऽप्युक्तः । तत्र इन्द्रोऽपि स्वल्पं शीतोत्पन्नव्यवस्थितानाम् ।

तत्र इन्द्रोऽपि-यावत् साधव आयाति तत्रैव स्थायप्रदम् । यत्रो जगुः-तत्र रूपं दृष्ट्वा साधवो निदानं
करिष्यन्ति वायारवर्षं विकल्पन्ते । तत्र इन्द्रः शाला(या) [पापणी] चतुरश्रीविरतस्त्रया दारं परावृत्त्य गतः । साधवो

निदृश्यागता दारमन्यत्र दृष्ट्वा जगुः-सागवत् दारसुव कथमभूत् । ततो गुरुशिरान्द्रागमनाद्विस्वरूपं प्रोक्तम् । साधवो

जगुः-यदन्द्रोऽप्यारयत्तदा वयं तं दृष्ट्वा गुण्यं विशेषतोऽकामम् ॥ इति श्रीकालिकसूरिकथा ॥

प्रसावनां विवेचनानि, विवेचनानि सदा । तत्रोऽपि पर्याप्तं, सुखं कालिकसूरिवत् ॥ १ ॥

सथाहि-साधवदंशे धरावासगुरु वज्रसिद्धसंस्थस्य सिद्धिदंशे प्रियाभूत् । पुत्रः कालिकसूरिः सत् । पुत्री

सारावती च । एकदा कालिकसूरिः राजपुत्रपुत्रतः क्रीडायां वने गतः । तत्र गणधरसूरिं वन्दतेऽस्म

तत्रोपदेशः शिवः-साणस्स विचिताई, कुलत्रोक्तमामत्रुं वृष्टी । सवणरगादेणं सदा, सजमां जगामि

इत्येवम् ॥ १ ॥ इत्यादि वस्तुं शिवो प्रवृष्टो सातापितरो पशुवसाय सरस्वत्या मगिन्या यतो गुरुपशुं

किमरो वतं लला । गुरुपञ्च कालिकमरः पठनं साहित्यतकलक्षणञ्चोत्तरनाटककाद्यागमशास्त्रकालोत्तरं ।
 श्रीगणधरसिद्धिदायकं मन्वा कालिकसाधोः संप्रपदं ददं । विहरं संपण्डले कर्तुं मन्वजोवान् प्रबोधयतिरम ।
 अन्यदा श्रीकालिकसंस्कारिण्य्यां बहिरेक्याने समवासापर्व । तदा सरस्वती साक्षा प्रासपवतिनीपदा पुरमन्व
 विद्यासिर्गुह्यं प्रणम्य पुरद्वारं समागत । तदा तन्न्या गार्हभस्त्रे राजा पुरात् बहिर्निस्सरन् सरस्वती साक्षा
 विलपन्ती रूपयोलिनीं वीक्ष्य रागाग्निः स्वान्तःपुरं बलत् क्षेपयामास । यत्कणा गार्हभस्त्रमपस्य कृतं ज्ञातं, ततो
 गुरुणा श्रीसङ्घः प्रथितः साक्षात्कालनायकं राजपञ्चं गत्वा प्राह-महासतीषु मन्वरां तपोधनाः सपरिवन्त्या राज्ञो यस्य भूमौ
 तपः कुर्वन्ति, तस्य पुण्याविभक्तौ राज्ञः समिति । तेन रवाामादिषु मन्वरास । त्वं प्रजापालोऽसि, तपस्विनां तु संप्रपवावरो-
 प्रथित यतः-“ नरेश्वरसुजन्मजयामाश्रित्याश्रयणः सुखम । तिस्र्याः सर्वकर्मणि, धर्मवीरिणि विरन्वरे ॥ १ ॥ ” एवं
 श्रीसङ्घोक्तो संप्रः प्राह-नादिमिमां मुखे उपदेशः स्वयहे दीयते संप्रसूये न दीयते एवंविधः । ततः श्रीगणेशसंभूपाश्च
 गत्वाकम-इयं तपस्विनी मम आश्रित्यादि तेन मन्वरां त्वं प्रजापालोऽसि त्वमाधारस्तपस्विनां ततो गुरुकं यदा
 राजा न मुञ्चति सरस्वतीं तदा पुरतः स्वस्थानेऽन्ये श्रीसङ्घमाकाव्यं प्राह-अथ दृष्ट्वा राजा सरस्वतीं जहर, अस्य

शिवा दीयते । यदि सति सामर्थ्यं जिनमतप्रतिकूलं या न हन्ति तस्य पराजितं पदं ज्ञायते । यतः—“ देवस्य-
 सुपकजा, बुद्धिजा षड्वहिसिद्धिः । कुशीला मूर्धा महत्पा, पुत्रयच्छ्दिः संपत्ता ॥ १ ॥ ” इत्यादिक्त्वा स्वेषु
 सार्धेण सम्युक्तं श्रीमद्देवं मुक्तलाय शक्यते गतः । तत्र स्वकलां दर्शयित्वा राज्ञे मिलितः, सुमाहितैर्भूय रज्जु-
 सार्धेण सम्युक्तं श्रीमद्देवं मुक्तलाय शक्यते गतः । तत्र स्वकलां दर्शयित्वा राज्ञे मिलितः, सुमाहितैर्भूय रज्जु-
 यामस कालिकसूरिणा शक्तिरा राजा जगाम—भवतो यत्कायं विद्यते तद्विनाशयाम । युक्तः प्राह—अवसरे कथयिष्यते ।
 एतदा शक्यतेः सभायामुपविष्टस्य साधनासिद्धेर्भूय कश्चिद्व्यक्तं क्षीयते प्रोचते समागतं, तदा राजा कण्ठसुखो-
 यत् । तत्कश्चिद्व्यक्तं मत्तकं कृत्वा साधनासिद्धेस्य सेवकस्य सन्मानं कृत्वोत्तरकं ददौ । ततो रवेति कालिकाचार्यः
 शक्यं पण्डितकश्चिद्व्यक्तं मत्तकं कृत्वा, ततो राज्ञोक्तम् । अरमाकं पण्डितसिद्धेर्भूयको मुखसुखः साधनासिद्धेऽस्ति
 वदति, स च यदास्माकं राज्योत्थाङ्गजा भवति, तदा स भयः कश्चिद्व्यक्तं क्षीयते प्रोचते, तदा शीघ्रं क्षीयति
 प्रोचते । ततः सूरिप्राह—एवं को मूर्खो निजं शिरो दत्त्वं, जीवित्तः सुखं ज्ञायते । ततो राजाऽप्य—किं किञ्चिद-
 स्माभिः । ततः सूरिप्राह—यदि मम कश्चित् किञ्चिद्व्यक्तं, तदा वा जीवितं भवति चिरम् । ततो—सूरिप्राह कथयस्माकं
 जीवनापयं त्वं वै विज्ञोऽसि । ततः सूरिप्राह—उज्ज्विनी पुरी वयाऽस्ति, तत्र पण्डितश्रीमाः सन्ति, तेन तत्र ययं

सधुः स्यात् स्यात् आगच्छन्ते । अतः । उज्ज्वलित्या राज्ञः दाम्पत्ये मया । आकारयति अत्रान् अणान् अणान् सवान् । ततो-
 विचारं कृत्वा पण्यवतिर्भूषः स्वर्गद्वेषमपचित्कृत्ययुतश्चिह्नः । वत्सुनि तेषां वर्षाकाञ्चः समायात । ततो दंकेपर्व-
 तपार्श्वे स्याद्वेषमयस्य ते संपरतरस्यः । आनवत्क्षीणा स्यात् जगुः-सा कालिकावर्षत । दोष्यत्वं विना कथमुज्ज्वलित्या-
 गम्यते तत्रत्यं राज्यं च गृहीष्यते । सौरिः प्राहे-स्थिरं स्थीयतां सधुं वधुं अविष्यति तदा सरवत्या आचारलतपरकरणा-
 रवक्षेपं आसनदंष्ट्या प्रोक्तम् । ततः [गृहणा] चूर्णन इष्टिकानिवाहं स्वर्णाकृत्य सधुषां अणानां विमज्ज्य दंष्ट्री सौरिः ।
 ततः सधुं अणः सूरिस्थता वभवः । ततः सौरिणा विविधं चालितं गुजराजमव्यु अन्वोज्ज्वलित्यापार्श्वे यथा । तदा गद्द-
 मिच्छि मपः संमुखमागत्य युद्धं कृत्वा विविधं महत् दृष्ट्वा वपमव्यु प्रविशेत् । सधुं अणः सूरिदंष्ट्रान वपं वेष-
 स्थिता स्थिताः । राज्ञो व्यतिसिद्धं सैन्यं महत् तेन किं क्रियते । अत्रान्तरे सौरिणा जालितं सरवतीं मुञ्च नो चेदती-
 मरणं भवति । ततः सूरिमागतं श्वेत्या विविधं महत् दृष्ट्वा गद्दमिच्छि विद्यां साधयितुमर्थावः । तदा सूरिमिमादंमिच्छि-
 विद्यां साधयतं गद्दमिच्छि सधुं ज्ञात्वा प्रोक्तम्-असौ अणुजितन्यामण्यं गद्दमिच्छि साधयिष्यति । सा च यदा वप्रा-
 पते चटित्वा शब्दं कर्शति, तदा यः शब्दं श्रव्यति स मरिष्यति । अतः कारणत अष्टाचरजोतं शब्दं श्रवित्वा मया सधु-

सत्यसामा रूपरेणा कृष्णस्यो गत्वा जगत्-मया दृष्टिमष्टिष्व स्वप्ने दृष्टः । ततो नारायणस्तस्या जालिपतिसिद्धि-
कारैः कृतं मत्वा जलप-सो पालि । त्वया किं विद्यते परमपदं भाविनी श्रुत्वा । सत्यसामाऽपि-मदीयं जालिपतं
न कर्तुं शक्यति । ततस्तयोर्मिथस्तदा सत्यसामाशक्तिमयोविवाहं जायमाने सत्यसामा सा जगौ-यस्याः पुत्रः
प्रथमं परिपोष्यति, तस्यै अन्यथा स्वमस्तकस्थां वेणीं छित्त्वाऽपुष्पीया, तत्र साक्षिणः कर्ताः । दैवादिसु अपि राक्षसा
गर्भं दधति; क्रमाद्द्विमण्या जालिने पुत्रे प्रयातनत्वात् प्रयुज्य इति नाम दत्तं, सत्यसामया द्वितीये दिने पुत्रे प्रसिद्धे
भाविनि नामाऽभवत् । इतो धूमकेतुरस्यो शक्तिमण्या गृहेऽभ्युत्थ्य उद्यमसुं गृहीत्वा प्रतिवैराज्यमभ्यगात् । तत्र एक-
शिलयासुपुत्रं सत्त्या दैवसिरोदधे । इतस्तजगत्तः कालसंवरः स्वचरत्तं बालकं गृहीत्वा स्वपुत्रं ययौ । कनकमा-
लान्मस्यै स्वपत्न्यै विश्राणितः पालनीयः पुत्रस्थाने स्थापितश्च तथा । प्रोक्तं च खगेन पत्न्यथे-मया पुत्रो जालिन
इति सर्वत्र प्रवृत्तौ वक्तव्यः । ततस्तथा तथा कृते प्रकटवीरिमच्छरीरत्वात् प्रयुज्य इति नाम दत्तं तस्य सुतोः । ततः
क्रमात् स्तन्यपाणादिना स प्रयुज्यः पुत्रो वर्धते । इतो नारदः कृष्णं पुत्रविद्योगदुःखितं मत्वा श्रीसामन्वरस्यासि-
पासुं गतः, श्रीसामन्वरस्यासिपासुं पदं प्रयुज्यस्वल्पं, श्रीसामन्वरस्यामिनः सकाशात् प्रयुज्यास्थितिरस्वल्पं धूमकेतु-

वापरेणादिकं सर्वं नारदीं जडौ । ततो नारदीं नारयणपाशुन्द्य प्रद्विभक्त्ये कथयामास । शक्तिमया अथ नारदी
 पुरस्वरूपं शोभत्या(द्य) नारदीन्द्रा-प्रथमव शक्तिमया सर्वधुन्द्यानि वृषिभान् विभान् कृत्वा मुक्तान् पाण्ड्याप्रदेशान्
 यावत्, सर्वैः शठकानि स्वकीयान्यजानती इःशिवी जाता । पाण्ड्याप्रदेशप्रान्तं वृष्या तेन शक्तिमयाजीवित्वाण्ड्यानि
 प्रशासितानि । ततो निजाण्ड्याण्ड्येय मय्यौ मुमुक्षुतराम । तेन कर्मुणा शक्तिमयाः पाण्ड्याप्रधुप्रान्तं पुत्रां भिन्दि-
 यत्, एतत् शशीमन्वतराशिमना ममाशु प्राक्तम, ततो ह्यण्ड्यामद्विक्रमणी । इतः सर्वुयाशकक्यालः प्रद्विधा यथाविचित्रे
 मुदं वृत्ते रम । उद्योवनं तं कुमारं ददेषा कनकमाला स्मरति का मया मास । ततः कनकमाला रदौ जगौ-शो
 महाराज कुमार । मया सह आगतं मुदं । महद्वैरपक्षस्मरताप स्वद्वैरालिङ्गनामतेन विवाह्य । इति तस्या वचः
 श्रुत्वा प्रद्विधा वृन्दीन्द्रा-शो मातः । किमिदं मसदशं वचन्त्या विदितं चेतया तज्जालिपतं कथमहं तु तव पुत्रोऽसि । साऽऽह
 नाहं तव माता मम कान्तेन कान्तेन प्रापः मया त्वं वृषं इव वाङ्कितोऽसि, तेन ह्ये त्वचो आगतकालेन मुद्वैविकमाऽसि तव
 शोको न आह्वयति । सतिः प्रत्युपकारः कर्तव्यः । गौरीप्रदोदयो हे विद्ये विजयधमं त्वं गृह्येण । प्रद्विधा वृष्या प्रथमं विद्ये
 यद्विधुं अहं स्वकर्तव्यं न करेव्यामीति यत्ना प्रद्विधा वृष्या प्रयत्नं मया मातः । अवसरे त्वञ्चिन्तितं करिष्यते मया ।

तत्र तत्रा दृष्टे तै इ विद्य गृहीत्वा प्रद्युम्नो विधिना साधयामस । ततो विद्याभूतविद्याऽऽचष्ट-सोमान् मया सह-
 धुना प्रद्युम्न ! सुंदर स्वभावा पाठय । यतः-“अलसायतेन वि सज्जणेन, तं अश्वत्था समुच्छिविआ । ते पर्यस्तकंकी-
 रिअव्य, न हू अज्जहा हूति ॥ १ ॥ ” यतः-“अक्खण्णसणी कमाण माहेणी, तद्द वयाण वंसवयं । गुत्तीण य मण-
 गुत्ती, चउत्ता दूःखेण जिण्णहि ॥१॥ ” ततः प्रद्युम्नो जनाद-रं मम माताऽसि माया मं यस्य पतिमन्वन्वो भवति
 तस्य नूनपथो गतिः स्यात् । सो मातरस्त्वमेवं किं वक्षि । यतः “ वरमग्निगमि पवेयो ॥१॥ ” इति जल्पन् प्रद्युम्नः
 पुराद् बहिस्मात् । तदा नखैः स्वदेहं निकृत्त द्वीष कनकमाला कलकलं कृत्वाऽप्यधात्-सो सो लोका । धावत
 धावत । अयं द्रष्टुः प्रद्युम्नो अगमसिद्धार्थो मां विदधुंश्च गतः किमिदं किमिदंमिति जल्पन्तः कनकमालापुरतत्रापयुः ।
 आत्मा प्रद्युम्नचोदितं मातुः पार्श्वे ते पुत्रा रोषाहणा योधाः प्रद्युम्नं देतुं लथाः प्रद्युम्नो विद्याबलेन तान् जघान ।
 देवान् सुतान् आत्मा संवरः पितृ युद्धार्थं निर्युयो । तमपि युध्यमानं संवरं विद्यया स्तब्धवान् सः । ततः संवरो-
 जगौ-सो महारिषाण । तं पुत्रोऽसि मम किमेवं कर्तव्यमिति ? मां मुक्कलं मुञ्च यत्वं जल्पसि तत्करोम्यहम् । तत-
 स्तदक्षणात् संवरो मुक्कलः कृतः । ततः प्रद्युम्नः पितुः पार्श्वे गत्वा प्रणामं कृत्वा च जगौ-इयं तव पत्नी वयां न

मया तु वक्तुं न शक्यते । इतोऽस्मात्पारद्वेनाभ्युपेत्य प्रथमः पंडितः, ततो नारदं प्रोक्तं तव मातापितरौ हरि-
 कथां कृष्णशक्तिमयीं विद्यते इति श्रीसामन्वयस्वामिना प्रोक्तं नारदाऽवगम-सत्यमामया आचिकः पुत्रो यदि स प्रथमं
 परिणयति तदा तन्माया पूर्णकरो स्वीयावर्णा वस्यते । केशवदानविद्विधेन तद्विद्योगोच्चा च सत्यापि त्वस्येवविष-
 पुत्रे शक्तिमणी मरिच्यति । ततो नारदवृत्के प्रथमः प्रज्ञेतिविद्यानिमित्तविमानमकष्ट हरिकोपरीवाद्याने समाप्यौ ।
 सविमानं नारदं वाद्यावाते भुक्त्वा स्वल्पवृषभं प्रथमः प्रज्ञेतिविद्यया आचिपरिणयनाधुमागतां कन्यामपश्यत ।
 विद्यावत्प्रज्ञावत्कन्यामपश्येत् नारदाऽपान्ते प्रथमो समाच । कृष्णोद्यानं विद्यासिद्धयतपुष्पकलं लब्ध्वा, ततो
 जलाशयानशोपयञ्च प्रथमः । एतदुच्चं विद्याद्वयं च सर्वमदभ्यं कृत्वा बाहेवैवैमवहयत प्रथमः । ततस्तं दृश्यं
 गृह्यत्युत्सृज्यः खलुविमर्याते । तदा विद्यावत्प्रज्ञावत्करो प्रथमं न पातितः तदा जहसिद्धिकाः । अथ प्रथमो
 द्वितीयं वेदशोभादिं पठन् कस्यापि श्रुतिना दृश्यं कृत्वा कृष्णकां दाम्। सुदिधाताव सरलां चक्रे । ततस्तथा
 दास्या प्रथमो आमगृहे नीतः । प्रोक्तं च दास्या-स्वामिनि ! अहमेतेन विद्यावत्प्रज्ञा चक्रे । ततो
 माया आसनदानपूर्वकं प्रोक्तम् । आ द्विज ! शक्तिमणी सा मांशुक्रुषां कुरु । सोऽप्यमाषत-त्वं मण्डितं शिरः

कथा जीर्णवासः परिषाद्य बुद्धवैतिविद्या कुलद्वन्द्वयोजपन्ती जल्प मामाधिकरुपां करु करु स्वाहो । ततो मामा विद्यां
 सावधिपुं मरुतकं मदीकृत्य तस्यावेकान्ते । विद्याबलात्तदा मामाच्येटीभिः परितोषितं सर्वमन्नं पानं विवाहियोग्यं
 निशिपयामास प्रवृद्धः । ततः स बालमुनिः रुक्मिणीगृहे यावद्यौ, तावद्विक्मणी मुदिता वयवियस्यहृणाम्भूमन्वय
 गता च । इतः स मुनिः कृष्णसिंहसने उपविष्टः । रुक्मिणी पञ्चायावर्तगता, तावत् कृष्णसिंहसनाच्छुद्धं दृष्ट्वा
 जगादिति—कृष्णं वा कृष्णजितं वा, विना सिंहसनेज्य हि । अन्यं पुमांसमासीनं, सहन्ते न हि देवताः ॥ १ ॥
 सोऽप्याह—तथा मुञ्जितं विद्यते, योऽश्ववर्णान्तं परणयाहसिंहगाम् । तेन त्वं मां पारुणं कारय नोच्येऽसामगृहे
 पारुणासि । रुक्मिणी प्राह—मया किमपि विष्णुं नोक्तं मम वाटं पुत्रवियोगोऽस्ति । प्रवृत्तः प्राह ममापि मण्डिविद्यो-
 गोऽस्ति किं दुःखं किमते । त्वं वदं तव पुत्रः क गतोऽस्ति । तत्रतया रुक्मिण्या स्वपणसम्बन्धः प्रोक्तः । मया च
 पुत्रप्राप्त्यर्थं देवी समाराधिता जगौ—तव पुत्रः योऽश्ववर्णान्ते समुप्यति सोऽप्यापि नागतः । ततोऽपिना त्वं ज्ञानी
 समयातोऽसि आख्यातं विलोक्य पुत्रागमनस्यरूपं कथय सोऽपि मुनिः प्राह—रिक्तहस्तो जगो देवं, मुने वा पितरं
 नृपम् । न पश्यति तस्मत्सतामिच्छाप्राप्तं महिनीतले ॥ १ ॥ रुक्मिणी प्राह—तुभ्यं प्रया दंस्थते । तत्रतया तस्मै